

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΜΕ ΠΟΛΛΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Στη δίνη του κυκλώνα «Σάντη»

Οι απαντήσεις που οφείλει ο Κώστας Κληρίδης και οι διαδοχικές αντιφάσεις του Νίκου Κληρίδη

Η τροπή που έχει προσλάβει η πρωτοφανής υπόθεση, ξεπερνά κατά πολύ το μέγα ερώτημα που την έχει σκεπάσει ως προς τη γνησιότητα ή όχι των όσων δημοσιοποίησε ο δημοσιογράφος-ερευνητής.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΔΡΟΥΣΙΩΤΗ

«Σκοπός δεν είναι να γκρεμίσουμε τους θεσμούς»

Η ηχητική μαρτυρία της «Σάντη», οι αμφισβητήσεις και όσα ακόμη δεν δημοσιοποιήθηκαν.

Ο πρώην γενικός εισαγγελέας, Κώστας Κληρίδης, καλείται να δώσει απαντήσεις σε ισχυρισμούς του αδελφού του, του οποίου οι μεταποίσεις σε διάστημα έξι ημερών, προβληματίζουν. **Σελ. 6-8**

ΑΡΘΡΟ 42.7

Σκόπελοι για ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής

Δύσκολη η αποστολή Χριστοδουλίδη, καθώς οι δεσμεύσεις του άρθρου 42.7 πρέπει να είναι «συνεπείς» με τις δράσεις του ΝΑΤΟ, η Ε.Ε. δεν διαθέτει αμυντική αυτονομία και η «συνδρομή» δεν σημαίνει απαραίτητα στρατιωτική. **Σελ. 4**

ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ 2026

Η διαφθορά θα κάνει τη διαφορά

Στη σκιά των καταθέσεων στην αστυνομία, αλλά και την εμπλοκή της Ευροπλ μετά από τις καταγγελίες του Μακάριου Δρουσιώτη, ο προεκλογικός αγώνας προσαρμόζεται-αναπόφευκτα- στα όσα η επικαιρότητα προστάζει. **Σελ. 9**

Με Nurofen, ο πονοκέφαλος δεν θα χαλάσει τη στιγμή.

ΑΦΗΣΤΕ ΤΟΝ ΠΟΝΟ ΣΕ ΕΜΑΣ

ΜΙΑΣΤΟΤΕ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΤΕ ΤΙΣ ΔΑΪΤΕΣ ΧΡΕΙΣ, ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΕ ΤΟΝ ΙΑΤΡΟ Η ΤΟΝ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΩ ΣΑΤ

Η ελπίδα δεν σβήνει· ανασταίνεται

Σε μια εποχή γεμάτη αβεβαιότητα, το Πάσχα έρχεται να υπενθυμίσει πως το φως γεννιέται μέσα από τη δοκιμασία και η ελπίδα δεν σβήνει· ανασταίνεται. Ως διαχρονικό σύμβολο υπέρβασης, αναδεικνύει την ανάγκη για ενότητα, αλληλεγγύη και μια νέα αρχή με βαθύτερο κοινωνικό και ανθρωπινό νόημα.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

Ανοιχτά ενδεχόμενα για προεδρία Βουλής

«**Δεν προσηκείουμε** στιδήποτε για την προεδρία της Βουλής», δηλώνει ο γ.γ. του ΑΚΕΛ στην «Κ», σημειώνοντας ότι η όποια απόφαση θα ληφθεί αναλόγως και των ισορροπιών που θα διαμορφωθούν εντός Κοινοβουλίου μετά τις εκλογές. **Σελ. 5**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Από μια κλωστή

Όταν ο πόλεμος επιστρέφει ως εργαλείο ισχύος, η ανθρωπότητα παρακολουθεί με αγωνία την ανισορροπία ηγετών που με τον νου στραμμένο στο χρήμα, στην επιρροή και στη γεωπολιτική κυριαρχία, αδιαφορούν για ζωές, μνήμες και πολιτισμούς που αφανίζονται. Και έτσι, μέσα στον θόρυβο των συμφερόντων και των όπλων, η λογική μοιάζει να κρέμεται από μια κλωστή, απειλώντας να παρασύρει μαζί της κάθε έννοια μέτρου και ανθρωπιάς. Ο κόσμος παρακολουθεί, ακόμα μια φορά, να απειλείται από την απλυστία και την αλαζονεία.

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

Αργεί η «ανάρρωση» της οικονομίας

Η «εύφλεκτη» εκεχειρία μεταξύ ΗΠΑ και Ιράν έγινε δεκτή με ανακούφιση από τις αγορές. Όμως, ακόμη κι αν αποδειχθεί ανθεκτική, το πετρελαϊκό σοκ που προκάλεσε το κλείσιμο των Στενών του Ορμούζ θα χρειαστεί πολύ χρόνο για να εκτονω-

θεί, συμφωνούν οι αναλυτές. Υπάρχουν πάνω από 800 πλοία που έχουν εγκλωβιστεί στον Περσικό Κόλπο. Την ίδια στιγμή, ο Αμερικανός αντιπρόεδρος Τζέι Ντι Βαυς, που από την αρχή είχε εκφράσει τη διαφωνία του με την αμερικανοϊσραηλι-

νή επίθεση κατά του Ιράν, αναλαμβάνει ενεργό ρόλο στις διαπραγματεύσεις με την Τεχεράνη. Αν η συμφωνία τηρηθεί, η Αθήνα αναμένει ότι θα κληθεί να συμβάλει στην επιτήρηση των Στενών του Ορμούζ. **Σελ. 18-19**

ΔΥΟ ΒΑΣΙΚΑ ΜΠΛΟΚ ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΟΝΤΑΙ

Χάρτης συμμαχιών με φόντο εκποιήσεις

Οι εκποιήσεις ανέδειξαν νέες πολιτικές συμμαχίες με ρευστές γραμμές μεταξύ κομμάτων. Δύο βασικά μπλοκ διαμορφώνονται, ενώ μεμονωμένες στηριξεις αλλάζουν ισορροπίες.

Ο Νίκος Χριστοδουλίδης εκφράζει ανησυχία, καθώς οι νέοι σχηματισμοί και οι οικονομικές προσεγγίσεις προμηνύουν διαφορετική Βουλή και πιθανές ανατροπές. **Οικονομική, σελ. 3**

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Μικρός φόρος τιμής στον Α. Καραγιάν

Η Γκλόρια Κασσιανίδου, ιδιοκτήτρια της γκαλερί «Γκλόρια» και ο Γιώργος Ταξιαρχόπουλος, ο οποίος επιμελήθηκε τη μοναδική αναδρομική έκθεση του καλλιτέχνη στην Κύπρο, γράφουν για τον Ανδρέα Καραγιάν, που έφυγε από τη ζωή στις 26 Μαρτίου. **Τέχνες, σελ. 4**

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Το σινεμά και η νέα γενιά

Το Τμήμα για Παιδιά και Νεαρά Άτομα, του 24ου Διεθνούς Φεστιβάλ Κινηματογραφικής Μέρας - Κύπρος 2026 φέρνει στη μεγάλη οθόνη ιστορίες που συνομιλούν άμεσα με τις εμπειρίες, τις αγωνίες και τα όνειρα της νέας γενιάς. **Τέχνες, σελ. 8**

Πορεία Χριστοδουλίας 2026

να είσαι ΕΚΕΙ

Κάνε τη δική σου εισφορά τώρα:

Άδεια Εράνου Υπουργείου Εσωτερικών Ν.Π. 77/2025 (01/01-30/06/2026)

QuickPay care

ZENITH

THE HEART OF WATCHMAKING 160 YEARS

Vassos Eliades Accessories Ltd

Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

CHRONOMASTER SPORT

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Το τεκμήριο της γελοιότητας

Αγαπημένο μου ημερολόγιο, ένα είναι βέβαιο: ο Απρίλιος του 2026 θα καταγραφεί στη συλλογική μνήμη για την Εβδομάδα των Πολιτικών Παθών. Το Sandygate, διά χειρός Μακάριου Δρουσιώτη, αποδείχτηκε μια ευφάνταστη υπερπαραγωγή που συνδυάζει στοιχεία θρίλερ και οπερέτας. Όχι μόνο για το μπάχαλο που προκάλεσε στην πολιτική σκηνή (π.χ. καρατόμηση Παπαδάκη από το ΑΛΜΑ) αλλά και για τις αντιφάσεις (όπως π.χ. η αυθεντικότητα μνημάτων), τις διαψεύσεις (τον διορισμό της Σάντη στο Προεδρικό) και την αβάσταχτη ελαφρότητα των πρωταγωνιστών (κυρίως αυτό).

Οι εμφανίσεις του δικηγόρου Νίκου Κληρίδη στις τηλεοράσεις είχαν πάντως κάτι από τις αλήστοις μνήμης παραγωγές του Νίκου Φώσκολου. Τόσο για τις επικές ατάκες τύπου Λάμψη (Με φλέρταρε και την μπλόκαρα), όσο και για το πληθωρικό (sic) σκηνικό. Το καλύτερο; Ενώ γύρω μας γινόταν ο κακός χαμός, με την κοινή γνώμη να παρακολουθεί άναυδη το τσουνάμι «αποκαλύψεων» (εντός και εκτός εισαγωγικών), ο βασικός πρωταγωνιστής Μακάριος Δρουσιώτης ανακοίνωσε ότι θα κάνει ένα break μερικών ημερών, προφανώς για να γιορτάσει το Πάσχα. Πιο κυπριακό απ' αυτό πεθαίνεις!

Πρώτη παράπλευρη απώλεια του Sandygate: η μετατροπή του τεκμηρίου της αθωότητας σε τεκμήριο της γελοιότητας. Φρόντισε γι' αυτό ο Οδυσσέας Μιχαηλίδης, ο οποίος δεν είχε τη στοιχειώδη πολιτική ευγένεια να δώσει στον Δημήτρη Παπαδόκη την ευκαιρία να υπερασπιστεί τον εαυτό του. Η απάντηση, για όσους απορούν, βρίσκεται στον αδυσώπητο ανταγωνισμό των υποψηφίων Λευκωσίας. «Τουτέστιν» αναρτώθηκε τάχαμου η Φώφη Κούταλου. «Τουτέστιν, cherchez la femme». «Ειρήνη υμίν».

Παρενθετικά, κάτι νόστιμο από τα

Εποχή υπαρκτού σουρεαλισμού: Ο Τραμπ έκανε δηλώσεις για τον πόλεμο, παρέα με ένα λαγουδάκι του Πάσχα! Το τερπνόν μετά του ωφελίμου.

παραλείπόμενα των ημερών: ανάρτηση στο FB του πρώην εξ απορρήτων του Οδυσσέα, Ανδρέα Χασαπόπουλου: «Όταν η Ειρήνη ήθελε να στείλει μήνυμα στον Στέφανο / ΑΚΕΛ αλλά δεν είχε τα κότσια, τα έστειλε σε μένα προσωπικά, για να τα αναρτήσω στη Σελίδα (χωρίς να φαίνεται η ίδια). Όπως ακριβώς έκανε – για χρόνια– και ο Οδυσσέας. Αν δεν ταιριάζαν, δεν θα συμπεθεριάζαν. Ένα παράδειγμα πιο κάτω (“Δείχνει ότι κουνάει μαντίλι η Ειρήνη Χαλαμπίδου”)). Το καλύτερο βεβαίως ήταν η εντολή κάτω από το δημοσίευμα: «Promo pls!» «Εγώ πόλη γιατί δεν πέφτω από τα σύννεφα;» σάρκασε η σιεροκουτάλα η Κούταλου.

Δύο ακόμα πικάντικες «ειδησεις» στον απόηχο του Sandygate: Η μία προέρχεται από τα χαρακτηριστικά της lifestyle δημοσιογραφίας με τίτλο «Το μυστηριώδες κολιέ της Βασιλικής Κασσιανίδου». Μέσα στην τρέλα του μυστικισμού που προκάλεσε η Αδελφότητα των Ροδοσταύρων, το δημοσίευμα εστίασε στον «Σταυρό του Άγκαντεζ» (κόσμημα των «ΜΠΕ Ανθρώπων» της Σαχάρα) θέτοντας τον δάκτυλον επί τον τύπον των ήλων: «Το ερώτημα που προκύπτει σχεδόν αυθόρμητα είναι, το φόρεσε για τον συμβολισμό ή απλώς γιατί της άρεσε;». Τι ζούμε και δεν το μαρτυρούμε, αγαπημένο μου ημερολόγιο... «Και η άλλη

είδηση;» ρώτησε η Φώφη που ποτέ δεν ξεχνά.

«Η άλλη είδηση αφορά την... άλλη Σάντη» απάντησα με όσα ψήγματα σοβαρότητας μου απέμειναν. «Υπάρχει και άλλη Σάντη;». «Βεβαίως, η Κυριακή (Σάντη) Μανουσάκη, υποψήφια της ΕΔΕΚ», «Και Σάντη και ΕΔΕΚ; Αυτό δεν είναι σύμπτωση, είναι ρόλος μάνα μου!». «Ρολάρα! Την οποία απολαύσαμε σε σχετικό προεκλογικό βίντεο όπου η (άλλη) Σάντη λέει: “Εγώ είμαι η Κυριακή και είμαι το 6. Κύριε Λευτέρη μου εσύ;”, “Το νούμερο 7” απαντά ο συνυποψήφιος της. “Ψηφίζουμε ΕΔΕΚ 6-7”», καταλήγει περιχαρής η (άλλη) Σάντη, ανε-

βάζοντας ένα κλικ πιο πάνω τον πήχη της πολιτικής φαιδρότητας.

«Η ΕΔΕΚ αποδεικνύεται ανεξάντλητη πηγή έμπνευσης» σχολίασε η Ευγενία η Καλαμαρού. «Ο Μορφάκη! Τι μορφή!» υπερθεμάτισε η αριστερή (με την καλή έννοια) Κουλλίτσα Κυριακού. Ο ενθουσιασμός στο καρέ προκλήθηκε από την κορυφαία ατάκα της ΕΔΕΚ δεν είμαι σε καμία άλλη Μασονία», δήλωσε ο κ. Σολομωνίδης, ανεβάζοντας σε άλλο level το τεκμήριο της γελοιότητας.

Άφθονα χαμόγελα πρόσφερε στο φιλοθεάμον κοινό του TikTok και η

εκρηκτική Αννίτα Δημητρίου, στην πρόσφατη μνημειώδη ολομέλεια της Βουλής. Η οποία δεν ξέσπασε μόνο κατά του Σταύρου Παπαδούρη, αλλά έκανε έναν ανεπίτρεπτο μορφασμό με θύμα τον «δικό της» Νίκο Τορναρίτη και το τερμάτισε με body shaming σχόλιο για τον Χρύσανθο Σαββίδη. Το αστείο είναι ότι ο ΔΗΣΥ διοργάνωσε φροντιστήριο για τους υποψηφίους του, με θέμα την επικοινωνιακή στρατηγική του κόμματος. Μήπως να πήγαινε και η κυρία Πρόεδρος για... διαχείριση θυμού;

«Τι είπατε κύριε Τρυφωνίδη;» ρώτησε η Πρόεδρος. Στα Πρόσθηδα Νευρικής Κρίσης. «Να πάμε εκκλησία την Πέμπτη στα 12 ευαγγέλια τζιιι μετά να έρθουμε δαμαί ευλογημένοι», απάντησε ο θεούλης της ΔΗΠΑ. Θα μας λείψει ο κυρ Αλέκος...

«Η Λάσπη με κάνει δυνατή ρίξετε όσοι θέλετε» έγραψε η υποψήφια του Σήκου Πάνω Έλεν Χρίστου. «Η ορθογραφία δεν είναι σύμмахος της αγαπητής Έλεν», σχολίασε η συνταξιούχος φιλόλογος Ευγενία Καλαμαρού. «Η ελληνική γλώσσα καταχωρείται πλέον επίσημα στις παράπλευρες απώλειες των επερχόμενων εκλογών», συμπλήρωσε.

Κι ενώ συμβαίνουν όλα αυτά, σύμφωνα με τη γελοιότητα δεν γνωρίζει... Από τον Τραμπ που έκανε δηλώσεις γεωπολιτικού περιεχομένου παρέα με ένα κουνέλι, τον Φειδία και τη Στυλιάνα που πήγαν σε σχολή χορού για τον γάμο της χρονιάς, μέχρι τον Πέτρο Γαϊτάνο που υποδέχτηκε τις Άγιες Μέρες του Πάσχα με λόγια της αγάπης: «Πάντα μου άρεσε πολύ η Γιουροβίζιον (...) Όμως δεν μπορώ να μην πω ότι τις περισσότερες φορές φαίνεται ότι έχει μια τάση προς το δαιμονικό, προς το άρρωστο». Αγάπη ολόυθε!

Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

11-4-1936

Πατήρ των τανκς: Απεβίωσαν εις ηλικίαν 76 ετών ο Γάλλος στρατηγός Εστιέν ο οποίος είχαν αποκλήθ «πατήρ των αρμάτων μάχης». Εις αυτόν οφείλεται η πρακτική χρησιμοποίησης του νέου πολεμικού όπλου. Την 1ην Δεκεμβρίου 1915, απηύθυνεν εις τον στρατηγόν Ζοφρ την εξής επιστολήν: Θεωρώ απολύτως πραγματοποιήσιμον την κατασκευήν τεθωρακισμένων αυτοκινήτων τα οποία υπό το εχθρικών πυρ θα δύνανται να μεταφέρουν στρατιώτας και πυροβόλα».

Διευκολύνσεις: Εις απογευματινήν εφημερίδα ανεγράφη ότι ο κ. Γ. Παπανδρέου εις συνομιλίαν του μετά του κ. Σοφούλη εξέφρασε την γνώμην ότι λόγω της δημιουργηθείσης εκ της δημοσιεύσεως του συμφωνητικού μετά των κομμουνιστών εντυπώσεως θα έπρεπεν ούτος να διευκολύνη τα πράγματα υποβάλλων παραιτήσιν εκ του αξιώματος του Προέδρου της Βουλής.

Συγκίνησις: Εις τους εν Γαλλία Ρώσους πρόσφυγας επρόκαλεσε ζωήρην συγκίνησιν η είδησις ότι η γαλλική Κυβέρνησις πρόκειται να ψηφίση νόμον ο οποίος θα καθιστά υποχρεωτικήν την στρατιωτικὴν θητείαν εις τους μη έχοντας ανεγνωρισμένην υπηκοότητα.

Ο ΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ / Γράφει ο ΟΝΑΣ ΑΓΟΡΑΣ

Η Σάντη, το Σταρ Τρεκ και το ΝΑΤΟ

Και εκεί που επιτεύχθηκε εκκευρία στο Ιράν και νομίζαμε πως οι πύραυλοι και οι βόμβες θα σταματήσουν για λίγο, επανήλθε ο Δρουσιώτης ρίχνοντας ατομική βόμβα. Μια βόμβα που έκανε τόσο κρότο όσο όλες οι κροτίδες του Πάσχα μαζεμένες και μπορώ να πω μας κούφανε, μεταφορικά και κυριολεκτικά. Η περιβόητη Σάντη, λίγο μετά την εκλογή Χριστοδουλίδη, είχε λέει προσληφθεί στο Προεδρικό; Say what?

Μα ποιος γίνοντας το γράφει αυτό το σενάριο; Φάε τη σκόνη μας Τόλμη και Γοητεία. Μέχρι σήμερα ξέραμε τον Μακάριο τον Πέμμπο (Μακάριος ο τέταρτος είναι ο Χριστοδουλίδης) σαν δημοσιογράφο και συγγραφέα. Είναι τελικά και σεναριογράφος; Και εάν να, είναι τα σενάρια του βασισμένα σε πραγματικά περιστατικά ή μήπως επιστημονικής φαντασίας; Κάποιος να μας διαφωτίσει επειγόντως διότι εδώ έχουμε διστάυρωση Μπρούσκο και House of Cards.

Η άλλη βόμβα της βδομάδας ρίχθηκε από τον Νίκο Κληρίδη, που μας είπε πως η Σάντη του έστειλε μηνύματα πως είναι μια πολύ όμορφη γυναίκα και για αυτό τον λόγο την μπλόκαρα. Εδώ έχουμε στοιχεία Άρλεκιν, μπλεγμένα με ρομαντική τηλενουβέλα, άλλως σαπουνόπερα. «Ο κύριος Κληρίδης είναι βέβαια γοητευτικότατος» όπως μου είπε και γνωστή ινφλουένσερ, οπότε όλα παίζουν. Θεέ μου, πόσα πάθαμε, στη φετινή Εβδομάδα των Παθών. Πόσα ακόμη Πάθα να αντέξουμε; Ρώτησα βέβαια τη μάνα μου, η οποία έχει καρφω-

Η Σάντη με φλέρταρε...

θεί στην τηλεόραση για το καθημερινό επεισόδιο του σίριαλ «Σάντη», όπου στο ένα χέρι έχει το τηλεκοντρόλ και στο άλλο το κινητό στο φέισμπουκ, σε αυτό το επεισόδιο πώς είναι η σχέση του όμορφου Νίκου με την πρωταγωνίστρια; Είναι δικηγόρος της; Είναι έμπιστός της; Είναι εραστής; Κρυφός πόθος; Πρώην δικηγόρος της; Μου απάντησε πως και η ίδια, δεν ήξερε εκείνη τη στιγμή ακριβώς. Τα γεγονότα τρέχουν, όπως θα έλεγε και ο Τσουρούλης.

Πού να το φανταζόμασταν ρε παιδιά πως πριν προλάβουμε να συνέλθου-

με από το βίντεογκεϊθ θα βιώναμε την τραγωδία του αφθώδους, θα περνούσαμε στα πρόθυρα του Τρίτου Παγκοσμίου Πολέμου και στο τέλος θα επισκίαζε τα πάντα το Sandygate; Οι ατάκες Κληρίδη (η Σάντη με φλέρταρε, ελπίζω να μην με αυτοκτονήσουν κ.λπ.) μονοψήλυσαν το ενδιαφέρον σε τέτοιο σημείο που σχεδόν δεν πήραμε είδηση πως ο Άνθρωπος Ξαναπήγε στη Σελήνη, καθότι σεληνιαστήκαμε με την ιστορία της Σάντη.

Άλματα εξόδου είχαμε αυτή την εβδομάδα από το ΑΛΜΑ, όπου ο ένας σπρώ-

χθηκε εκτός και ο άλλος πήδηξε αυτοβούλως κάνοντας άμα στο κενό για συμπαράσταση. Οι κακές γλώσσες σχολιάζουν πως αυτό ήταν μια εξέλιξη που ίσως βόλεψε κάποιους ανθυποψηφίους του, ονόματα δεν λέμε υπολήψεις δεν θίγουμε.

Το ΝΑΤΟ δεν ήταν εκεί όταν το χρειαστήκαμε και δεν θα είναι εκεί όταν το χρειαστούμε ξανά. Αυτό ανάρτησε ο Ντόναλντ, ενώ παραπονέθηκε για το «μεγάλο κομμάτι πάγου» που δεν του έδωσαν, αναφερόμενος στη Γροιλανδία! Είναι λοιπόν δεδομένο πως σύντομα θα έχουμε τριγμούς στα θεμέλια του ΝΑΤΟ. Απίστευτη η γρουσουζιά μας μιας και ήμασταν έτοιμοι να ενταχθούμε και να γίνουμε ο πυλώνας σταθερότητας της βορειοατλαντικής συμμαχίας.

Αν βιαστούν να μας εντάξουν στο ΝΑΤΟ μπορεί και να το σώσουμε. Αλλιώς, κλάφτα Χαράλαμπε και βλέπω ήδη τον Πούτιν να κάθεται στο γραφείο του χαϊδεύοντας μια γάτα. Περσική γάτα μάλιστα. Θα μπορούσε βέβαια να ήταν χειρότερα τα πράγματα και η γάτα του να ήταν Αγκύρας. Θα μου πείτε, μιλάς με γρίφους γέροντα. Όπως και ο άλλος γέροντας, ο Ντόναλντ, ο οποίος όμως δεν αντιλαμβάνεται πως είναι γέροντας και πως στην ίδια μέρα μπορεί να κάνει τρεις τελείως αντιφατικές δηλώσεις, ξεχνώντας προφανώς τι είχε πει προηγουμένως. Η μόνη νότα αισιοδοξίας είναι πως πλησιάζει επιτέλους η Γιουροβίζιον. Πάμε για άλλα, πάμε τζιάλλα.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Νικόλαου Σαρπόλου 2 & Λεωφ. Λυκαβηπού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Αναπληρωτής Διευθυντής: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ • Σύμβουλος έκδοσης: ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΔΗΣ • Διευθυντής: ΘΑΝΑΣΗΣ ΦΩΤΙΟΥ

Υπεύθυνος Υλικού: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Αελιού: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

**BIG BANG
ORIGINAL
UNICO**

H
U
B
L
O
T

Vassos Eliades Accessories Ltd

Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

Το μικρό καλάθι της ρήτρας «αμοιβαίας συνδρομής» της Ε.Ε.

Τρία κενά με επίκεντρο την πρωτοκαθεδρία NATO βάζουν δύσκολα στη Λευκωσία – Τι λένε Ε.Ε., Μπούντεσταγκ, Βουλή Κοινοτήτων

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Η επίθεση που εν μέσω του πολέμου στο Ιράν είχε δεχθεί η Κύπρος, με πυραύλους, οι οποίοι ανακαιτίστηκαν, καθώς και με μη επανδρωμένα αεροσκάφη, ένα εκ των οποίων κατέληξε στο έδαφος των βρετανικών βάσεων, οδήγησε τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη να επιδοθεί σε «διπλωματία τηλεφωνημάτων», εξασφαλίζοντας μια ομπρέλα ασφαλείας γύρω από την Κύπρο, μέσω συνδρομής, σε διμερές επίπεδο, από την Ελλάδα, τη Γαλλία, την Ιταλία και την Ισπανία. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας απέφυγε ωστόσο να ζητήσει την ενεργοποίηση του άρθρου 42.7 της Συνθήκης της Ε.Ε., που καθιστά νομικά δεσμευτική την παροχή αμοιβαίας συνδρομής από τους εταίρους προς ένα κράτος-μέλος που δέχεται επίθεση στο έδαφός του. Πιθανότατα για πολιτικούς λόγους, καθώς όπως δημοσίευσε η «Κ», κατά τη χρονική εκείνη συγκυρία, τόσο οι Βρυξέλλες όσο και η πλειοψηφία των κρατών-μελών ήθελαν να αποφύγουν τη συντεταγμένη παρουσία τους στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, προκειμένου να μην δημιουργηθεί η εικόνα ότι το ευρωπαϊκό οικοδόμημα θα μπορούσε να συμμετάσχει με κάποιον τρόπο στη σύρραξη. Κάτι που ως γνωστόν επιθυμούσε ο Ντόναλντ Τραμπ, αλλά απέρριπταν καθέτως και οριζόντιως οι πλείστες ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, για πολύ ευνόητους λόγους.

Στο πρόσφατο όμως Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης, με τη στήριξη της Ελλάδας ήγειρε το ζήτημα της ρήτρας αμοιβαίας συνδρομής, υποστηρίζοντας ότι «πρέπει να υπάρχει συγκεκριμένος μηχανισμός για τις ενέργειες που θα ακολουθήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση όταν και εφόσον ένα κράτος αποφασίσει να ενεργοποιήσει το άρθρο 42.7». Οι εταίροι αποφάσισαν όπως το θέμα παραπεμφθεί προς συζήτηση στην άτυπη Σύνοδο Κορυφής το διήμερο 23-24 Απριλίου στην Κύπρο. Κάτι που δημιουργεί μεν κάποιου είδους προοπτική για τη Λευκωσία, αλλά «εντός νομικών και πολιτικών ορίων», όπως προκύπτει από έγκριτες αναφορές οι οποίες υποβλήθηκαν ως αποτέλεσμα της μοναδικής φοράς κατά την οποία ενεργοποιήθηκε η ρήτρα «αμοιβαίας συνδρομής», όταν η Γαλλία, το 2015 δέχθηκε τρομοκρατικό κτύπημα.

Όλες λοιπόν οι αξιολογήσεις που έγιναν από τη Βουλή της Γερμανίας (Μπούντεσταγκ), από την ίδια την ΕΥΕΔ και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αλλά και από τη Βουλή των Κοινοτήτων (όσο ακόμη η Βρετανία ήταν κράτος-μέλος της Ε.Ε.) και στις οποίες έχει ανατρέξει η «Κ» (βλέπε φωτοτυπίες), καθιστούν σαφές ότι το πεδίο δράσης της ρήτρας αμοιβαίας συνδρομής της Ε.Ε. προϋποθέτει «συνέπεια» (consistence) προς τις δεσμεύσεις του NATO. Συνεπώς, τον πρώτο λόγο έχει η Ατλαντική Συμμαχία, ενώ το άρθρο 42.7 λειτουργεί όπως η ίδια η Ε.Ε., «συμπληρωματικά» έναντι στις δράσεις του NATO, στη λογική της «αρχής της συμπληρωμα-

τικότητας». Παράλληλα, η παροχή της συνδρομής στο κράτος-μέλος που δέχεται επίθεση, εξαντλείται σε διακυβερνητικό επίπεδο και δεν εκτείνεται στο επίπεδο της Ε.Ε., ως ενιαίας οντότητας (καθώς άλλωστε η ενωμένη Ευρώπη δεν διαθέτει δικό της στρατό). Ενώ, ο τρόπος παροχής συνδρομής εκάστου κράτους-μέλους, αποφασίζεται κατά το δοκούν και θα μπορούσε να είναι και μια απλή παροχή διπλωματικής, οικονομικής, ανθρωπιστικής ή υλικότεχνικής βοήθειας, χωρίς ανάπτυξη στρατιωτικών μέσων, με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Όπως μάλιστα ανέφερε στην «Κ» κοινοτική πηγή που συμμετείχε στον καταρτισμό μιας εκ των αξιολογήσεων του άρθρου 42.7 που παρουσιάζουμε σήμερα, «τα τρία κενά που εντοπίζονται, δεν μπορούν να καλυφθούν χωρίς τροποποίηση των υφιστάμενων Συνθηκών της Ε.Ε., κάτι που προϋποθέτει αφενός την εξασφάλιση της απαραίτητης πολιτικής βούλησης εκ μέρους όλων των κρατών-μελών και εν συνεχεία την πραγματοποίηση και δημοψηφισμάτων σε κάποια εξ αυτών». Σύμφωνα με την ίδια κοινοτική πηγή, «ακόμη κι αν τα κράτη-μέλη καταλήξουν σε ένα modus operandi, όπως διακαλογοημένα ζητάει ο πρόεδρος της Κύπρου, προσβλέποντας σε συγκεκριμένο μηχανισμό, τα τρία κενά που εντοπίζονται θα εξακολουθήσουν να υφίστανται, περιορίζοντας εκ των πραγμάτων τον ρόλο της ρήτρας αμοιβαίας συνδρομής του άρθρου 42.7».

Στα δεδομένα αυτά, πάντως, θα πρέπει να προστεθεί το μείζον θέμα της αποστασιοποίησης των ΗΠΑ από την ομπρέλα άμυνας και ασφαλείας της Ε.Ε., για πρώτη φορά μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Κάτι που ήδη γεννά την ανάγκη αυτονόμησης της άμυνας της Ε.Ε., η οποία γίνεται αντιληπτή από ένα μεγάλο αριθμό εταίρων. Ωστόσο, αποτελεί ερωτηματικό κατά πόσο θα επιδειχθεί η απαραίτητη πολιτική βούληση για δρομολόγηση αποφάσεων που θα εγκαθιδρύουν ένα αυτόνομο αμυντικό ευρωπαϊκό περιβάλλον, με ό,τι αυτό συνεπάγεται

για το NATO, η πρωτοκαθεδρία του οποίου δεν αμφισβητείται, τουλάχιστον επί του παρόντος, παρά το δύσβατο περιβάλλον που επικρατεί στις ευρωαμερικανικές σχέσεις.

3 σκόπελοι του άρθρου 42.7

Πρώτο το NATO: Όπως επεσήμανε η ίδια πηγή, η Συνθήκη της Λισαβόνας περιορίζει το εύρος της ρήτρας αμοιβαίας συνδρομής, δηλαδή του άρθρου 42.7, σημειώνοντας ότι: «Οι δεσμεύσεις και η συνεργασία στον τομέα αυτό θα είναι συνεπείς με τις δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο της Συνθήκης του Βορειοατλαντικού Οργανισμού [NATO], ο

Αποτελεί ερωτηματικό κατά πόσο θα επιδειχθεί η απαραίτητη πολιτική βούληση για δρομολόγηση αποφάσεων που θα εγκαθιδρύουν ένα αυτόνομο αμυντικό ευρωπαϊκό περιβάλλον, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για το NATO, η πρωτοκαθεδρία του οποίου δεν αμφισβητείται, τουλάχιστον επί του παρόντος.

οποίος παραμένει, για τα κράτη που είναι μέλη του, το θεμέλιο της συλλογικής τους άμυνας και το πλαίσιο για την εφαρμογή της». Η ίδια πηγή, παρέπεμψε σε σημείωμα της ΕΥΕΔ το οποίο εξηγεί ότι: «Όσοι επιθυμούσαν να διασφαλίσουν ότι το άρθρο (σ.σ. 42.7) δεν θα υπονόμει το NATO, θα μπορούσαν να ικανοποιηθούν με την εν λόγω υπόμνηση». Άρα, όπως ανέφερε στην «Κ» η ίδια πηγή, «για 23 κράτη-μέλη της Ε.Ε. που είναι και μέλη της Συμμαχίας, ο πρώτος λόγος ανήκει στο NATO, ενώ όπως σε όλες τις περιπτώ-

σεις, η Ε.Ε. λειτουργεί με βάση την «αρχή της συμπληρωματικότητας (complementarity)». Επιπλέον, όπως αναφέρει σημείωμα που καταρτίστηκε στην Ευρωβουλή (2015 υπό το φως των τρομοκρατικών επιθέσεων στη Γαλλία) «η ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής της Ε.Ε. είναι δευτερεύουσα σε σχέση με εκείνη του NATO», κάτι που αναφέρει και σημείωμα της Μπούντεσταγκ τονίζοντας ότι η ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής της Ε.Ε., «δεν υπερβαίνει την υποχρέωση συνδρομής του άρθρου 5 της Συνθήκης του Βορείου Ατλαντικού της 4ης Απριλίου 1949 (Συνθήκη NATO)». Αυτό σύμφωνα με την ίδια πηγή, γεννά ερωτήματα αναφορικά με την ενεργοποίηση της ρήτρας αμοιβαίας συνδρομής 42.7, εάν για παράδειγμα εκδηλωθεί σύρραξη μεταξύ Τουρκίας και Κύπρου. Όπως επεσήμανε, «με εξαίρεση την Ελλάδα, εύλογα κάποιος θα μπορούσε να διρωπώσει τη θα πράξουν τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ε.Ε. που φοράνε και το καπέλο του NATO».

Η Ε.Ε. δεν έχει αυτόνομη άμυνα: Το δεύτερο αυτό σημείο, εφάπτεται εν μέρει στο πιο πάνω, καθώς όσο η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν διαθέτει αυτόνομη άμυνα και εξαπνλεί τις ενέργειές της με βάση την αρχή της «συμπληρωματικότητας» έναντι των δράσεων του NATO, η οποία επίκληση της ρήτρας 42.7 για αμοιβαία συνδρομή, θα βρίσκεται υπό την αίρεση των δράσεων/αποφάσεων της Ατλαντικής Συμμαχίας. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με την ίδια πηγή, «εάν δεν υπάρξει ουσιαστική πρόθεση αυτονόμησης της ευρωπαϊκής άμυνας, ομόφωνα από τους «27», τότε το πεδίο δράσης της ρήτρας 42.7 θα υπόκειται στον εν λόγω βασικό περιορισμό που τίθεται, δηλαδή να είναι συμβατή με τις δεσμεύσεις της Ατλαντικής Συμμαχίας». Μέχρι τότε, τα 23 κράτη-μέλη του NATO που είναι ταυτόχρονα και κράτη-μέλη της Ε.Ε., θα οφείλουν μεν από τη μια να τηρούν το γράμμα της Συνθήκης της Ε.Ε. και να παρέ-

κράτος-μέλος δεχθεί επίθεση στο έδαφός του, αλλά την ίδια ώρα, θα είναι ακόμη πιο υποχρεωμένα να ιεραρχήσουν ως πρωτεύοντα τον ρόλο που θα επιλέξει να διαδραματίσει το NATO, περιορίζοντας σε δεύτερη μοίρα τη δέσμευση που απορρέει από το άρθρο 42.7 της Συνθήκης Ε.Ε.

Κατά το δοκούν: Το τρίτο σημείο είναι απόρροια των δύο προηγούμενων και καθιστά σαφές ότι συνέχεια της ενεργοποίησης του άρθρου 42.7 της Συνθήκης Ε.Ε. τα κράτη-μέλη δεν υποχρεούνται να παράσχουν αποκλειστικά στρατιωτική συνδρομή. Εάν λοιπόν σε πρακτικό επίπεδο, ένα κράτος-μέλος ενεργοποιήσει τη ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής, καθώς δέχεται επίθεση στο έδαφός του, τότε οι υπόλοιποι «26», θα μπορούσαν να παράσχουν αποκλειστικά είδους βοήθεια στον εν λόγω εταίρο. Στο σημείωμα που ετοίμασε η Μπούντεσταγκ αναφέρεται ότι «εναπόκειται στα κράτη-μέλη που παρέχουν βοήθεια να καθορίσουν συγκεκριμένα το είδος και την έκταση της υποστήριξης». Κάτι που επισημαίνει και σημείωμα που ετοιμάστηκε για λογαριασμό της Βουλής των Κοινοτήτων (Νοέμβριος 2015 – ενόσω η Βρετανία ήταν ακόμη κράτος-μέλος της Ε.Ε.) αναφέροντας ότι «το κάθε κράτος-μέλος είναι υπεύθυνο να καθορίσει τη συμβολή του στη βάση αυτού που θεωρεί απαραίτητο, γεγονός που δεν σημαίνει απαραίτητα την ανάπτυξη στρατιωτικών μέσων».

Όλοι λοιπόν αναγνωρίζουν ότι η υποχρέωση του άρθρου 42.7 της Συνθήκης Ε.Ε., λειτουργεί αφενός επικουρικά έναντι του NATO και αφετέρου έχει διακυβερνητικό χαρακτήρα, καθώς δεν δεσμεύει την Ε.Ε. ως ενιαίο οικοδόμημα. Δημιουργεί βεβαίως νομική υποχρέωση στα κράτη-μέλη για κάποιου είδους συνδρομή, η οποία ωστόσο τελεί υπό την αίρεση των αποφάσεων του NATO και η οποία σε κάθε περίπτωση δεν συνεπάγεται την ανάπτυξη στρατιωτικών μέσων για στήριξη ενός κράτους-μέλους που δέχεται επίθεση. Δεδομένα που χωρίς ριζικές αλλαγές και τροποποιήσεις της Συνθήκης της Ε.Ε., καθιστούν εκ των πραγμάτων πολύ δύσκολη την αποστολή της Λευκωσίας να εξασφαλίσει κάτι ουσιαστικό, στο πλαίσιο της ρήτρας αμοιβαίας συνδρομής. Η οποία σε κάθε περίπτωση, θα εξακολουθήσει να χαρακτηρίζεται από πολύ σημαντικά κενά και να θεωρείται «δεύτερη».

Όχι μόνο για τα 23 ευρωπαϊκά κράτη-μέλη του NATO, αλλά και έναντι των χωρών που επέλεξαν να διατηρήσουν την «ουδετερότητά τους, όπως η Αυστρία, η Ιρλανδία και η Μάλτα. Ουδετερότητα η οποία διατηρείται και έναντι της ρήτρας 42.7, όπως επίσης αναφέρεται με κάθε επισημότητα στα κείμενα αξιολόγησης που ετοιμάστηκαν για λογαριασμό της ΕΥΕΔ και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Και τυγχάνουν επίκλησης και από τις αξιολογήσεις της Μπούντεσταγκ και της Βουλής των Κοινοτήτων.

Πενιχρή η «αμοιβαία συνδρομή» των εταίρων προς τη Γαλλία το 2015

Το 2015, συνεπεία της τρομοκρατικής επίθεσης στη Γαλλία, η κυβέρνηση της χώρας ενεργοποίησε τη ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής, του άρθρου 42.7 της Συνθήκης της Λισαβόνας. Η ρήτρα ενεργοποιήθηκε στις 14 Νοεμβρίου 2015, κατόπιν επιστολής του τότε προέδρου της χώρας Φρανσουά Ολάντ προς τον πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Ντόναλντ Τουσκ, τπρώντας το γράμμα της Συνθήκης, χωρίς δηλαδή να απαιτείται απόφαση

της Ε.Ε. Ο πρόεδρος της Γαλλίας ζήτησε από τους εταίρους την ενίσχυση των γαλλικών επιχειρήσεων κατά του ISIS, κυρίως στη Συρία και το Ιράκ.

Ωστόσο, τα αποτελέσματα ήταν μάλλον πενιχρά, ενδεχομένως συμβολικά. Αφού το Παρίσι γνωστοποίησε τους επιχειρησιακούς σχεδιασμούς εκδήλωσης επιθέσεων κατά του ISIS, ελάχιστα κράτη-μέλη επέλεξαν να συμμετάσχουν ουσιαστικά στις γαλλικές επιχειρήσεις. Εξαίρεση είχε

αποτελέσει η Βρετανία, η οποία συμμετείχε σε αεροπορικές επιδρομές –από τις αρχές Δεκεμβρίου– κατά των τζιχαντιστών, ενώ επέτρεψε στη Γαλλία τη χρήση των βάσεων, στην Κύπρο. Η Γερμανία προέβη σε αποδέσμευση στρατιωτικών δυνατοτήτων που μπορούσαν να υποστηρίξουν τις επιχειρήσεις κατά του ISIS στη Συρία και στο Ιράκ (έκθεση του Cambridge αναφέρεται στην ανάπτυξη 1.200 ανδρών), το Βέλγιο έστειλε μια φρεγάτα ως συνοδεία

γαλλικού αεροπλανοφόρου, ενώ καμιά άλλη χώρα δεν παρείχε ουσιαστική στρατιωτική συνδρομή στην προσπάθεια του Παρισιού να πλήξει το Ισλαμικό Κράτος, ως αποτέλεσμα της αιματηρής τρομοκρατικής επίθεσης που είχε συγκλονίσει την Ευρώπη.

Αρκετά κράτη-μέλη παρείχαν στήριξη στη Γαλλία μέσω «παροχής πληροφοριών» ή μέσω παροχής «διπλωματικής αλληλεγγύης». Το πενιχρό αποτέλεσμα ενεργοποίησης της ρήτρας αμοιβαίας

συνδρομής της Ε.Ε. δεν εμπόδιζε τους σχεδιασμούς της Γαλλίας, δεδομένου του ισχυρού στρατιωτικού της αποτυπώματος. Αλλά πιθανότατα να εμπόδιζε τους όποιους σχεδιασμούς μιας μικρής χώρας, να αντεπεξέλθει σε μια ανάλογη επίθεση στο έδαφός της.

Επιπλέον, σημειώνεται ότι η Γαλλία διαθέτει τεράστιο πολιτικό εκτόπισμα εντός της Ε.Ε. και άρα είναι σε θέση να εξασφαλίσει πολύ ευκολότερα τη στήριξη των κρατών-μελών σε περίπτωση που

απαιτηθεί η ενεργοποίηση της ρήτρας αμοιβαίας συνδρομής, σε σύγκριση με ένα μικρό κράτος-μέλος όπως είναι η Κύπρος.

Υπενθυμίζεται ότι το 2020 συζητείτο το ενδεχόμενο ενεργοποίησης της ρήτρας αμοιβαίας συνδρομής από την Ελλάδα, ως αποτέλεσμα των εντάσεων που προκάλεσε η Τουρκία στέλνοντας πλοία γεωτρήσεων και σεισμικών ερευνών σε περιοχές πλησίον της Κρήτης, των Δωδεκανήσων και του Καστελόριζου.

Όπως ανέφερε στην «Κ» κοινοτική πηγή που συμμετείχε στον καταρτισμό μιας εκ των αξιολογήσεων του άρθρου 42.7, «τα τρία κενά που εντοπίζονται, δεν μπορούν να καλυφθούν χωρίς τροποποίηση των υφιστάμενων Συνθηκών της Ε.Ε., κάτι που προϋποθέτει αφενός την εξασφάλιση της απαραίτητης πολιτικής βούλησης εκ μέρους όλων των κρατών-μελών και εν συνεχεία την πραγματοποίηση και δημοψηφισμάτων σε κάποια εξ αυτών».

Συνέντευξη στον **ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ**

«**Δεν προαποκλείουμε** οτιδήποτε για την προεδρία της Βουλής», δηλώνει ο γ.γ. ΑΚΕΛ στην «Κ», σημειώνοντας ότι η όποια απόφαση θα ληφθεί αναλόγως και των ισορροπιών που θα διαμορφωθούν εντός Κοινοβουλίου μετά τις εκλογές. Ο κ. Στεφάνου απαντά στην πρόσφατη επίθεση του Οδυσσέα Μιχαηλίδη κατά του ΑΚΕΛ, τονίζοντας ότι υιοθετεί αυθαιρέτες κατηγορίες που χρησιμοποιούν η Δεξιά και η Ακροδεξιά για να πλήξουν το ΑΚΕΛ. Αναφερόμενος στην ανακοίνωση του ΔΗΣΥ περί αδελφότητας ΑΚΕΛ, ΑΛΜΑ, Volt, καλεί τον Συναγερμό να ψάξει στο σπίτι του για κατεστημένα και παράκεντρα εξουσίας. Σχολιάζοντας τις επικρίσεις του προέδρου του ΔΗΚΟ κατά του ΑΚΕΛ στη συζήτηση στη Βουλή για τις εκποιήσεις, ο κ. Στεφάνου διερωτάται από πού προκύπτει αυτό το μένος του Νικόλα Παπαδόπουλου και επισημαίνει με νόημα ότι κάποιοι ξεχνούν, πως όταν θέλουν αξιώματα θυμούνται το ΑΚΕΛ.

–Τι πιστεύετε ότι πρέπει να γίνει σχετικά με τη διερεύνηση των ισχυρισμών του Μακάριου Δρουσιώτη που αφορούν παιδεραστία και ένα κύκλωμα πολιτικής και δικαστικής διαφθοράς και διαπλοκής;

–Πρέπει οπωσδήποτε να γίνει μια ανεξάρτητη έρευνα, η οποία να καλύψει τα πάντα. Ακόμα και την αυθεντικότητα του υλικού. Αυτή η έρευνα, όμως, θα πρέπει να γίνει γρήγορα, γιατί τα όσα καθημερινά λέγονται και γράφονται επιβαρύνουν περισσότερο την ήδη βεβαρημένη κατάσταση με την καχυποψία που επικρατεί στην κοινωνία έναντι των θεσμών. Ίσως η καλύτερη επιλογή να είναι ο διορισμός ανεξάρτητων ποινικών ανακριτών από το Υπουργικό. Όσο η κοινωνία νιώθει ότι προκύπτουν ζητήματα αλλά συνήθως δεν φτάνουμε στην αλήθεια, η καχυποψία ενισχύεται. Ένα τέτοιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η υπόθεση του μαύρου κατασκοπευτικού βαν.

–Το ΑΚΕΛ ζητά να ανοίξει ξανά η υπόθεση του μαύρου βαν. Τι ακριβώς εισηγείστε να γίνει;

–Η υπόθεση του κατασκοπευτικού βαν ξεσκεπάστηκε με καταγγελίες του ΑΚΕΛ, το 2019. Το ΑΚΕΛ είχε αμέσως αντιδράσει, όταν η Γενική Εισαγγελία είχε αποφασίσει να αναστείλει την ποινική δίωξη στους ιδιοκτήτες του κατασκοπευτικού βαν. Μετά από την καταδίκη των συγκεκριμένων στην Ελλάδα, φυσιολογικά επαναφέραμε το θέμα ζητώντας να συνεχιστεί η διαδικασία και να δικαστούν ο Ντίλιαν και οι συνεργάτες του. Στην Ελλάδα ο Ντίλιαν δήλωσε ότι συνεργάζεται μόνο με κυβερνήσεις και δικαστικές αρχές, μια παραδοχή που αποτελεί νεότερο στοιχείο, αφού ενισχύει την εικόνα ότι αυτός συνεργαζόταν με το κυπριακό κράτος, την κυβέρνηση Αναστασιάδη και αρμόδιες υπηρεσίες. Και ερωτώ. Το δημόσιο συμφέρον που επικαλέστηκε ο γενικός εισαγγελέας εξυπηρετείται με τη συγκάλυψη ενός θηριώδους αδικήματος όπως είναι οι μαζικές παρακολουθήσεις πολιτών; Μήπως με την αναστολή της δίωξης επικυρώθηκε η απόκρυψη της συνεργασίας που είχε η προηγούμενη κυβέρνηση με τον Ντίλιαν και τους υπόλοιπους; Μήπως επειδή ο ΔΗΣΥ είχε σχέσεις με τους ιδι-

«**Όποιος** διορίζει έχει και την ευθύνη», απαντά ο κ. Στεφάνου στον ισχυρισμό Δρουσιώτη για εμπλοκή του Άντρου Κυπριανού στον διορισμό του Γιώργου Σαββίδη στη θέση του γενικού εισαγγελέα.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΥ, γενικός γραμματέας ΑΚΕΛ

Δεν προαποκλείουμε οτιδήποτε για την προεδρία της Βουλής

Πρέπει πρώτα να δούμε πώς θα διαμορφωθούν οι ισορροπίες εντός Κοινοβουλίου μετά τις εκλογές και ποια θα είναι η προοπτική επιτυχίας

οκτήτες του μαύρου βαν; Προς τη η σπουδή του ΔΗΣΥ να θέλει να προωθήσει αυτή την εταιρεία και στο εξωτερικό, όπως αποκαλύφθηκε στη συζήτηση που έγινε στη Βουλή; Γιατί τότε σπουδή τότε από την ΚΥΠ να στείλει δικούς της ανθρώπους και να σκώσουν τα στοιχεία που υπήρχαν στον εξοπλισμό του μαύρου βαν; Πρέπει να πω ότι από τη συζήτηση που είχε γίνει για το θέμα στη Βουλή είχαν βγει πολλά πράγματα. Είναι στα αρχεία της Βουλής. Η Αστυνομία έφερε τιμολόγια για τη συνεργασία που είχε με τη συγκεκριμένη εταιρεία. Έστειλα επιστολή στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για το θέμα στην οποία δεν απάντησε. Το ΑΚΕΛ ζητεί εξηγήσεις και από τη Γενική Εισαγγελία, αλλά υπάρχει σιωπή. Αυτή η στάση σιωπής παραπέμπει στη γνωστή ρήση «κρύψε να περάσουμε». Ε, λοιπόν, θέλω να στείλω για ακόμα μια φορά μήνυμα στην κυβέρνηση και στη Γενική Εισαγγελία ότι το ΑΚΕΛ δεν πρόκειται να σιωπήσει για το μαύρο βαν. Επομένως, ή θα κινηθεί η Γενική Εισαγγελία ή θα συνεχίσουμε να βάζουμε πίεση.

–Τελικά ποια ήταν η συμμετοχή του τέως γ.γ. ΑΚΕΛ Άντρου Κυπριανού στον διορισμό του κ. Γιώργου Σαββίδη στη θέση του γενικού εισαγγελέα;

–Ο διορισμός είναι αποκλειστικό δικαίωμα του Προέδρου. Εμείς είχαμε ξεκαθαρίσει στον τότε Πρόεδρο της Δημοκρατίας ότι θα αντιδρούσαμε έντονα αν έβαζε ανώτατους αξιωματούχους του ΔΗΣΥ στη θέση του γενικού και βοηθού γενικού εισαγγελέα, γιατί υπήρχαν τέτοιες πληροφορίες. Γι’ αυτό και προχωρήσαμε στην κατάθεση πρότασης για τροποποίηση του Συντάγματος, ώστε ο εκάστοτε Πρόεδρος να μην μπορεί να διορίζει εν ενεργεία υπουργούς του ή ανώτατους κομματικούς αξιωματούχους στην ηγεσία της Εισαγγελίας, με στόχο την ενίσχυση της αξιοπιστίας και της αντικειμενικότητας του θεσμού.

–Ο κ. Δρουσιώτης ισχυρίζεται ότι ο κ. Αναστασιάδης υιοθέτησε σχετική εισήγηση του κ. Κυπριανού, κάνοντας αναφορά και σε μεσολάβηση τρίτου προσώπου. –Διερωτώμαι ποια είναι η ση-

μασία και η σκοπιμότητα μιας τέτοιας συζήτησης από τη στιγμή που είναι αποκλειστικό δικαίωμα του εκάστοτε Προέδρου να διορίζει κάποιον σε ένα πόστο, πολύ περισσότερο σε ένα πόστο όπως είναι αυτό του γενικού εισαγγελέα. Όποιος διορίζει έχει και την ευθύνη.

–Μπορεί να επικοινωνήσε ο κ. Αναστασιάδης με τον κ. Κυπριανού, είτε άμεσα είτε μέσω τρίτου προσώπου και να τον ρώτησε αν έχει πρόβλημα με τον διορισμό του κ. Σαββίδη και ο κ. Κυπριανός να απάντησε ότι δεν φέρει ένσταση, αρκεί να μην είναι ο Ιωάννης Νικολάου;

–Είναι πολύ φυσιολογικό όταν ένας Πρόεδρος θέλει να προβεί σε διορισμούς, να κάνει ζυμώσεις και επαφές. Όντως είχαμε έντονη άποψη εναντίον του διορισμού του Ιωάνη Νικολάου. Αυτό φροντίσαμε να το μεταφέρουμε στον τότε Πρόεδρο, αλλά του είπαμε και δημόσια. Επομένως, δεν αποτελεί κανένα μυστικό. Και ασφαλώς, είπαμε ότι όποιος διορίζεται πρέπει να αποδείξει τον εαυτό του από

τους χειρισμούς που θα κάνει και τις αποφάσεις που θα πάρει. Είναι γνωστό ότι το ΑΚΕΛ έχει ασκήσει έντονη κριτική για αποφάσεις που έλαβε η Γενική Εισαγγελία σε διάφορα ζητήματα, ζητώντας μάλιστα την παραίτηση τόσο του γενικού όσο και του βοηθού γενικού εισαγγελέα.

–Ο ΔΗΣΥ έκανε λόγο για αδελφότητα ΑΚΕΛ, ΑΛΜΑ, Volt, που επιδιώκει να φέρει χάος και αποσταθεροποίηση.

–Ο ΔΗΣΥ είναι φανερό ότι βρίσκεται σε πανικό για τις εξελίξεις και τέτοιες αναφορές, όπως αυτή του ΔΗΣΥ, το επιβεβαιώνουν. Όσο και να ψάξουν αδελφότητες στο ΑΚΕΛ δεν θα βρουν, σίτι τους να ψάξουν για κατεστημένα και παράκεντρα εξουσίας. Άλλωστε, είναι επί ημερών ΔΗΣΥ που η θεσμική διαπλοκή και διαφθορά απογειώθηκε με αποτέλεσμα να βρίσκεται εκτεθειμένη η Κύπρος διεθνώς. Αντί λοιπόν να ψάχνουν για αδελφότητες, ασκούν την αυτοκριτική τους για όλα όσα έκαναν και απογείωσαν τη θεσμική διαπλοκή και διαφθορά, αρχίζοντας από το σκάνδαλο των διαβατηρίων και την πρωτοφανή υποβάθμιση των θεσμών.

–Πέρασε τελικά η πρόταση νόμου του ΑΚΕΛ για τις εκποιήσεις. Απομένει να διαφανεί, τώρα, τι θα πράξει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Στην Ολομέλεια, πάντως, είχατε καταγγείλει προσπάθειες παρέμβασης για να αποτραπεί η ψήφισή της. Μπορείτε να γίνετε πιο συγκεκριμένοι;

–Πιέσαμε πολύ για να έρθουν οι προτάσεις μας στην Ολομέλεια της Βουλής. Κι αυτό γιατί κάθε φορά που θέτουμε προτάσεις που αποσκοπούν στην υπεράσπιση της κοινωνίας από την αυθαιρέσία των τραpezών, κινείται ολόκληρο το κατεστημένο, μαζί και τα κόμματα-σωματοφύλακες των τραpezών, για να μην περάσουν. Έτσι έγινε, για παράδειγμα, με την πρόταση νόμου που είχαμε καταθέσει για τη φορολόγηση των υπερκερδών των τραpezών. Κυβέρνηση Χριστοδουλίδη, ΔΗΣΥ και ΔΗΚΟ πρωτοστάτησαν να μην περάσει η πρόταση. Ο ίδιος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας προσωπικά παρενέβη στο θέμα. Το ίδιο έγινε και τώρα με τις προτάσεις μας για την προστασία των συνεπών δανειοληπτών από την αυθαιρέσία των τραpezών και των ταμείων, των γνωστών funds. Πάλι είχε κινηθεί ο γνωστός άξονας των σωματοφυλάκων των τραpezών να μην περάσουν οι προτάσεις μας. Παρόλα αυτά πέρασε η βασική μας πρόταση και απαιτούμε από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας να εισακούσει την πλειοψηφία της Βουλής, και κυρίως την κοινωνία, και να υπογράψει τον νόμο και όχι να τον αναπέμψει.

Ο Οδυσσέας χρησιμοποιεί τις ίδιες αυθαιρέτες κατηγορίες, που χρησιμοποιούν η Δεξιά και η Ακροδεξιά για να πλήξουν το ΑΚΕΛ.

–Ο Νικόλας Παπαδόπουλος ήταν αρκετά έντονος εναντίον του ΑΚΕΛ κατά τη συζήτηση στη Βουλή.

–Και πάλι ήταν έντονος εναντίον του ΑΚΕΛ. Γιατί έτσι γίνεται κάθε φορά που συζητούμε για τις τράπεζες και διερωτώμαι από πού πηγάζει αυτό το μένος. Τη στιγμή μάλιστα που όποτε κάποιος θέλουν αξιώματα καταφεύγουν στο ΑΚΕΛ. Ο κόσμος διερωτάται: όταν είναι για στήριξη το ΑΚΕΛ είναι καλό, όταν δεν μας στηρίζει το ΑΚΕΛ είναι κακό; Ε, δεν μπορούν να ισχύουν κάθε φορά και τα δύο.

Ο Νικόλας Παπαδόπουλος πάλι ήταν έντονος εναντίον του ΑΚΕΛ. Διερωτώμαι από πού πηγάζει αυτό το μένος. Τη στιγμή μάλιστα που όποτε κάποιος θέλουν αξιώματα καταφεύγουν στο ΑΚΕΛ.

Ο Οδυσσέας χρησιμοποιεί τις ίδιες αυθαιρέτες κατηγορίες, που χρησιμοποιούν η Δεξιά και η Ακροδεξιά για να πλήξουν το ΑΚΕΛ.

Εντελώς απρόκλητη η επίθεση του Οδυσσέα Μιχαηλίδη στο ΑΚΕΛ

–Αρκετός κόσμος βλέπει ότι ΑΚΕΛ και ΑΛΜΑ ανήκουν μαζί και με άλλες δυνάμεις στο λεγόμενο μπλοκ της αλλαγής. Παρόλα αυτά, πρόσφατα υπήρξε ένταση με τον Οδυσσέα Μιχαηλίδη. Τι ισχύει τελικά για τις σχέσεις των δύο κομμάτων;

–Αν υπήρξε ένταση δεν είναι εμείς που την προκαλέσαμε, αλλά ο κ. Μιχαηλίδης με τις αυθαιρέτες κατηγορίες του σε βάρος του ΑΚΕΛ. Κατηγορίες, που χρησιμοποιεί η Δεξιά και Ακροδεξιά για να πλήξουν το ΑΚΕΛ. Θεωρώ ότι ήταν εντελώς απρόκλητη η επίθεση του κ. Μιχαηλίδη στο ΑΚΕΛ και ειδικά οι αναφορές που έκανε

για μένα προσωπικά για το θέμα του σκανδάλου στο Βασιλικό. Το να αφήνονται σκιές και υπόνοιες με αυθαίρετους ισχυρισμούς για το ΑΚΕΛ αποτελεί απαράδεκτη στοχοποίηση χωρίς καμία τεκμηρίωση. Το ΑΚΕΛ, ανήμερα της ανακοίνωσης της υπογραφής του συμβολαίου για το Βασιλικό, κατήγγειλε τη συμφωνία προβλέποντας τα προβλήματα που θα προέκυπταν. Διερωτώμαι τι στόχευε ο κ. Μιχαηλίδης με αυτή του τη στάση έναντι μας, η οποία όντως προκάλεσε ερωτηματικά.

–Υποστήριξε ότι προωθούσατε την ανάλυση της συνέχισης του

έργου από τον υπεργολάβο γιατί είναι δικός σας.

–Κατ’ αρχάς, αυτό που ανέφερε ο κ. Μιχαηλίδης, ότι δήθεν προωθούσα να αναλάβει τη συνέχιση του έργου ο υπεργολάβος, ήταν το plan B της κυβέρνησης, για το οποίο συνεχώς μιλούσε δημόσια ο τέως υπουργός Ενέργειας. Εμείς απλώς ρωτούσαμε την κυβέρνηση για την πορεία υλοποίησης του έργου κι αν αυτή η προσέγγιση –της συνέχισης δηλαδή του έργου από τους υπεργολάβους– διασφάλιζε την ολοκλήρωση του έργου, το οποίο τελικά έμεινε μισοτέλειωτο να σκουριάζει στη θάλασσα. Τίπο-

τα πέραν τούτου. Αυτές οι προσεγγίσεις και τακτικές να εκτοξεύονται αστήριχτες κατηγορίες, αλλά και να κολούμε ταμπέλες του τύπου «δικός σου» και «δικός μου», όζουν παλαιοκομματισμού και η χρησιμοποίησή τους απλώς εκθέτει εκείνους που τις χρησιμοποιούν.

–Το ΑΚΕΛ φαίνεται τουλάχιστον δημοσκοπικά να έχει κάποιους καλούς δείκτες σε ποιοτικά χαρακτηριστικά, ωστόσο δεν μπορεί να κεφαλαιοποιήσει.

–Είναι το στοιχείο που έχουμε τώρα. Όντως το ΑΚΕΛ σε βασικούς δείκτες που αφορούν την

κοινωνία και την προστασία της, προκύπτει να υπερέχει κατά πολύ. Αυτό σημαίνει ότι το ΑΚΕΛ έχει ταυτότητα. Ένα μεγάλο μέρος του κόσμου αντιλαμβάνεται ότι το ΑΚΕΛ είναι η δύναμη που μπορεί να βοηθήσει τον απλό κόσμο να υπερασπιστεί το σπίτι του, τον μισθό του, τα δικαιώματά του. Και αυτό είναι σημαντικό γιατί στην εποχή που ζούμε με τα τεράστια οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα, την ακρίβεια, τη φτώχεια, τις κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες, χρειάζεται να υπάρχει μια δύναμη στη Βουλή που να μπορεί να προστατεύει τον απλό

πολίτη. Κι αυτή η δύναμη είναι το ΑΚΕΛ. Η ψήφος του κόσμου αποκτά προστιθέμενη αξία στηρίζοντας το ΑΚΕΛ.

–Σκέφτεστε να διεκδικήσετε την προεδρία της Βουλής, μετά και την αλλαγή στη διαδικασία εκλογής;

–Αυτό είναι ένα θέμα που θα συζητήσουμε την επομένη των βουλευτικών εκλογών. Δεν προαποκλείουμε οτιδήποτε, αλλά πρέπει πρώτα να δούμε πώς θα διαμορφωθούν οι ισορροπίες εντός Κοινοβουλίου μετά τις εκλογές και ποια θα είναι η προοπτική επιτυχίας.

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Η τροπή που έχει προσλάβει η πρωτοφανής υπόθεση, γνωστή και ως «Σάντη», ξεπερνά κατά πολύ το μέγα ερώτημα που την έχει σκεπάσει ως προς τη γνησιότητα ή όχι των όσων δημοσιοποίησε ο Μακάριος Δρουσιώτης. Στον απόηχο της τεράστιας δημοσιότητας που την περιβάλλει και μέχρι οι επιστημονικοί έλεγχοι δώσουν μια απάντηση για την αυθεντικότητα των μηνυμάτων της «Σάντη», οι δημόσιες τοποθετήσεις προσώπων κοντά στους φερόμενους πρωταγωνιστές ανοίγουν πάλι ζητήματα που άπτονται της λειτουργίας θεσμών όπως της Δικαιοσύνης, αλλά και προσώπων που υπηρέτησαν στη Νομική Υπηρεσία.

Κεντρικό πρόσωπο αναδεικνύεται ο δικηγόρος Νίκος Κληρίδης, ο οποίος δημόσια ισχυρίστηκε πως η υπόθεση της «Σάντη» ήταν

Τυχόν επιβεβαίωση της γνησιότητας των μηνυμάτων θα προκαλέσει σεισμό σε πολιτικό και δικαστικό επίπεδο. Στο αντίθετο ενδεχόμενο, VOLT και Άλμα θα δοκιμάσουν τις αντοχές τους από τις αποφάσεις που πήραν για τους υποψηφίους τους Δρουσιώτη και Παπαδάκη.

κοινό μυστικό σε έναν κλειστό κύκλο νομικών και υψηλόβαθμων θεσμικών αξιωματούχων, ανάμεσά τους και ο τέως γενικός εισαγγελέας Κώστας Κληρίδης, από το 2019-2020. Το εντυπωσιακό των ισχυρισμών Νίκου Κληρίδη αφορά τον αδελφό του, Κώστα Κληρίδη, που την επίμαχη περίοδο ήταν γενικός εισαγγελέας, δηλαδή το θεσμικό πρόσωπο που θα μπορούσε να δώσει οδηγίες στην Αστυνομία να διερευνήσει τα όσα φέρεται να του είχε μεταφέρει ο αδελφός του, δικηγόρος Νίκος Κληρίδης. Εκ των πραγμάτων οι ισχυρισμοί Νίκου Κληρίδη, παρά την προσπάθεια μερικής αναδίπλωσης που επιχειρήθηκε στη συνέχεια, δεν μπορούν να εμπίπτουν στη σφαίρα αμφισβήτησής τους κάτω από οποιαδήποτε δικαιολογία. Το ίδιο ισχύει και για την κυβέρνηση της τότε εποχής και προσωπικά για

τον τότε Πρόεδρο της Δημοκρατίας Νίκο Αναστασιάδη. Σοβαρό ζήτημα που αγγίζει τον πυρήνα του οργάνου του νομικού κόσμου της Κύπρου (ΠΔΣ) δημιουργούν οι ισχυρισμοί Μακάριου Δρουσιώτη για ομαδοποίηση δικηγόρων και ανώτερων λειτουργών της Δικαιοσύνης με σκοπό τη χειραφέτη-

ση μεγάλων υποθέσεων. Αξίζει να σημειωθεί πως η πλειοψηφία όσων κατονομάζονται δεν έχει τοποθετηθεί δημόσια.

Κώστας Κληρίδης

Ο Νίκος Κληρίδης δεν είναι η πρώτη φορά που δημόσια ισχυρίζεται πως ένα σημαντικό κομμάτι

του δικαστικού συστήματος της Κύπρου δρα υπό συνθήκες διαπλοκής. Το είχε πράξει και στον απόηχο των σοβαρών υποθέσεων των τραπεζών, τις οποίες έχασε ο αδελφός του γενικός εισαγγελέας Κώστας Κληρίδης. Και πάλι τότε μέσω Κοινωνικών Δικτύων είχε ισχυριστεί διαπλοκή στον

Ο Νίκος Κληρίδης δεν είναι η πρώτη φορά που δημόσια ισχυρίζεται πως ένα σημαντικό κομμάτι του δικαστικού συστήματος της Κύπρου δρα υπό συνθήκες διαπλοκής.

Η «Σάντη» και οι «διαπλεκόμενοι»

Η απουσία αντιδράσης από πλευράς Κώστα Κληρίδη δημιουργεί αρνητικές εντυπώσεις, αν ληφθούν υπόψη οι ισχυρισμοί Μακάριου Δρουσιώτη που αφορούν τη διάπραξη σοβαρών αδικημάτων με φερόμενο θύμα ανήλικο πρόσωπο και το κατά πόσο τους γνώριζε από το 2019. Ισχυρισμοί που ακόμα και αν ήταν ανώνυμοι, σε μια άλλη περίπτωση, θα είχαν προκαλέσει τη διεξαγωγή αστυνομικής έρευνας. Επίσης, ένα τεράστιο ερωτηματικό που υπάρχει και παραμένει αναπάντητο από τον Κώστα Κληρίδη είναι πώς είναι δυνατόν να στήριζε τον αδελφό του Νίκο Κληρίδη για διαπλοκή στον χώρο της Δικαιοσύνης και να μην είχε ακούσει τα όσα προκύπτουν από τους ισχυρισμούς Δρουσιώτη. Δηλαδή για παραδικαστικό κύκλωμα και στημένες δίκες. Τη στιγμή μάλιστα που είχε βουίξει ο νομικός κόσμος ότι συγκεκριμένοι μεγαλοδικηγόροι προσπαθούσαν να δημιουργήσουν έναν εξωθεσμικό πυρήνα προκειμένου να ελέγχουν αποφάσεις μεγάλων και με έντονο δημόσιο ενδιαφέρον υποθέσεων, όπως αυτές που εμφανίστηκαν μετά την κρίση του 2013. Κάτι που εμφανίστηκε πέντε χρόνια αργότερα στα μηνύματα που δημοσιοποίησε ο Μακάριος Δρουσιώτης, των οποίων η γνησιότητα βρίσκεται υπό επιστημονική εξέταση.

Ο Δρουσιώτης

Η τροπή που έχει προσλάβει η υπόθεση «Σάντη» δεν θα ήταν

η ίδια εάν δεν είχε δημοσιοποιηθεί από τον Μακάριο Δρουσιώτη. Μοναδικό ερωτηματικό για να συμπληρωθεί το παζλ η επιστημονική τεκμηρίωση της γνησιότητας των στοιχείων που δημοσιοποίησε. Ωστόσο και στην περίπτωση του κ. Δρουσιώτη προκύπτει σειρά ερωτηματικών. Πρώτον, από πότε είχε στην κατοχή του ο Μακάριος Δρουσιώτης τα μηνύματα

της «Σάντη»; Στη συνέντευξή του στην «Κ» και στον Θανάση Φωτίου ο κ. Δρουσιώτης απαντά από το 2021. Σε αυτή την περίπτωση το δεύτερο ερώτημα είναι γιατί δεν τα παρέδωσε στις αρμόδιες αρχές της Δημοκρατίας τότε και αν υπήρχαν συγκεκριμένοι λόγοι. Τρίτον, γιατί χρειάστηκε να περάσουν πέντε χρόνια για να τα δημοσιοποιήσει; Τέταρτον, ποια

δημοσιογραφική ανάγκη υπήρχε για να τα δημοσιοποιήσει σε εύλογο χρονικό διάστημα από τότε που του παραδόθηκαν;

Προεκτάσεις

Στην περίπτωση που η επιστημονική εξέταση των μηνυμάτων επιβεβαιώσει τη γνησιότητα των μηνυμάτων που δημοσιοποίησε ο Μακάριος Δρουσιώτης, θα προ-

χώρο της Δικαιοσύνης με εμπλοκή δικαστών και μεγαλοδικηγόρων. Τοποθέτηση που, τότε, έτυχε στήριξης από τον αδελφό του, γενικό εισαγγελέα. Δηλαδή, ο θεσμικός αξιωματούχος της Δημοκρατίας με εξουσίες πιο ισχυρές ακόμα και από αυτές του Προέδρου της Δημοκρατίας παρουσιάζεται να γνώριζε την ύπαρξη διαπλεκόμενων δικαστών και δικηγόρων χωρίς να πράττει τα όσα απορρέουν από το αξίωμά του. Η περίπτωση της υπόθεσης «Σάντη» στην ουσία αποτελεί για τον Νίκο Κληρίδη επανάληψη των ισχυρισμών του, με μόνη διαφορά ότι ενέπλεξε και τον τότε γενικό εισαγγελέα Κώστα Κληρίδη.

«Γνώριζε...»

Ο Νίκος Κληρίδης ενεπλάκη στην υπόθεση «Σάντη» αυτοβούλως. Το όνομά του δεν περιλαμβάνεται στα ουκ ολίγα μηνύματα (SMS) που έδωσε στη δημοσιότητα ο Μακάριος Δρουσιώτης. Εμφανιζόμενος ως δικηγόρος της «Σάντη» ή πρόσωπο πολύ κοντά στην ίδια, έβαλε στο κάδρο και τον ίδιο του τον αδελφό, λέγοντας δημόσια πως ο τότε γενικός εισαγγελέας πολύ πριν παραιτηθεί (Ιούλιο του 2020) γνώριζε από τον ίδιο για τους ισχυρισμούς «Σάντη», για τη σχέση της με τον τότε ενεργεία δικαστή του Ανώτατου Δικαστηρίου Μίχαλη Χριστοδούλου, αλλά και τους δημόσιους ισχυρισμούς Δρουσιώτη για τα διαπλεκόμενα πρόσωπα στον πολιτικό και δικαστικό χώρο.

Το πλέον εντυπωσιακό των δημόσιων αναφορών Νίκου Κληρίδη είναι οι ισχυρισμοί του ότι ο επικεφαλής του θεσμικού οργάνου αγνόησε τους ισχυρισμούς μιας αξιόπιστης πηγής χωρίς να δώσει οδηγίες στην Αστυνομία, ως όφειλε, προκειμένου να τους ελέγξει. Ο τότε γενικός εισαγγελέας αντί να παρέμβει θεσμικά, εμφανίζεται από τον Νίκο Κληρίδη να τον συμβουλεύει να στραφεί σε δημοσιογράφους προκειμένου να δημοσιοποιήσει τα φερόμενα στοιχεία που κατείχε. Στη συνέχεια ο Νίκος Κληρίδης επανήλθε προσπαθώντας να θολώσει τα νερά ως προς το κατά πόσο ο αδελφός του γνώριζε ή όχι όσο ήταν στο πόστο του γενικού εισαγγελέα. Παρά τα όσα σοβαρά ισχυρίστηκε ο αδελφός του, ο Κώστας Κληρίδης δεν έχει τοποθετηθεί δημόσια εάν γνώριζε ή δεν γνώριζε για την υπόθεση «Σάντη» την εποχή που ήταν γενικός εισαγγελέας ή μετά την παραιτήσή του.

Απαντήσεις στους ισχυρισμούς του Νίκου Κληρίδη ότι ο ίδιος τον είχε ενημερώσει από το 2019-2020 για τους ισχυρισμούς της «Σάντη», καλείται να δώσει ο τότε γενικός εισαγγελέας Κώστας Κληρίδης.

κληθεί πολιτικός, δικαστικός και οικονομικός σεισμός και αναμφίβολα θα αναδειχθεί η αξία του δημοσιογραφικού ρόλου στη δημόσια ζωή. Στην αντίθετη περίπτωση, οι προεκτάσεις θα είναι εξίσου καταλυτικές κυρίως σε πολιτικό και δημοσιογραφικό επίπεδο. Ενδεχόμενο αποτέλεσμα που θα δείχνει ότι τα μηνύματα έχουν πειραχτεί, τουτέστιν έχουν κατασκευαστεί, θα προκαλέσει κομματικούς τριγμούς στο VOLT, το οποίο προτού ολοκληρωθούν οι σχετικές διαδικασίες ελέγχου των ισχυρισμών Δρουσιώτη έσπευσε να στήριξει τον υποψήφιό του. Σοβαρό θέμα θα δημιουργηθεί και για τη στάση που τήρησε το κόμμα του Οδυσσέα Μιχαηλίδη, Άλμα, το οποίο πήρε απόφαση να αποπέμψει τον Δημήτρη Παπαδάκη από υποψήφιο του κόμματος στις βουλευτικές εκλογές, παρά τις καθημερινές διαφεύσεις και την καταγγελία στην Αστυνομία. Τόσο το VOLT όσο και το Άλμα, για τελειώς διαφορετικούς λόγους, δεν ακολουθήσαν μια πιο διακριτική στάση αναμονής μέχρι να ελεγχθεί η γνησιότητα των μηνυμάτων. Στο ενδεχόμενο τα μηνύματα να αποδειχθούν όχι γνήσια, η ερευνητική δημοσιογραφία στην Κύπρο θα υποστεί πλήγμα με επιστροφή αφηγημάτων για τον ρόλο της σε κρίσιμα θέματα και τεράστια ερωτηματικά του έργου που θα πρέπει να επιτελέσει ένας δημοσιογράφος προτού προχωρήσει στη δημοσιοποίηση στοιχείων που έχει στην κατοχή του.

Οι αντιφάσεις του Νίκου Κληρίδη

Οι διαδοχικές μετατοπίσεις στις παρεμβάσεις του, περιπλέκουν ακόμη περισσότερο την υπόθεση «Σάντη»

Της **ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΓΕΩΡΓΙΟΥ**

Από τον ρόλο του δικηγόρου της «Σάντη» μέχρι την αποστασιοποίησή του, τις αιχμές περί θεσμικής εκτροπής και την τελευταία τοποθέτηση ότι η ίδια «τον φλέρταρε», οι δημόσιες παρεμβάσεις του Νίκου Κληρίδη από τις 2 έως τις 8 Απριλίου καταγράφουν διαδοχικές μετατοπίσεις που όχι μόνο προκαλούν ερωτήματα, αλλά περιπλέκουν ακόμη περισσότερο την ίδια την ουσία της υπόθεσης.

Η υπόθεση που άνοιξε δημόσια μετά τις καταγγελίες του Μακάριου Δρουσιώτη, απέκτησε πολύ γρήγορα προεκτάσεις σε όλα τα επίπεδα. Στο επίκεντρό της βρέθηκε η γυναίκα που αναφέρεται δημοσίως ως «Σάντη», με τον νομικό Νίκο Κληρίδη να εμφανίζεται από την πρώτη στιγμή ως το πρόσωπο που τη γνωρίζει και την εκπροσωπεί. Ωστόσο, οι δημόσιες τοποθετήσεις του μέσα σε λίγες μόνο ημέρες δεν ακολουθούσαν πάντα σταθερή γραμμή. Αντίθετα, από τις 2 μέχρι τις 8 Απριλίου προκύπτει μια αλλελουχία δηλώσεων που άλλοτε ενισχύουν και άλλοτε αποδυναμώνουν την ίδια την αρχική του στάση για την υπόθεση.

Σε μια από τις πρώτες δημόσιες παρεμβάσεις του κ. Κληρίδη στις 2 Απριλίου, στην εφημερίδα «Πολίτης» όταν παρουσιάζεται ως ο δικηγόρος της «Σάντη», δηλώνει ότι η ίδια δεν επιθυμεί να καταθέσει, ότι βρίσκεται σε κατάσταση «πανικού και αδιεξόδου». Η τοποθέτηση αυτή έδινε την εικόνα μιας γυναίκας που παρά τη σοβαρότητα των όσων φέρεται να γνωρίζει, δεν ήταν διατεθειμένη να εμπλακεί στη διαδικασία.

Την επομένη, 3 Απριλίου, σε τηλεοπτικές του παρεμβάσεις, ο

κ. Κληρίδης εξακολουθεί να εμφανίζεται ως δικηγόρος της «Σάντη» και να ζητεί να επιβεβαιωθεί η γνησιότητα των SMS. Η γραμμή εκείνων των ημερών ήταν ότι υπάρχει υλικό σοβαρό, το οποίο έπρεπε πρώτα να ελεγχθεί και να πιστοποιηθεί. Στη συνέχεια όμως η εικόνα αρχίζει να περιπλέκεται, αφού πληροφορίες της «Κ» ανέφεραν ότι η «Σάντη» όχι απλώς είχε επικοινωνία με τις αρχές αλλά είχε καταθέσει για την υπόθεση, προβάλλοντας συγκεκριμένους ισχυρισμούς και διαψεύδοντας την παιδερασία.

Τη Δευτέρα, ο κ. Κληρίδης σε πρωινή εκπομπή του Αλφα, αφού προηγήθηκε η πολύωρη κατάθε-

Η εικόνα που προκύπτει, είναι μιας σχέσης χωρίς ουσιαστική επικοινωνία, γεγονός που γεννά εύλογα ερωτήματα για το κατά πόσον ο ίδιος είχε πλήρη γνώση των θέσεων και των ενεργειών της τη στιγμή που μιλούσε δημόσια εκ μέρους της.

σή του στο Αρχηγείο, γνωστοποίησε ότι θα παραδώσει μεγάλο όγκο υλικού. Στο ίδιο διάστημα ωστόσο έρχεται και η πρώτη ουσιαστική μετατόπιση. Ενώ αρχικά η δημόσια έμφαση δινόταν στη σύνδεση του υλικού με εξαιρετικά σοβαρές καταγγελίες που αφορούσαν παιδερασία, στη συνέχεια ο ίδιος διευκρινίζει ότι «το μεγαλύτερο μέρος πέραν του 90%

Ίσως η πιο ασυνήθιστη μετατόπιση των λεγομένων του Νίκου Κληρίδη, είναι ο τρόπος και ο λόγος που τον προσέγγισε η «Σάντη». Αρχικά η εικόνα που δίνει είναι ότι επρόκειτο για μια γυναίκα που τον προσέγγισε επειδή πολεμούσε τη διαφθορά και τον εμπιστευόταν. Στη συνέχεια, μετέφερε μια διαφορετική εκδοχή, λέγοντας ότι τον προσέγγισε με ψευδώνυμο, και με στοιχεία προσωπικού φλερτ.

των μηνυμάτων δεν έχουν καμία σχέση με το θέμα της παιδερασίας και των σοβαρών αυτών ποινικών αδικημάτων», αλλά αφορούν άλλα ζητήματα, πολιτικά πρόσωπα, θεσμικά όργανα και αναφορές σε «αδελφότητες».

Ένα δεύτερο κρίσιμο σημείο αφορά τον ίδιο τον ρόλο του. Στις πρώτες του παρεμβάσεις μιλά καθάρως ο δικηγόρος της «Σάν-

την». Στις 7 Απριλίου, όμως, σε δηλώσεις του στο ΚΥΠΕ, περνά σε διαφορετική γραμμή, εκφράζει φόβο για τη ζωή του, μιλά για πιέσεις, διαπλοκή και θεσμικές παρεμβάσεις, ενώ δηλώνει ότι παύει να τη θεωρεί πελάτη του εφόσον επιβεβαιωθεί ότι ανακάλεσε και ότι παραδέχθηκε κατασκευή των μηνυμάτων.

Αντίφαση προκύπτει και ως

προς τη στάση του μετά την κατάθεση της «Σάντη». Αρχικά ο κ. Κληρίδης είχε υποστηρίξει ότι η ίδια δεν ήθελε να καταθέσει. Όταν όμως δημοσιοποιήθηκε ότι τελικά έδωσε κατάθεση, η εξήγηση που δόθηκε ήταν ότι αυτό έγινε υπό καθεστώς φόβου και πιέσεων. Στη συνέχεια ωστόσο ο νομικός, μιλώντας στην εκπομπή «ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΩΡΑ», ανέφερε ότι δεν επικοινωνεί μαζί της και ότι μάλιστα έχει πληροφορηθεί από τα Μέσα ότι έχει δώσει κατάθεση στην Αστυνομία. Η εικόνα που προκύπτει συνεπώς, είναι μιας σχέσης χωρίς ουσιαστική επικοινωνία, γεγονός που γεννά εύλογα ερωτήματα για το κατά πόσον ο ίδιος είχε πλήρη γνώση των θέσεων και των ενεργειών της τη στιγμή που μιλούσε δημόσια εκ μέρους της.

Μια επιπλέον μετατόπιση αφορά τον τρόπο με τον οποίο ο ίδιος επέλεξε να κλιμακώσει δημόσια την υπόθεση. Ενώ αρχικά η γραμμή ήταν ότι χρειάζεται προσοχή, επιβεβαίωση και προστασία της γυναίκας, στην πορεία οι τόνοι ανεβαίνουν. Ο κ. Κληρίδης μιλά για «πιέσεις», για «διαπλοκή», για παρεμβάσεις, ακόμη και για φόβο για τη ζωή του. Έτσι, ενώ ξεκίνησε να υποδεικνύει την ανάγκη για θεσμική και προσεκτική διαχείριση, κατέληξε ο ίδιος να αποτελεί έναν από τους βασικούς παράγοντες της καθημερινής δημόσιας κλιμάκωσης, ενώ σε διάφορες παρεμβάσεις του έδωσε και πληροφορίες που αφορούσαν τη ζωή της «Σάντη».

Στις 8 Απριλίου έρχεται και η τελευταία, ίσως πιο ασυνήθιστη, μετατόπιση των λεγομένων του. Σε δηλώσεις του στο ΡΙΚ, ο κ. Κληρίδης περιγράφει τη γνωριμία του με τη «Σάντη» από το 2020, λέγοντας ότι τον προσέγγ-

ισε αρχικά με ψευδώνυμο και SMS, στη συνέχεια μέσω ψεύτικου προφίλ στο Facebook, ότι «με φλέρταρε» και ότι εκείνος τελικά «την μπλόκαρε».

Και εδώ, όμως, καταγράφεται μια ακόμη σαφής αντίφαση. Αρχικά η εικόνα που έδινε ήταν ότι επρόκειτο για μια γυναίκα που τον προσέγγισε επειδή τον εμπιστευόταν, ώστε να του δώσει στοιχεία για σοβαρές καταγγελίες, συγκεκριμένα είχε πει ότι εκείνη θεωρούσε πως «πολεμώ τη διαφθορά και με εμπιστευόταν». Στις 8 Απριλίου, ωστόσο, μετέφερε μια διαφορετική εκδοχή, λέγοντας ότι τον προσέγγισε με ψευδώνυμο, μέσω ψεύτικου προφίλ και με στοιχεία προσωπικού φλερτ.

Συνολικά, μέσα σε λιγότερο από μία εβδομάδα ο Νίκος Κληρίδης εμφανίστηκε να μετακινείται από τον ρόλο του δικηγόρου της «Σάντη», στον ρόλο του προσώπου που αποστασιοποιείται από εκείνη, από την ανάδειξη υλικού που φερόταν να συνδέεται με παιδερασία στην κατάθεση της «Σάντη» που το διαψεύδει. Από την εικόνα μιας γυναίκας που τον πλησίασε για να του εμπιστευθεί στοιχεία, στην εικόνα μιας γυναίκας που όπως ο ίδιος υποστήριξε αργότερα, τον προσέγγισε με όρους προσωπικού φλερτ. Και σε μια γυναίκα που κατέθεσε, ενώ ο ίδιος σε δημόσιες παρεμβάσεις του έλεγε για αυτήν, πως δεν άλλαξε γνώμη και δεν προτίθεται να καταθέσει.

Μέσα σε αυτό το σκηνικό, αντί να ξεκαθαρίσει η υπόθεση, το τοπίο γίνεται όλο και πιο θολό. Και όσο οι δημόσιες αφηγήσεις αλλάζουν, τόσο δυσκολότερο γίνεται να διακρίνει κανείς πού τελειώνουν οι ισχυρισμοί, πού αρχίζουν οι αντιφάσεις και ποια είναι τελικά η πραγματική εικόνα.

Πορεία
Χριστοδούλας
2026

να
είσαι
ΕΚΕΙ

Αυτό το ταξίδι, κανείς δεν πρέπει να το περπατήσει μόνος.
Ενίσχυσε το έργο του Αντικαρκινικού Συνδέσμου Κύπρου.

Κάνε τη δική σου εισφορά τώρα:

Μάθε περισσότερα poreiachristodoulas.cy

Άδεια Εράνου Υπουργείου Εσωτερικών Ν.Π. 77/2025 (01/01-30/06/2026)

QuickPay
care

Apple & Google Pay

ΑΝΤΙΚΑΡΚΙΝΙΚΟΣ
ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ
ΚΥΠΡΟΥ

THE CYPRUS ANTI-CANCER SOCIETY

Συνέντευξη στον **ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ****Μακάριος Δρουσιώτης**

«Σκοπός δεν είναι να γκρεμίσουμε τους θεσμούς»

Μεγάλη αποκάλυψη ή μια υπόθεση που φούσκωσε πιο γρήγορα απ' όσο τεκμηριώθηκε; Μια συζήτηση στην προσπάθεια να λύσουμε απορίες, να καλύψουμε κενά, να αναδείξουμε προχειρότητες, ακόμα και σκοπιμότητες.

«Είμαι ο μόνος που διαχειρίστηκε την ευθύνη απέναντι στον νόμο για τη σεξουαλική κακοποίηση παιδιών. Σας διαφεύγει ότι κάποιοι τα πληροφορήθηκαν από το 2019; Μίλησαν; Τι έκαναν; Είμαι ο μόνος που μίλησε».

“

Το υλικό που έχω στην κατοχή μου, περιλαμβάνει και ηχητικά. Όπως, για παράδειγμα, τη «Σάντην» να απαντά σε ερωτήσεις, εξιστορώντας τη ζωή της. Και από το υλικό που δεν έχετε δει, το πιο τρομακτικό που προκύπτει είναι υπόνοιες για εγκληματικές ενέργειες και φόνους.

—Οφείλω να πω ότι ακόμα δεν έχω δει τη μεγάλη αποκάλυψη. Έχω ακούσει μια ιστορία, τρανταχτή μεν, η οποία φούσκωσε γρήγορα—και ήταν λογικό—δυσανάλογα όμως ως προς την τεκμηρίωση που την ακολούθησε. Πόσο βέβαιος είστε για την αυθεντικότητα των στοιχείων σας;

—Θα έλεγα, όχι εκατό τοις εκατό σίγουρος, αλλά χίλια τοις εκατό σίγουρος.

—Τόσο «ακλόνητα» όσο εκείνα που αναρτήσατε την περασμένη Πέμπτη, στο Facebook; Κλονίσσατε και τον πλέον καλόπιστο που σας διαβάζει. Μήπως χτίσατε ένα αφήγημα πάνω σε υλικό μειωμένης αποδεικτικής αξίας;

—Να τα πάρουμε από την αρχή και θα απαντήσω και σ' αυτό. Πρόκειται για μια υπόθεση που ερευνώ εδώ και τρία χρόνια. Δεν είναι μια ιστορία μικρή, ημερών. Μιλάμε για τεράστιο όγκο στοιχείων. Είναι μια ιστορία χρόνων πολλών. Με ονόματα και διευθύνσεις και γεγονότα. Σε διαφορετικούς χρόνους και με διαφορετικούς ανθρώπους. Και πολλές υποθέσεις. Δεν ήρθε μια κοπέλα, μου έδωσε μερικά χαρτιά και έγραψα μια ιστορία. Το μελέτησα διεξοδικά και επί μακρόν. Και δεν εντόπισα την παραμικρή αντίφαση. Χρειάστηκα δύο χρόνια για να αποδελτιώσω τα μηνύματα. Αναφέρονται σε γεγονότα, σε πρόσωπα, σε αποφάσεις, έχουν ώρες και ημερομηνίες... Τα διερευνήσα εξονυχιστικά όλα. Εξακριβώσα ότι πρόκειται για πρόσωπα υπαρκτά, εντόπισα τα γεγονότα, τις πληροφορίες, ψηλάφησα τις λεπτομέρειες, σιγουρεύτηκα για τους χρόνους, αναζητήσα την αλληλουχία και διαπίστωσα τη σύνδεση. Επαναλαμβάνω, μιλάμε για τεράστιο όγκο. Είναι φύσει αδύνατον ένας άνθρωπος, οποιοσδήποτε, να επινόησε ένα σενάριο και στη συνέχεια να κατασκευάσει χίλια μηνύματα για να το χωρέσει μέσα.

—Αν, όμως, η «Σάντην» απορρίπτει ή αποστασιοποιείται, όπως λέχθηκε, από κρίσιμα στοιχεία του αφηγήματος, τι μένει όρθιο από την υπόθεσή σας;

—Δεν μπορώ να ξέρω τι είπε η «Σάντην», αν είπε όντως αυτά που διαρρέουν. Όπως δεν ξέρω κάτω από ποια πίεση μπορεί να βρίσκεται μια κοπέλα που είχε διαφύγει από την Κύπρο επειδή φοβόταν για τη ζωή της.

—Πώς εξηγείται το αυτογκόλ της Πέμπτης;

—Κατανοώ τα σχόλια και τις αντιδράσεις. Δεν σου κρύβω ότι με στενοχώρησε, διότι ίσως δεν θα έπρεπε να είχα βιαστεί να προβλώ σε ανάρτηση και να εξηγούσα καλύτερα τι ήταν αυτό που βλέπατε. Και που προέρχονται από έναν από τους διάφορους λογαριασμούς που είχε στα σόσιαλ. Ο συγκεκριμένος λεγόταν, «Νίκαια, κάποτε». Έχουν κοινά βιώματα στη Νίκαια. Επίσης, στη Νίκαια ήταν που είχε μείνει έγκυος. Από τα μηνύματα εκεί, προκύπτει διακίνηση χρημάτων. Έτσι προέκυψε και το χειρόγραφο σημείωμα, το οποίο εκείνη είχε φωτογραφίσει. Στο πλαίσιο μιας συνομιλίας τους, του το επισυνάπτει και ταυτόχρονα επιλέγει δυο άλλες φωτογραφίες, με χρήματα, να το συνοδέψει. Έχοντας μια σειρά μηνυμάτων εκείνης της συνομιλίας, που δείχνει τη συζήτηση πριν και μετά, δεν έδωσα βάση στις φωτογραφίες και στις εντυπώσεις που θα δημιουργούσε απομονωμένο. Όσο για το excel, δεν είναι κάποιο έγγραφο τράπεζας, ούτε το παρουσίασα ως τέτοιο. Πρόκειται για εσωτερικό έγγραφο ελληνικής ιδιωτικής εμπορικής εταιρείας. Τα αναγραφόμενα είναι πράξεις που έγιναν μέσω της εταιρείας. Τις δε σημειώσεις θα έκανε κάποιος λογιστής, μπορεί όμως και η ίδια καθώς εργαζόταν εκεί. Για να έχετε πρόσβαση, έπρεπε να χρησιμοποιήσετε το επαγγελματικό email. Τη φωτογραφία την τράβηξε η ίδια.

—Γιατί τώρα η δημοσιοποίηση; Είπατε ότι τα είχατε εδώ και χρόνια. Για ποιο λόγο τη δεδομένη στιγμή; Πέρα από το ότι είμαστε δύο μήνες πριν από τις βουλευτικές εκλογές—σας το έχουν ήδη προσάψει—και αποτελεί ένα καλό «όχημα» για προεκλογική εκστρατεία...

—Θα σου ομολογήσω κάτι. Το θέμα βγήκε εντελώς συμπτωματικά, με τον τρόπο που βγήκε. Ενόψει των εκλογών, ετοιμαζόμουν να παρουσιάσω την έρευνα που έκανα για τις εκποιήσεις. Όμως, ταυτόχρονα, προέκυψε η συζήτηση για τις παρακολουθήσεις. Οπότε αποφάσισα να ανασύρω στοιχεία εκείνης της υπόθεσης που είχαν να κάνουν με τα δύο αυτά ζητήματα. Και η αλήθεια είναι ότι δεν περίμενα να λάβει τέτοια διάσταση. Αποδέχομαι, όμως, προς χάρη της συζήτησης, ότι επειδή είμαστε σε προεκλογική περίοδο, αυτό σε κάποιους προκαλεί υποψίες. Εάν, όμως, είναι «φούσκα», όπως αποφαίνονται διάφοροι, εγώ πού θα πάω να σταθώ;

—Κάποιοι θα μπορούσε να απαιτήσουν, σε κάποιο έδρανο της Βουλής ενδεχομένως, πριν προλάβουν να ερευνηθούν οι καταγγελίες σας...

—Σιγά που θα περίμεναν. Θα με είχαν τελειώσει μέχρι τότε... Γιατί όμως αναζητούν «υπόπτα κίνητρα», ενώ είναι το πλέον φυσιολογικό; Ερευνώ σκάνδαλα, μ' αυτά ασχολούμαι, έχουμε εκλογές, είμαι υποψήφιος. Για ποια ζητήματα θα μιλήσω στον κόσμο, αν όχι γι' αυτά; Πότε θα τους πω ότι εγώ παλεύω με τη διαφθορά και την αδιαφάνεια και θέλω να με στηρίξετε ακριβώς γι' αυτούς τους λόγους, αν δεν τους το πω τώρα;

—Το ότι είστε υποψήφιος δημιουργεί σε σας μια επιπρόσθετη ευθύνη, ώστε να μη δίνεται η εντύπωση ότι όλοι είναι διαπλεκόμενοι και διεφθαρμένοι και κατά συνέπεια να κλονίζεται ακόμα περισσότερο η εμπιστοσύνη των πολιτών στους θεσμούς. Δεν συμφωνείτε;

—Μα ο σκοπός δεν είναι να γκρεμίσουμε το σύστημα. Μην σου διαφεύγει ότι, εξαιτίας των

πολλών αγωγών που δέχομαι, πηγαινοέρχομαι συχνά στα δικαστήρια. Δεν αισθάνομαι ότι τα δικαστήρια με έχουν κρεμάσει. Απεναντίας, οι αποφάσεις τους ήταν πολύ καλές για μένα. Οπότε δεν έχω εμμονές, δεν το συβιβάζω το δικαστικό σώμα, δεν θεωρώ όλους διεφθαρμένους. Κάποιες περιπτώσεις μολύνουν τον θεσμό. Και πρέπει να καθαρίσει. Και θα καθαρίσει μόνο μέσα από την αποκάλυψη και τη διαφάνεια.

—Και η προσωπική σας ευθύνη απέναντι στον νόμο, ο οποίος θεωρεί συνένοχο όποιον γνωρίζει ή πληροφορείται για σεξουαλική κακοποίηση παιδιού και δεν τις γνωστοποιεί;

—Σας διαφεύγει ότι κάποιοι τα πληροφορήθηκαν από το 2019; Μίλησαν; Τι έκαναν; Είμαι ο μόνος που διαχειρίστηκε αυτή την ευθύνη. Το αντιστρέφω, λοιπόν: Εάν δεν μιλούσα εγώ τώρα, θα μιλούσε κανείς άλλος;

—Η ιστορία του κοριού, ήταν γνωστή στον Κώστα Κληρίδη;

—Μου την ανέφερε, όταν πλέον είχε συνταξιοδοτηθεί και τον είχα επισκεφτεί στο σπίτι του, για άλλο ζήτημα. Επειδή ακριβώς είχε συνταξιοδοτηθεί, γι' αυτό πήγα για πρώτη φορά στο σπίτι του, ενώ σε άλλες περιπτώσεις τον συναντούσα στην Εισαγγελία. Ξέρω ότι, μαθαίνοντας πληροφορίες για τον κορίο, ανακάλεσε στη μνήμη συμπεριφορές του οδηγού του, που του είχαν φανερί περιέργες. Αναρωτιόταν εάν σχετιζόνταν.

—Τη «Σάντην» τη συναντήσατε το 2023. Το υλικό τότε περιήλθε στην κατοχή σας;

—Όχι πολύ καιρό προηγουμένως. Κάπου 2021, ίσως 2022. Ο μεγαλύτερος όγκος μηνυμάτων, να ξέρετε, συγκεντρώθηκε από τη «Σάντην» το δεύτερο εξάμηνο του 2020...

—Το υλικό περιέχει άλλης μορφής στοιχεία ή μόνο screenshot μηνυμάτων; Υπάρχουν βίντεο;

—Βίντεο, όχι. Ηχητικά ντοκουμέντα, ναι.

—Τι είδους;

—Η «Σάντην» να απαντά σε ερωτήσεις εξιστορώντας τη ζωή της. Με αυτά που λέει να βρίσκονται σε πλήρη εναρμόνιση μ' αυτά που προκύπτουν απ' τα μηνύματα.

—Απ' όσα περιλαμβάνει το υπόλοιπο υλικό, καθώς αντιλαμβάνομαι ότι δεν τα γνωρίζουμε όλα, ποιο είναι το πιο συνταρακτικό που προκύπτει;

—Υπόνοιες για εγκληματικές ενέργειες και φόνους. Μαζί με διασυνδέσεις με τον υπόκοσμο. —Οι καταγγελίες σας και ο σάλος που αυτές προκάλεσαν, αναμφίβολα αντανακλούν στο Volt. Σε δύο μήνες, στην κάλπη, θα κριθεί ενδεχομένως και στη βάση όλου αυτού. Είχατε συζητήσει τη δημοσιοποίηση πριν την κάνετε;

—Η αλήθεια είναι πως όχι. Και στα μηνυμάτά τους, τους καθιστούσα, τους έγραφα να μην ανησυχούν. Για μένα δεν ήταν παρά ένα θέμα όπως όλα τα άλλα με τα οποία κατά καιρούς ασχολήθηκα στο προφίλ μου. Άλλωστε, δεν περίμενα ότι θα εξελισσόταν σε μείζον πολιτικό θέμα...

—Πώς είναι δυνατόν—το λέτε για δεύτερη φορά—να μην περιμένατε ότι θα αναδεικνυόταν σε μείζον θέμα; Είχε όλα τα συστατικά για να «φουσκώσει». Και δεν είστε ούτε πρωτάρης, ούτε άσχετος...

—Δεν αντιλέγω. Σκέψου, όμως, ότι κυκλοφόρησε «Η Συμμορία» και δεν είχε γράψει κανείς ένα μονόστρλο. Ήταν σαν να μην υπήρχε. Όπως και να έχει, το Volt ήξερε ποιος είμαι, με τι καταπάνομαι και γι' αυτό με προσέγγισε. Και επιπλέον, από τη στιγμή που εγώ είμαι σίγουρος ότι τα στοιχεία μου είναι σωστά και δυνα-

τά, ήμουν σίγουρος ότι δεν θα τους εκθέσω.

—Πολιτικές υποψίες δημιούργησε και το ότι τα στοιχεία σας δείχνουν ΕΔΕΚ. Σύμπτωση ή σκοπιμότητα;

—Δεν είναι η ΕΔΕΚ χώρος από τον οποίο το Volt θα προσδοκούσε το όποιο εκλογικό όφελος. Όποιος φεύγει από την ΕΔΕΚ, πηγαίνει στο ΕΛΑΜ, δεν έρχεται στο Volt. Θυμίζω ότι το δημοσίευμά μου είχε συγκεκριμένο σκοπό: Να αναφερθώ στις εκποιήσεις και στις τηλεφωνικές παρακολουθήσεις, δύο υπό συζήτηση θέματα, για τα οποία θα αποφάσιζαν άτομα που, όπως προκύπτει, είχαν διαδραματίσει ύποπτο ρόλο σ' αυτούς τους τομείς. Έτσι επιλέγαν τα συγκεκριμένα στοιχεία. Πιστέψτε με, αν ο στόχος μου δεν ήταν αυτός, το υλικό περιέχει πολύ πιο φοβερά και τρομερά από αυτά. Ούτε που φαντάζεστε. Μόνο τις μαρτυρίες της «Σάντην» να έβαζα, για τον βιασμό και άλλα, θα διαβάζατε μέχρι σήμερα. —Το ενδεχόμενο το υπό αναφορά πρόσωπο να χρησιμοποιείτο από κάποιον τρίτο, να καθοδηγείτο στην αναζήτηση...

—Θα σου πω τι έγινε, κι αυτό λύνει όλες τις απορίες. Πρόκειται για ένα άτομο το οποίο υπήρξε θύμα παιδεραστίας στα δεκατρία της...

—Μιλάμε, πάντα, για ισχυρισμό...

—Είναι ισχυρισμός, αλλά ο ισχυρισμός αυτός τεκμηριώνεται από τις συνομιλίες. Μέσα από τα μηνυμάτά του που το παραδέχεται και το περιγράφει, που το συζητούν αναμεταξύ τους, που αναφέρονται στο μωρό, μαζί με φωτογραφίες του μωρού και συγκεκριμένα σχόλια... Και δεν είναι ένα και δύο τα μηνύματα. Είναι πληθώρα μηνυμάτων που αναφέρονται σ' αυτά. Λένε την ιστορία της ζωής τους. Κι από τα μηνύματα προκύπτει ότι και εκείνος είχε πολύ μεγάλη συναισθηματική εξάρτηση μαζί της. Θα πρέπει, λοιπόν, να κατανοήσουμε το πλαίσιο μέσα στο οποίο δρα το συγκεκριμένο πρόσωπο, το οποίο υπήρξε θύμα βιασμού από τα δεκατρία του. Και το οποίο έχει μια σχέση αγάπης και μίσους μ' αυτόν τον άνθρωπο. Το λέει η ίδια. Υπάρχουν περίοδοι που θέλει να τον εκδικηθεί και να τον τιμωρήσει και περίοδοι που είναι προσκολλημένη πάνω του. Τη μια μέρα του κλέβει μηνύματα και την επομένη είναι εκ νέου κολλημένη μαζί του. Και σε μια φάση που θέλει να τον εκδικηθεί, αρχίζει τη συγκέντρωση των μηνυμάτων. Πολλά μάλιστα από αυτά τα στέλνει σε πραγματικό χρόνο στον Νίκο Κληρίδη με τον οποίο είχε έρθει σε επαφή, ένεκα δηλώσεων που ο τελευταίος είχε κάνει για τους δικαστές. Αυτό κρατάει μήνες. Και μέσα από τα μηνύματα που συγκεντρώνει αλλά και από τη δική της επικοινωνία με τον Νίκο Κληρίδη, κτίζεται και εξελίσσεται μια ιστορία...

—Στο κείμενο που δημοσιοποιήσατε, πού σταματά η δημοσιογραφική αποκάλυψη και πού αρχίζει η δική σας ερμηνεία;

—Δεν έκανα καμία ερμηνεία. Δίνω τα στοιχεία στεγνά. Την ιστορία την αφηγείται το υλικό, το υλικό το ίδιο κάνει την ερμηνεία.

—Το οποίο, βεβαίως, επιβάλλεται να τεκμηριωθεί με τρόπο πειστικό, δηλαδή να διαπιστωθεί η γνησιότητα των μηνυμάτων, να αποκλειστεί το ενδεχόμενο να είναι αποκύημα φαντασίας ή προϊόν εξαπάτησης. Δεν γνωρίζω πόσο εφικτό είναι αυτό...

—Η «Σάντην» όταν ένιωσε ότι η ζωή της απειλείτο, αναζήτησε καταφύγιο στη Γερμανία. Και βοηθήθηκε από τη γερμανική προέβια στο να φύγει. Επέστρεψε αργότερα, όταν προφανώς τα βρήκαν και επίσης έλυσαν κάποιες διαφορές οικονομικής φύσεως που είχαν. Υπάρχουν στοιχεία γι' αυτές τις συμφωνίες, το πότε έγιναν, ποιο δικηγόρος συναντήθηκαν. Δεν πρόκειται για μερικά σκόρπια και ασύνδετα μηνύματα.

—Στην άποψη ότι ο Δρουσιώτης εξαπατήθηκε, του την έδωσαν για να βγει αναξιόπιστος, τι απαντάτε;

—Φαιδρότητες. Πολύ και πολλοί θα εύχονταν να ήταν έτσι. Δεν έχουν ιδέα τι τέρατα θα ξεπνέσουν...

“

Πηγαινοέρχομαι συχνά στα δικαστήρια εξαιτίας των πολλών αγωγών που δέχομαι. Δεν αισθάνομαι ότι με έχουν κρεμάσει. Απεναντίας, οι αποφάσεις τους ήταν πολύ καλές. Συνεπώς, δεν θεωρώ διεφθαρμένο όλο το σύστημα. Στόχος είναι να καθαρίσει από περιπτώσεις που μολύνουν τον θεσμό.

Η διαφθορά που θα κάνει τη διαφορά

Οι στρατηγικές που επιλέγουν τα κόμματα, μετά τις καταγγελίες Δρουσιώτη, για να πορευτούν προς την κάλπη

Από πλευράς ΔΗΚΟ σημειώνεται ότι η απόφαση να θεθεί εκτός ψηφοδελτίου ο Δημήτρης Παπαδάκης πιθανώς και να δώσει στο κόμμα ψήφους, πρώτον σε σχέση με υποστηρικτές του που είναι πικραμένοι με το Άλμα, όπως και κάποιους που αμφιταλαντεύονταν μιας και χαρακτηρίζουν την απόφαση πρόωπη και άδικη.

Της **ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Στη σκιά των καταθέσεων στην αστυνομία, αλλά και την εμπλοκή της Ευρωπαικής μετά από τις καταγγελίες του δημοσιογράφου-ερευνητή Μακάριου Δρουσιώτη, τα κόμματα εντείνουν τον προεκλογικό τους αγώνα προσαρμοζόμενα –αναπόφευκτα– στα όσα η επικαιρότητα προστάζει.

Βέβαια είναι και αυτά που επιπρεάζονται άμεσα, ενώ δεν αποκλείεται η τροπή που θα λάβουν οι εν εξελίξει έρευνες να επιπρεάσουν και τα ποσοστά που θα λάβουν στις βουλευτικές του Μαΐου, μιας και ο χρόνος μετρά αντίστροφα, με το θέμα της διαφθοράς να αναδεικνύεται βάση και των πλείστων δημοσκοπήσεων σε ένα από τα κυρίαρχα θέματα που απασχολεί σήμερα τους πολίτες.

Ήδη, το Άλμα του Οδυσσέα Μιχαηλίδη προχώρησε σε απομάκρυνση του Δημήτρη Παπαδάκη από το ψηφοδέλτιο πριν καν ο ίδιος παρουσιάσει τα αποτελέσματα του δικανικού ελέγχου των τηλεφωνικών συσκευών του. Μία απόφαση που θεωρήθηκε προελημμένη αν αναλογιστεί κανείς την πίεση προς αυτή την κατεύθυνση που υπήρχε από πρωτοκλασάτα στελέχη, με την επίσημη ανακοίνωση του κόμματος να κάνει λόγο για πολιτικό και όχι νομικό ζήτημα, αλλά και για το τεκμήριο της εμπιστοσύνης με το οποίο ένα κίνημα οφείλει να περιβάλλει τους υποψηφίους του.

Μία κίνηση που καλωσορίστηκε –άτυπα– από πλευράς ΔΗΚΟ, μιας και όπως σημειώνεται πιθανώς και να δώσει στο κόμμα ψήφους, πρώτον σε σχέση με ψηφοφόρους του Δημήτρη Παπαδάκη που είναι πικραμένοι με το Άλμα και σίγουρα δεν θα στηρίξουν ΕΔΕΚ για τους ίδιους λόγους, όπως και κάποιους που αμφιταλαντεύονταν μιας και χαρακτηρίζουν την απόφαση για

απομάκρυνση του πρώην ευρωβουλευτή πρόωπη και άδικη. Αυτό βέβαια, όπως σημειώνουν στελέχη της ηγεσίας, δεν σημαίνει πως πρέπει να επαναπαυθούν, αφού θα πρέπει να περιορίσουν ακόμη περισσότερο τις διαρροές προς το Άλμα, σκληραίνοντας πιθανώς τη στάση τους με στόχο την τέταρτη θέση –αν και είναι δύσκολο– μιας και το ΕΛΑΜ έχει κλειδώσει την τρίτη θέση. Άλλωστε παραμένει και το χαρτί της χαμένης ψήφου, το οποίο το ΔΗΚΟ συνεχίζει να προβάλλει σημειώνοντας ότι είναι το κόμμα που εκπροσωπεί τον κεντρικό χώρο και ένα ικανοποιητικό ποσοστό θα του δώσει την ευκαιρία να διεκδικεί και να έχει λόγο στις αποφάσεις. Χρησιμοποιεί μάλιστα και τα χαμηλά ποσοστά που οι δημοσκοπήσεις συνεχίζουν να δίνουν στη ΔΗΠΑ αφιόνοντάς την ουσιαστικά εκτός Βουλής, αν και ο πρόεδρος του κόμματος Μάριος Καρογιάν εμμένει ότι για άλλη μια φορά θα τις διαψεύσει.

Για τη ΔΗΠΑ, που ουσιαστικά δεν φαίνεται να επιπρεάζεται από όλα όσα βλέπουν το φως της δημοσιότητας, ο προεκλογικός συνεχίζεται με εντατικούς ρυθμούς, με τον ίδιο τον πρόεδρο, αν και δεν είναι υποψήφιος, να υπερβαίνει εαυτόν αφού διακυβεύεται το μέλλον της παράταξης.

Σε ό,τι αφορά το τρίτο κόμμα του λεγόμενου ενδιάμεσου, την ΕΔΕΚ, τα πράγματα ζορίζουν ακόμη περισσότερο. Πριν καν κλείσουν οι πληγές Μαρίνου Σιζόπουλου και την ώρα που γινόταν προσπάθεια για επιστροφή στελεχών που απομακρύνθηκαν ή διώχθηκαν, τα όσα έφερε στη δημοσιότητα ο κ. Δρουσιώτης εμπλέκουν για άλλη μια φορά την κατάσταση.

Μάλιστα, το γεγονός ότι το όνομα του αναπληρωτή προέδρου του κόμματος Μορφάκη Σολομωνίδη δίδεται σε σχέση με την αποστολή μηνυμάτων, αν και ο ίδιος το δια-

ψεύδει κατηγορηματικά και δίνει το ελεύθερο για άρση του τηλεφωνικού απορρήτου του, φαίνεται να προκαλεί τριγμούς.

Υπάρχουν και οι φωνές εντός των συλλογικών οργάνων που ζητούν άμεσα σύγκλησή τους για να τεθεί επί τάπητος το συγκεκριμένο θέμα –παραθέτουν μάλιστα ότι στην αντίστοιχη περίπτωση ο Δημήτρης Παπαδάκης τέθηκε εκτός ψηφοδελτίου του «Άλμα»– ενώ υπάρχει και η πλευρά που κάνει λόγο για ενορχηστρωμένη επίθεση κατά της ΕΔΕΚ. Πάντως, ο πρόεδρος Νίκος Αναστασίου

Στον ΔΗΣΥ επιλέγουν τη σκληρή γραμμή σε μία προσπάθεια να κερδίσουν πόντους με επιθέσεις προς ΑΚΕΛ, Άλμα και Volt, κρίνοντας ότι είναι και μία ευκαιρία να απομακρύνουν τη συζήτηση από τα θέματα διαφθοράς.

φαίνεται να παρακολουθεί από κοντά τις εξελίξεις, αν και αφήνει να νοηθεί πως σε αυτό το στάδιο και με τα μέχρι στιγμής δεδομένα δεν τίθεται θέμα απομάκρυνσης του κ. Σολομωνίδη από το ψηφοδέλτιο.

Στο Volt Cyprus υπάρχει μούδιασμα, αν και όλοι συμφωνούν πως θα πρέπει να γίνει άμεση, πλήρης και εις βάθος διερεύνηση των καταγγελιών από ανεξάρτητους ποινικούς ανακριτές, υπεράνω κάθε υποψίας, ασχέτως αν ορισμένα στοιχεία που βλέπουν το φως της δημοσιότητας πιθα-

νώς και να επιπρεάσουν τα ποσοστά του κόμματος, με τους πιο αισιόδοξους να σημειώνουν πως μόνο ανοδική πορεία μπορούν να έχουν. Σε ό,τι αφορά τη χρονική συγκυρία που ο υποψήφιος του κόμματος επέλεξε να προχωρήσει σε αποκαλύψεις, σημειώνεται πως κανείς δεν μπορεί να παρέμβει στον τρόπο με τον οποίο ο δημοσιογράφος-ερευνητής εργάζεται, αν και ορισμένοι εξέφρασαν την άποψη πως θα ήταν προτιμότερο να είχαν από πριν ενημέρωση μιας και πιθανώς να διακυβεύεται το πολιτικό τους μέλλον.

Αυτό που τονίζεται από τους πλείστους είναι ότι το κόμμα γνώριζε ποιον επέλεγε να βρίσκεται εντός του ψηφοδελτίου του, ενώ και ο ίδιος είχε αναφέρει σε ηγετικά στελέχη το προηγούμενο χρονικό διάστημα πως διερευνά στοιχεία σε σχέση με τις εκποιήσεις, τα οποία και θα δημοσίευε λίγο πριν το θέμα οδηγηθεί για άλλη μια φορά ενώπιον της Βουλής, ασχέτως αν στην πορεία προέκυψαν και άλλες παράλληλες υποθέσεις.

Τις καταγγελίες Μακάριου Δρουσιώτη εκμεταλλεύεται και το ΑΚΕΛ για να επαναφέρει στην επικαιρότητα το θέμα με το μαύρο βαν, με τον ίδιο τον γ.γ. του κόμματος να παίρνει το θέμα πάνω του και να επαναλαμβάνει με κάθε ευκαιρία ότι «έσπευσε η Γενική Εισαγγελία να δώσει αναστολή της διαδικασίας στους ιδιοκτήτες της εταιρείας και να φύγουν από την Κύπρο. Οι ίδιοι καταδικάστηκαν στην Ελλάδα, για την ίδια δράση του μαύρου κατασκοπευτικού βαν».

Το κόμμα της Αριστεράς συντάσσεται και αυτό με τη θέση για διορισμό ποινικού ανακριτή σε σχέση με τις καταγγελίες Μακάριου Δρουσιώτη, υπενθυμίζοντας στους πολίτες –ψηφοφόρους αυτή την ώρα– πως εδώ και πολ-

λά χρόνια το κόμμα καταγγέλλει ζητήματα που αφορούν θεσμική διαπλοκή και διαφθορά που προκαλούν στην κοινωνία έλλειψη αξιοπιστίας για τους θεσμούς.

Άλλωστε, αυτή την ώρα το κόμμα, που φαίνεται να πετυχαίνει ένα καλό ποσοστό συσπείρωσης, στοχεύει στην προσέλευση και ψηφοφόρων που αμφιταλαντεύονται κυρίως με διαρροές προς την Άμεση Δημοκρατία, δίνοντας το μήνυμα πως διαφοροποιείται από τα υπόλοιπα παραδοσιακά κόμματα και έρχεται απέναντι από το κατεστημένο και τα συμφέροντα.

Την ίδια ώρα, στον ΔΗΣΥ επιλέγουν τη σκληρή γραμμή σε μία προσπάθεια να κερδίσουν πόντους με επιθέσεις προς ΑΚΕΛ, Άλμα και Volt, τα οποία αποκαλεί «αδελφότητα που συστηματικά προκαλεί χάος και αποσταθεροποίηση της χώρας». Άλλωστε για τον ΔΗΣΥ είναι μία ευκαιρία να απομακρύνει τη συζήτηση από θέματα διαφθοράς και να προβάλλει την υπεύθυνη στάση που τηρεί σε σημαντικά ζητήματα, παίρνοντας όπως διαμνύει τον τόπο μπροστά. Βλέποντας τα ποσοστά βάσει των μέχρι τώρα δημοσκοπήσεων να μην ξεκολλάνε από το 18% επιλέγει –τουλάχιστον σε επίπεδο ηγεσίας– την επίθεση, αν και δεν φαίνεται να είναι η γραμμή που ακολουθούν όλα τα στελέχη, κάνοντας λόγο για προσωπικές πολιτικές φιλοδοξίες και προσπάθεια αποσταθεροποίησης της χώρας.

Κάνει το κόμμα της Δεξιάς μία τελευταία προσπάθεια να ταρακουνήσει τους ψηφοφόρους του, πρώτον να πάνε στις κάλπες ώστε να μην επιτρέψουν στο ΑΚΕΛ να είναι πρώτο κόμμα –διαχρονικό επιχείρημα– και την ίδια ώρα να μην επιτρέψουν σε κόμματα που προσφεύγουν στον λαϊκισμό να αποκτήσουν δύναμη εντός του Κοινοβουλίου.

Το μαύρο βαν

Τις καταγγελίες Μακάριου Δρουσιώτη εκμεταλλεύεται και το ΑΚΕΛ για να επαναφέρει στην επικαιρότητα το θέμα με το μαύρο βαν, με τον ίδιο τον γ.γ. του κόμματος να παίρνει το θέμα πάνω του και να επαναλαμβάνει με κάθε ευκαιρία ότι «έσπευσε η Γενική Εισαγγελία να δώσει αναστολή της διαδικασίας στους ιδιοκτήτες της εταιρείας και να φύγουν από την Κύπρο».

Η χαμένη ψήφος

Το χαρτί της χαμένης ψήφου, το οποίο το ΔΗΚΟ συνεχίζει να το προβάλλει σημειώνοντας ότι είναι το κόμμα που εκπροσωπεί τον κεντρικό χώρο και ένα ικανοποιητικό ποσοστό θα του δώσει την ευκαιρία να διεκδικεί και να έχει λόγο στις αποφάσεις.

ALMIRAL[®] FORTE

2,32% γέλη
δισαιθυλαμμωνιούχος δικλοφαινάκη

ΜΕDOCHEMIE

ALMIRAL[®] FORTE

2,32% γέλη δισαιθυλαμμωνιούχος δικλοφαινάκη

Antiartritis e analgesica ad azione rapida. Efficace contro il dolore.

ALMIRAL[®] FORTE

2,32% γέλη δισαιθυλαμμωνιούχος δικλοφαινάκη

NEO
ΕΝΙΣΧΥΜΕΝΟ

Κινήσου ελεύθερα, απόλαυσε τη ζωή!

Στον δρόμο προς την κάλπη

Γιατί διεκδικούν μία θέση στο Κοινοβούλιο και τι είναι αυτό που τους ξεχωρίζει από τους συνυποψηφίους τους

Της **ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Τρεις υποψήφιοι βουλευτές βρίσκονται απέναντι στις προκλήσεις της εποχής ενάμιση περίπου μήνα πριν από τις εκλογές. Στις συνεντεύξεις

τους στην «Κ» αναφέρονται στα μεγάλα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πολίτες του τόπου, ενώ προτείνουν τις ιδεατές και υλοποιήσιμες λύσεις που θα επιδώσουν να εφαρμόσουν εάν καταφέρουν να

εξασφαλίσουν μία θέση στα κοινοβουλευτικά έδρανα. Μέσα από έναν μακρύ και δύσκολο προεκλογικό δρόμο, ο υποψήφιος του ΔΗΣΥ στην επαρχία Λεμεσού Γιώργος Καραϊσκάκης, η υποψήφια Λευκωσίας

του Κινήματος Οικολόγων Συνεργασία Πολιτών Ελένη Λυμπουρή και ο υποψήφιος με το Άλμα στην επαρχία Λεμεσού Μιχάλης Παρασκευάς εξηγούν ποια πρόταση νόμου θα επιδιώξουν να καταθέσουν

ενώπιον της ολομέλειας της Βουλής αν εκλεγούν, ενώ δεν διστάζουν να απαντήσουν και αν θα έφευγαν εκτός κοιματικής γραμμής σε περίπτωση που αυτή συγκρουόταν με τα προσωπικά τους πιστεύω.

1

Ποια θα θέλατε να είναι η πρώτη πρόταση νόμου που θα καταθέσετε στη Βουλή αν εκλεγείτε;

Γιώργος Καραϊσκάκης

Επαρχιακός Γραμματέας Παναγροτικού Συνδέσμου Λεμεσού
Υποψήφιος βουλευτής ΔΗΣΥ Λεμεσού

2

Ποια κρίνετε ως τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα οι πολίτες;

Μιχάλης Παρασκευάς

Δικηγόρος-Νομικός Σύμβουλος
Υποψήφιος βουλευτής με το ΑΛΜΑ στη Λεμεσό

3

Πέρα από τα εύκολα λόγια υπάρχουν υλοποιήσιμες προτάσεις απέναντι στα μεγάλα προβλήματα που αντιμετωπίζουν κυρίως οι νέοι και οι ευάλωτες ομάδες;

4

Θα ψηφίζατε ποτέ εκτός κοιματικής γραμμής αν ερχόταν σε σύγκρουση με τα πιστεύω και τις αξίες σας;

5

Σε τι διαφέρετε από τους συνυποψηφίους σας ώστε οι πολίτες να επιλέξουν εσάς για να τους εκπροσωπήσετε στο Κοινοβούλιο;

Έλενα Λυμπουρή

Εκπρόσωπος Τύπου του Κινήματος Οικολόγων - Συνεργασία Πολιτών
Υποψήφια βουλευτριά Λευκωσίας

1 Η πρώτη μου προτεραιότητα θα είναι η στεγαστική πολιτική, ιδιαίτερα για τους νέους ανθρώπους και τα νέα ζευγάρια, μια κατηγορία στην οποία ανήκω και εγώ, ως άνθρωπος 40 ετών που γνωρίζει από πρώτο χέρι τις δυσκολίες της εποχής. Θα επιδιώξω την κατάθεση μιας ολοκληρωμένης πρότασης που να περιλαμβάνει κίνητρα για δημιουργία προστιθς κατοικίας, αξιοποίησης κρατικών γης και ουσιαστική στήριξη για απόκτηση πρώτης κατοικίας. Παράλληλα, θεωρώ κρίσιμο να ενισχυθεί η πολιτική αποκέντρωσης, μέσα από φορολογικά και άλλα κίνητρα προς επιχειρήσεις, ώστε να μεταφέρουν τη δραστηριότητά τους εκτός του αστικού πυρήνα προς την περιφέρεια. Με αυτό τον τρόπο ενισχύεται η ανάπτυξη των γύρω περιοχών, των χωριών της υπαίθρου, δημιουργούνται νέες ευκαιρίες, μειώνεται η πίεση στη ζήτηση κατοικίας στο κέντρο και συμβάλλουμε ουσιαστικά και στην αποσυμφόρνηση του κυκλοφοριακού. Η στέγαση δεν είναι απλώς οικονομικό ζήτημα, είναι ζήτημα ποιότητας ζωής, κοινωνικής συνοχής και ισόρροπης ανάπτυξης.

2 Τα σημαντικότερα προβλήματα είναι αυτά που επηρεάζουν άμεσα την καθημερινότητα: το αυξημένο κόστος ζωής, το στεγαστικό, το κυκλοφοριακό και η αίσθηση ότι το κράτος δεν ανταποκρίνεται πάντα με την ταχύτητα και την αποτελεσματικότητα που χρειάζεται. Παράλληλα, η υπαίθρος αντιμετωπίζει τη δική της πρόκληση, με τον πληθυσμό να μειώνεται και την παραγωγή να πιέζεται. Αυτά τα ζητήματα απαιτούν άμεσες, στοχευμένες και ρεαλιστικές λύσεις.

3 Βεβαίως και υπάρχουν, αρκεί να υπάρχει πολιτική βούληση και σοβαρός σχεδιασμός. Για τους νέους, χρειάζονται συγκεκριμένα μέτρα: στεγαστικά σχέδια, ενίσχυση της πρώτης εργασίας, κίνητρα για επιχειρηματικότητα και σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας. Για τις ευάλωτες ομάδες, απαιτείται ενίσχυση των κοινωνικών υπηρεσιών, καλύτερη στόχευση των επιδομάτων και πιο ανθρώπινη και αποτελεσματική λειτουργία του κράτους. Οι λύσεις υπάρχουν, το ζητούμενο είναι η εφαρμογή τους.

4 Πιστεύω στον ρόλο των κομμάτων και στη συλλογική ευθύνη που αυτά εκφράζουν. Ωστόσο, η πολιτική δεν είναι τυφλή πειθαρχία. Αν προκύψει ζήτημα που αγγίζει ουσιαστικά τις αρχές, τις αξίες ή το δημόσιο συμφέρον, θεωρώ ότι ο κάθε βουλευτής οφείλει να τοποθετείται με ευθύνη και ειλικρίνεια. Η συνέπεια λόγων και πράξεων είναι βασικό στοιχείο αξιοπιστίας στην πολιτική.

5 Δεν θεωρώ τον εαυτό μου καλύτερο από κανέναν, αλλά διαφορετικό στη διαδρομή και στην εμπειρία. Έρχομαι από την κοινωνία και την εργασία, με ουσιαστική παρουσία στον αγροτικό τομέα, στην εκπαίδευση και στον ιδιωτικό τομέα. Ταυτόχρονα, έχω πολυετή εμπειρία μέσα στη Βουλή, γνωρίζοντας από πρώτο χέρι τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Αυτό σημαίνει ότι μπορώ να είμαι παραγωγικός από την πρώτη μέρα, χωρίς περίοδο προσαρμογής. Δεν έρχομαι για να μάθω. Έρχομαι για να δουλέψω. Θέλω να είμαι ένας βουλευτής που δεν θα μένει στα λόγια, αλλά θα πιέζει, θα διεκδικεί και θα φέρνει αποτέλεσμα για τον πολίτη.

1 Το πιο σοβαρό δομικό πρόβλημα της κυπριακής δημοκρατίας είναι οι αυτοκρατορικές αρμοδιότητες που έχει αποκτήσει ο εκάστοτε Πρόεδρος. Η πρώτη μου πρόταση νόμου θα στοχεύει ακριβώς εκεί, στη θεσμοθέτηση και νομοθετική κατοχύρωση αξιοκρατικής διαδικασίας για τους διορισμούς ανεξάρτητων αξιωματούχων. Οι διορισμοί αυτοί πρέπει να υπηρετούν αληθινά το δημόσιο συμφέρον και όχι πρόσκαιρα, ευκαιριακά, κομματικά ή προσωπικά συμφέροντα, όπως έχουμε δει επανειλημμένως. Συγκεκριμένα, προτείνω τη δημιουργία ανεξάρτητων επιτροπών αξιολόγησης από άτομα με επιστημονικό υπόβαθρο και αποδεδειγμένη ανεξαρτησία, οι οποίες θα θέτουν σαφή κριτήρια επιλογής και θα καταλήγουν με τεκμηριωμένο και αιτιολογημένο τρόπο στην πρόταση προσώπων για θέσεις όπως ο γενικός εισαγγελέας και ο κεντρικός τραπεζίτης. Η διαδικασία θα ολοκληρώνεται με έγκριση από τη Βουλή.

2 Τα δύο πιο επείγοντα προβλήματα που βιώνουν καθημερινά οι πολίτες και δη οι νέοι μας, είναι η στεγαστική κρίση και η ακρίβεια. Η αναλογία αξίας κατοικίας προς μισθό ξεπερνά το 7:1, καθιστώντας την απόκτηση κατοικίας πρακτικά απαγορευτική για τη μεγάλη πλειοψηφία των νέων. Όσοι στραφούν στην ενοικίαση βρίσκουν οικονομικό βουνό, αφού τα ενοίκια έχουν εκτοξευτεί σε επίπεδα που απαιτούν δυσανάλογο μερίδιο του εισοδήματος, ενώ η προσφορά συρρικνώνεται συνεχώς. Στη Λεμεσό η κατάσταση είναι οξυτάτη, είτε ψάχνουν να αγοράσουν είτε να νοικιάσουν. Την ίδια στιγμή, η ακρίβεια σε ενέργεια, καύσιμα και βασικά αγαθά ροκανίζει το διαθέσιμο εισόδημα, ενώ οι μισθοί στον ιδιωτικό τομέα παραμένουν στάσιμοι. Το αποτέλεσμα είναι συντριπτικό για τους νέους, αδυνατούν να φύγουν από το γονεϊκό σπίτι. Η στέγαση έχει μετατραπεί από αυτονόητο δικαίωμα σε άπαστο προνόμιο και αυτό δεν είναι φυσικό φαινόμενο, είναι αποτέλεσμα πολιτικών επιλογών.

3 Η στεγαστική κρίση δεν είναι αναπόφευκτη αλλά είναι θέμα πολιτικής απόφασης. Υπάρχουν αποδεδειγμένα μοντέλα που λειτουργούν και από τα οποία η Κύπρος μπορεί να αντλήσει άμεσα τεχνογνωσία. Το πιο εμβληματικό είναι η Βιέννη όπου πάνω από το 62% των κατοίκων της ζει σε οικονομικά προστά διαμερίσματα και οικίες που ανήκουν στον δήμο ή σε επιδοτούμενους συνεταιρισμούς. Το μοντέλο στηρίζεται σε τρεις αρχές, σταθερή δημόσια χρηματοδότηση, υψηλά εισοδηματικά όρια ώστε να ωφελούνται και τα μεσαία στρώματα, και μεικτές γειτονιές χωρίς γκέτο. Αξίζει επίσης να αντλήσουμε τεχνογνωσία και από χώρες εκτός Ε.Ε. όπως η Σιγκαπούρη, που κατάφερε σε δύο γενιές να εξαλείψει τις παραγκυπόλεις και να φτάσει το 80% των κατοίκων της σε προστιές δημόσιες κατοικίες, μέσω στρατηγικού κρατικού σχεδιασμού και αξιοποίησης δημόσιας γης. Η Κύπρος έχει ήδη τα εργαλεία. Αυτό που απαιτείται είναι πολιτική βούληση, μακροπρόθεσμος σχεδιασμός πέρα από κυβερνητικές θητείες, και η αποφασιστικότητα να εφαρμόσουμε ό,τι άλλες χώρες έχουν ήδη αποδείξει ότι λειτουργεί.

4 Ναι, χωρίς δισταγμό. Δεν καταβαίνω στις εκλογές για να εκτελώ κομματικές εντολές. Κατεβαίνω γιατί πιστεύω ότι η Βουλή χρειάζεται βουλευτές που σκέφτονται ανεξάρτητα. Αν μια ψηφοφορία ή η κομματική γραμμή βαίνει αντίθετα στις αξίες μου, θα ψηφίσω και θα πράξω με τη συνείδησή μου. Αυτό το δηλώνω ανοιχτά προς τους ψηφοφόρους και προς το κόμμα.

5 Είμαι μάχιμος δικηγόρος με πάνω από είκοσι χρόνια παρουσία στα δικαστήρια. Αυτό σημαίνει βαθιά γνώση του νόμου όχι θεωρητική, αλλά της εφαρμογής του στην πράξη, στην καθημερινή ζωή ανθρώπων που αντιμετωπίζουν πραγματικά προβλήματα. Μέσα από αυτή την πολύ σκληρή δουλειά έχω μάθει πάνω από όλα να λειτουργώ πρακτικά, να αναλύω περίπλοκες καταστάσεις, να εντοπίζω λύσεις και να τις υλοποιώ. Έχω χειριστεί προβλήματα ανθρώπων σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής τους, οικογενειακά, περιουσιακά, εργασιακά, διοικητικά. Αυτή η τεράστια εμπειρία δεν θα μείνει στο δικηγορικό γραφείο. Θα τη θέσω στην υπηρεσία της κοινωνίας και του λαού μας.

1 Η πρώτη πρόταση νόμου που προτίθεμαι να καταθέσω σε περίπτωση εκλογής μου είναι κατ' ακρίβεια αυτή που ετοίμασα με δική μου πρωτοβουλία ενόσω εργαζόμουν ως κοινοβουλευτική συνεργάτις και αφορά τη συμπερίληψη της οροσειράς του Πενταδακτύλου στις απαγορευμένες περιοχές για λατόμευση. Στόχος της είναι να σταματήσει η παράνομη λατόμευση του Πενταδακτύλου, ο οποίος κινδυνεύει να εξαφανιστεί. Θεωρώ ότι δεν μπορεί να μένουμε απαθείς μπροστά σε αυτή την περιβαλλοντική καταστροφή, που έχει και μια σημειολογική σημασία αν αναλογιστούμε και τους στίχους του ποιητή Κώστα Μόντη «ανασήκωσε την πλάτη και απόσεισε τους, Πενταδάκτυλέ μου».

2 Τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πολίτες είναι η ακρίβεια και η μη δυνατότητα με τους χαμηλούς μισθούς που λαμβάνουν ή τις συντάξεις τους να ανταποκριθούν σε αυτήν. Το πιο δυσάρεστο είναι ότι οι πλείστοι πολιτικοί προσπαθούν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα αυτό με μέτρα όπως η μείωση του ΦΠΑ σε κάποια προϊόντα, που προφανώς δεν είναι αρκετά για να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα. Ένα μέτρο που ως Κίνημα Οικολόγων - Συνεργασία Πολιτών είχαμε προτείνει προς αντιμετώπιση της ακρίβειας ήταν η καθολική παραχώρηση της ΑΤΑ σε όλους τους εργαζόμενους, ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, με καθορισμένο πλάφόν πάνω από το οποίο να μην αποδίδεται και αντιστρόφως ανάλογη του ύψους του μισθού. Καθώς στόχος της ΑΤΑ είναι η ενίσχυση των χαμηλά αμειβόμενων εργαζομένων για να ανταποκριθούν στις πληθωριστικές αυξήσεις των καταναλωτικών αγαθών, πρακτικά, ένα άτομο που αμείβεται με 3.000 ευρώ τον μήνα δεν έχει νόημα να του παραχωρείται ΑΤΑ όταν μάλιστα σήμερα υπάρχουν εργαζόμενοι που παίρνουν τον κατώτατο μισθό και δεν λαμβάνουν αυτόματη τιμαριθμική.

3 Σαφέστατα και υπάρχουν υλοποιήσιμες προτάσεις για να αντιμετωπιστούν μεγάλα προβλήματα όπως το στεγαστικό. Για παράδειγμα, η απόκτηση προστιθς στέγης για νέους και ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού μπορεί να προκύψει μέσω της επανάχρησης του υφιστάμενου κτιριακού αποθέματος της χώρας μας, που είναι άλλωστε και ευρωπαϊκή μας υποχρέωση ως απόρροια της Πράσινης Συμφωνίας για το κλίμα. Με τον τρόπο αυτό η απόκτηση στέγης γίνεται ακόμη πιο προστιτή από το κόστος ανέγερσης μιας νέας, καταδεικνύοντας πως οι πράσινες πολιτικές μπορεί και πρέπει να είναι οικονομικά συμφέρουσες για τους πολίτες. Την ίδια ώρα, εξοικονομούνται πόροι (ενέργεια, υλικά, χρήματα) τα οποία μπορούν να καλύψουν άλλες στεγαστικές ανάγκες που δύναται να υπάρξουν, όπως η στέγαση ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας σε στέγες συλλογικής διαβίωσης αντίστοιχες με αυτές που υπάρχουν στο εξωτερικό.

4 Ναι, σε περίπτωση που η κομματική γραμμή ερχόταν κόντρα στα πιστεύω και τις αξίες μου θα το έπραττα.

5 Προσωπικά πιστεύω ότι η διαφορά μου από τους συνυποψηφίους μου είναι ότι με την πορεία ζωής μου έχω καταδείξει ότι αυτά που πρεσβεύω δεν είναι μόνο λόγια, αλλά και στάση ζωής. Έχω αποδείξει μέχρι σήμερα ότι οι πολίτες μπορεί να βασιστούν σε εμένα και θα με βρουν στο πλευρό τους σε διαδηλώσεις, σε δρόμους και σε πλατείες για να διεκδικώ μαζί τους μια δικαιότερη κοινωνία, μια ελεύθερη πατρίδα.

Πρωταθλητές του εργασιακού στρες

Αρνητική πρωτιά για τους Έλληνες στην Ευρώπη, στις τελευταίες θέσεις η Κύπρος – Το άγχος μειώνει την παραγωγικότητα

Την παραγωγικότητα πλήττουν το στρες και η ψυχολογική αποστασιοποίηση των εργαζομένων, σύμφωνα με νέα έρευνα του ινστιτούτου Gallup, που συνέκρινε τα επίπεδα εργασιακού άγχους στην Ευρώπη με αυτά στον υπόλοιπο κόσμο. Πρωταθλητές του στρες αναδείχθηκαν οι Έλληνες εργαζόμενοι, με 61% να πάσχουν από άγχος. Η έρευνα έδειξε επίσης ότι το παγκόσμιο ΑΕΠ χάνει 9% τον χρόνο από το συγκεκριμένο φαινόμενο και τις επιπτώσεις του στην παραγωγικότητα.

Η τάση, στο μεταξύ, μοιάζει να επιδεινώνεται, με τους εργαζομέ-

Οι πλέον αφοσιωμένοι εργαζόμενοι τείνουν να είναι οι κάτω των 35 ετών, που δεν κατέχουν διοικητικές θέσεις και εργάζονται αποκλειστικά εκ του σύνεγγυς.

νους σε όλο τον κόσμο να αναφέρουν ότι έχουν απολέσει τα κίνητρά τους για δουλειά, ότι νιώθουν αποκομμένοι από το αντικείμενο της εργασίας τους και ότι αισθάνονται λιγότερο αφοσιωμένοι σε αυτήν. Σε ό,τι αφορά το στρες, οι Νοτιοευρωπαίοι επηρεάζονται πιο έντονα, με 61% των Ελλήνων να δηλώνουν ότι υποφέρουν από άγχος, 57% των Μαλτέζων, 56% των Κυπρίων, 51% των Ιταλών και 39% των Ισπανών.

Λιγότερη πίεση

Την ίδια στιγμή, Δανοί (19%), Πολωνοί (22%) και Λιθουανοί (23%) μοιάζουν να νιώθουν τη λιγότερη πίεση στους χώρους εργασίας τους. Η εταιρεία Gallup εξηγεί ότι το προφίλ του πιο αγχώδους εργαζομένου είναι αυτό του κάτω των

35 ετών προϊσταμένου και όσων εργάζονται σε συνθήκες υβριδικής εργασίας.

Τα χαμηλότερα ποσοστά αφοσίωσης εργαζομένων στο αντικείμενό τους καταγράφονται σε Κροατία (7%), Γαλλία (8%), Ελβετία (8%), Λουξεμβούργο (9%) και Αυστρία (9%). Τα υψηλότερα επίπεδα αφοσίωσης στο αντικείμενο της εργασίας εμφανίζουν η Αλβανία (32%), η Ρουμανία (31%), η Σουηδία (25%) και η Μάλτα (25%). Οι πλέον αφοσιωμένοι εργαζόμενοι τείνουν να είναι οι κάτω των 35 ετών, που δεν κατέχουν διοικητι-

κές θέσεις και εργάζονται αποκλειστικά εκ του σύνεγγυς. Ποσοστό 15% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι είναι «ενεργά αποστασιοποιημένοι», που σημαίνει ότι αποστασιοποιούνται συνειδητά από την εργασία τους, την ομάδα και τον εργοδότη τους. Αυτό το φαινόμενο οι ειδικοί το ονομάζουν «σιωπηρή παραίτηση».

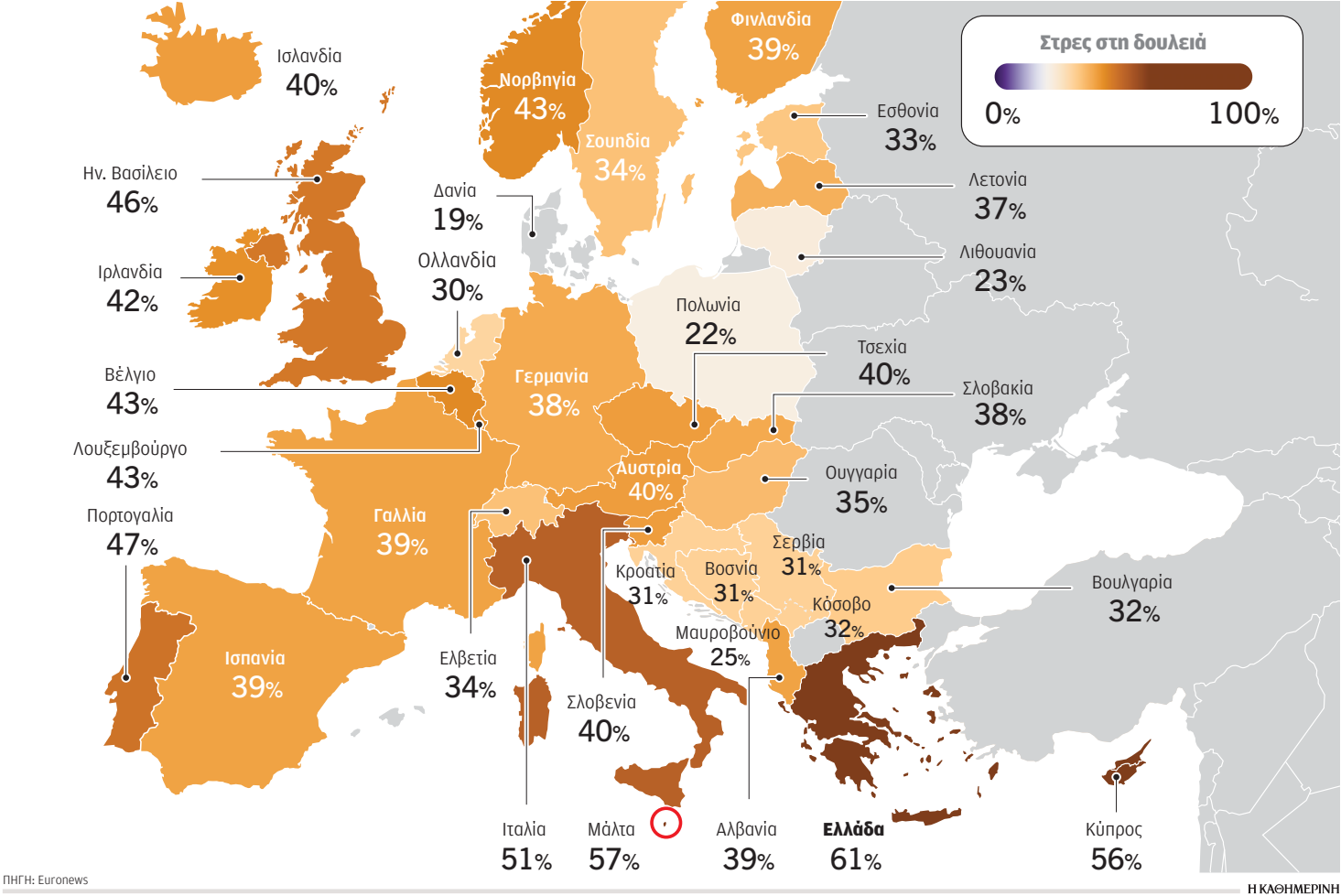
Παρά την υποχώρηση της αφοσίωσης, οι Ευρωπαίοι εργαζόμενοι υποστηρίζουν ότι η ποιότητα ζωής τους είναι βελτιωμένη. Ποσοστό 49% των εργαζομένων στην ευρωπαϊκή ήπειρο υποστηρίζει ότι ευ-

δοκιμεί, σε σχέση με 34% των εργαζομένων στον υπόλοιπο κόσμο.

Το ήμισυ των περιοχών του κόσμου κατέγραψε ανάπτυξη, με το αίσθημα αυτό να ενισχύεται κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες σε Λατινική Αμερική και Καραϊβική, όσο και στην Ευρώπη. Στον κατάλογο των πιο ευτυχισμένων εργαζομένων ηγούνται οι Φινλανδοί (81%), οι Ισλανδοί (78%) και οι Δανοί (78%). Παρά τις εργασιακές προκλήσεις που θέτουν η τεχνητή νοημοσύνη και η παγκόσμια γεωπολιτική αστάθεια, οι Ευρωπαίοι εργαζόμενοι στην πλειονότητά

τους είναι αισιόδοξοι, με το 57% να δηλώνει ότι η συγκυρία είναι καλή για εύρεση εργασίας, υψηλότερο ποσοστό από τον παγκόσμιο μέσο όρο του 52%.

Πιο αισιόδοξοι είναι οι Ολλανδοί (86%) και λιγότερο αισιόδοξοι εμφανίζονται οι Σλοβάκοι με 32%. Οι λιγότερο αισιόδοξες περιοχές του κόσμου είναι η Μέση Ανατολή και η Βόρεια Αφρική, όπου το 36% των εργαζομένων δηλώνει απαισιόδοξο για το μέλλον. Αντίθετα, οι εργαζόμενοι της Νοτιοανατολικής Ασίας δηλώνουν αισιόδοξοι σε ποσοστό 64%.

Δημήτρης Κ. Μελισσας & Χρίστης Θ. Λοττίδης

ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Η Δημοκρατία προϋποθέτει διαφάνεια, προϋποθέτει αξιοπιστία, προϋποθέτει την τήρηση των κανόνων, που η ίδια έχει θεσπίσει, άσχετα με το τι θέλει να ακούσει ο κάθε πολίτης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Αθήνα
• Ιπποκράτους 23 | Τ.Κ. 10679
• Κ. Λουκάρεως 29 και Μομφεράτου 154 | Τ.Κ. 11475
Θεσσαλονίκη
• Φράγκων 1 | Τ.Κ. 54626
• Εθ. Αμύντος 42 | Τ.Κ. 54621
Λευκωσία
• Νικοψάου Σαριπόπου 2 Γωνία @ Λεωφ. Λυκαβητού, 2401 Έγκωμη

€22

www.sakkoulas.gr

Το δημόσιο συμφέρον

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Ο **Μακάριος** Δρουσιώτης δεν είναι μόνο ερευνητής δημοσιογράφος. Είναι επίσης υποψήφιος βουλευτής. Και αυτή η διπλή ιδιότητα δεν είναι ήσσονος σημασίας. Αντιθέτως. Όταν κάποιος είναι υποψήφιος βουλευτής και έχουν απομείνει μόνο λίγες βδομάδες μέχρι τις εκλογές, τότε η ευθύνη του είναι αυξημένη όχι μόνο ως προς το περιεχόμενο των καταγγελιών του, αλλά και ως προς τον χρόνο που επιλέγει να τις δημοσιοποιήσει. Εξήγώ: Το κρίσιμο ερώτημα στη συγκεκριμένη συγκυρία δεν είναι μόνο αν τα όσα καταγγέλλει ο κ. Δρουσιώτης ευσταθούν ή όχι.

Είναι και το κατά πόσο ο χρόνος που επιλέχθηκε για τη δημοσιοποίησή τους εξυπηρετεί πράγματι το δημόσιο συμφέρον. Πιο απλά, αν επιλέγοντας να θέσει στο δημόσιο πεδίο καταγγελίες για θεσμικά σκάνδαλα όταν δεν υπάρχει επαρκής χρόνος για πλήρη διερεύνηση, τεκμη-

Πώς γίνεται λοιπόν ένας υποψήφιος βουλευτής να θεωρεί ότι η πρόκληση μιας τέτοιας συνθήκης στο παρόντε των εκλογών επενεργεί υπέρ του δημοσίου συμφέροντος;

ρίωση και έκδοση πορισμάτων μέχρι τις εκλογές, προστατεύει πράγματι τον πολίτη ή τον ρίχνει στον βυθό μιας συνθήκης εξ ορισμού προβληματικής. Αυτήν τη στιγμή το εκλογικό σώμα παρακολουθεί ένα «σίριαλ» από αποκαλύψεις όπου κανείς δεν μπορεί να γνωρίζει τι είναι αλήθεια και τι όχι. Παρακολουθεί τον καταγγέλλοντα να αμφοβητεί όλους τους θεσμούς και να μην εμπιστεύεται ούτε Αστυνομία, ούτε Νομική Υπηρεσία και σχεδόν ούτε την ίδια την κυβέρνηση ότι θα πράξει ό,τι είναι δυνατόν για τάξιση και αμερόληπτη διαλεύκανση. Από την πλευρά του κράτους και της Αστυνομίας, οι μέχρι τώρα κινήσεις και δηλώσεις τους ομολογουμένως εντείνουν τη δυσπιστία. Τι περιβάλλον συνθέτουν όλα αυτά για τον πολίτη που σε λίγες βδομάδες καλείται να ψηφίσει; Ότι εδώ που ζει «τίποτα δεν λειτουργεί» και οι θεσμοί είναι είτε ανίκανοι, είτε διεφθαρμένοι. Ότι το σύστημα είναι συνολικά υπό διάλυση και δεν υπάρχει κανένας αξιόπιστος μηχανισμός για να αποκαταστήσει την αλήθεια.

Με άλλα λόγια, ο πολίτης ρίχνεται σ' αυτό τον στρόβιλο κατάρρευσης και αφήνεται να αποφασίσει όχι βάσει τεκμηριωμένων δεδομένων αλλά υπό το βάρος των εντυπώσεων, των υποψιών, της γενικευμένης δυσπιστίας και της αίσθησης του χάους. Πώς γίνεται λοιπόν ένας υποψήφιος βουλευτής να θεωρεί ότι η πρόκληση μιας τέτοιας συνθήκης στο παρόντε των εκλογών επενεργεί υπέρ του δημοσίου συμφέροντος; Τι πρέπει κατά την γνώμη του να πράξει αυτός ο πολίτης που ο ίδιος τον προτρέπει να μην εμπιστεύεται σε αυτό το κράτος ούτε τη σκιά του; Να μεταναστεύσει; Να πάρει τα βουνά; Να μεταφέρει την δικαστήρια στον δημόσιο θόρυβο των αναρτήσεων; Να λειτουργεί με όρους εντυπώσεων αντί αποδείξεων; Να περιμένει μέχρι το κόμμα του κ. Δρουσιώτη να αποκτήσει τα ποσοστά που θα του επιτρέψουν να ανατρέψει το σαθρό σύστημα; Τι ακριβώς; Άρα; Πώς εξυπηρετείται το δημόσιο συμφέρον σε αυτό το στάδιο;

Αν ο στόχος είναι η διαφάνεια και η λογοδοσία, τότε η ιδανική συνθήκη θα ήταν η πλήρης διερεύνηση των καταγγελιών και η παρουσίαση σαφών συμπερασμάτων πριν από την κρίση της κάλπης. Αντιθέτως, αυτό που έχουμε τώρα είναι μια εκκρεμότητα. Μια ανοιχτή υπόθεση χωρίς κατάληξη. Ένα αφήγημα που αιωρείται. Ένας υποψήφιος βουλευτής, ωστόσο, οφείλει να συνυπολογίζει τις πολιτικές συνέπειες των πράξεών του. Οφείλει να αναρωτηθεί αν πέρα από την αποκάλυψη, συμβάλλει και στη σταθερότητα, στη διαύγεια και στην ενίσχυση της δημοκρατικής λειτουργίας. Διότι όταν αφήνεις το εκλογικό σώμα εκτεθειμένο σε μια κατάσταση αβεβαιότητας, χωρίς τη δυνατότητα να διακρίνει τι είναι τεκμηριωμένο και τι όχι και χωρίς να του προτείνεις μια διέξοδο, τότε δεν υπηρετείς απλώς την ενημέρωση αλλά διαμορφώνεις ένα περιβάλλον χάους. Και το χάος δεν είναι ποτέ σύμμαχος του δημοσίου συμφέροντος. Αντιθέτως, το αποδυναμώνει διότι θολώνει την κρίση και μετατρέπει τη δημοκρατική επιλογή σε πράξη κάτω από συναισθηματική πίεση.

Γι' αυτό και ο προβληματισμός παραμένει ανοιχτός και επιτακτικός: Όταν είσαι υποψήφιος βουλευτής και γνωρίζεις πως δεν υπάρχει χρόνος πριν από τις εκλογές για θεσμική αποσαφήνιση των καταγγελιών σου, υπηρετείς το δημόσιο συμφέρον δημοσιοποιώντας τις ή το υπονομεύεις;

elenixenoul1@gmail.com

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

Αντανακλαστικά

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ**

Σε μια υπόθεση τέτοιου βάρους, το ζήτημα δεν είναι αν κάποιος συμπαθεί ή αντιπαθεί τον Μακάριο Δρουσιώτη, ού-

τε αν συμφωνεί με τον τρόπο που επιλέγει να δημοσιοποιεί όσα καταγγέλλει. Το ζήτημα είναι πολύ σοβαρότερο και πολύ πιο απλό: όταν κατατίθενται δημόσια ισχυρισμοί για διαφθορά, διαπλοκή εξουσιών, συγκάλυψη και εξυπηρέτηση ιδιοτελών συμφερόντων μέσα σε ένα πλέγμα πολιτικής και δικαστικής ισχύος, ποια είναι η υποχρέωση του κράτους; Η απάντηση είναι μία: να ερευνηθεί. Διασφαλίζοντας πειστικότητα, αποφασιστικότητα, ανεξαρτησία. Με αυτόματα αντανακλαστικά.

Η εν πολλοίς αμαρτία περιπεσούσα δικαστική εξουσία, η εδραίωση της εντύπωσης για αμφιλεγόμενη λειτουργία θεσμών και αρχών που έχει κλονίσει ανεπανόρθωτα ενδεχομένως την εμπιστοσύνη των πολιτών, δεν πρέπει να επιτρέπει να διαφανεί ο οποίος διαταγμός ή η παραμικρή υποψία απαξίωσης, αποδόμησης και γρήγορου κλεισίματος. Γιατί το διακλύβημα, δεν είναι ούτε ο Μακάριος Δρουσιώτης, ούτε η επαλήθευση των καταγγελιών και η έκβασή τους, ούτε τα παρεμφερή ερωτήματα που διατυπώνει ο καθένας για τον χρόνο, τα κίνητρα. Ούτε καν αυτή η πειστική τεκμρίωση των στοιχείων που πα-

ρουσιάζονται. Τίποτα δεν φεύγει από το τραπέζι, όλα παραμένουν εκεί και όλα ελέγχονται. Για το κράτος, όμως, δεν είναι αυτό το διακλύβημα.

Το πραγματικό διακλύβημα σε τέτοιες περιπτώσεις και υπό τις περιστάσεις που περιέγραφα πιο πάνω είναι το κράτος να είναι σε θέση να δώσει στους πολίτες του πειστική απάντηση, χωρίς ίχνος αμφιβολίας, σε ένα πολύ απλό ερώτημα: Θέλει πράγμα-

Αν λειτουργούν οι θεσμοί όπως οφείλουν, αν γίνεται πραγματική έρευνα... όποιο κι αν είναι το αποτέλεσμα, όπου κι αν καταλήξει, στέκουν ή δεν στέκουν, μόνο ανακούφιση θα νιώθει η κοινωνία.

τι να μάθει αν όσα καταγγέλλονται ευσταθούν ή όχι; Τυτέστιν μεθερμηνευόμενον: καλλιεργώ εμπιστοσύνη στο κράτος δικαίου. Τόσο απλά. Τα υπόλοιπα είναι εκ του πονηρού και να 'χαμε να λέγαμε.

Οι θεσμοί πρέπει να πείθουν ότι δεν λειτουργούν ως μηχανισμός αυτοπροστασίας. Ή αλλιώς καθεδρία των οποίων δράσεων με αμχανία, υπεκφυγή ή διαχειριστική σπουδή. Σε μια τέτοια περίπτωση δεν μιλάμε για

θεσμούς. Μιλάμε για σέκτα. Και στη συγκεκριμένη περίπτωση, αυτό ακριβώς είναι το πρόβλημα. Διότι οι καταγγελίες που έχουν τεθεί δημόσια δεν είναι ελαφρές, ούτε δευτερεύουσες, ούτε πολιτικά ουδέτερες. Περιγράφουν, όπως παρατίθενται, ένα ενδεχόμενο κύκλωμα διαπλοκής εξουσιών, ένα πλέγμα αλληλοεξυπηρέτησεων, συγκάλυψης και θεσμικής προστασίας, με αναφορές που αγγίζουν τόσο τη δικαστική όσο και την πολιτική σφαίρα. Και η αφετηρία αυτής της αλυσίδας ισχυρισμών συνδέεται με υπόθεση αιτέρως σοβαρή, με βαρύ ηθικό και ποινικό φορτίο, η οποία από μόνη της θα έπρεπε να είχε κινητοποιήσει τα αντανακλαστικά μιας Πολιτείας αποφασισμένης να μην αφήσει την παραμικρή σκιά να αιωρείται.

Μόνο αν εκπέμπεται εικόνα αποφασιστικής, πλήρους και γρήγορης διερεύνησης, μόνον τότε η κοινωνία θα πάψει να είναι υποψιασμένη και δεν θα την ανησυχεί η πιθανότητα να αποδειχθεί ότι κάποια στοιχεία, πληροφορίες ή ισχυρισμοί είναι αναληθείς, ανεδαφικοί ή ανυπόστατοι. Αν υπάρχει ο ενδεχόμενος μηχανισμός διερεύνησης, αν λειτουργούν οι θεσμοί όπως οφείλουν, αν γίνεται πραγματική έρευνα... όποιο κι αν είναι το αποτέλεσμα, όπου κι αν καταλήξει, στέκουν ή δεν στέκουν, μόνο ανακούφιση θα νιώθει η κοινωνία.

Οτιδήποτε άλλο, είναι προ-

βληματικό. Όταν δεν προκύπτει εξαρχής η στοιχειώδης ανακριτική επιθετικότητα που θα ανέμενε κάθε πολίτης, όταν δεν γίνονται όσα αυτονόητα θα έπρεπε να έχουν ήδη γίνει, όταν η εντύπωση που δημιουργείται δεν είναι ότι το σύστημα θέλει να φτάσει στην αλήθεια, αλλά ότι θέλει να ξεμπερδέψει...

Αυτή είναι η ουσία. Αφορά στη δυνατότητα του κράτους να ελέγξει τον εαυτό του, όταν οι σκιές πέφτουν πάνω σε πρόσωπα και μηχανισμούς εξουσίας. Αφορά το κατά πόσο οι θεσμοί είναι πρόθυμοι να αγγίζουν υποθέσεις που δεν είναι πολιτικά βολικές, που δεν είναι θεσμικά ανώδυνες, που δεν επιτρέπουν εύκολες διαχειριστικές εκτονώσεις

Και δυστυχώς, μέχρι να παρθεί η απόφαση για Ευροπύ, υπήρξαν σκιές. Στο προσκήνιο και στο παρασκήνιο. Που γεννήσαν εύλογες υποψίες. Οπότε, ακόμα και ορθή να είναι μια απόφαση που ακολουθεί, κουβαλά ήδη βάρος.

Κι αν κάτι πρέπει να ανησυχεί—όχι τώρα μόνο, όχι ειδικά σ' αυτή την περίπτωση, αλλά σε κάθε περίπτωση—είναι η πιθανότητα να μη φτάνουμε ποτέ σε ένα αποτέλεσμα που να μπορεί να γίνει πιστευτό, επειδή η ίδια η διαδικασία προς αυτό θα αφήνει πίσω της περισσότερες σκιές απ' όσες υποτίθεται πγαίναν να διαλύσει.

photiouth@kathimerini.com.cy

Γιατί ο Χριστοδουλίδης δεν είναι Ολάντ

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Στις 14 Νοεμβρίου 2015, μια μέρα μετά το τρομοκρατικό χτύπημα του ISIS στη Γαλλία, ο πρόεδρος Φρανσουά Ολάντ απέστειλε επιστολή προς τον πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Ντόναλντ Τουσκ, ενεργοποιώντας για πρώτη και μοναδική φορά στην ιστορία της Ε.Ε., τη «ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής», το περίφημο άρθρο 42.7 της ευρωπαϊκής Συνθήκης. Η ρήτρα, ως γνωστόν, ενεργοποιείται αυτόματα, έχει διακυβερνητικό χαρακτήρα και είναι νομικά δεσμευτική για τα κράτη-μέλη που οφείλουν να συνδράμουν την ευρωπαϊκή χώρα που δέχεται επίθεση. Εν προκειμένω, τη Γαλλία, η οποία είχε ζητήσει από τους εταίρους να συμβάλουν σε επιχειρησιακούς στόχους κατά του Ισλαμικού Κράτους, στη Συρία και στο Ιράκ.

Ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης δεν είναι όμως Ολάντ. Και η πρώτη διαφορά μεταξύ των δύο έγκειται στο γεγονός ότι ο Ολάντ τόλμησε να ενεργοποιήσει το

άρθρο 42.7 της Συνθήκης. Ενώ, ο Νίκος Χριστοδουλίδης δεν τόλμησε να σπκώσει το πολιτικό βάρος μιας ανάλογης γνωστοποιούσε εν μέσω του πολέμου στο Ιράν, ότι η Κύπρος δέχθηκε επίθεση με πυραύλους (οι οποίοι ανακατατίστηκαν) και με μη επανδρωμένα αεροσκάφη, ένα εκ των οποίων κατέληξε στο έδαφος των Βρετανικών Βάσεων.

Η δεύτερη μεγάλη διαφορά των δύο είναι ότι ο κ. Ολάντ, όπως και η υπόλοιπη Ε.Ε., γνώριζαν και γνωρίζουν ότι η ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής διαδραματίζει εκ των πραγμάτων περιορισμένο ρόλο, καθώς η ευρωπαϊκή Συνθήκη δεν επιβάλλει την παροχή στρατιωτικής συνδρομής, αλλά αντίθετα, επιτρέπει κάθε είδους συνδρομή, οικονομική, διπλωματική, νοσοκομειακή και υλικοτεχνική. Άλλωστε, το 2015 η Γαλλία εισέπραξε ουσιαστική στρατιωτική συνδρομή μόνο από τη Βρετανία (που τότε ήταν κράτος-μέλος της Ε.Ε.), ενώ οι πλείστοι εταίροι παρείχαν συνδρομή μέσω «παροχής πληροφοριών» και

«διπλωματικές αλληλεγγύες». Παρόλα αυτά, ο δικός μας Πρόεδρος επιστράτευσε την πολιτική του τρόπου φουσκώνοντας το ζήτημα και θεωρώντας ότι η ρήτρα 42.7 θα διασφαλίσει την Κύπρο από κάθε απειλή, ενδεχομένως και τουρκική.

Η τρίτη μεγάλη διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι ο Ολάντ ηγείτο μιας χώρας-μέλους του NATO, σε αντίθεση με τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη. Κι αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία και για τη ρήτρα 42.7, η οποία αυτοπεριορίζεται σύμφωνα με την ίδια την ευρωπαϊκή Συνθήκη, ώστε να είναι «συνεπής» με τις δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας. Άλλωστε, όλες οι αξιολογήσεις που έχουν γίνει και τις οποίες παρουσιάζει σήμερα η «Κ» (σελ. 4), από τη Βουλή της Γερμανίας, την ΕΥΕΔ, την Ευρωβουλή και τη Βουλή των Κοινοτήτων, συμφωνούν ότι η πρωτοκαθεδρία των οποίων δράσεων ανήκει στο NATO σε ό,τι αφορά στα 23 κράτη-μέλη της Ε.Ε. που φοράνε ταυτόχρονα και το καπέλο της Συμμαχίας.

Και ότι η ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής έρχεται «δεύτερη» και έχει επικουρικό χαρακτήρα.

Πηγή μάλιστα που συμμετείχε στον καταρτισμό μιας εκ των αξιολογήσεων του άρθρου 42.7, επεσήμανε στην «Κ» ότι για να αποκτήσει η ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής ουσιαστικό ρόλο, χωρίς τους προαναφερθέντες περιορισμούς, απαιτείται η αναθεώρηση των Συνθηκών της Ε.Ε. Κάτι που προϋποθέτει ομόφωνη απόφαση των «27», η οποία σε κάποια κράτη-μέλη απαιτεί διεξαγωγή δημοψηφισμάτων. Κι όλα αυτά, υπό την αίρεση ότι η Ευρώπη θα αποκτήσει δικό της «αυτόνομο στρατό», ώστε να είναι σε θέση να υποκαταστήσει το NATO και να μην κρέμεται από τις δράσεις της Συμμαχίας.

Υπάρχει και μια τέταρτη διαφορά, η οποία δεν εμπίπτει στο ίδιο πεδίο αλλά μια και μιλάμε για τις διαφορές μεταξύ Ολάντ-Χριστοδουλίδη, δεν θα ήταν δικαιο να την αποφύγουμε: Ο Φρανσουά Ολάντ χρησιμοποιούσε τρίκυκλη μοτοσυκλέτα και φορούσε και κράνος, προ-

κειμένου να μην αναγνωρίζεται στα «νυκτοπερπατήματά» του, όταν συναντούσε τον παράνομο δεσμό του, την ηθοποιό Ζουλί Γκαγιέ. Αντίθετα, στην περίπτωση Χριστοδουλίδη, σκιά δεν υπάρχει καμιά, διότι αφενός ο δικός μας Πρόεδρος δεν είναι μηχανόβιος και αφετέρου ως γνωστόν, είναι και άνθρωπος του Θεού.

Κάτι βεβαίως που ενισχύει την υποχρέωσή του να είναι ειλικρινής και να μην φουσκώνει τα μυαλά του κόσμου, ότι η ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής της Ε.Ε. μπορεί ήδη να καταστεί ασπίδα ανακαίτησης κάθε απειλής σε βάρος της Κύπρου.

Σημ: Ίσως έχει δικαίο η κυβέρνηση που διαψεύδει ότι η «Σάντη» προσλήφθηκε από τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη. Διότι σύμφωνα με την ακολουθητέα πρακτική, για να προσληφθεί κάποιος στο Προεδρικό, πρέπει να ανήκει στην προεδρική οικογένεια. Η «Σάντη» ανήκει;

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Σε αναζήτηση απαντήσεων

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Αυτή η χώρα πρέπει κάποια στιγμή να βρει την ισορροπία ανάμεσα στο παλιό και στο νέο, την ανάπτυξη που βασίζεται σε μεταρρυθμίσεις και στο –θεσμικό ή μη– νταραβέρι, την πολιτική που θυμίζει πρακτικές πολιτικών φυλάρχων και την πολιτική που σέβεται κανόνες και θεσμούς. Είναι μια δύσκολη ισορροπία, που διατρέχει τη σύγχρονη ιστορία μας από τα πρώτα της βήματα έως σήμερα. Ποτέ δεν καταφέραμε να γίνουμε μια κανονική ευρωπαϊκή χώρα, αλλά αποφυγάμε να γίνουμε μια παλαιού τύπου αμιγώς «βαλκανική» χώρα. Παλεύουμε συνεχώς ανάμεσα στα δύο.

Όταν χάνεται η ισορροπία το πληρώνουμε ακριβά, όπως μετά την εισοδό μας στο ευρώ, όταν γίναμε Ευρωπαίοι στον δανεισμό και στη βιτρίνα της ανάπτυξης, αλλά βυθιστήκαμε σε «βαλκανικά» άηη και έθιμα ως προς τη διαφθορά και τη φவுλότητα. Είναι εύκολο και βολικό να ξεχνάμε γιατί χρεοκοπήσαμε και να θυμόμαστε μόνο τα μνημόνια και το καταραμένο καλοκαίρι που φτάσαμε στο κείλος του γκρεμού. Όπως ήταν πολύ εύκολο για τους Βορειοευρωπαίους να μας κατηγορούν και να ξεχνούν ότι το ταγκό της διαφθοράς, που προηγήθηκε της χρεοκοπίας, απαιτούσε δύο επιδέξιους παρτενέρ.

Είναι πιθανό να βρεθούμε σε ένα σταυροδρόμι ξανά. Οι Έλληνες πολίτες έδωσαν μια ισχυρή εξουσιοδότηση στον σημερινό πρωθυπουργό να «τα αλλάξει όλα». Η εκλογή του ήταν ανακούφιση για μια ετερόκλητη συμμαχία ανθρώπων που κάλυπταν όλη την γκάμα και συχνά δεν πίστευαν ποτέ ότι θα ψήφιζαν Ν.Δ. ή, ακόμη περισσότερο, Μπτσοτάκν. Κάποια –

αρκετά– πράγματα άλλαξαν, σε κάποια έγιναν μερεμέτια, κάποια έμειναν όπως ήταν. Επειτα από επτά χρόνια, όμως, δικαιολογίες δεν υπάρχουν. Η «λευκή κάρτα» ήταν πάλλευκη, τα περιθώρια γενναίων τομών πολύ μεγάλα, η ανοχή του κόσμου επίσης, και μάλιστα χωρίς καμία αντιπολίτευση απέναντι.

Τώρα το σκηνικό έχει σκοτεινιάσει. Οι υποκλοπές και ο ΟΠΕΚΕΠΕ έχουν τραυματίσει την εικόνα της κυβέρνησης και θυμίζουν ότι το παλιό ζει και εν μέρει βασιλεύει. Το κόστος ζωής

Ο πολιτικός χρόνος ποτέ δεν κυλάει προς τα πίσω και όσο αδειάζει η κλεψύδρα, καθιστά τη φυγή προς τα εμπρός μονόδρομο.

και το πρόβλημα της στέγης πιέζουν πολύ την κοινωνία και θα την πιέσουν και άλλο τον χειμώνα. Ακόμη και το 30+%, που θεωρεί ότι η χώρα έχει προχωρήσει, τρέμει την αστάθεια και ανησυχεί για τον γεωπολιτικό κίνδυνο, αναζητεί απαντήσεις και πειστικά επιχειρήματα για να δώσει τρίτη ευκαιρία.

Ο πρωθυπουργός θα πρέπει να ζηγίσει πολλά και να πάρει τις αποφάσεις του. Βρίσκεται στο σημείο όπου η ενασχόληση με την υστεροφημία του είναι αναπόφευκτη. Ο συμβιβασμός με το παλιό είναι πάντοτε βολικός, η ειλικρινής αυτοκριτική που δίνει πειστικές απαντήσεις σε σκληρά ανοικτά ερωτήματα επίπονη, ακόμη και επικίνδυνη. Ο πολιτικός χρόνος ποτέ δεν κυλάει προς τα πίσω, όμως, και όσο αδειάζει η κλεψύδρα, καθιστά τη φυγή προς τα εμπρός μονόδρομο.

Ημέρα Αναστάσεως

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΟΡΔΑΝΙΔΗ**

Το φετινό Πάσχα είναι αλλιώςίκο από όσα θα μπορούσαν να ανακαλέσουν στη μνήμη και οι γνηριότεροι σε αυτήν τη χώρα. Η κόλαση άνοιξε τις πύλες της σε μία περιοχή που υπήρξε το κατενύτηρι των πολιτισμών και θρησκειών επί αιώνες.

Επί μία εβδομάδα οι φιλακόλουθοι χριστιανοί παρακολούθησαν με κατάνυξη και συντριβή στους ναούς τα Πάθη του Ιησού. Και σήμερα γιορτάζουμε Ανάσταση του Θεανθρώπου, που κατανίκησε τον θάνατο, «τον έσχατο εχθρό» του ανθρώπου.

Το πέρασμα του Ιησού από τη Γη συμπίπτει χρονικά με τη δημιουργία της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, το 27 π.Χ. Ήταν η εποχή που στη Δύση –την εστία του πολιτισμού και της κοσμικής εξουσίας– είχε συντελεσθεί η ένωση της πολιτικής, θρησκευτικής και στρατιωτικής εξουσίας στο πρόσωπο ενός ατόμου, του Οκταβιανού Αυγούστου.

Μία νέα τάξη πραγμάτων είχε αρχίσει να δημιουργείται όταν ο Ιησούς, αφού εθαυματούργησε, εκήρυξε στην Ιουδαία, σταυρώθηκε και αναστήθηκε, προεξαγγέλλοντας ανάσταση νεκρών. Απερινόητη και ακατάληπτη η διδασκαλία του.

Όταν το 51 μ.Χ. ο Απόστολος Παύλος των Εθνών έφτασε στην Αθήνα, στην πόλη της σοφίας, έσπευσαν οι περιήριοι, φιλομαθείς Αθηναίοι να ακούσουν «τι αν θέλοι ο σπερμολόγος ούτος λέγειν». Αλλά όταν άκουσαν περί αναστάσεως νεκρών κάποιοι εκλεύσαν και άλλοι είπαν «θα μας τα πεις μια άλλη φορά». Και παρά ταύτα ο χριστιανισμός κατακυριεύει τη Δύση.

Στις μέρες μας ο ηγέτης του Ελευθέρου Κόσμου επιχειρεί διά πυρός και σιδήρου να επιβάλει

νέα παγκόσμια τάξη πραγμάτων, υποδουόμενος τον 21ο αιώνα ρόλο αυτοκράτορος. Και αφού απείλησε να «αφανίσει έναν πολιτισμό» αιώνων εάν οι κρατούντες στην Τεχεράνη δεν αποδεχθούν τους όρους του, ανακοινώθηκε 15νθήμερη κατάπαυση πυρός.

Θα ήταν σφάλμα, ωστόσο, εάν έκρινε κανείς τη συμπεριφορά των ηγετών αυτού του κόσμου με τα προτάγματα της χριστιανικής θρησκείας. «Απόδοτε τα Καίσαρος Καίσαρι και τα του Θεού τω Θεώ» ήταν η απάντηση του Ιησού όταν οι Φαρισαίοι τον ρώτησαν εάν πρέπει να καταβάλουν φόρο στον αυτοκράτορα.

Στην αγνωστικιστική κοινωνία της εποχής μας ο κάθε ηγέτης και πολίτης προσδίδει στη γιορτή του Πάσχα περιεχόμενο, όπως το εννοεί ο καθείς. Την περασμένη Δευτέρα, την επομένη της εορτής της Αναστάσεως στη δυτική χριστιανιστή, ο πρόεδρος των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ, πλαισιούμενος από τη σύζυγό του και τον πασχαλινό λαγό άρχισε να εξαίρει την ισχύ των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων.

Σε πόλεμο βρίσκεται ο άνθρωπος με το Ιράν και ελπίζει να τον κερδίσει. Από αρχαιοτάτων χρόνων στην καθ' ημάς Ανατολή τα αυγά συμβόλιζαν την αναγέννηση. Οι χριστιανοί υιοθέτησαν τον συμβολισμό και συνέδεσαν τα αυγά με την Ανάσταση του Θεανθρώπου.

Ήδη από τον 13ο αιώνα στην Αγγλία, επί της Βασιλείας του Εδουάρδου Α' μοιράζονταν αυγά το Πάσχα. Το 1725 η «χήρα Giambone», μία ζαχαροπλάστης στο Τορίνο, κατασκεύασε το πρώτο σοκολατένιο αυγό. Τα πάντα έχουν την ιστορία τους. Και εν κατακλείδι, Καλή Ανάσταση σε όλους, όπως και εάν την εννοεί ο καθείς.

«Μετεβλήθη εντός μου και ο ρυθμός του κόσμου» κατά Βιζυνήν. Μπορεί να ακούγεται λίγο υπερβολικό, όμως σας ζητώ να με πιστέψετε. Κάπως έτσι αισθάνομαι με το σκάνδαλο του ΟΠΕΚΕΠΕ. Αν και η λέξη «σκάνδαλο» έχει τόσο πολύ φθαρεί απ' την υπερβολική χρήση ώστε να μην μπορεί να αποδώσει το πραγματικό βάρος του νέφους που έχει καθίσει φαρδιά πλατιά στην ψυχή μου. Στην ηλικία που έχω φτάσει και με την εμπειρία ζωής που έχω συσσωρεύσει, οφείλω να πω πως έχω καταλήξει σε ορισμένες αντιλήψεις οι οποίες παραμερίζουν τις αβεβαιότητες και τις αμφιβολίες της νεότητός μου. Ξέρω πια πως η χώρα μου είναι μια ευνοημένη πολιτεία η οποία πειθαρχεί σε κανόνες που η ίδια έχει θεσπίσει με απόλυτο σεβασμό στην ηθική των συναλλαγών οι οποίες αποτελούν την κοινή μας ζωή. Δεν ξέρω αν είμαστε ένας ευτυχισμένος λαός, έχουμε όμως ήσυχη τη συνείδησή μας. Η ηθική πειθαρχία που μας διακρίνει μας προκαλεί κάποιον εκνευρισμό στην καθημερινότητά μας, όμως η ψυχιατρική επιστήμη τον θεωρεί εντελώς φυσιολογική αντίδραση για χαρακτήρες που έχουν μάθει να κάνουν ό,τι θέλουν αδιαφορώντας για τον διπλανό τους και τους άλλους εν γένει. Γι' αυτό και όταν έμαθα για την υπόθεση του ΟΠΕΚΕΠΕ στην αρχή δεν την πίστεψα. Αυτή η Ρουμάνα εισαγγελέας δεν μου ενέπνεε καμία εμπιστοσύνη και θεώρησα ότι είχε επινοήσει τη μεταφορά και την υπερβολική σεξουαλική δραστηριότητα των αιοπροβάτων

μας προσδοκώντας να μας ξαναρίξει στα μνημόνια. Τόσο πολύ ζήλευε τη χώρα που δεν είχε πια μνημόνια να την ταλανίζουν. Η συνέχεια μου φάνηκε ακόμη πιο απίστευτη. Διότι η κ. Ρουμάνα δεν περιορίστηκε στη δόλια πονηρία των αιοπροβάτων, ενέπλεξε και στην αναπαραγωγική τους δραστηριότητα και μέλη του ελληνικού Κοινοβουλίου, ακόμη και υπουργούς. Αυτοί λέει βοηθούσαν τα αιοπρόβατα να ξεπεράσουν τα γραφειοκρατικά εμπόδια ώστε να συνεννοούνται ελευθέρως και ασυστόλως, με αποτέλεσμα την κατακόρυφη αύξηση του ζωικού βασιλείου το οποίο, σε αντίθεση με τα δίποδα μέλη του, το επιδοτεί πλουσιοπάροχα το ταμείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δηλαδή θέλουν να μας πουν ότι ορισμένοι συμπολίτες μας εξαπατούν την Ευρώπη με σκοπό τον πλουτισμό; Κι ότι αυτοί οι συμπολίτες μας έχουν συνεργούς βουλευτές; Πώς να μην πέσει από τα σύννεφα ένας Ανδρουλάκης ο οποίος, ζώντας τόσα χρόνια εκτός Ελλάδος, δεν είχε αντιληφθεί την κατάπτωση των θρών. Τέτοιες ιστορίες γίνονταν στα παλιά χρόνια, τότε που ένας Ευρωπαίος ελεγκτής είχε αναρωτηθεί αν στην Ελλάδα υπάρχουν τριώροφα χωράφια. Κάποιος είχε εισπράξει τρεις φορές επιδότηση για τον ίδιο ελαιώνα. Εγινε τίποτε; Τίποτε δεν έγινε. Απόδειξη ότι αυτές είναι ιστορίες παλιές που γίνονται στα νεφελώματα των θρύλων και των παραδόσεων του λαού μας.

Και τώρα θα προσπαθήσω να σοβαρευτώ. Στο μέτρο του δυνατού εννοείται. Η υπόθεση του ΟΠΕΚΕ-

ΠΕ είναι σκάνδαλο. Εμπλέκονται σ' αυτό πολίτες, εμπλέκονται και βουλευτές. Και μάλιστα βουλευτές του κυβερνώντος κόμματος. Αρα είναι σκάνδαλο που αφορά κατά μείζονα λόγο το κυβερνών κόμμα. Για την ακρίβεια, αφορά βουλευτές του κυβερνώντος κόμματος. Αν έχω καταλάβει καλά, δεν τους αφορά όλους με τον ίδιο τρόπο. Άλλοι έχουν χρησιμοποιήσει την εξουσία τους για να εξυπηρετήσουν τους πελάτες τους παρακάμπτοντας τις νόμιμες διαδικασίες κι άλλοι έχουν απλώς παρέμβει για να βοηθήσουν τους πελάτες τους να ξεπεράσουν τις δυσλειτουργίες και τους πρωτογονισμούς της γραφειοκρατίας. Θα μου πείτε, γιατί, ως βουλευτές, δεν φρόντιζαν να απαλλάξουν τη γραφειοκρατία από τον πρωτογονισμό της. Θα σας απαντήσω πως συμφωνώ μαζί σας με μία επιφύλαξη: όσες διρθώσεις κι αν γίνουν στο άρρωστο σώμα του ελληνικού Δημοσίου, πάντα θα υπάρχουν προβλήματα. Με δυο λόγια: οι μien βοήθησαν στην εξαπάτηση, οι δε απλώς βοήθησαν στην υπέρβαση δυσκολιών.

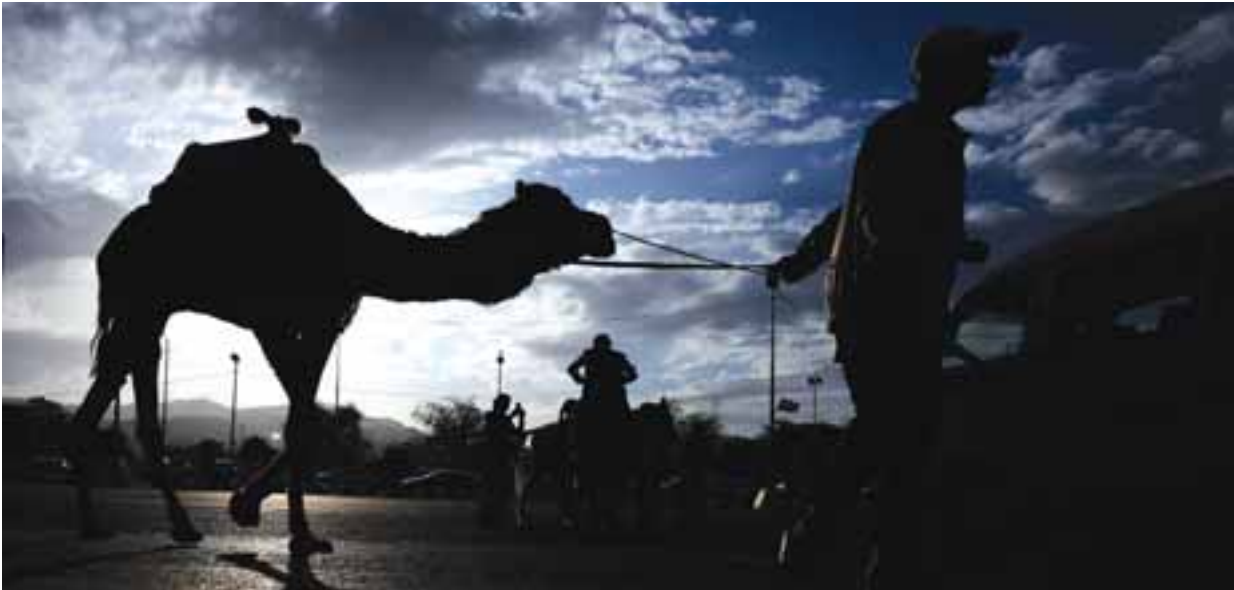
Αντί να τους ξεχωρίσουμε και να τους κρίνουμε, τους τσουβαλιάζουμε όλους σε ένα σάκο ενοχής ο οποίος συμπαρασύρει και όλη την παράταξη στην οποία ανήκουν. Και έτσι φτάνουμε στη ρουσφετολογία και στην ηθικολογία. Είναι ανήθικο ο βουλευτής να εξυπηρετεί τον ψηφοφόρο του; Όχι, είναι ανήθικο να εισπράττει προμήθειες όπως ο Τσοχατζόπουλος ή να βοηθάει τον Κοσκωτά να αγοράζει την Τράπεζα Κρήτης με τα χρήματά της, κ. Αν-

δρουλάκη – έτσι για να θυμηθούμε δυο από τα ηθικά επιτεύγματα του κόμματός σας. Υποθέτω ότι ο αρχηγός και επιδόξος πρωθυπουργός διώχνει πυξέ λαξ όσους τολμήσουν να του ζητήσουν κάποια εξυπηρέτηση.

Στη Ρώμη οι ψηφοφόροι ονομάζονταν πελάτες. Όσοι ήθελαν να εκλεγούν ύπατοι όχι μόνον τους αναλάμβαναν υπό την προστασία τους, αλλά τους πλήρωναν κιόλας. Γι' αυτό, όταν τελείωνε η θητεία τους ως υπάτων, η δημοκρατία τους έδινε τη διοίκηση μιας επαρχίας για να βγάλουν τα σπασμένα. Αλήθεια, τι κάνουν οι λομπίστες στην Αμερική ή στην Ευρωπαϊκή Ένωση; Και πώς ασκείται το ευγενές επιτήδευμα των δημοσίων σχέσεων;

Από κει και πέρα αρχίζει η ρουσφετολογία που ταυτίζεται με την ηθικολογία. Κοινώς με την υποκρισία. Είναι ανήθικο το ρουσφέτι; Εξαρτάται. Είναι ανήθικο αν δίνεις μια θέση σε κάποιον που αξίζει 2 στα 10 αντί γι' αυτόν που αξίζει 9 στα 10. Αν έχεις τις κατάλληλες επαφές σε όλον τον πολιτισμένο κόσμο και έχεις 8 στα 10, μπορεί να ξεπεράσεις αυτόν που έχει 8 στα 10 αλλά δεν έχει επαφές. Το ρουσφέτι σε μας γίνεται ανήθικο όταν δίνεις τη θέση σ' αυτόν που έχει 2 στα 10, σαν τον μοιραίο σταθμάρχη της Λάρισης.

Οπότε, αντί να ηθικολογούμε, καλόν θα ήτο να βάλουμε σε μια τάξη τα ρουσφέτια και να μην τα απομονώνουμε από το αξιακό σύστημα που υποτίθεται πως διέπει τη λειτουργία της κοινωνίας μας.

Ένας άνθρωπος και η καμήλα του, μπροστά στον ήλιο που δύει, περιμένουν πελάτες σε μια δημόσια πλατεία στη Σαναά της Υεμένης. Ιδιοκτήτες αλόγων συγκεντρώνονται καθημερινά στην πλατεία Αλ-Σαμπεϊν στη Σαναά, προσφέροντας επί πληρωμή βόλτες με άλογα σε ντόπιους και επισκέπτες.

Στον ίσκιο της κουκουναριάς

Της **ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Το αρνί το είχαμε σχεδόν ξεκοκαλίσει και τώρα πια, στρωμένοι στις πολυθρόνες κάτω από την πελώρια κουκουναριά, απολαμβάναμε το κρασάκι, τα γαλακτομπούρεκα και διάφορες χαλαρές κουβέντες, όταν κάποιος τα έβαλε με το 112. Χτυπάει, είπε, κάθε λίγο και λιγάκι και μας ενοχλεί. Από εκεί η συζήτηση άναψε. Τώρα, στον καιρό της Κατοχής –όταν για χρόνια το αρνί αποτελούσε ανάμνηση, το ψωμί ήταν απομίμηση και τη ζάχαρη ούτε στον ύπνο μας δεν τη βλέπαμε–, εγώ και η σχεδόν συνομιλική αδελφή μου καθόμασταν και αναπολούσαμε: «Θυμάσαι τότε που η μαμά της Τάδε μας ρώτησε αν θέλουμε κι άλλο κέικ και είπαμε όχι ευχαριστώ»; «Θυμάσαι τότε που στις Δείνα μας πρόσφεραν κουλουράκια και είπαμε όχι ευχαριστώ;». Εκτοτε μου έχει μείνει η συνήθεια του «Θυμάσαι;». Με το που αναφέρθηκε στην Τάδε με θυμήθηκα, την πρώτη κυβέρνηση Μπτσοτάκι και την έκπληξη που μας είχε προκαλέσει όταν ήλπισε ο πανευρωπαϊκός αυτός αριθμός εκτάκτου ανάγκης. Ήταν λίγους μήνες μετά την ορκωμοσία των νέων υπουργών. Τότε, Ιούνιο του 2019 είχα δεξιά πρώτη φορά στα ενενήντα μου χρόνια, κυβέρνηση να έρχεται με πρόγραμμα.

Μετά την τελετή, κάθε υπουργός είχε παραλάβει από έναν μπλε φάκελο, που περιείχε όσα έπρεπε να διεκπεραιώσει αμέσως. Ήμαστέ

χρεοκοπημένοι' είχαμε μια δημοσιοϋπαλληλία κακοπαθημένη, κακομαθημένη και στρεβλά συνδικαλισμένη' υπήρχαν μηχανισμοί ασυδοσίας με ριζές βαθιές. Στο εσωτερικό η ασφάλεια κλονιζόταν. Στο εξωτερικό ήμαστέ αναξόπιστοι. Ο πολεμικός οπλισμός μας ήταν λίγος και παλιός. Η ανεργία ήταν στο 19%. Ο Ερντογάν ξερογλειφόταν για Αιγαίο, Θράκη και κανένα νησάκι. Εμείς από τη μια στιγμή στην άλλη θα μέναμε χωρίς ηλεκτρικό, γιατί η ΔΕΗ κατέρρεε. Όπως επίσης κατέρρεαν και οι τράπεζες.

Πώς ιεράρχησε τη θεραπεία όλων αυτών των πειστικών αναγκών ο Μπτσοτάκης; Θα το μάθουμε όταν κάποτε βγουν περισσότερα βιβλία από τους στενούς συνεργάτες του, ίσως και από τον ίδιο. Σίγουρα θα τα ιεράρχησε –δεν υπήρχαν ούτε τα κεφάλαια ούτε το ανθρώπινο δυναμικό για να τα προσπαθήσει όλα ταυτόχρονα. Και σίγουρα προέταξε την οικονομία – η ΔΕΗ σώθηκε, οι τράπεζες εξυγιάνθηκαν, ο έξω κόσμος πείσθηκε ότι κάτι σημαντικό άλλαξε εδώ στην Ελλάδα. Ο Μπτσοτάκης προσεκλήθη τον Μάιο του 2022 να μιλήσει στο Κογκρέσο. Μια νέα εποχή άρχιζε και η προσωπικότητα του πρωθυπουργού την εγγυάτο.

Πετούχανε η κυβέρνηση Μπτσοτάκη τους στόχους που έθετε για κάθε χρονιά. Μερικούς σαφώς ναι, αλλά σίγουρα όχι όλους. Πιο

πρόσφορο είναι να δούμε πώς χειρίστηκε τις απανωτές κρίσεις που της έτυχαν: Πριν κλείσει χρόνος, ήρθε η πανδημία του κορωνοϊού (Φεβρ. 2020). Η πρόταση για καθολική καραντίνα σήμαινε την οικονομική καταστροφή μας. Εντούτοις, μέσα σε 48 ώρες ο Μπτσοτάκης αποφάσισε πως το κόστος σε ανθρώπινες ζωές θα ήταν υπέρογκο – προτιμότερη η καραντίνα. Η οργάνωσή της υπήρξε άψογη' αξέχαστες μας είναι οι βραδινές εκπομπές, όπου ο Σωτήρης Τσιόδρας, ψυχραιμία και με ειλικρίνεια, μας μιλούσε για την επιδημία, τα λίγα μέσα που διαθέταμε για να τη συγκρατήσουμε και τις ελπίδες για τη δημιουργία εμβολίου. Ο Μπτσοτάκης, από την άλλη, δραστηριοποιήθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση όπου τελικά πείσθηκαν να σχηματισθεί το Ταμείο Ανάκαμψης.

Ταυτοχρόνως (Φεβρ. 2020) οι Τούρκοι επιχειρήσαν εισβολή στον Εβρο, καμουφλαρισμένη ως ανθρωπιστική κρίση. Χιλιάδες κακοπαθημένοι «μετανάστες» ρίχτηκαν στα σύνορά μας. Η κυβέρνηση απάντησε ακαριαία – αστυνομικές δυνάμεις κατέφθασαν και ενίσχυσαν τον στρατό μας εκεί και ο Μπτσοτάκης έφερε την πρόεδρο της Κομισιόν να δει με τα μάτια της τι γινόταν. «Η Ευρώπη έχει σύνορα», δήλωσε η Φον ντερ Λάιεν, και το σχέδιο του Ερντογάν απέτυχε. Προσώρως...

Το φθινόπωρο της ίδιας χρονιάς κυκλοφόρησε το πρώτο εμβόλιο. Η Ελλάδα εξασφάλισε τις αναγκαίες ποσότητες και οργάνωσε με πρωτάκουστη ταχύτητα και τάξη καθολικό εμβολιασμό (2021). Θεωρησθηκαν τότε παγκοσμίως ο Κ. Πιερρακάκης και η ομάδα του. Εκτοτε η ψηφιοποίηση μας έχει απαλλάξει από εκατομμύρια επισκέψεις σε κρατικές υπηρεσίες. Αλλά ζούμε πια την κλιματική αλλαγή: Το καλοκαίρι του 2021 κατακάπηκε η Εύβοια. Τον Σεπτέμβριο του 2023 βούλιαξε στο νερό η Θεσσαλία. Φωτιές και νεροποντές μάς κυνηγούν έκτοτε, χάρις όμως στο 112 δεν ξαναζήσαμε τραγωδία όπως εκείνη στο Μάτι. Αναταράξεις ήρθαν και διεθνώς – το 2022 οι Ρώσοι εισέβαλαν στην Ουκρανία, τον Οκτώβριο του 2023 η Χαμάς επέδραμε αιφνιδώς στο Ισραήλ σφάζοντας και αρπάζοντας ομήρους, η οικονομία της Ευρώπης πλιττεύεται, η σύγκρουση ΗΠΑ και θεοκρατικού Ιράν προκαλεί κραδασμούς παγκοσμίως... Κάθε φορά ο Μπτσοτάκης ενήργησε ακαριαία και σωστά.

Γύρω μου η συζήτηση ήταν τώρα για την ακρίβεια. Κι εγώ, κοιτάζοντας την πανέμορφη και εύφλεκτη κουκουναριά που μας σκίαζε, παρακαλιόμουν να αφήσουν ήσυχο το 112 να κάνει όπως ξέρει τη δουλειά του.

Η κ. Αθηνά Κακούρη είναι συγγραφέας.

Καλό Πάσχα

Του ΠΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ

Θυμάμαι το σοκ και την παγωμάρα μου τέσσερα χρόνια πριν και συγκεκριμένα στα τέλη του Φλεβάρη του 2022, όταν σημαντική μερίδα ανθρώπων με αριστερές ή αριστερόστροφες, τελοσπάντων, καταβολές συναντούσε μέσω αλλόκοτων και τελικά όχι και τόσο απροσδόκπτων, ιδεοληψιών, την Ακροδεξιά, υιοθετώντας σχεδόν αμάσπτο το προπαγανδιστικό αφήγημα που πρόταξε ο Βλαντιμίρ Πούτιν για την εισβολή στην Ουκρανία. Κι αν από την Ακροδεξιά ασφαλώς δεν υπάρχουν προσδοκίες για σοβαρότητα και ορθολογισμό, αφού πρόκειται απλώς για μία πρώτου, νηπιακού και βαθιά προβληματικού επιπέδου κοσμοθεωρία, από την Αριστερά υπάρχουν προσδοκίες και θυμάμαι πόσο πολύ είχα προσωπικά ξαφνιαστεί και απογοητευτεί.

Εάν ιδεολόγοι άνθρωποι, αναρωτιόμουν, που έχουν τη μάχη ενάντια στον милитарιστικό ιμπεριαλισμό στο επίκεντρο της ιδεολογίας τους, εμφανίζονται πρόθυμοι να υπερασπιστούν ή έστω να μασήσουν τα λόγια τους για μια στρατιωτική εισβολή και έναν πόλεμο που στοχεύει αμάχους, που βαδίζουμε ως κοινωνία και ως πολιτισμένη ανθρωπότητα ευρύτερα;

Θυμάμαι και μια μειοψηφική πλην δυναμική μερίδα ενεργών πολιτών και δημοσιογράφων, τότε, ορθώς να ψέγει την αντιφατική αυτή στάση της Αριστεράς. Για ένα μάτι άλλωστε απαλλαγμένο από αγκυλώσεις, η συγκεκριμένη στάση ήταν σαφέςτατα μια μεροληπτική και αναχρονιστική αντίληψη του κόσμου μας, η οποία ως πηγή όλων των δεινών αντιλαμβανεται μόνο τη Δύση και κυρίως την Αμερική.

Ασχέτως εάν στην εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία βασικός φταίχτης ήταν και εξακολουθεί να είναι ο Πούτιν, σε ένα πολεμικό μέτωπο που δεν λείει να κλείσει.

Τέσσερα χρόνια μετά, κι αφού η ακροδεξιά κυβέρνηση υπό τον Μπενιαμίν Νετανιάχου στο Ισραήλ έχει διαπράξει ανείπωτη και αδιανόητη ύβρη, προκαλώντας στο πίσω μέρος της αυλής μας κιόλας μία άνευ προηγουμένου ανθρωπιστική καταστροφή, οι τότε αριστερές ιδεοληψίες φαντάζουν αμελητέες μπροστά στις δεξιοστροφες, αυτών τη φορά, αγκυλώσεις, που έσκασαν από παντού γύρω μας.

Με την ίδια αμήχανη προθυμία που οι απολογητές της ρωσικής επιθετικότητας υιοθέτησαν τα περί Ουκρανών νοναζί και τα δήθεν δικαιολογητικά για την εισβολή επιχειρήματα

για την απειλή της ασφάλειας της Ρωσίας, οι αντίστοιχοι απολογητές της κτηνωδίας που διαπράττει το Ισραήλ, υιοθέτησαν τις ανεκδοτολογικές και ανεκδιήγτες θεωρίες του Ισραήλ περί αντιμετώπισης της τρομοκρατίας και της απειλής της ασφαλείας του. Εκτιμώ κιόλας πως τα πράγματα για τις δεξιόστροφες αγκυλώσεις είναι πολύ χειρότερα και πολύ πιο ανησυχητικά, καθώς πολύ πιο σοβαρή είναι και η ανθρωπιστική κρίση που προκαλεί το συγκεκριμένο κράτος-τρομοκράτης, όπως ευστόχως περιγράφεται από τους επικριτές του. Οι αριθμοί των εκατομμυρίων αμάχων που έχουν επηρεαστεί, σε Γάζα, Λίβανο, εσχάτως και στο Ιράν, μιλούν από μόνοι τους.

Κι εμείς ως Κύπρος, μια χώρα που για πέντε και πλέον δεκαετίες βιώνει τις επιπτώσεις της παραβίασης του διεθνούς δικαίου από την κατοχική Τουρκία και έχουμε κάνει την υπεράσπιση της νομιμότητας σημαία μας για να επιλύσουμε το δικό μας πρόβλημα, που στεκόμαστε; Δυστυχώς, σε ένα πολύ άβολο σημείο, εκτιμώ, αφού μπορεί για τη δική μας περίπτωση να ζητάμε δικαίωση και κατανόηση, όταν όμως οι παραβιάσεις και τα προβλήματα αφορούν άλλους λαούς, η αταλάντευτη, υποτιθεται, αυτή προσηλωση στο διεθνές δίκαιο ως διά μαγείας διασφαλεύεται και ερμηνεύεται κατά το δοκούν. Μπορεί, δηλαδή, για την περίπτωση της Ρωσίας να υιοθετήσαμε, ορθώς, τη στάση που τήρησε συνολικά η Ευρωπαϊκή Ένωση και να συμμετέχουμε στις κυρώσεις, και κυρίως το Ισραήλ, στην καλύτερη των περιπτώσεων σφυρίζουμε απλώς αδιάφορα.

Από ανύπαρκτη έως μηδενική είναι η καταδίκη της ισραηλινής βαρβαρότητας από την κυπριακή κυβέρνηση και πολιτεία, ενώ μια αξιομνημόνευτη δυσκολία έχει παρατηρηθεί και στην ξεκάθαρη καταδίκη της παραβίασης κάθε έννοιας δικαίου αλλά και κάθε ψήγματος λογικής από τον Τραμπ. Μόνο γενικές, αόριστε τοποθετήσεις για τον ανθρωπιστικό, διαμεσο-λαβητικό ρόλο της Κύπρου. Με λίγα λόγια, το διεθνές δίκαιο που ανέκαθεν στηρίζαμε έγινε ξαφνικά το δίκαιο του ισχυρού, με τον οποίο συστρατευθήκαμε ως οι πιο έμπιστοι σύμμαχοι και κολλητοί και τελειώνει η υπόθεση. Ο ρεαλισμός απαιτεί να πάρεις θέση, έστω και ανήθικη, θα απαντούσαν πολλοί, όμως τα δύο μέτρα και δύο σταθμά δεν μπορεί παρά να είναι εξόχως ενοχλητικά. Εύχομαι και ελπίζω να μην αποδειχθούν επίσης καταστροφικά.

demetriadesp@sppmedia.com

Ο Μητροπολίτης Επιφάνιος, επικεφαλής της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ουκρανίας, ευλογεί πασχαλινά ψωμιά για τον Ουκρανικό Στρατό στον Καθεδρικό Ναό του Αγίου Μιχαήλ στο Κίεβο. Οι Ουκρανοί θα γιορτάσουν το Πάσχα εν μέσω της συνεχιζόμενης ρωσικής εισβολής.

Εκεχειρία στο χάος

Του ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ

Τρίτης (7/4), ότι υπήρχε πρόοδος, αυτό δεν εμπόδισε τον Τραμπ να διατυπώσει την πιο τρομακτική του απειλή: «Ολόκληρος πολιτισμός θα πεθάνει απόψε!». Παρά τις πληροφορίες από αμερικανικά μέσα ενημέρωσης ότι το Ιράν αποχωρούσε από τις συνομιλίες ως απάντηση στην πρωτοφανή απειλή Τραμπ, πηγές που συμμετείχαν στις διαπραγματεύσεις είπαν ότι αυτό δεν ισχύει, στην πραγματικότητα υπήρχε δυναμική» (πηγή: «Πρώτο Θέμα», 8/4).

Άρα, ενώ όλα ήταν κοντά σε συμφωνία, πούλησε «ολόκληρος πολιτισμός θα πεθάνει απόψε» για να εμφανιστεί στην αμερικανική κοινή γνώμη ως ο θριαμβευτής – «απειλωση, υπέκυψαν, εκεχειρία αλά Τραμπ». Έπεισε μόνο τον Μάρκο Ρούμπιο – κι αυτό μάλλον αμφίβολο!

Τα κύρια σημεία τη συμφωνίας έχουν δημοσιευτεί. Ο Ν. Τραμπ δήλωσε ότι «μια περίοδος δύο εβδομάδων θα επιτρέψει την οριστικοποίηση και την ολοκλήρωση της συμφωνίας» (πηγή: Naftemporiki, 8/4). Ο πρωθυπουργός του Πακιστάν Σαμπάζ Σαρίφ (8/4) διαβεβαίωσε «κατάπαιση του πυρός παντού», συμπεριλαμβανομένου του Λιβάνου και ανακοίνωσε νέο γύρο διαπραγματεύσεων στο Ισλαμαμπάντ. Ο Β. Νετανιάχου απάντησε ότι «η κατάπαιση δεν συμπεριλαμβάνει τον Λίβανο» και για να υπονομεύσει

τον βασικό πυρήνα της συμφωνίας βομβαρδίζει τη Βηρυτό προκαλώντας τεράστιες ανθρώπινες και υλικές καταστροφές. Ο ελαφρύς Ε. Μακρόν, που ηγείται μιας χώρας με ιστορικούς δεσμούς με τον Λίβανο, απλώς παρακολουθεί τα δραματικά γεγονότα και εκδίδει ανακοινώσεις στο Παρίσι.

Τα κύρια στοιχεία της συμφωνίας είναι «βγαλμένα» από τη συμφωνία του 2015, με προσθαφαιρέσεις, βέβαια (Ορμούζ, αποζημιώσεις κ.λπ.). Άρα, 11 χαμένα χρόνια, για να φτάσουν όλα στον χειρότερο δυνατό παρονομαστή. Οι πρωταγωνιστές του χάους (Τραμπ, Νετανιάχου), με την ακύρωση της συμφωνίας του 2015, πέταξαν τους μετριοπαθείς ηγέτες του Ιράν στο κενό (Ροχάνι, Ζαρίφ, Αράτσι) και οι Ιρανοί ψηφοφόροι τους γύρισαν την πλάτη, στήριξαν τους σκληροπυρηνικούς υπό τον Αχμαντινετζάντ. Οι πρωταγωνιστές του χάους, δηλαδή, λωσαν ότι νίκησαν στον πόλεμο των 12 ημερών, τώρα δηλώνουν ότι νικούν και στον πόλεμο των 40 ημερών. Τα πράγματα όμως αυτή τη φορά δεν μοιάζουν με τις προηγούμενες φορές. Όλοι οι διεθνώς δρώντες κρατούν αποστάσεις «από τον πόλεμο του Τραμπ». Οι Ιρανοί έπαιξαν με τις τιμές του πετρελαίου και φυσικού αερίου, έτσι πίεςαν ιδιαίτερα την εκλογική βάση των Ρεπουμπλικανών και ο Τραμπ πρώτα πτήθηκε δημοσκοπικά εντός έδρας. Έτσι «οι δύο στους τρεις Αμερικανούς θεωρούν πως οι ΗΠΑ πρέπει να επιδιώξουν να τερματίσουν το ταχύτερο την εμπλοκή τους στον πόλεμο εναντίον του

Ιράν, ακόμη κι αν αυτό σημαίνει πως δεν θα επιτευχθούν οι στόχοι που έχει θέσει η κυβέρνηση Τραμπ» (πηγή: δημοσκοπηση του ινστιτούτου Ipsos, Reuters, ΑΠΕ ΜΠΕ, 1-4).

Ο Β. Νετανιάχου έδινε εντολές σε Κούρδους, σε αντικαθεστωτικούς κ.λπ. να ξεσκωθούν για αλλαγή καθεστώτος στο Ιράν. Ο Β. Νετανιάχου ενσυνείδητα παραπλανούσε Ισραηλινούς και άλλους και, εντέλει, «πέτυχε» το αντίθετο: να συσπειρώσει περαιτέρω το καθεστώς της Τεχεράνης. Όλα ήταν γνωστά από πριν. Έφυγε ο Χαμενέι πατέρας, έρχονται άλλοι δέκα απόγονοι, έφυγε ένας στρατηγός, έρχονται άλλοι είκοσι. Ο κοινός νους λέει ότι δεν αλλάζουν έτσι τα καθεστώτα, οι εσωτερικές ζυμώσεις, οι ώριμες συνθήκες εντός μόνο αυτές μετρούν και καθορίζουν τις επιλογές ενός λαού.

Ένας Νετανιάχου τραβά τα πάντα στα όρια του χάους. Δηλώνει πως «δεν θα επαναλάβει το λάθος του Όσλο» (πηγή: KY-ΠΕ, 13/12/13). Άρα οι ασταμάτητοι πόλεμοι έχουν αυτόν τον στόχο, τη διάλυση του τοπίου για επίλυση του Μεσανατολικού με βάση τα ψηφίσματα των ΗΕ (δύο κράτη -Ισραήλ, Παλαιστινιακό, διπλά-διπλά σε συνθήκες ασφαλείας). Σήμερα, μετακινώντας διαρκώς τους όρους της συμφωνίας ειρήνευσης όπως την ανακοίνωσε ο Πακιστανός πρωθυπουργός Σαμπάζ Σαρίφ, αναστέλλει τη δίκη του, ίσως και την καταδίκη του, για τρεις υποθέσεις διαφθοράς στο περιφερειακό δικαστήριο της Ιερουσαλήμ.

Η συμφωνία για εκεχειρία, θα επηρεάσει ουσιαδώς τις ζυμώσεις για πρόωρες εκλογές στο Ισραήλ, ίσως τον Ιούνιο. Ο καθηγητής Γκίντεον Ραχάτ, ανώτερος συνεργάτης στο «Πρόγραμμα Πολιτικής Μεταρρύθμισης» του Ινστιτούτου Δημοκρατίας στο Ισραήλ, ομιλεί στην Jerusalem Post, 18/3: «Η ιδέα ότι ο πόλεμος θα μπορούσε να ενισχύσει τις δημοσκοπήσεις, αποτελεί εδώ και καιρό μέρος πολιτικών σκέψεων». Ωστόσο, ο Γ. Ραχάτ εξηγεί ότι «η πραγματικότητα είναι πιο περίπλοκη. Το μοτίβο στους πολέμους είναι ότι στην αρχή υπάρχει υποστήριξη και ενθουσιασμός, σταδιακά όμως μειώνεται επειδή οι άνθρωποι δεν βλέπουν διέξοδο και δεν είναι σαφές αν πραγματικά κερδίζεις, όπως σου λένε». Επιλέγει ο καθηγητής Ραχάτ πως «κύρια στρατηγική του Β. Νετανιάχου ήταν να κάνει ό,τι χρειαστεί για να παραμείνει στην εξουσία» (πηγή, ίδια).

Με την ανακοίνωση της συμφωνίας για εκεχειρία (8/4), οι πρώτες βολές κατά Β. Νετανιάχου από τον ηγέτη της αντιπολίτευσης Γιαίρ Λαπίντ: «Ποτέ δεν είχαμε υποστεί τέτοια διπλωματική καταστροφή στην ιστορία μας. Ο πρωθυπουργός Β. Νετανιάχου δεν πέτυχε κανέναν από τους στόχους που ο ίδιος είχε θέσει. Θα χρειαστούν χρόνια για να διορθώσουμε τη διπλωματική και στρατηγική ζημιά που προκάλεσε ο Νετανιάχου λόγω αλαζονείας, αμέλειας και έλλειψης στρατηγικού σχεδιασμού».

www.larkoslarkou.org.cy

Ας κάνουμε όλοι ένα βήμα πίσω

Του ΜΙΧΑΗΛ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Σε κάθε κρίση, ο κάθε νου-νεχός άνθρωπος επιχειρεί έστω για λίγο να παγώσει τις σκέψεις και να αισθηματά του και να κάνει ένα βήμα πίσω. Είναι ο μόνος τρόπος για να μπορεί να δει τη μεγάλη εικόνα αντί τη μικρή. Και η μόνη μέθοδος για να γίνουν πιο ευδιάκριτες οι διέξοδοι σε όσα –στην ένταση– φαντάζουν αδιέξοδα. Έχω ισχυρή την πεποίθηση ότι, πολύ σύντομα, αυτό θα πρέπει να το κάνουν όλοι μας.

Τι έχουμε στην Κύπρο σήμερα; Μια διαρκή τυφλή οργή που καθλώνει τους πολίτες στη μισαλλοδοξία και σκοτώνει κάθε σοβαρή προοπτική της χώρας. Μια γενικευμένη πεποίθηση ότι τίποτα δεν γίνεται και τίποτα δεν μπορεί να γίνει. Αισθήματα που όταν συνδυάζονται με τον αγώνα κάθε οικογένειας και κάθε νέου ανθρώπου να προχωρήσει τη ζωή του σε συνθήκες αλληπάλληλων οικονομικών κρίσεων, δημιουργούν ένα εκρηκτικό κοκτέιλ θυμού, αγανάκτησης και τυφλής αντίδρασης.

Είναι όμως τα πράγματα τόσο μαύ-

ρα όσο πολλοί τα παρουσιάζουν; Σαφώς όχι. Ούτε στη χειρότερη χώρα του κόσμου, ούτε της Ευρώπης ζούμε. Κανένα σχεδόν στοιχείο δεν υποστηρίζει κάτι τέτοιο. Ιδιαίτερα στους μακροοικονομικούς δείκτες της χώρας, η Κύπρος στέκει πολύ καλά.

Όπως όμως δεν ζούμε ούτε και στην καλύτερη χώρα. Η Κύπρος αντιμετωπίζει πολλές και κρίσιμες παθογένειες που πρέπει το συντομότερο να ανατρέψει. Τόσο στο επίπεδο του κράτους, όσο και της κοινωνίας, εφόσον η μεσαία τάξη πιέζεται πολύ οικονομικά, ενώ οι νέοι μας νιώθουν λιγότερες τις ελπίδες επιτυχίας στη ζωή τους, ως αποτέλεσμα «αμαρτιών» των γονιών τους.

Πληρώνουμε στον τόπο μας δύο κακές περιόδους της σύγχρονης ιστορίας. Η πρώτη, η διακυβέρνηση Χριστόφια, η οικονομική κρίση, το Μαρί και η ανατροπή της κανονικότητας στη ζωή των Κυπρίων. Είδαμε τότε με τον χειρότερο τρόπο τον άμεσο και δραματικό αντίκτυπο που έχουν στη ζωή μας οι πολιτικές επιλογές που κάνουμε. Η δεύτερη, και οφείλουμε να το παραδε-

χθούμε, η δεύτερη πενταετία Αναστασιάδη που παρά τα αξιοθαύμαστα οικονομικά αποτελέσματα και τις πολλές μεταρρυθμίσεις, πήγε το Κυπριακό πολύ πίσω και επέτρεψε να δημιουργηθεί η γενικευμένη αίσθηση του διεφθαρμένου κράτους. Δίκαια σε κάποιο βαθμό, άδικα σε άλλο. Διότι ναι, διαφθορά στην Κύπρο υπάρχει και πρέπει αντιμετωπιστεί. Δεν είναι όμως τα πράγματα παντού βρώμικα. Είναι πολλοί οι άνθρωποι που προσπαθούν με ακεραιότητα να κάνουν τη δουλειά τους.

Πού μας οδήγησε όμως μέχρι τώρα όλη αυτή η αγανάκτηση; Πρώτα απ' όλα σε αδύναμες ηγεσίες. Τόσο στο επίπεδο της κυβέρνησης, όσο και της Βουλής και των κομμάτων. Από τη μια η ανάγκη καταδίκης κάθε τι «παλιού» και από την άλλη οι ιδιοτελείς επιλογές των ιδίων των πολιτών μας έχουν φέρει ένα πολιτικό σύστημα που δεν έχει τη δυνατότητα να αναλάβει στις πλάτες του τη χώρα. Κατά δεύτερο, πολλοί καιρικοί θεσμοί έχουν κατακυλίσσει στην ανυποληψία, με αποτέλεσμα να χαθεί η εμπιστοσύνη και κανείς να μην μπο-

ρεί να κάνει τη δουλειά του, όσο αkéραιος και καλοπροαίρετος κι αν είναι. Σε αυτό βέβαια βοήθησαν και σοβαρές αστοχίες αρκετών αξιωματούχων. Κατά τρίτο, έχουμε πλέον και στην Κύπρο αυτούς που τροφοδοτούν ανηλέως αυτό το κλίμα και μέσα από νέα και ετερόκλητα σχήματα που έχουν δημιουργήσει, επιχειρούν να το εκμεταλλευθούν για ίδιο πολιτικό όφελος.

Τελευταίο παράδειγμα οι καταγγελίες του κ. Δρουσιώτη. Δεν θα εισέλθω στην ουσία γιατί δεν έχω προσωπική εικόνα για τα όσα καταγγέλλει και δεν πιστεύω τίποτα και κανέναν εάν δεν πιστώ. Ισχύει κιόλας ότι η σοβαρότητα των καταγγελιών είναι τέτοια που –αν αποδειχθούν αληθινές– υπερβαίνουν κάθε σκοπιμότητα. Είναι όμως αδιαμφισβήτητο, ότι ο Μακάριος Δρουσιώτης επέλεξε να δημοσιοποιήσει σήμερα πληροφορίες που είχε εδώ και πολλά χρόνια, για να έχει εκλογικό όφελος. Επιχείρησε να δημιουργήσει κλίμα αντίδρασης ανάλογο με εκείνο των ημερών του Al Jazeera για να αντανakά στα αποτελέσματα των εκλογών. Ίσως να

έπαιξε και αυτό ρόλο στην προχειρότητα με την οποία αραδιάζει στοιχεία, τα οποία ήδη προκαλούν αμφιβολίες για την αξιοπιστία τους, ακόμη και σε όσους έσπευσαν άκριτα την πρώτη μέρα να τα υιοθετήσουν.

Το δίλημμα σήμερα είναι ένα και πολύ συγκεκριμένο: θέλουμε να προχωρήσουμε ως χώρα έτσι; Με αυτή την αργωστήμηνη κατάσταση όπως διαμορφώνεται, που φαντάζει πολύ δύσκολο να μας οδηγήσει σε κάποιο καλό προορισμό; Ή μήπως θα πρέπει να καταβάλουμε όλοι μια πολύ γενναία και δύσκολη προσπάθεια για να αντιμετωπίσουμε τις κρίσιμες αυτές παθογένειες με ψυχραιμία και σοβαρότητα; Χωρίς να καταστρέφουμε εκδικητικά τα πάντα, επιτρέποντας στα αισθήματα να κυριαρχούν του μυαλού;

Προσωπικά προτιμώ τη δεύτερη μέθοδο. Και αν σήμερα δεν είναι προφανές το προσωπικό και η ηγεσία που θα την αναλάβει, θα πρέπει να την κρίσουμε. Καλό Πάσχα σε όλους.

michalis@michalis.com

Χριστός Ανέστη, χαρά μου

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ και ο χειμάρρος του θεϊκού φωτός πλημμύρισε σήμερα τον ουρανό, τη γη και τα καταθόγια. Το σκότος της κόλασης εξαφανίζεται και λάμπει το παραδείσιο φως. Τα επίγεια ενώνονται με τα επουράνια. Η ασυγκράτητος χαρά της Αναστάσεως βασιλεύει σ’ όλη την οικουμένη. Ο πόνος και ο φόβος, κοριορτοποιούνται μπροστά στο μυστήριο του θανάτου, του θανάτου. Η χαμερπής ταπεινότητα της καθημερινής κουτοπονηριάς, μεταβάλλεται σε πλησμονή σοφίας. Το μίσος μεταβάλλεται σε αγάπη. Ο άνθρωπος οδηγείται από το κατ’ εικόνα στο καθ’ ομοίωσιν και γίνεται κατά χάριν Θεός.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ και «ο Υιός του ανθρώπου ουκ ήλθεν διακονηθῆναι, αλλά διακονῆσαι, και δούναι την ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντί πολλῶν.» Ο Χριστός θυσιάστηκε για τον άνθρωπο. Κατέστησε το πλάσμα του συμμέτοχο της αιώνιας βασιλείας. Ο θεάνθρωπος Χριστός, κατέβηκε στη γη, ανέβηκε στον Γολγοθά, κατέβηκε στον Άδην και διέλυσε τὰ σκότη του θανάτου. Χωρίς τον σταυρό της αγάπης και χωρίς τον θάνατο της ζωής, είναι αδύνατη η αναστάσιμη χαρά. Δεν μπορεί να υπάρξει ελευθερία χωρίς αγάπη και δεν μπορεί να υπάρξει αγάπη χωρίς ελευθερία. Η Ανάσταση αποτελεί τον θρίαμβο της ελευθερίας και της αγάπης του Θεού.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ χαρά μου, έλεγε ο παππούλης της Ρωσίας, ο μέγας άγιος Σεραφεΐμ του Σάρωφ. Σε τέσσερις λεζούλες όλο το μυστήριο της ζωής και όλοι οι λόγοι για τους οποίους αξίζει να ζει κανείς. Ζωή χωρίς χαρά, είναι ζωή κολασμένη, αλλά και ζωή χωρίς Χριστό, είναι ζωή που οδηγεί στον θάνατο. Η Ανάσταση του Χριστού και η νίκη επί του θανάτου, φέρνει την αληθινή χαρά. Ο άλλος, ο διπλανός, ο συνάνθρωπος, ο αδελφός, ακόμη και ο εχθρός αποτελούν την αληθινή πηγή της χαράς. Οι άγιοι ζώντας εν Χριστώ, βλέπουν παντού τη χάρη και τα θαύματα του Θεού, ευφραίνονται βιωματικά και όχι καζοκαρούμενα. Ο παράδεισος αρχίζει από αυτή τη ζωή και συνεχίζεται στην αιώνια.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ και οι δυσνόητες φιλοσοφίες, διαλύονται μπροστά στην καθημερινή πράξη αγάπης. Οι συναισθηματισμοί και τα ψεύτικα τα λόγια τα μεγάλα, κοριορτοποιούνται μέσα από την κίνηση του εγώ προς το εσύ. Το αντίδοτο του φόβου είναι η αγάπη και το συνώνυμο της ευτυχίας είναι η ταπεινώση. Η ύψιστη μορφή φανέρωσης του θαύματος, αποτελεί η αγάπη προς τους εχθρούς. Ο άλλος, ο συγγενής, ο φίλος, ο συνάδελφος, ο διπλανός ακόμη και οι εχθροί, καθίστανται είτε

η κόλαση, είτε ο παράδεισός μας. Η Ανάσταση του Χριστού, έσπασε τα δεσμά του μίσους και έφερε την παραδείσια χαρά.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ και ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, στον περίφημο κατηχητικό του Λόγο, δεν παύει να φωνάζει και να καλεί: «Πάντες απολαύσατε του συμποσίου της πίστεως. Πάντες απολαύσατε του πλούτου της χρηστότητας». Απόλαση η οποία δεν έχει σχέση με τις «εγωπαθείς» ηδονές, αλλά με την ειλικρινή αποδοχή του άλλου. Οι θεατρинισμοί και οι υποκρισίες τίθενται στο περιθώριο και η έξοδος από το «καβούκι» του εγωισμού οδηγεί στον παράδεισο. Το πλάσμα του Θεού, από άτομο μεταπλάθεται σε πρόσωπο. Από μοναξιασμένη μονάδα, μεταποιείται σε αγαπτική κοινωνία και η κολασμένη ύπαρξη μεταμορφώνεται σε παραδείσια φωτοφόρα μορφή. Με το άγγιγμα της ψυχής και του σώματος, με την ένωση με μυστικό και μυστηριακό τρόπο, του ανθρώπου με τον Θεό. Όλα είναι δυνατά στην υπέρλογη και ανείπωτη αγάπη του Θεού προς τον άνθρωπο.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ και «νποστεύσαντες και μη νποστεύσαντες... πάντες απολαύσατε του συμποσίου της πίστεως... Μηδεις φοβείσθω θάνατον, πλευθέρωσε γάρ ημάς του Σωτήρος ο θάνατος». Ο θάνατος έχει πεθάνει και σήμερα –τώρα όχι αύριο– μπορούμε να απολαύσουμε την Αναστάσιμη χαρά. Ο Χριστός γίνεται η πορεία, η μέριμνα, η ανάγκη, το νόημα, η ελπίδα, η βεβαιότητα, η παρηγοριά, η γνώση, το θεμέλιο, ο στόχος, ο πόνος, ο έρωτας, η αγάπη, η χαρά του ανθρώπου.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ στην πανήγυρη των πανηγύρεων, όπου «θανάτου εορτάζομεν νέκρωσιν, Άδου την καθαίρεσιν, άλλης βιωτής της αιωνίου απαρχήν, και σκιρτώντες υμνούμεν τον αίτιον». Νικητές του θανάτου και νικητές στη ζωή, οι άνθρωποι συσταυρώνονται και συνανασταίνονται στην καινή κτίση, στην άνω Ιερουσαλήμ, στην παραδείσια βιωτή, υμνούντες και δοξολογούντες, τον νικητή του Θανάτου, τον Αναστάντα Χριστό. Πλήρως ανακαινισμένοι οι άνθρωποι, ολόλαμπροι εν ειρήνη, ανακράζουν το Χριστός Ανέστη. Διαχρονικά και καεχρονικά, αιώνια και παντοτινά, στην αέναη παραδείσια μυστηριακή κίνηση και αναβοούν: Αναστάσεως ημέρα και λαμπρυνθόμεν τη πανηγύρει και αλλήλους περιπτυζόμεθα. Είπωμεν, αδελφοί, και τοις μισούσιν ημάς συγχωρήσωμεν πάντα τη Αναστάσει, και ούτω βοήσωμεν Χριστός ανέστη εκ νεκρών, θανάτω θάνατον πατήσας, και τοις εν τοις μνήμασι ζώήν χαρισάμενος.

kaparispan@yahoo.gr

Κατορθώματα κυβερνητικών τμημάτων στη διαχείριση (κακοδιαχείριση) του νερού

Του ΠΕΤΡΟΥ ΚΡΟΝΗ

Κατόρθωσε σήμερα η κυβέρνηση να κατατάξει την Κύπρο σε σχέση με το θέμα της διαχείρισης του νερού, στις έρνημους χώρες του Κόλπου! 80% του πόσιμου νερού που προμηθεύεται σήμερα στους καταναλωτές, προέρχεται από αφαλατώσεις. Μάλιστα τρέξαμε και στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και φέραμε επειγόντως 15 μονάδες αφαλάτωσης για επίλυση του προβλήματος. 30% του πόσιμου αφαλατωμένου αυτού νερού καταλήγει στα αποχωρητήρια και στις αποχετεύσεις! Η προσφυγή στις αφαλατώσεις άρχισε το 2012 όταν το Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων (ΤΑΥ) μας είπε ότι παρόλο που έχουμε πολλά φράγματα στην Κύπρο τα οποία αιχμαλωτίζουν κάθε σταγόνα βροχής, το πρόβλημα δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί, γι’ αυτό πάρθηκε η απόφαση για χρήση αφαλατώσεων. Ήταν όμως σωστή αυτή η απόφαση; Σύμφωνα με το Τμήμα Μετεωρολογίας (ΤΜ), τις χαμηλότερες βροχοπτώσεις είχαμε το 2007-2008 και το 2024-2025 στα 272 και 304 χιλιοστά αντίστοιχα, όταν τα φράγματα κατέληξαν άδεια.

Με αυτά τα χαμηλά δεδομένα, αν υπολογίσουμε την ποσότητα της βροχής που έπεσε στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου (περίπου 5500 τετραγωνικά χιλιόμετρα καλυμμένα με ένα πέπλο νερού 272 χιλιοστών), θα βρούμε περίπου 1,5 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα νερού. Η χωρητικότητα όλων των φραγμάτων της Κύπρου είναι περίπου 300 εκατομμύρια κυβικά μέτρα νερού. Αυτό σημαίνει ότι πάντα από ένα δισεκατομμύριο κυβικά μέτρα νερού πέφτουν εκτός φραγμάτων. Αν αυτό διέφυγε της προσοχής του ΤΑΥ, γιατί το ΤΜ που θα έπρεπε να ξέρει τι σημαίνει ο αριθμός 272 χιλιοστά (κάτι που για έναν

απλό πολίτη μπορεί να μη σημαίνει πολλά), δεν κτύπησε καμπανάκι για να ενημερώσει το αδελφό κυβερνητικό τμήμα;

Ένα λογικό ον, αν έβλεπε αυτά τα δεδομένα, θα σκεφτόταν ότι αν τα φράγματα δεν μαζεύουν όλο το νερό της βροχής, θα έπρεπε να προσπαθήσει να μαζεύει το νερό από τις υπόλοιπες επιφάνειες. Οι υπόλοιπες αυτές επιφάνειες είναι οι οροφές των κτηνοτροφικών και γεωργικών υποστατικών, των βιομηχανικών περιοχών, των κτιρίων των αεροδρομίων, των πανεπιστημίων, των σταδίων, των σχολείων, αλλά και των οροφών των οικιστικών κατασκευών. Το νερό αυτό μας το φέρνει η φύση στις οροφές μας. Γιατί το απορρίπτουμε και προτιμούμε να μας στέλνουν νερό με αντλίες από αποστάσεις εκατοντάδων χιλιομέτρων; Προς τιμήν του το Πανεπιστήμιο Κύπρου ανταποκρίθηκε και σχεδιάζει τη μέθοδο Συγκομιδής Βρόχινου Νερού (ΣΒΝ) από οροφές των κτιρίων του.

Για παράδειγμα, στατιστικές μας λεν ότι για την παραγωγή ενός κιλού βοδινού κρέατος χρειάζονται 15 χιλιάδες λίτρα νερού. Γιατί το υπουργείο Γεωργίας δεν εισνγείται, ούτε επικορνηγεί, ούτε υποχρεώνει τους κτηνοτρόφους να μαζεύουν το βρόχινο νερό που πέφτει στις οροφές των υπόστεγών τους;

Οι αρχιτέκτονες του νέου σταδίου του Γουέμπλεϊ (χωρητικότητας 90 χιλιάδων θεατών) όταν υπολόγισαν ότι θα χρειάζονταν 2500 αποχωρητήρια/ουρητήρια για ικανοποίηση των αναγκών των θεατών κατά το μπάχρον, σχεδίασαν και κατασκεύασαν μια δεξαμενή 750 τόνων κάτω από το γήπεδο που μαζεύει βρόχινο νερό από την οροφή του σταδίου για χρήση στα αποχωρητήρια. Γιατί οι αρχιτέκτονες και

μηχανικοί της Κύπρου δεν διερωτήθηκαν, αφού έχουμε πρόβλημα νερού, να σχεδιάζουν τη χρήση του νερού της βροχής στα αποχωρητήρια των κατασκευών; Το κόστος είναι ελάχιστο σε σχέση με το όλο κόστος μιας οικοδομής. Η χρήση μεθόδων ΔΒΝ εξοικονομεί νερό στα φράγματα για χρήση στην άρδευση για τη γεωργία.

Ακόμη και βροχή που πέφτει τον χειμώνα σε γεωργική γη μπορεί να μαζευτεί, να αποθηκευτεί και να χρησιμοποιηθεί για πότισμα κατά τις καλοκαιρινές περιόδους. Με τη μέθοδο αυτή, μαζεύουμε το βρόχινο νερό προτού απορροφηθεί από το επιφανειακό στρώμα γης και ακολούθως εξατμιστεί και χαθεί. Παράλληλα, η μέθοδος αυτή εμπλουτίζει τα υπόγεια αποθέματα νερού της περιοχής. Θα μπορούσα να αποδείξω επί τόπου τη μέθοδο αυτή σε δύο πιλοτικά ερευνητικά γεωργικά τεμάχια γης, για όποιον ενδιαφέρεται.

Η Ελεγκτική Υπηρεσία, όταν παρουσίασε τις αστοχίες της διαχείρισης του νερού στην Κύπρο, με κόστος δεκάδων εκατομμυρίων ευρώ, με πληροφόρησε ότι η κακοδιαχείριση αυτή δεν αποτελεί θέμα ελέγχου. Θέμα όμως για την Υπηρεσία αποτέλεσε μια ιδιωτική οικοδομή που αφέθηκε ατέλειωτη για πολλά χρόνια στη Λευκωσία.

Η Κύπρος δεν είναι έρνημος χώρα. Είναι ένα καταπράσινο δάσος με άφθονες βροχές ακόμη και σε άνοιμβρους χειμώνες, όπως μπορεί να επιβεβαιώσει κάποιος που κυκλοφορεί έξω στη φύση. Ας δουλέψουμε να αφαιρέσουμε την Κύπρο από την κατάταξη της έρνημους χώρας.

Ο Πέτρος Κρόνης, είναι μηχανολόγος και ερευνήτης μηχανικός.

Ένα τυχερό κατσικάκι γάλακτος χαίρεται τη ζωή με τη συντροφιά άδολου φίλου.

Σταύρωση χωρίς ανάσταση

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ*

Ένας σίγουρος τρόπος να «κερδίσεις» έναν πόλεμο είναι να θέσεις ως αντικειμενικό του στόχο κάτι που έχει ήδη επιτευχθεί πριν την έναρξή του ή, ακόμη καλύτερα, την απομάκρυνση μιας απειλής που δεν υπήρξε ποτέ. Ο πόλεμος του Τραμπ στο Ιράν είναι αυτού του είδους. Αποδείχθηκε ότι οι ενδιάμεσες αμερικανικές εκλογές και ο κίνδυνος για μια παγκόσμια οικονομική κρίση ήταν σημαντικότεροι παράγοντες από την αποτελεσματικότητα ενός πολέμου που όλοι, εχθροί και σύμμαχοι, πίστευαν ότι είχε έναν και μοναδικό στόχο: την ανατροπή του καθεστώτος των Μουλάδων. Η επίτευξη αυτού του στόχου όντως άξιζε τις θυσίες ενός πολέμου καθώς θα άλλαζε συλλήδων τις παγκόσμιες ισορροπίες υπέρ του Δυτικού στρατοπέδου και θα επέφερε τη λύτρωση όχι ενός, αλλά δύο λαών, του Ισραήλ και του Ιράν. Οι ιακές νίκες του Αμερικανού προέδρου δεν πείθουν κανέναν. Επαναλαμβάνει για πολλοστή φορά ότι πλέον το Ιράν δεν αποτελεί πυρηνική απειλή, ότι κατέστρεψε τους αντιδραστικές εμπλουτισμού ουρανίου και όλα τα συναφή. Όλοι βλέπουν πλέον ότι αυτό το επικείμενο είναι κάτι σαν ένα μαγικό όνομα, του οποίου η επίκληση επιτρέπει τη διεξαγωγή και τη λήξη του πολέμου χωρίς να θιγεί το κύρος, το ήθος και η αξιοπρέ-

πεια των ΗΠΑ. Είναι κάτι σαν τον κακό μάγο του Δον Κιχώτη, ο οποίος μετατρέπει τους ανεμόμυλους σε γίγαντες για να τους πολεμήσει ο αγαθός ιππότης και, μετά την ολονύχτια μάχη, τους ξαναμετατρέπει σε μύλους. Αυτή ήταν η απάντηση του Κιχώτη στον ιπποκόμο του Σάντσο, όταν την επομένη τον κατηγόρησε ότι κατέστρεψε τους ανεμόμυλους των φτωχών χωρικών. Πρέπει όμως κανείς να είναι αδαής για να πιστεύει σε μαγικές λέξεις και πράξεις. Η μη μαγική πραγματικότητα είναι σκληρή για τον Τραμπ και τη Δύση. Πίστευε ότι ανάγκασε τους Ιρανούς να αποδεχθούν την εκκενρία, αλλά μάλλον το αντίθετο συνέβη. Όσο κι αν αυτό ακούγεται παράδοξο, το ultimatum που έθεσε ο Τραμπ επιβλήθηκε από το Ιράν. Οι Μουλάδες όχι μόνο διατήρησαν αλλά και επέκτειναν την κυριαρχία τους.

Παρόλες τις απώλειές του, ακόμη και αυτή του υπέρτατου θρησκευτικού ηγέτη Χαμενεϊ, το ιρανικό καθεστώς απέδειξε ότι διαθέτει απόλυτη πλαστικότητα και δυνατότητα ανασύνταξης, λόγω, κατά πάσα πιθανότητα, των πολλών ημιαυτόνομων πόλων της ιρανικής αρχιτεκτονικής της εξουσίας. Δεν πρόκειται για Δυτικού τύπου διάκριση ανάμεσα σε θρησκευτικό, πολιτικό, δικαστικό, στρατιωτικό πόλο εξουσίας εντός ενός κυρίαρχου κράτους, αλλά για πρόσωπα και ομάδες που συσπειρώνουν όλων των

ειδών τις εξουσίες σε προσωποπαγείς αυτόνομους σχηματισμούς. Ο χάρτης της εξουσίας του Ιράν μοιάζει με αυτό της αναγεννησιακής Ιταλίας, όπου οι μεγάλες οικογένειες, όπως οι Βοργίες ή οι Μεδίκοι, συγκέντρωναν στα χέρια τους όλων των ειδών τις εξουσίες, ορίζοντας Πάπες και ασκώντας παράλληλα στρατιωτική και πολιτική εξουσία στις πόλεις που διοικούσαν. Το κράτος του Ιράν δεν

Ο Τραμπ, που καλούσε τον ιρανικό πληθυσμό να εξεγερθεί, τώρα τον εγκαταλείπει ξεδιάντροπα παίζοντας το μαγικό χαρτί του για να μη χάσει τα προσχήματα.

μπορεί να καταρρεύσει γιατί απλώς δεν υπάρχει με τη μορφή που έχει στα Δυτικά έθνη κράτη. Η μορφή της εξουσίας στο Ιράν είναι μεσαιωνική, προκρατική, στηρίζεται στην ταύτιση κράτους και κοινωνίας και όχι στον διαχωρισμό τους. Το κράτος, οι δομές της δημόσιας διοίκησης και οι μηχανισμοί καταστολής βρίσκονται εντός της κοινωνίας, διαμοιρασμένες σε ομάδες κοινωνικής εξουσίας, συγκεντρωμένες στα χέρια μεσαιωνικών «οικογενειών» ή φέουδων

και όχι διαχωρισμένες και συγκεντρωμένες σε έναν μοναδικό πόλο εξουσίας εκτός της κοινωνίας των πολιτών, όπως ο σύγχρονος Λεβιάθαν.

Αυτό εξηγεί και την ευκολία με την οποία οι καθεστωτικές δυνάμεις καταπνίγουν τις εξεγέρσεις του ιρανικού λαού, πρωτίστως των φοιτητών και φοιτητριών και των γυναικών. Η καταστολή είναι ενδοκοινωνική, αν όχι ενδοοικογενειακή υπόθεση. Ο πόλεμος και ο κίνδυνος κατάρρευσης του καθεστώτος έχουν επιφέρει μια εντατικοποίηση της καταστολής. Χαρακτηριστικό είναι ότι ο επικεφαλής της δικαστικής εξουσίας, Γκολάμ Χοσεΐν Μοχσενί Ετζέι, κάλεσε τα δικαστήρια να εκδίδουν ταχύτερα τις αποφάσεις θανατικής ποινής σε υποθέσεις που σχετίζονται με τη σύγκρουση εναντίον των Ηνωμένων Πολιτειών και του Ισραήλ. Ημέρες πριν από την ομιλία του, δέκα Ιρανοί είχαν ήδη απαχνοιστεί. Σύμφωνα με τους υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δεκάδες άλλοι βρίσκονται σήμερα στην πτέρυγα των θανατοποινιτών. Συνελήφθησαν κατά τη διάρκεια των μεγάλων διαδηλώσεων του Ιανουαρίου ή στην αρχή του πολέμου και κατηγορήθηκαν για κατασκοπεία ή «εχθρότητα προς τον Θεό». Βασανίστηκαν για να ομολογήσουν, καταδικάστηκαν σε δίκες παρωδία, ενώ οι ομολογίες τους μεταδόθηκαν από την κρατική τηλεόραση. Για τον ιρανικό λαό δεν υπάρχει πλέον ελπίδα ελευθερίας, βι-

ώνει τα πάθη και τη σταύρωση χωρίς να ελπίζει σε ανάσταση. Ο Τραμπ, που καλούσε τον ιρανικό πληθυσμό να εξεγερθεί, τώρα τον εγκαταλείπει ξεδιάντροπα παίζοντας το μαγικό χαρτί του για να μη χάσει τα προσχήματα.

Αλλά ο Τραμπ δεν πρόδωσε κυνικά μόνο τους Ιρανούς. Πρόδωσε και τους Άραβες συμμάχους του στη Μέση Ανατολή. Οι βομβαρδισμοί των αραβικών κρατιδίων του Κόλπου έσπασαν ένα ταμπού, αυτό της μη επίθεσης του Ιράν σε αραβικές χώρες. Πλέον οι αραβικές χώρες καλούνται να ζήσουν υπό τον διαρκή φόβο μιας νέας σύρραξης, κάτι διόλου απίθανο στο πλαίσιο του νέου παγκοσμιοποιημένου πολέμου. Αυτό το αίσθημα ανασφάλειας μεταφράζεται σε οικονομικούς όρους ανασφάλειας των αγορών. Τουριστική και πετρελαϊκή αγορά ζουν υπό την αγωνία της επανέναρξης των εκθροπραξιών με ολέθριες επιπτώσεις σε επενδύσεις και αποδόσεις κεφαλαίων. Αναμένοντας τα αποτελέσματα των ενδιάμεσων εκλογών στις ΗΠΑ, στις 3 Νοεμβρίου, ο Τραμπ θα προσπαθήσει να διατηρήσει το κλίμα μιας εϋθραυστης και ασταθούς εκκενρίας για να ξαναπαίξει το μαγικό χαρτί του για μια νέα επίθεση όταν το κρίνει απαραίτητο.

* Ο Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Βολή και όχι βαρελότο

Η αποστροφή του Τσίπρα για τις τράπεζες δεν είναι άσχετη με τη στροφή του προς το «αριστερό φάσμα»

Του ΑΝΤΩΝΗ ΑΝΤΖΟΛΕΤΟΥ

Η προσέγγιση του Κέντρου θέλει μετριοπάθεια. Για την Αριστερά και τα πιο αντισυμβατικά κοινά ο πολιτικός πρέπει να δείχνει ότι «γυαλίζει το μάτι του». Όλοι απόρρσαν γιατί ο Αλέξης Τσίπρας στη συνέντευξή του στον ΑΝΤ1, μέσω της οποίας καθυσάχασε τους πιο «ανυπόμονους» υποστηρικτές του πως θα είναι παρών με νέο κόμμα το αργότερο μέχρι τον Σεπτέμβριο, επέλεξε να ανοίξει και πάλι θέμα τραπεζών. Εγγραψε ένα βιβλίο για να διηγηθεί για πρώτη φορά ο ίδιος και να απαντήσει στους επικριτές του για τα γεγονότα του 2015, για το «ακρείαστο» και πιο «επώδυνο» τρίτο μνημόνιο, την επιλογή του δημοψηφίσματος και τα capital controls. Αντί να περιορίζει την κουβέντα σε εκείνη την περίοδο, συνεχίζει τις αναλύσεις και μάλιστα δίνει νέα πατήματα; Έτσι θα προχωρήσει μπροστά;

Έντεκα χρόνια πίσω

Η αλήθεια είναι ότι νυν και πρώην σύντροφοί του δεν περίμεναν να γυρίσει μόνος του το ρολόι έντεκα χρόνια πίσω, δίνοντας εύκολη πάσα στους αντιπάλους του. Θεώρησαν πως ήταν μια εσφαλμένη επιλογή, περισσότερο συναισθη-

ματική και πολύ λιγότερο στρατηγική. Την επόμενη ημέρα, η κριτική από την κυβέρνηση για τα πιστωτικά ιδρύματα κάλυψε όλα τα άλλα μηνύματα που ήθελε να περάσει. Από τη στιγμή που το έκανε, θα έπρεπε να είχε αναλύσει πιο πολύ τη σκέψη του, υποστηρίξαν άλλα στελέχη του χώρου που φιλοδοξούν να μετακομίσουν σύνομα στη λεωφόρο Αμαλίας. Να εξηγήσει πως αν η κυβέρνησή του είχε επιβάλει περιορισμούς στην εκροή κεφαλαίων από τη χώρα μέσω τραπεζικών καταθέσεων την επομένη των εκλογών, οι συνθήκες ρευστότητας στην ελληνική οικονομία δεν θα ήταν τόσο τραγικές. Να θυμίσει, επίσης, τα άδεια ταμεία που παρέλαβε, ότι αυτό είχε δηλώσει και ο Παναγιώτης Πικραμμένος το 2012, να επιμείνει γιατί η συγκεκριμένη κίνηση αν είχε γίνει από το 2010 θα είχε ωφελήσει, αναδεικνύοντας παράλληλα τις ευθύνες των πιστωτών. Όχι πως η υπερανάλυση δεν θα οδηγούσε πάλι σε αδιέξοδο και δεν θα έδειχνε μια εμμονή στο παρελθόν. Μπρος γκρεμός και πίσω ρέμα, με λίγα λόγια...

«Ήταν μια κίνηση υψηλού ρίσκου έτσι και αλλιώς», παραδεχόταν στέλεχος που γνωρίζει πως σκέφτεται ο πρώην πρωθυπουργός. Το «οχι» των

Τών «νοικοκυραίων» εκείνη την περίοδο με την πιστωτική ασφυξία ήταν μεγάλο και όλα όσα συνέβησαν τροφοδοτούν ακόμη την πολιτική κουβέντα. Η αναφορά του πλέον έχει «κλειδωθεί» να γίνει προεκλογικό τρέιλερ της Νέας Δημοκρατίας, με φόντο τα 60 ευρώ όριο ανάληψης που είχε επιβληθεί στις 28 Ιουνίου του 2015. Το σίγουρο, ωστόσο, είναι πως ο χώρος της Αριστεράς –που δεν ενοχλείται από τέτοιες συζητήσεις– συνεχίζει να αποτελεί την προτεραιότητα του Αλέξη Τσίπρα. Εδώ και καιρό, όπως έχει καταγράψει η «Κ», ο πρώην πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ αναλύει με επιχειρήματα και αριθμούς, σε συνομιλίες που έχει με συνεργάτες του, πως ο ζωτικός πολιτικός χώρος στον οποίο επιθυμεί να κινηθεί είναι στο αριστερό φάσμα, με το Κέντρο να έχει ουσιαστικά συρρικνωθεί. Οι υπάρχοντες σχηματισμοί, μέσα στους οποίους βρίσκεται και κόσμος που πλέον αμφιταλαντεύεται, πολίτες που έχουν πιο αντισυμβατικά χαρακτηριστικά ή προτιμούν εδώ και καιρό την ασφάλεια του «καναπέ», συγκροτούν ένα καθόλου ευκαταφρόνητο 30% του εκλογικού σώματος.

Αυτό είναι το κοινό που τον ενδιαφέρει και συνεπώς, σε μια

«ήσυχη» και στοχευμένη συνέντευξη, μια «πιστολιά» θεώρησε πως δεν μπορεί να βλάψει. Αλλάζει συνολικά το rebranding που αρχικά έδειχνε μια στροφή προς το Κέντρο; Ενδεχομένως ρόλο σε αυτό να έχουν παίξει και οι δημοσκοπήσεις, που δείχνουν τον Νίκο Ανδρουλάκη να έχει μεγαλύτερη διείσδυση στον παραδοσιακό μεσαίο χώρο. Η μάχη για τη δεύτερη θέση είναι «υπαρξιακή» και θα πρέπει να κινηθεί σε πιο γνώριμα μονοπάτια. Ποιον από τους αριστερούς ψηφοφόρους που απέχουν συνειδητά εδώ και χρόνια από τα κοινά ή ψηφίζουν ΣΥΡΙΖΑ, Νέα Αριστερά, Πλεύση Ελευθερίας, ΜέΡΑ25 «ξένισε» με την αναφορά για τις τράπεζες; Σχεδόν κανέναν. Ενδεχομένως σε επίπεδο συνθημάτων να έχει επιλέξει να κινηθεί σε πιο αριστερούς ρυθμούς, όμως προγραμματικά θέλει να μιλήσει σε ένα πολύ ευρύτερο κοινό. Το κοινωνικό ρεύμα που ήθελε, μέχρι στιγμής, δεν κινητοποιείται, ωστόσο φαίνεται πως επιθυμεί να είναι πολύ σκληρός και πιο ανταγωνιστικός απέναντι στον Κυριάκο Μητσοτάκη σε σχέση με το ΠΑΣΟΚ.

Η διακήρυξη

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο και η αναφορά στον Αρη Βελουχιώ-

τη από τη Λαμία δεν ήταν τυχαία, όπως και ο τίτλος του κειμένου, της διακήρυξης του νέου κόμματος, που έχει σχεδόν έτοιμο ο Γιώργος Σιακαντάρης με την ομάδα του. Θα δημοσιευθεί το αργότερο το τελευταίο δεκαήμερο του Απριλίου, τιτλοφορείται, σύμφωνα με πληροφορίες, «Η Αριστερά της νέας εποχής», αριθμεί περίπου 15 σελίδες και αποτελείται από 8-9 κεφάλαια. Κατά τις ίδιες πηγές, στο κείμενο μεταξύ άλλων περιγράφονται πώς οραματίζεται ο φορέας του Αλέξη Τσίπρα την Αριστερά, ποια είναι η ελληνική πραγματικότητα ύστερα από επτά χρόνια διακυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας, το ζήτημα των συμμαχιών, η ανάγκη ενός «νέου πατριωτισμού» και της ενίσχυσης του κόσμου της εργασίας. Αναλύονται και οι τέσσερις πυλώνες της προοδευτικής διακυβέρνησης: δημοκρατία –κράτος δικαίου, κοινωνική δικαιοσύνη–, νέο παραγωγικό μοντέλο, πράσινη ψηφιακή μετάβαση με κοινωνικό όφελος, καθολικό και ποιοτικό κράτος σε υγεία και παιδεία. Πρόκειται για το κείμενο θέσεων που θα περιγράψει τη σύγκλιση της σοσιαλδημοκρατίας, της πολιτικής οικολογίας και της ριζοσπαστικής δημοκρατικής Αριστεράς.

«Νέα εποχή»

Η διακήρυξη του νέου κόμματος θα δημοσιευθεί το αργότερο το τελευταίο δεκαήμερο του Απριλίου, τιτλοφορείται, σύμφωνα με πληροφορίες, «Η Αριστερά της νέας εποχής», αριθμεί περίπου 15 σελίδες και αποτελείται από 8-9 κεφάλαια.

Στο Σύνταγμα, στη συγκέντρωση για το «Οχι», τον Ιούλιο του 2015. Η αναζωπύρωση της συζήτησης για το κλείσιμο των τραπεζών δεν ήταν ολισθήμα. Κι ως ακούγονται φωνές στον κύκλο του Αλέξη Τσίπρα ότι η παρελθοντολογία υπονομεύει την προσπάθεια της επιστροφής του στο κέντρο της σκηνής.

ΑΠΟΨΗ

Ακεραιότητα, ναι. Αλλά και αξιοπιστία

Του ΚΩΣΤΗ ΚΑΡΠΟΖΗΛΟΥ

Το Κομμουνιστικό Κόμμα Ιταλίας ήταν πολλά πράγματα. Ένα όμως σίγουρα το ξεχώριζε: ήταν το κόμμα της ηθικής ακεραιότητας. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, η αποκάλυψη ενός εκτεταμένου συστήματος πολιτικής διαφθοράς οδήγησε σε κάτι πρωτοφανές: τα ιστορικά κόμματα της Δεξιάς και της Σοσιαλδημοκρατίας διαλύθηκαν. Θεωρητικά, είχε έρθει η ώρα της Αριστεράς. Και όμως. Αυτό δεν συνέβη. Το Δημοκρατικό Κόμμα της Αριστεράς –που πατούσε στη μακρά παράδοση και εμπέλεια του Κομμουνιστικού Κόμματος– δεν μπόρεσε να απαντήσει πειστικά στο πολιτικό ερώτημα της εποχής του. Το παλιό πολιτικό σύστημα έδωσε τη θέση του στον Μπερλουσκονισμό και στα παράγωγά του. Η Αριστερά ήταν έντιμη. Αλλά αυτό από μόνο του δεν αρκούσε.

Αυτή η παραλληλία, με όλες τις προφανείς διαφορές, ήρθε στον νου μου ακούγοντας τον Αλέξη Τσίπρα να τονίζει στην πρόσφα-

τη συνέντευξή του στον Νίκο Χατζηνικολάου ότι βγήκε από την εμπειρία της διακυβέρνησης «ηθικά αgraτζούνιστος». Δεν έχει άδικο. Η κυβέρνηση της Αριστεράς διαχειρίστηκε έντιμα το δημόσιο χρήμα, ενώ τα «σκάνδαλα» της παραπέμπουν περισσότερο σε παιδαριώδεις –ενίοτε ντροπιαστικούς– χειρισμούς κρίσιμων θεμάτων παρά σε αυτό με το οποίο βρισκόμαστε αντιμέτωποι σήμερα. Ας είμαστε ειλικρινείς. Αν το σκάνδαλο των υποκλοπών και της συγκάλυψής του είχε συμβεί επί των ημερών του Αλέξη Τσίπρα, είναι μάλλον βέβαιο ότι η κυβέρνησή του θα είχε πέσει την επόμενη μέρα. Αυτό του επιτρέπει να ισχυρίζεται ότι «δεν είναι ίδιος με τους σημερινούς». Ναι. Αλλά δεν είναι αυτό το κρίσιμο. Η εντιμότητα είναι αναγκαία, αλλά όχι ικανή συνθήκη για να αναδείξει την Αριστερά σε δύναμη διεκδίκησης της εξουσίας.

Γιατί το κοινωνικό ερώτημα προς αυτήν δεν αφορά την ηθική ακεραιότητα. Αφορά την αξιοπιστία

της πολιτικής πρότασης. Στην «Ιθάκη» ο πρώην πρωθυπουργός κατανάλωσε άφθονη ενέργεια – όπως και στη συνέντευξή του– για να δώσει τη δική του εκδοχή για το 2015. Από μια πρώτη ματιά είναι λογικό. Το «πρόβλημα», όμως, του Αλέξη Τσίπρα δεν ήταν ο συμβιβασμός του καλοκαιριού εκείνου. Αυτό τουλάχιστον υποδεικνύουν τα εκλογικά αποτελέσματα του 2015 και του 2019. Η κρίση εντοπίζεται την επόμενη μέρα. Όταν ο ΣΥΡΙΖΑ βρέθηκε στη θέση της αξιωματικής αντιπολίτευσης και εξαιτίας των επιλογών του –τη μονοσήμαντη στρατηγική της καταγγελίας και της λογικής του «ώριμου φρούτου»– υπέστη συντριπτική ήττα στις εκλογές του 2023.

Μια αποστροφή του πρώην πρωθυπουργού –ότι δεν αρκεί να καταγγέλλεις, αλλά να προτείνεις– μαρτυρεί τη συνειδητοποίηση των ορίων της καταστροφικής επιλογής εκείνης της περιόδου. Στην πολιτική, όμως, δεν αρκεί να το λες. Πρέπει να το κάνεις. Στη συνέντευξή του ο Αλέξης Τσί-

πρας ήταν διστακτικός. Μπορώ να φανταστώ τον αντίλογο ότι είναι νωρίς ακόμη. Αλλά αυτό δεν ακούγεται πειστικό. Στον σημερινό πολιτικό χάρτη το κενό εκπροσώπησης δεν θα το κάλυψι ένα ακόμη κόμμα, αλλά εκείνο που θα πείσει ότι εκπροσωπεί ένα νέο μοντέλο πολιτικής, με συγκεκριμένες προτάσεις που εγγράφονται σε έναν προσδιορισμένο στρατηγικό στόχο. Δεν χρειάζεται να είναι κάτι σούπερ ντούπερ φιλόδοξο. Μπορεί να είναι πολύ απλό. Στον Καναδά η Κεντροαριστερά προτάσσει την έννοια του affordability – δηλαδή το δικαίωμα να ζεις με αξιοπρέπεια από το εισόδημά σου. Είναι δυσμετάφραστη στα ελληνικά, αλλά εξαιρετικά σαφής στο περιεχόμενο: greedflation vs affordability. Συγκροτεί σχήμα.

Το στρατηγικό μάγκωμα του Αλέξη Τσίπρα οδήγησε στο φαινομενικά παρόδοξο η «είδση» της συνέντευξής του να αφορά το τι θα έκανε διαφορετικό με τις τράπεζες το 2015 και όχι τι προτίθεται να

κάνει με τις τράπεζες του 2026. Το ίδιο συνέβη και με τα μηνύματα των προσωποκινήσεων που διάνθισαν τη συζήτηση. Αναγνώριζαν το προφανές –ότι ήταν ένας επαρκής πρωθυπουργός– αλλά ο ίδιος δεν τα εκμεταλλεύθηκε για να σκιαγραφήσει τι σκέφτεται για τα μεγάλα θέματα που προέκυπταν από αυτά: τις σχέσεις του κράτους και της Εκκλησίας, τους στρατιωτικούς εξοπλισμούς και τον πόλεμο, τη θέση της χώρας σε μια Ευρωπαϊκή Ένωση που κλυδωνίζεται. Η σαφής δήλωση προθέσεων –και η αναγνώριση του κόστους της σύγκρουσης και των κοινωνικών εκπροσώπησεων που κάθε τέτοια πρόθεση επιφέρει– είναι νομίζω μονόδρομος αν ο Αλέξης Τσίπρας φιλοδοξεί όντως να είναι ο επόμενος πρωθυπουργός της χώρας.

Γιατί αλλιώς θα βρίσκεται διαρκώς αντιμέτωπος με την αντίδραση μιας φίλης που μου είπε: «Καλός είναι, ρε συ, μπορεί και να τον ψηφίσω, αλλά δεν τρελαίνονται». Είναι μια στάση που νιώθε-

ται. Αποτυπώνεται δημοσκοπικά και κυρίως κοινωνικά. Το δύναμι εκλογικό ακροατήριο του χειρμάτος γύρω από τον Αλέξη Τσίπρα έχει απαιτήσεις. Θεωρεί αυτονόητο τον ηθικό πυρήνα της Αριστεράς και μάλλον δεν συγκινείται από την προσπάθεια του πρώην πρωθυπουργού να παρουσιάσει την παραίτησή του από το βουλευτικό αξίωμα ως εγγύηση προσωπικής ακεραιότητας. Το αίτημα να υπάρχει πειστική αντιπολίτευση περνάει και μέσα από το κοινοβούλιο. Και στην τελική, εκεί φιλοδοξεί να επιστρέψει σύντομα ο Αλέξης Τσίπρας. Όλοι του αναγνωρίζουν ότι μπορεί να τα καταφέρει – και ότι θα παραμείνει έντιμος. Αλλά το τι θα καταφέρει τελικά, επί της ουσίας, θα κριθεί αλλού: στο αν αυτό που προτείνει και ο τρόπος που το προτείνει εκπέμπουν κάποιο είδος σιγουριά όχι γι' αυτά που έκανε, αλλά γι' αυτά που θέλει να κάνει.

Ο κ. Κωστής Καρπόζηλος είναι επικουρικός καθηγητής Ιστορίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

VOGUE

GREECE

19/04

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

SENSUAL NOW

NICOLE SCHERZINGER BY PAOLA KUDACKI

Τζέι Ντι Βανς

Αντιπρόεδρος των ΗΠΑ

Ο **μόνος** σθεναρός αντίπαλος του πολέμου κατά του Ιράν σε μια αυλή από yes-men, ο αντιπρόεδρος θεωρήθηκε ο κατάλληλος να ηγηθεί της ομάδας διαπραγμάτευσης των ΗΠΑ για μια συμφωνία εκεχειρίας, μαζί με το δίδυμο Τζάρεντ Κούσνερ - Στίβεν Ουίτκοφ. Η διάθεσή του για τη σύναψη συμφωνίας είναι έκδηλη, καθώς από την πρώτη στιγμή επιχείρησε να υποβαθμίσει τις αντικρουόμενες ερμηνείες των όρων ως «παρεξήγηση», ενώ κάλεσε το Ισραήλ να επιδείξει αυτοσυγκράτηση στο ζήτημα του Λιβάνου.

Μοχάμεντ Μπακέρ Καλιμπάφ

Πρόεδρος της ιρανικής Βουλής

Με την **ιρανική** ηγεσία αποδεκατισμένη, ο πρώην διοικητής των Φρουρών της Επανάστασης, δήμαρχος της Τεχεράνης, αρχηγός της αστυνομίας και υποψήφιος πρόεδρος αποτελεί γέφυρα μεταξύ της πολιτικής, στρατιωτικής και κληρικής ελίτ. Προστατευόμενος του δολοφονημένου θρησκευτικού ηγέτη Αλί Χαμενεΐ, έχει επανειλημμένως διατελέσει εκπρόσωπος του μηχανισμού καταστολής αντικυβερνητικών διαδηλώσεων και θεωρείται πραγματιστής στις σχέσεις με τις ΗΠΑ και το Ισραήλ.

Ασίμ Μουνίρ

Αρχηγός του πακιστανικού στρατού

Το **δεύτερο** τηλεφώνημα του Τραμπ έπετα από αυτό στον Νετανιάχου για τη συμφωνία εκεχειρίας ήταν στον ισχυρότερο άνδρα του Πακιστάν, ο οποίος έχει αναπτύξει επίσης μια καλή επικοινωνία με τον Βανς. Ντυμένος με κοστούμι, επισκέφθηκε πέρυσι την Ουάσινγκτον κι εξήρε τη διαμεσολάβηση του προέδρου των ΗΠΑ στην κρίση Ινδίας - Πακιστάν. Ο Τραμπ τον αποκαλεί «τον αγαπημένο του στρατάρχη», ειδικά αφότου ο Μουνίρ ανακοίνωσε δημοσίως ότι το Ισλαμαμπάντ τον πρότεινε για το Νομπέλ Ειρήνης.

DEIRDRE BARRETT/SYGMA/GETTY IMAGES

Διασώστες αντιμετώπιζοι με την καταστροφή, στην παραλιακή λεωφόρο αλ-Μάζραα, μια από τις πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές της Βηρυτού, τη Μ. Πέμπτη. Από τους σαρωτικούς βομβαρδισμούς του Ισραήλ στον Λίβανο, μετά την εφαρμογή της εκεχειρίας, σκοτώθηκαν 254 άνθρωποι και τραυματίστηκαν πάνω από 1.000 μέσα σε δέκα λεπτά, προκαλώντας διεθνή κατακραυγή.

Θα είναι το «Σουέζ» των ΗΠΑ;

Με την εκεχειρία να δοκιμάζεται στον Λίβανο και στα Στενά, οι ΗΠΑ μετρούν απώλειες σε ισχύ και χρήμα

Του **ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

Στις **εκλογές** του 2020 ο Ντόναλντ Τραμπ έχασε ολοκάθαρα από τον Τζο Μπάιντεν με διαφορά 74 εκλεκτόρων και 7 εκατ. ψήφων, αλλά αυτό δεν τον εμπόδισε να ισχυριστεί ότι νίκησε και ότι υπήρξε θύμα νοθείας. Οσο εξωφρενικό κι αν υπήρξε, αυτό το προηγούμενο ωχρία μπροστά στον ισχυρισμό του ότι κατήγαγε συντριπτική νίκη εναντίον του Ιράν με την εύθραυστη συμφωνία της Τρίτης για εκεχειρία 15 ημερών. Η γαλλική Le Monde έκανε λόγο για «πανωλεθρία» των ΗΠΑ, ενώ οι New York Times διερωτώνταν αν ο ατυχής πόλεμος των 40 ημερών σημαίνει για την αμερικανική ηγεμονία ό,τι σήμανε το φιάσκο του Σουέζ (1956) για τη θνησκουσα βρετανική αυτοκρατορία.

Οι όροι

Ο **Αμερικανός** πρόεδρος πήρε από το Ιράν δέσμευση για το άνοιγμα των Στενών του Ορμούζ, κάτι που προκάλεσε πτώση των διεθνών τιμών πετρελαίου και ανάκαμψη των χρηματιστηρίων. Αναγκάστηκε όμως να αποδεχθεί ως «λειτουργική βάση» για διαπραγμάτευση την ιρανική πρόταση, η οποία περιλάμβανε άρση όλων των αμερικανικών κυρώσεων, πολεμικές αποζημιώσεις, διατήρηση του ελέγχου των Στενών από το Ιράν, αναγνώριση του δικαιώματός του στον εμπλουτισμό ουρανίου και αποχώρηση όλων των αμερικανικών στρατευμάτων από την περιοχή. Αν είναι έτσι η νίκη, πώς είναι άραγε η ταπείνωση;

Προφανώς ο αντιπρόεδρος Τζέι Ντι Βανς, ο οποίος προβλεπόταν να εκπροσωπήσει τις ΗΠΑ στις διαπραγματεύσεις του Ισλαμαμπάντ, που είχαν προγραμματιστεί για αυτό το Σαββατοκύριακο, δεν πρόκειται να δεχθεί το ιρανικό πακέτο στο σύνολό του. Και μόνο το γεγονός, όμως, ότι οι Αμερικανοί αναγκάζονται να ξεκινήσουν τη συζήτηση από αυτό το σημείο προδίδει τη δυσχερέστατη θέση

στην οποία βρέθηκαν, έξι εβδομάδες μετά την έναρξη της επιχείρησης «Επική Οργή».

Παρά τις απώλειές του σε ηγετικό επίπεδο, το καθεστώς της Τεχεράνης προβάλλει ισχυρότερο πολιτικά από την προ πολέμου κατάσταση. Διατηρεί 440 κιλά ισχυρά εμπλουτισμένου ουρανίου και πυραυλικό οπλοστάσιο που προκαλέσει τεράστιες καταστροφές σε βάσεις των ΗΠΑ, στο Ισραήλ και στα κράτη του Κόλπου. Κατάφερε στη διάρκεια του πολέμου να αποκτήσει κάτι πολύ ισχυρότερο από μια πυρηνική βόμβα: τον λειτουργικό έλεγχο στα Στενά του Ορμούζ, που μέχρι χθες αποτελούσαν διαύλο διεθνούς ναυσιπλοΐας. Επέβαλε μάλιστα ντε φάκτο καθεστώς διόδων, τα οποία άρχισαν να πληρώνονται όχι σε αμερικανικά δολάρια, αλλά σε κινεζικά γουάν.

Καθώς οι αναταράξεις στην παγκόσμια οικονομία εγκυμονούσαν σοβαρές επιπτώσεις για την Αμερική και τους συμμάχους της, η πίεση για σύντομη περαίωση της εκστρατείας έγινε αφορμή για τον Τραμπ. Ιδίως μετά το φιάσκο της περασμένης Παρασκευής, που δύο αμερικανικά μαχητικά αεροσκάφη, ένα F-15 και ένα A-10, καταρρίφθηκαν από τους Ιρανοί, για να ακολουθήσει το 48ωρο θρίλερ με την επιχείρηση εντοπισμού και διάσωσης ενός εκ των μελών των πληρωμάτων.

Η περιεργή επιχείρηση

Στην **πανηγυρική** συνέντευξη Τύπου της Δευτέρας, μετά τη διάσωση του εν λόγω αεροπόρου, ο Τραμπ και οι επιτελείς του αποκάλυψαν ότι στην επιχείρηση συμμετείχαν εκατοντάδες στρατιώτες ειδικών δυνάμεων και 150 αεροπλάνα, συμπεριλαμβανομένων τεσσάρων βομβαρδιστικών, 64 μαχητικών και 48 αεροπλάνων ανεφοδιασμού. Οι αριθμοί αυτοί ακούγονται εξωφρενικοί για μια επιχείρηση αυτού του τύπου. Το ακόμη πιο περιεργό είναι ότι ο βασικός όγκος αυτών των δυνάμεων προσγειώθηκε περί τα 340 χιλιόμετρα μακριά από το ση-

μείο όπου κρυβόταν ο αεροπόρος, κοντά στο Ισφαχάν. Εκεί σημειώθηκαν σφοδρές εχθροπραξίες με ιρανικές δυνάμεις, με αποτέλεσμα να καταστραφούν δύο μεταγωγικά αεροσκάφη C-130 και ισάριθμα ελικόπτερα Black Hawk. Ιρανικές και τουρκικές πηγές υπονόησαν ότι, με προπέτασμα καπνού την επιχείρηση διάσωσης, οι Αμερικανοί προσπάθησαν να υποκλέψουν τα ιρανικά αποθέματα εμπλουτισμένου ουρανίου που λέγεται ότι είναι θαμμένα στο Ισφαχάν, ώστε να προσφέρουν μια χειροπιαστή νίκη στον Τραμπ πριν από την αναγκαστική αναδίπλωση, αλλά απέτυχαν οικτρά.

Πινών μένεα όποτε από αυτές τις δυσμενείς εξελίξεις, ο Τραμπ απείλησε να καταστρέψει όλους τους σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και τις γέφυρες του Ιράν, κάτι που θα συνιστούσε έγκλημα πολέμου. Ήδη οι αμερικανικοί και ισραηλινοί βομβαρδιμοί είχαν πλήξει το φημισμένο Ινστιτούτο Παστέρ της Τεχεράνης, σειρά πανεπιστημίων, τεχνολογικών ιδρυμάτων, βιομηχανιών παραγωγής αντικαρκινικών φαρμάκων, ακόμη και την κεντρική συναγωγή. Για όσο διάστημα Αμερικανοί και Ισραηλινοί ήλπιζαν ακόμη σε μια εσωτερική εξέγερση, οι βομβαρδισμοί τους αφορούσαν κατά κανόνα στρατιωτικούς στόχους ή ηγετικά στελέχη του καθεστώτος, έστω κι αν υπήρξαν εκατόμβες αθώων εξαιτίας χονδροειδών λαθών, όπως ήταν η εξόντωση 165 μαθητριών στη Μινάμπ. Το γεγονός ότι στράφηκαν στις πολιτικές υποδομές μαρτυρεί τη διάψευση αυτών των ελπίδων. Με τη σειρά τους, οι καταστροφές υποδομών και μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς του Ιράν κορύφωσαν τη συσπείρωση γύρω από τη σημαία. Χαρακτηριστικές ήταν οι περιπτώσεις διακεκριμένων καλλιτεχνών, εχθρών του καθεστώτος, όπως ο διεθνώς βραβευμένος σκηνοθέτης Τζαφάρ Παναχί, που επέστρεψε στην πατρίδα του από την Ευρώπη για να μοιραστεί τη μοίρα του δοκιμαζόμενου λαού του, παρότι

είχε καταδικαστεί ερήμην σε ένα χρόνο φυλάκιση για δυσφήμιση του κράτους.

Το μέτωπο του Λιβάνου

Μ' αυτά και μ' αυτά οδηγηθήκαμε στην επισφαλή εκεχειρία, την οποία προστάθηκε από τις πρώτες κιόλας ώρες της εφαρμογής της να ανατινάξει το Ισραήλ με τους σαρωτικούς βομβαρδισμούς στον Λίβανο, που σκότωσαν 254 ανθρώπους και τραυμάτισαν πάνω από 1.000 μέσα σε δέκα λεπτά. Ολόκληρη η υφήλιος καταδίκασε τη νέα «γκαγκστερική» ενέργεια των Ισραηλινών και ο πρωθυπουργός του Πακιστάν, Σαχμπίζ Σαρίφ, δήλωσε ξεκάθαρα ότι ο Λίβανος περιλαμβανόταν στη συμφωνία, αλλά ο Τραμπ επέλεξε να καλύψει τον Νετανιάχου, ενισχύοντας τις αμφιβολίες για τη βιωσιμότητα της εκεχειρίας και για τις διαπραγματεύσεις του Ισλαμαμπάντ.

Σε κάθε περίπτωση, οι επιπτώσεις της «Επικής Οργής» που εξελίχθηκε σε Επική Γκάφα απειλούν να είναι πολύ επώδυνες για τον Τραμπ. Οι ανεκδιήγητες δηλώσεις την ημέρα του Καθολικού Πάσχα, που αποκάλυψαν τους Ιρανοί ηγέτες «τρελαμένους μπάσταρδους», καλώντας τους να ανοίξουν «τα Fuckin' Στενά», και οι μετέπειτα απειλές του περί καταστροφής του ιρανικού πολιτισμού προκάλεσαν γενική κατακραυγή. Αρκετοί γεροισιαστές και βουλευτές των Δημοκρατικών, αλλά και κάποια στελέχη των Ρεπουμπλικανών, τον χαρακτήρισαν ψυχικά διαταραγμένο και ζήτησαν την ενεργοποίηση της 25ης Τροπολογίας για να κηρυχθεί έκπτωτος. Σε διηνή θέση βρίσκεται και ο αλλοπρόσωλλος υπουργός Πολέμου Πιτ Χέγκσεθ, ο οποίος παρομοίαζε την πτώση και τη διάσωση του Αμερικανού αεροπόρου, τη Μεγάλη Παρασκευή και τα ξημερώματα της Κυριακής του Πάσχα, αντίστοιχα, με την Αποκαθάρωση και την Ανάσταση του Χριστού. Αντίθετα, ανεβασμένες αναδεικνύονται οι μετοχές του αντιπροέδρου Τζέι Ντι Βανς, του

μόνου ανώτερου αξιωματούχου που είχε το θάρρος να εκφράσει ενόπιον άλλων στον πρόεδρο τις αντιρρήσεις του για τον πόλεμο.

Η επόμενη ημέρα θα είναι δύσκολη και για τον Νετανιάχου. Ήδη βάζεται από την ισραηλινή αντιπολίτευση για το γεγονός ότι δεν εξασφάλισε κανέναν από τους στόχους του σχετικά με το Ιράν. Στην Αμερική θα ανοίξει συζήτηση για την πολύ ειδική σχέση της με το Ισραήλ, το οποίο στα μάτια πολλών (από μεγάλη μερίδα των Δημοκρατικών μέχρι μέρος των Ρεπουμπλικανών με αντισημιτικά αντανάκλαστικά) παρέσυρε τον Τραμπ στον δικό του πόλεμο. Είναι χαρακτηριστικό ότι ένας πολιτικός από το κατεστημένο των Δημοκρατικών, όπως ο κυβερνήτης της Καλιφόρνιας Γκάβιν Νιούσομ, καταλόγισε στο Ισραήλ ότι συμπεριφέρεται ως «κράτος απαρχαϊν».

Απειλές και κατά NATO

Οσο για τα αραβικά κράτη του Κόλπου, βρίσκονται μεταξύ σφύρας και άκμιος. Το μεν Ιράν απείδειξε ότι είναι σε θέση να τα διαλύσει ως λειτουργικές κοινωνίες, κάτι που ασφαλώς δεν θα ξεχάσουν, οι δε αμερικανικές βάσεις αποδείχθηκαν όχι ασπίδες ασφαλείας αλλά αλεξικέραυνα δεινών. Στο μεταξύ, η Τεχεράνη προσπαθεί να δαλεάσει αυτά τα κράτη προσφέροντάς τους μερίδια συμμετοχής στα δόδια του Ορμούζ, ξεκινώντας από το Ομάν. Σε πελώρια παράπλευρη απώλεια αυτού του πολέμου κινδυνεύει να εξελιχθεί το NATO, αν κρίνουμε από τη συνάντηση Τραμπ - Ρούτε, την Τετάρτη, όπου ο Αμερικανός πρόεδρος επανέλαβε τις απειλές για αποχώρηση των ΗΠΑ.

Τελεσίγραφο στη Συμμαχία

Σε παράπλευρη απώλεια του πολέμου κινδυνεύει να εξελιχθεί το NATO, αν κρίνει κανείς από τη συνάντηση Τραμπ - Ρούτε, την Τετάρτη, όπου ο Αμερικανός πρόεδρος επανέλαβε τις απειλές για αποχώρηση των ΗΠΑ.

• Διαβάστε ακόμα: **Ενεργειακή κρίση διαρκείας, Οικονομική Κ, σελ. 16**

«Πυρηνικό» όπλο

Στη διάρκεια του πολέμου το Ιράν κατάφερε να αποκτήσει κάτι πολύ ισχυρότερο από μια πυρηνική βόμβα: τον λειτουργικό έλεγχο στα Στενά του Ορμούζ, επιβάλλοντας μάλιστα ντε φάκτο καθεστώς διόδων.

Ελιοτ Αμπραμς, πρώην υφυπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ

Η νίκη θα κριθεί στα «διόδια»

Αν τα Στενά παραμείνουν υπό τον έλεγχο του Ιράν, ο Τραμπ θα έχει χάσει τον πόλεμο

Συνέντευξη στον **ΑΘΑΝΑΣΙΟ ΚΑΤΣΙΚΙΔΙΑ**

Ήταν αναγκαίος αυτός ο πόλεμος; Και ποιο είναι το επόμενο στάδιο; Σε αυτά τα δύο βασικά ερωτήματα κλήθηκε να απαντήσει το άλλοτε «γεράκι» της αμερικανικής διπλωματίας και πρώην υφυπουργός Εξωτερικών Ελιοτ Αμπραμς. Ανθρωπος «ειδικών αποστολών» των Ρεπουμπλικανών προέδρων Ρέιγκαν, Μπους Τζούνιор και Τραμπ, ο Αμπραμς δηλώνει στην «Κ» ότι αν ο Τραμπ αποδεχθεί τον έλεγχο των Στενών του Ορμούζ από το Ιράν, «τότε θα μετατρέψει μια νίκη σε ήττα».

— **Μετά τις ανθρώπινες απώλειες, στρατιωτικές δαπάνες 35 δισ. δολαρίων και ανυπολόγιστο κόστος της παγκόσμιας οικονομίας, το ερώτημα που προκύπτει είναι εάν ήταν απαραίτητος αυτός ο πόλεμος.**

— Ναι, νομίζω ότι είναι σαφές ότι το Ιράν διέθετε πρόγραμμα πυρηνικών όπλων το οποίο δεν είχε εγκαταλείψει και ότι δημιουργούσε ένα τεράστιο δίκτυο βαλλιστικών πυραύλων. Επομένως, ήταν απαραίτητο να επιτεθεί κανείς τόσο στο πρόγραμμα πυραύλων όσο και στο πυρηνικό πρόγραμμα.

— **Επιτεύχθηκαν τελικά οι στόχοι των ΗΠΑ;**

— Δεν ξέρουμε ακόμα. Έχουμε επιτύχει μερικούς από αυτούς, όπως η καταστροφή του μεγαλύτερου μέρους του πυρηνικού προγράμματος, μεγάλου μέρους του προγράμματος βαλλιστικών πυραύλων και της ικανότητας του Ιράν να προβάλλει δύναμη μέσα από το δίκτυο των αντιπροσώπων του. Και όλα αυτά έβλαψαν επίσης τις σχέσεις του με τους Αραβες γείτονές του. Ωστόσο, δεν έχουμε τελειώσει ακόμα μαζί τους, οπότε θα δούμε πώς θα εξελιχθεί.

— **Ποια είναι τα επόμενα βήματα και στάδια της κρίσης;**

— Το πραγματικό ερώτημα είναι ποιοι είναι οι όροι της εκκευρίας και αν υπάρχει πραγματικά εκκευρία. Επίσης, δεν ξέρουμε ποια θα είναι η αντίδραση του καθεστώτος. Δηλαδή, θα εγκαταλείψει, για παράδειγμα, την αναζήτηση πυρηνικού όπλου, όπως το εγκατέλειψε για πέντε χρόνια όταν οι ΗΠΑ επιτέθηκαν στο Ιράκ;

— Ένα από τα ερωτήματα που προέκυψαν είναι αν ο Τραμπ λαμβάνει αποφάσεις με βάση τις συμβουλές των συνεργατών του ή ανεξάρτητα από αυτούς. Πιστεύετε ότι ενεργεί χωρίς προηγούμενη διαβούλευση;

— Ακούει τους συμβούλους του, αλλά δεν ακολουθεί απαραίτητα τις συμβουλές τους σε θέματα πολιτικές και επικοινωνίας. Φαίνεται ότι δεν ζητάει συμβουλές, και όταν του προσφέρονται, δεν τον ενδιαφέρουν και δεν τις ακολουθεί. Για παράδειγμα, νομίζω πως κανένας σύμβουλος δεν θα συμφωνούσε με την ιδέα ότι θα έπρεπε να δηλώσει ότι «πλησιάζει το τέλος του πολιτισμού στο Ιράν». Και οι άνθρωποι πρέπει να θυμούνται εκείνη την παλιά φράση: «Μην τον παίρνε-

Ο **Ελιοτ Αμπραμς** χαρακτηρίζει «απαραίτητη» την επίθεση στο Ιράν, τόσο λόγω του πυρηνικού προγράμματός του όσο και για την ανάπτυξη του βαλλιστικού του οπλοστασίου.

τε ποτέ κυριολεκτικά, αλλά πάρτε τον στα σοβαρά».

— **Δεδομένου ότι πολλοί Ευρωπαίοι σύμμαχοί σας, όπως η Βρετανία και η Γαλλία, δεν нас στήριξαν στον πόλεμο, οφείλει η κυβέρνηση να επανεξετάσει τη συμμετοχή στο ΝΑΤΟ ή την παρουσία των αμερικανικών δυνάμεων στην Ευρώπη;**

— Νομίζω ότι ο πρόεδρος δεν εκτιμά επαρκώς την αξία του ΝΑΤΟ, και πιστεύω ότι είναι λογικό, αναλογιζόμενοι τον πόλεμο, να θέσουμε το ερώτημα αν όλες οι βάσεις βρίσκονται στις σωστές θέσεις. Για παράδειγμα, θα προτιμούσα να δω λιγότερα στρατεύματα στη Γερμανία και περισσότερα στη Λιθουανία, στη Λετονία,

στην Εσθονία, στην Πολωνία και στη Ρουμανία.

Και θα έλεγα ότι πρέπει να σκεφτούμε επίσης την εγκατάσταση βάσεων στη Μέση Ανατολή. Θα ήταν καλύτερο να χρησιμοποιήσαμε περισσότερες βάσεις στην Ιορδανία, να ιδρύσουμε μια βάση στο Ισραήλ ή στη νοτιοδυτική Σαουδική Αραβία.

— **Παρά την εκκευρία, πιστεύετε ότι το Ιράν θα συνεχίσει να επιδιώκει την ανάπτυξη πυρηνικού οπλοστασίου;**

— Ναι, το ερώτημα είναι πότε. Ίσως αποφασίσουν ότι έχουν άλλες προτεραιότητες για αυτά τα τρία χρόνια της θητείας του Τραμπ, αλλά τελικά θα το κάνουν, επειδή φαίνεται να πιστεύουν ότι θα τους προστατεύσει. Είναι κάπως ειρωνικό, γιατί η Ρωσία δέχεται καθημερινά επιθέσεις και οι Ιρανοί πιστεύουν ότι (τα πυρηνικά) θα τους προστατεύσουν. Οπότε ναι, θα επιστρέψουν σε αυτό.

— **Αν υποθέσουμε ότι ο πόλεμος οδηγείται στο τέλος του, θεωρείτε ότι οι ΗΠΑ νίκησαν, όπως ανακοίνωσε ο πρόεδρος;**

— Δεν το ξέρουμε ακόμα. Αν ο πόλεμος τελειώσει με το Ιράν να έχει σχεδόν πλήρη έλεγχο των Στενών του Ορμούζ και την ικανότητα να σταματά πλοία και να κρύνει διόδια, είναι πολύ δύσκολο να δούμε πώς αυτό αποτελεί νίκη για τις ΗΠΑ.

— **Πόσο εύθραυστη είναι η τρέχουσα εκκευρία με δεδομένα τα δρώμενα στον Λίβανο και, δεύτερον, τι συμβουλή θα δίνετε στον Τραμπ;**

— Νομίζω πως είναι πολύ εύθραυστη. Το θεμελιώδες πρόβλημα δεν είναι ο Λίβανος, αλλά ότι δεν υπάρχει πραγματική γραμμή επικοινωνίας μεταξύ ΗΠΑ - Ιράν. Έχουμε τα δικά μας σημεία και έχουν τα δικά τους και αν κοιτάξετε τις δύο λίστες υπάρχει πλήρης ασυμφωνία. Οπότε είναι μάλλον απίθανο να καταλήξουμε σε κάποια συμφωνία 10-20 σελίδων εδώ, αλλά περισσότερο σε μια συμφωνία-εκκευρία μιας σελίδας. Η συμβουλή μου προς τον Τραμπ είναι να μη νομίζει ότι μπορεί να τη γλιτώσει αφήνοντας το Ιράν να ελέγχει τα Στενά του Ορμούζ λέγοντας ότι δεν τα χρειαζόμαστε, γιατί τότε θα μετατρέψει μια νίκη σε ήττα.

“

Πάρτε τον στα σοβαρά

Κανένας σύμβουλος (του Τραμπ) δεν θα συμφωνούσε με το μήνυμα ότι «πλησιάζει το τέλος του πολιτισμού στο Ιράν». Ολοι πρέπει να θυμούνται εκείνη την παλιά φράση: «Μην τον παίρνετε ποτέ κυριολεκτικά, αλλά πάρτε τον στα σοβαρά».

Ιρανοί υποστηρικτές του καθεστώτος πανηγυρίζουν για την κατάπαυση του πυρός, στην Τεχεράνη την προηγούμενη Τρίτη. «Το ερώτημα είναι αν υπάρχει πραγματικά εκκευρία», υπογραμμίζει ο Ελιοτ Αμπραμς.

Τζόελ Ρέιμπερν, ανώτερος συνεργάτης στο Hudson Institute

Θα υπάρξουν συνέπειες για τους απρόθυμους του ΝΑΤΟ

Η εγκατάλειψη του ουρανίου, η αποσύνδεση από τον Λίβανο και η απρόσκοπτη ναυσιπλοΐα θα κρίνουν την τύχη της εκκευρίας

Συνέντευξη στον **ΒΑΣΙΛΗ ΚΩΣΤΟΥΛΑ**

Το σκεπτικό που συνοδεύει τις επιλογές της κυβέρνησης Τραμπ στο Ιράν αποκωδικοποιεί στην «Κ» ο Τζόελ Ρέιμπερν, ανώτερος συνεργάτης στο Hudson Institute, ο οποίος είχε προταθεί από τον Αμερικανό πρόεδρο για τη θέση του βοηθού υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ με χαρτοφυλάκιο τα θέματα της Μέσης Ανατολής. Ο Ρέιμπερν εξηγεί με επιχειρησιακούς όρους γιατί η Ουάσινγκτον δεν έδρασε προληπτικά στα Στενά του Ορμούζ. Παραθέτει τους λόγους για τους οποίους θεωρεί ότι το καθεστώς της Τεχεράνης δεν θα ανακάμψει από αυτόν τον πόλεμο και υπογραμμίζει τον εκνευρισμό του Ντόναλντ Τραμπ με κάποιες χώρες του ΝΑΤΟ, ξεχωρίζοντας μάλιστα την Ελλάδα ως φωτεινό παράδειγμα της Συμμαχίας.

— **Το ιρανικό καθεστώς φαίνεται πως αποκλιμακώνει τη στάση του στα Στενά του Ορμούζ, αποφεύγοντας έτσι το κύμα βομβαρδισμών σε πολιτικές υποδομές με το οποίο απείλησε ο Ντόναλντ Τραμπ. Θα λέγατε ότι μπήκαν**

εδώ τα όρια στη δυνατότητα της Τεχεράνης να χρησιμοποιεί τον έλεγχο των Στενών ως όχημα για αντίποινα στις ΗΠΑ;

— Το πιστεύω. Στην πραγματικότητα, δεν είχε άλλη επιλογή από το να συμφωνήσει. Ειδικά, τα Στενά θα άνοιγαν με τη βία, δηλαδή με στρατιωτικά μέσα. Οι αμερικανικές δυνάμεις για αυτόν τον σκοπό συγκεντρώνονταν πλέον στις θέσεις τους. Ο κίνδυνος για το Ιράν ήταν να αποδειχθεί πλέον το κλείσιμο των Στενών απειλή κενή περιεχομένου.

— **Επομένως, δεν υιοθετείτε τους προβληματισμούς για την επιχειρησιακή δυσκολία του εγχειρήματος.**

— Κοιτάζτε, για να μπορεί να απειλήσει τα Στενά, το ιρανικό καθεστώς στρατιωτικοποίησε τα νησιά και τις ακτές κοντά στο σημείο. Ανέπτυξε πυραύλους Κρουζ, σκάφη ταχείας επίθεσης, νάρκες και βάσεις drones. Δεν αρκούσε η απειλή από το εσωτερικό του Ιράν. Αυτή η δυνατότητα ήταν που δεχόταν ισχυρά πλήγματα, μέρα με τη μέρα, τις τελευταίες δύο με τρεις εβδομάδες. Υποβαθμιζόταν

έτσι η ικανότητα του Ιράν να συντηρεί την απειλή στο Ορμούζ. Εβλεπε ότι συγκεντρώνονταν οι δυνάμεις που θα ήταν σε θέση να κυριαρχήσουν στη συγκεκριμένη περιοχή και αυτός ήταν ο πραγματικός λόγος που το καθεστώς οδνηήθηκε στην εκκευρία.

— **Εσείς θεωρείτε ότι ο πρόεδρος Τραμπ υποτίμησε τον αντίκτυπο της δυνατότητας του ιρανικού καθεστώτος να ασκεί έλεγχο στα Στενά του Ορμούζ;**

— Οχι. Θα μπορούσε να είχε στείλει τις δυνάμεις στην περιοχή προληπτικά για να αποτρέψει το κλείσιμο των Στενών. Όμως θα έχανε έτσι το στοιχείο του αιφνιδιασμού και την ευκαιρία να πλήξει την ιρανική ηγεσία — και δεν ήταν νομίζω 100% σίγουρος ότι το καθεστώς δεν θα κατέρρεε σε εκείνο το στάδιο των πρώτων ημερών.

«**Το ιρανικό καθεστώς**», λέει ο Τζόελ Ρέιμπερν, «αντιμετωπίζει ανυπόβλητα προβλήματα, που θα οδηγήσουν στην κατάρρευσή του».

Γι' αυτό και σχεδιάστηκε να συγκεντρωθούν σταδιακά οι δυνάμεις.

— **Πόσο κοντά είμαστε σε ένα αληθινό νικη για τον Αμερικανό πρόεδρο; Και τι πιθανότητες δίνετε σε ένα αδιέξοδο που θα οδηγήσει στην επανέναρξη του πολέμου;**

— Θα εξαρτηθεί από τρία πράγματα. Θα αποδεχθεί το

ιρανικό καθεστώς να κατασχεθούν και να απορριφθούν τα 400 κιλά του υψηλά εμπλουτισμένου ουρανίου; Θα συμφωνήσει στον απρόσκοπτο διάπλου από τα Στενά του Ορμούζ για όλους, χωρίς την αξίωση για έλεγχο ή τέλη ναυσιπλοΐας; Θα υποχωρήσει από την απαίτηση να επεκταθεί η εκκευρία και στον Λίβανο, αποκόποντας οριστικά τη Χεζμπολάχ από τις δυνάμεις του; Αν όχι, να είστε βέβαιοι ότι η διαδικασία θα καταρρεύσει.

— **Με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, έχουμε σε αυτή τη φάση επιβίωση του ιρανικού καθεστώτος;**

— Αντιμετωπίζει πλέον ανυπόβλητα προβλήματα, που θα οδηγήσουν αναπόφευκτα στην κατάρρευσή του. Αλλά δεν θα συμβεί τώρα, υπό το καθεστώς της στρατιωτικής πίεσης των ΗΠΑ και του Ισραήλ. Θα προκύψει από τις δικές του εσωτερικές αδυναμίες. Η οικονομία του Ιράν είναι συντετριμμένη. Ο πληθυσμός δυσφορεί και η ηγεσία του καθεστώτος έχει εξουδετερωθεί, γεγονός που εγείρει και σύγχυση για το ποιος το ελέγχει. Επειτα, έχουν χάσει κάθε αποτρεπτικό μέσο. Δεν είναι σε θέση πλέον να αντισταθούν στρατιωτικά με τον τρόπο που το έκαναν μέχρι πρότινος.

— **Το Ισραήλ δεν ήθελε την εκκευρία. Τι σημαίνει αυτό για τη σχέση Τραμπ - Νετανιάχου;**

— Το Ισραήλ ενδιαφέρεται για την απόρριψη του ουρανίου και την εξάλειψη της Χεζμπολάχ. Αν αυτή η συμφωνία δεν οδηγήσει στην επίτευξη αυτών των δύο στόχων, θα έχουμε σίγουρα μεγάλη διαφωνία μεταξύ των δύο μερών.

— **Πιστεύετε ότι θα δούμε κάποια ενέργεια από τον Ντόναλντ Τραμπ η οποία θα μετουσιώνει τη δυσφορία του απέναντι στο ΝΑΤΟ;**

— Το πρόβλημα που έχει ο Αμερικανός πρόεδρος είναι με τις χώρες οι οποίες αρνήθηκαν τη δυνατότητα υπερπητήσεων ή τη χρήση των βάσεων στην επικράτειά τους κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων. Η Ισπανία είναι η πιο χαρακτηριστική περίπτωση και νομίζω ότι θα υπάρξουν συνέπειες, περισσότερο στις διμερείς σχέσεις παρά στο επίπεδο της Συμμαχίας.

— **Παρεμπιπτόντως, πώς αξιολογείτε τη στάση της Ελλάδας ευρύτερα σε αυτήν την κρίση;**

— Η Ελλάδα είναι μια χαρακτηριστική περίπτωση που αναδεικνύει ακριβώς την αντίθεση με τη στάση χωρών όπως η Ισπανία. Στη συνέχεια βέβαια ακολούθησαν το παράδειγμά της χώρες όπως η Γερμανία, η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Από την οπτική της Ουάσινγκτον, λοιπόν, αυτό σημαίνει να είσαι σύμμαχος.

“

Οι θέσεις των βάσεων

Είναι λογικό, αναλογιζόμενοι τον πόλεμο, να σκεφτούμε εάν οι βάσεις βρίσκονται στις σωστές θέσεις. Θα προτιμούσα λιγότερα στρατεύματα στη Γερμανία και περισσότερα στην Ανατολική Ευρώπη και στη Μέση Ανατολή.

Το κάλεσμα του Ορμούζ

Τα σενάρια που εξετάζει η Αθήνα για τη συγκρότηση ναυτικής δύναμης που θα επιτηρεί τα Στενά

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΑΟΥ**

Στην αναπόφευκτη επανέναρξη των συζητήσεων για τη συγκρότηση ναυτικής δύναμης, η οποία θα διαχειριστεί τη διέλευση εμπορικών πλοίων και τάνκερ διά μέσου των Στενών του Ορμούζ, οδηγεί η εκκείρια των δύο εβδομάδων που ανακοινώθηκε από τις ΗΠΑ και το Ιράν. Η εξέλιξη αφορά, βεβαίως, και την Ελλάδα, η οποία βρίσκεται ούτως ή άλλως σε διαρκείς διαβουλεύσεις με τη Γαλλία για το ενδεχόμενο συμμετοχής σε ναυτική δύναμη με σκοπό τη συνοδεία των πλοίων που παραμένουν εντός του Περσικού Κόλπου. Οι συζητήσεις αυτές εξελίσσονται παράλληλα με τις διαπραγματεύσεις που έχουν ξεκινήσει από την περασμένη Τετάρτη με κεντρικό διαμεσολαβητή το Πακιστάν.

Πιέσεις

Η εξέλιξη των διαπραγματεύσεων για την εκκείρια μεταξύ Ιράν, Ισραήλ και ΗΠΑ θα κρίνει αν υπάρχει λόγος να προχωρήσουν οι συζητήσεις και για τη ναυτική δύναμη. Σε κάθε περίπτωση, η Αθήνα δέχεται πιέσεις από το Παρίσι αλλά και την Ουάσιγκτον για συμμετοχή στη δύναμη, εφόσον υπάρξουν τελικές αποφάσεις. Πρόκειται, πάντως, για ένα συνολικότερο δύσκολο παζλ, ιδιαίτερα καθώς η συντριπτική πλειονότητα των κρατών-μελών της Ε.Ε. έχει αντιταχθεί στον πόλεμο. Θα υπάρχει, όπως φαίνεται, σε μια τέτοια επιχείρηση και αεροπορική υποστήριξη από χώρες της περιοχής, και κυρίως των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων.

Ως προς τη συνολικότερη κατάσταση στην περιοχή η Αθήνα ζυγίζει όλες τις πληροφορίες που φθάνουν από διαφόρους δι-αύλους. Αρκετοί στην περιοχή, κυρίως οι Σαουδάραβες οι οποίοι έχουν την πλέον κακή σχέση με το καθεστώς της Τεχεράνης, εκτιμούν ότι ένα σενάριο τύπου Μιλόσεβιτς δεν θα πρέπει να αποκλείεται. Να αποτύχει δηλαδή το καθεστώς να διαχειριστεί τις καταστροφές που έχει υποστεί το Ιράν και να τρωθεί εκ των έσω η σταθερότητά του. Αυτό το σενάριο τελεί, βεβαίως, υπό σοβαρή αμφισβήτηση. Αντιθέτως, αν κάτι ενώνει το σύνολο των Αράβων του Κόλπου είναι η εκτίμηση ότι δεν αποκλείεται οι Αμερικανοί να αποχωρήσουν από την περιοχή και να τους αφήσουν να μαζέψουν

«τα σπασμένα». Σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο φαίνεται ότι υπάρχουν διακυμάνσεις στην αντιμετώπιση. Για το Κατάρ, που βρίσκεται σε απόσταση αναπνοής από το Ιράν, παρά την ψύχρανση των σχέσεων με την Τεχεράνη (το πρώτο χτύπημα στην Ντόχα ήλθε μόλις δύο ώρες μετά το πρώτο αμερικανικό πλήγμα στο Ιράν), είναι προτιμότεα μια πιο ρεαλιστική αντίληψη. Αντιθέτως, η Σαουδική Αραβία φαίνεται ότι έχει υπογραμμίσει αρμοδίως στην Τεχεράνη πως αν η κατάσταση επιδεινωθεί έτι περαιτέρω, θα ζητήσει την ενε-

γοποίηση της αμυντικής συμφωνίας με το Πακιστάν, το οποίο —όπως είναι γνωστό— αποτελεί πυρηνική δύναμη. Άλλωστε, ήδη το Ριάντ χτυπάει στρατιωτικές εγκαταστάσεις εντός του Ιράν, κατ' αναλογία των πληγμάτων που δέχεται από την Τεχεράνη, χωρίς να ανακοινώνει αυτές τις επιχειρήσεις.

Η Αθήνα ταυτόχρονα ασχολείται με τον τρόπο που θα οικοδομήσει τις σχέσεις της με τις χώρες του Περσικού Κόλπου, ιδιαίτερα καθώς στις περιπτώσεις της Σαουδικής Αραβίας και των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων έχει

χορηγήσει βοήθεια για την άμυνά τους. Μάλιστα στην περίπτωση της πυροβολαρχίας του κινητού αντιαεροπορικού συστήματος Patriot της Πολεμικής Αεροπορίας (Π.Α.) που έχει ενεργοποιηθεί δύο φορές (μία καταρρίπτοντας δύο βαλλιστικούς πυραύλους από το Ιράν αλλά και ένα UAV τύπου Shahed 136), στην Αθήνα έχουν ήδη αντληθεί σημαντικά διδάγματα. Στην περίπτωση της πυροβολαρχίας των Patriot, υπενθυμίζεται ότι το κόστος παραμονής των περίπου 100 στελεχών της Π.Α. που βρίσκονται στο λιμάνι Γιανμπού της Ερυθράς Θάλασσας

καλύπτεται εξ ολοκλήρου από τη Σαουδική Αραβία, ενώ τα βλήματα που έχουν ήδη χρησιμοποιηθεί (από το απόθεμα PAC-2 και PAC-2 GEM) βρίσκονταν κοντά στο επιχειρησιακό όριο λήξης της πιστοποίησής τους. Η Αθήνα φαίνεται ότι έχει εξαγάγει και κάποια χρήσιμα συμπεράσματα για την κατάσταση στην περιοχή, ειδικά σε σχέση με τους Χούθι, κάτι που έχει και ελληνικό ενδιαφέρον καθώς η Ελλάδα συμμετέχει επί σχεδόν δύο έτη με φρεγάτα του Πολεμικού Ναυτικού στην επιχείρηση «Ασπίδες» της Ε.Ε. για την προστασία της ναυσιπλοΐας στην Ερυθρά Θάλασσα από τους αντάρτες που καταλαμβάνουν σημαντικό τμήμα της Υεμένης. Οι Χούθι δεν λειτουργούν όπως, για παράδειγμα, η Χεζμπολάχ η οποία αποτελεί παρακλάδι του ιρανικού καθεστώτος στον Λίβανο. Δρουν ανεξάρτητα από το Ιράν, αν και είναι αρκετά εξαρτημένοι από τα εφόδια και τον οπλισμό που προμηθεύονται από την Τεχεράνη. Υπό αυτή την έννοια εξηγείται ότι η ενεργοποίηση των Χούθι καταγράφηκε προς το τέλος του πολέμου, καθώς προφανώς ήθελαν να αποφύγουν να εμπλακούν ανοικτά στη σύγκρουση του Ιράν με το Ισραήλ και τις ΗΠΑ.

Με τα Εμιράτα

Στα ΗΑΕ η Ελλάδα έχει, βεβαίως, σημαντικά συμφέροντα, καθώς εκτός από τη συμφωνία αμοιβαίας συνδρομής του 2020 που οδήγησε στην παροχή κάποιων πυρομαχικών για την αεράμυνα των Εμιράτων, υπάρχουν αρκετά ισχυροί οικονομικοί δεσμοί ειδικά στον τομέα της ενέργειας. Σε αυτό το πλαίσιο στην Αθήνα τελούν ευχόκα ώτα στην απόφαση της κυβέρνησης των ΗΑΕ να αναπτύξει το λιμάνι της Φουτζέιρα, ανατολικά των Στενών του Ορμούζ, με σκοπό να διοχετεύουν από εκεί το φυσικό αέριο που εξαγεται και από τις υπόλοιπες χώρες του Περσικού Κόλπου (Μπαχρέιν, Κατάρ κ.λπ.). Ένα στοιχείο που υπολογίζεται στην ανάλυση της Αθήνας στην παρούσα φάση είναι και η περαιτέρω ψύχρανση των σχέσεων Σαουδικής Αραβίας - ΗΑΕ, καθώς στο Αμπου Ντάμπι θεωρούν ότι το Ριάντ δεν κινήθηκε προκειμένου να βοηθήσει στην άμυνα της χώρας από τα χτυπήματα των Ιρανών (το 60% των πυραύλων που εκτοξεύθηκαν από τις 28 Φεβρουαρίου και έπειτα στόχευαν στα ΗΑΕ).

«Γέφυρες» στον Περσικό

Η Αθήνα, ενώ δέχεται πιέσεις να συμμετάσχει στη ναυτική δύναμη που θα συνοδεύσει τα εμπορικά πλοία εκτός Περσικού Κόλπου, ασχολείται και με τις σχέσεις της με χώρες της περιοχής, ιδιαίτερα με τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και τη Σαουδική Αραβία.

ΑΠΟΨΗ

Τι χάνει η Αμερική στο Ιράν

Του **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΦΙΛΗ**

Βάσει των δεικτών ισχύος, οι Ηνωμένες Πολιτείες βρίσκονται σε αρκετά ικανοποιητικό επίπεδο. Είναι η πιο ισχυρή στρατιωτική δύναμη, η οικονομία τους παρά τα προβλήματα και την αποβιομηχάνιση διατηρείται συστηματικά σε θετική και αναπτυξιακή τροχιά, ελέγχουν το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα, τα δημογραφικά τους είναι καλύτερα συγκριτικά με τις περισσότερες χώρες του πλανήτη, στην καινοτομία διατηρούν τα νβία, αν και η Κίνα έχει κλείσει μεγάλο μέρος της ψαλίδας, η τεχνολογία και οι εφαρμογές τους επηρεάζουν άμεσα την καθημερινότητά μας, ενώ συντηρούν την πολιτισμική τους διεύδυση σε ένα μεγάλο κομμάτι του παγκόσμιου χωρίου. Από την άλλη το κύρος τους έχει τρωθεί σημαντικά, κυρίως λόγω των αποτυχημένων επεμβάσεων σε Ιράκ και Αφγανιστάν, με τον ανταγωνισμό να είναι μεγαλύτερος και το κενό εξουσίας που έχει αφήσει η ολοένα και πιο επιλεκτική παρεμβατικότητα ή και η

απουσία τους, να έχει δώσει τη δυνατότητα σε μεσαίου τύπου δυνάμεις να προωθήσουν, ακόμη και να επιβάλουν την ατζέντα τους στο εγγύς εξωτερικό τους.

Ο πρόεδρος Τραμπ, με το ιδιόμορφο στυλ του και βασιζόμενος σφηνά στο ένστικτό του, κλόνισε αρκετές από τις σταθερές στις οποίες οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν βασίσει την πρωτοκαθεδρία τους, εκτιμώντας ότι αρκεί η πολυδιάστατη ισχύς τους για να κατοχυρώνονται τα συμφέροντά τους. Στην ίδια αντίληψη, αποφάσισε να συμμετάσχει στην απόπειρα του Ισραήλ να ανατρέψει το καθεστώς του Ιράν και να εξουδετερώσει τον κίνδυνο που αυτό συνιστά για την ασφάλεια του Ισραήλ, μέσω του πυρηνικού και βαλλιστικού προγράμματός του και των δορυφόρων του στην περιοχή. Μια γρήγορη νίκη, μετά τη δολοφονία Χαμενέϊ, θα «κούμπωνε» με την ανατροπή Μαδούρο στη Βενεζουέλα και τη διαφαινόμενη, επικείμενη αλλαγή καθεστώτος στην Κούβα. Έτσι, με σχεδόν αναίμακτο τρόπο και χωρίς τη σοβαρή εμπλο-

κή των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων, περισσότερο με την απειλή χρήσης ισχύος, η Ουάσιγκτον θα κατάφερνε μεγάλο μέρος των επιδιώξεών της τόσο στην αμερικανική ήπειρο όσο και

Η πεισματική στήριξη στις αποσταθεροποιητικές επιλογές του Ισραήλ εξασθενίζει την επιρροή των ΗΠΑ σε ένα κομμάτι της Δύσης και στον «Παγκόσμιο Νότο».

στη Μέση Ανατολή. Ειδικότερα, σε σχέση με την τελευταία, στο ιδανικό σενάριο, θα αποστερούσε την πρόσβαση της Κίνας σε ένα σημαντικό ενεργειακό εταίρο για αυτήν, ο οποίος την προμηθεύει με περίπου το 12% των εισαγωγών πετρελαίου της και θα εγκαθιδρυόταν μια περισσότερο συνεννοήσιμη με τις Ηνωμένες Πολιτείες κυβέρνηση στο Ιράν,

ανοίγοντας τον δρόμο για συνεργασία με τις γειτονικές χώρες του Κόλπου, δίνοντας πρόσβαση στην Αμερική στον ενεργειακό κλάδο και δημιουργώντας ακόμη καλύτερες προϋποθέσεις για την περιφερειακή σταθερότητα, την ευημερία, όπως βέβαια και την ασφάλεια του Ισραήλ. Μία τέτοια εξέλιξη θα συνιστούσε αλλαγή υποδείγματος για την περιοχή και πέραν αυτής.

Είναι αλήθεια ότι ένα μεγάλο μέρος των δυνατοτήτων του Ιράν να παράγει και να χρησιμοποιεί βαλλιστικούς πυραύλους και drones έχει απομειωθεί, ενώ το ιρανικό ναυτικό και η αεράμυνα έχουν εξουδετερωθεί, όχι όμως και η ικανότητά του να διεξάγει ασύμμετρο πόλεμο. Εξ ου και οι χώρες του Κόλπου, στενοί σύμμαχοι των ΗΠΑ, αισθάνονται απροστάτευτες και πρέπει πλέον να αναζητήσουν άλλους τρόπους εξασφάλισης τους απέναντι στην Τεχεράνη, χωρίς να επαφίενται στην Ουάσιγκτον. Πάντως, έχουν προκληθεί ανυπολόγιστες ζημιές στη βιομηχανία της χώρας και είναι δεδομένο πως ακόμη και

κατόπιν ενδεχόμενης συμφωνίας για άρση των αμερικανικών κυρώσεων, θα χρειαστούν χρόνια ώστε το Ιράν να βρεθεί σε μια σχετική κανονικότητα, εντούτοις, οι Ιρανοί που αντιστρατεύονται το καθεστώς αισθάνονται πως σιγά-σιγά προδομένοι, αφού η Ουάσιγκτον διαπραγματεύεται απευθείας μαζί του.

Ταυτόχρονα όμως υποτιμήθηκε η συνθετότητα της κατάστασης και φαίνεται να μην υπάρχει εναλλακτικό πλάνο αντίδρασης, σε περίπτωση που δεν υλοποιούνταν σε πρώτο χρόνο οι πολιτικοί στόχοι που είχαν τεθεί πριν από την έναρξη των επιχειρήσεων. Αυτή τη στιγμή, η Τεχεράνη έχει καταφέρει να καταστήσει κύριο πρόβλημα για τις αλισιές τροφοδοσίας και την αγορά ενέργειας τη διέλευση από τα Στενά του Ορμούζ, βάζοντας εκ των πραγμάτων σε δεύτερη μοίρα το πυρηνικό της πρόγραμμα, με προφανή κίνδυνο να προκύψει μια συμφωνία ανάλογη αυτής που υπήρχε στο τραπέζι πριν ξεκινήσει ο πόλεμος, αν όχι αυτής του 2015, από την οποία αποχώ-

ρησε το 2018 ο Τραμπ. Η αδυναμία παραδοχής του λάθους από τον τελευταίο με την ταυτόχρονη μεταβίβαση της ευθύνης σε άλλες δυνάμεις, υπονομεύει τον ρόλο της Ουάσιγκτον ως υπεύθυνου παρόχου ασφάλειας για τους εταίρους της, ενώ ρηγματώνει την ευρωατλαντική συμμαχία, με την ανησυχία εύλογα να μεταφέρεται στην Ουκρανία αλλά και συνολικά στην Ευρώπη, εφόσον ο Αμερικανός πρόεδρος έχει αποφασίσει να «τιμωρήσει» πολλούς από τους νατοϊκούς συμμάχους του. Επίσης, η πεισματική στήριξη στις αποσταθεροποιητικές επιλογές του Ισραήλ εξασθενίζει την επιρροή των ΗΠΑ σε ένα κομμάτι της Δύσης και στον «Παγκόσμιο Νότο», καθιστώντας αναγκαία την αναθεώρηση των σχέσεων με το Τελ Αβίβ. Επομένως, αυτή τη στιγμή η πρακτική ζημία είναι μεγαλύτερη από τα δυνητικά και αβέβαια οφέλη.

Ο κ. Κωνσταντίνος Φίλης είναι διευθυντής του Ινστιτούτου Διεθνών Υποθέσεων (IGA), καθηγητής του Αμερικανικού Κολλεγίου Ελλάδος.

Συνέντευξη στον ΣΤΑΥΡΟ ΤΖΙΜΑ

«Η κυβερνητική προπαγάνδα έχει φτάσει σε γκεμπελικά ύψη (ή βάρη)», λέει ο ομότιμος καθηγητής Κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο ELTE της Βουδαπέστης και πρόεδρος του Ινστιτούτου Ελλήνων Ουγγαρίας Νίκος Φωκάς, επικειρώντας να περιγράψει τις συνθήκες υπό τις οποίες η χώρα οδηγείται αύριο στις κάλπες. Ο διακεκριμένος Έλληνας επιστήμονας και έμπειρος αναλυτής υποστηρίζει, μιλώντας στην «Κ», ότι ο Βίκτορ Ορμπαν σε περίπτωση ήττας μπορεί μεν να αποχωρήσει από την κυβέρνηση, αλλά... να παραμείνει στην εξουσία. Η εξέλιξη θα οδηγήσει την Ουγγαρία σε περίοδο ισχυρών πολιτικών αναταράξεων, προειδοποιεί. Αν και οι δημοσκοπήσεις καταγράφουν σαφή υπεροχή του αντιπάλου του Ορμπαν, η νίκη δεν θα έχει κλειδώσει, ακόμη και αν το κόμμα της αντιπολίτευσης επικρατήσει στην κάλπη.

Πλειοψηφία δύο τρίτων

Μόνο αν το (αντιπολιτευόμενο) Tisza εξασφαλίσει πλειοψηφία δύο τρίτων των εδρών, θα μπορέσει να αποδομήσει θεσμικά το σύστημα Ορμπαν – κάτι που αποτελεί και σαφή προσδοκία των ψηφοφόρων της αντιπολίτευσης, εξηγεί ο Νίκος Φωκάς.

– Πώς διαβάσετε, κ. Φωκά, τις δημοσκοπήσεις, οι οποίες, στο σύνολό τους σχεδόν, επιμένουν να φέρουν πρώτο και με διαφορά το νεόκοπο κόμμα της αντιπολίτευσης, Tisza, του Πέτερ Μάγιαρ;
– Παρατηρείται εκρηκτική άνοδος, η οποία ακολουθείται από μια εντυπωσιακά σταθερή και μακρά πορεία. Το Tisza, που εμφανίστηκε κυριολεκτικά από το πουθενά τον Απρίλιο του 2024, στις ευρωεκλογές του ίδιου έτους, κατέγραψε ήδη ποσοστό 29,6%, έναντι 44,8% του τότε κυβερνώντος Fidesz. Στη συνέχεια, τον Νοέμβριο του ίδιου έτους, έφτασε το Fidesz, αγγίζοντας το 40%. Από τον Ιούλιο του 2025 διατηρεί σταθερό προβάδισμα της τάξης του 5%-7%. Πρόκειται για μια τάση που, προς το παρόν, δύσκολα ανατρέπειται...

– Μπορεί το κόμμα της αντιπολίτευσης να έρθει πρώτο σε ψήφους στην κάλπη και να κερδίσει τελικά τις εκλογές ο Ορμπαν;
– Οι δημοσκοπήσεις καταγράφουν αποκλειστικά την πρόθεση ψήφου στις κομματικές λίστες. Ωστόσο, το ουγγρικό εκλογικό σύστημα έχει μια κρίσιμη ιδιαιτερότητα: από τις 199 έδρες του κοινοβουλίου, οι 106 κρίνονται σε μονοεδρικές περιφέρειες, όπου μέχρι σήμερα το Fidesz διατηρούσε σχεδόν απόλυτη κυριαρχία. Στις εκλογές του 2022, το Fidesz κέρδισε 86 από τις 88 μονοεδρικές περιφέρειες εκτός Βουδαπέστης. Το μεγάλο επίτευγμα του Tisza είναι ότι έχει σε μεγάλο βαθμό καλύψει αυτήν την υστέρηση. Παρ' όλα αυτά, εκτιμάται ότι εάν η νίκη του Tisza περιοριστεί σε μια διαφορά της τάξης του 5% στις λίστες, το Fidesz ενδέχεται να αντισταθμίσει τη διαφορά μέσω των μονοεδρικών. Συνεπώς, παρά το προβάδισμα 5%-7% στις δημοσκοπήσεις, στην πραγματικότητα η εκλογική μάχη κρίνεται σε μια διαφορά της τάξης μόλις του 2%...

– Κατά την εκτίμησή σας, ο πολιτικός κύκλος του Βίκτορ Ορμπαν θα κλείσει αν χάσει τις εκλογές και τι θα σημαίνει αυτό; Θα εισέλθει η Ουγγαρία σε τροχιά βαθιάς πολιτικής αλλαγής ή απλώς θα έχουμε μια εναλλαγή προσώπων στην εξουσία, δεδομένου ότι και ο ηγέτης της αντιπολίτευσης, Πέτερ Μαγιάρ, από το κόμμα του Ορμπαν προέρχεται;
– Το Tisza φαίνεται να εκφράζει μια πολιτική που θυμίζει τη γερμανική συντηρητική παράδοση Χριστιανοδημοκρατών/Χρι-

στιανοκοινωνιστών (CDU/CSU), ενώ το Fidesz προσεγγίζει περισσότερο το πρότυπο της Εναλλακτικής για τη Γερμανία (AfD). Η μεταξύ τους διαφορά είναι ουσιαστική, ανεξάρτητα από τα πρόσωπα. Μετά τις εκλογές, διαγράφονται δύο βασικά σενάρια. Αν το Tisza εξασφαλίσει πλειοψηφία δύο τρίτων των εδρών, θα μπορέσει να αποδομήσει θεσμικά το σύστημα Ορμπαν – κάτι που αποτελεί και σαφή προσδοκία των ψηφοφόρων της αντιπολίτευσης. Αν, αντιθέτως, δεν επιτύχει αυτήν την πλειοψηφία στη Βουλή, ο Ορμπαν μπορεί να αποχωρήσει από την κυβέρνηση, αλλά όχι απαραίτητα από την εξουσία, καθώς κρίσιμοι θεσμοί –όπως η Προεδρία της Δημοκρατίας, το

Νίκος Φωκάς, ομότιμος καθηγητής Κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο ELTE της Βουδαπέστης και πρόεδρος του Ινστιτούτου Ελλήνων Ουγγαρίας

Μπορεί να χάσει τις εκλογές και να μείνει στην εξουσία

Ακόμη κι αν ο Ορμπαν δεν έχει την πλειοψηφία, μπορεί να ευνοηθεί από το εκλογικό σύστημα ή να προκαλέσει μετεκλογική αναταραχή με τους θεσμούς που θα εξακολουθεί να ελέγχει

Ο Τζέι Ντι Βανς πρωταγωνίστησε στο προεκλογικό «σόου» του Βίκτορ Ορμπαν στη Βουδαπέστη, την Τρίτη. Η επίσκεψη του αντιπροέδρου των ΗΠΑ «δύσκολα φαίνεται πλέον ικανή να επηρεάσει ουσιαστικά το εκλογικό σώμα», εκτιμά ο Νίκος Φωκάς. «Ενδεικτικό είναι ότι το επόμενο κίολας πρωί, ακόμη και η πλέον επιδραστική φιλοκυβερνητική εφημερίδα δεν ασχολήθηκε περαιτέρω με το γεγονός».

Ο Ντόναλντ Τραμπ «απευθύνεται» σε συγκεντρωμένους υποστηρικτές του Βίκτορ Ορμπαν, μέσω ανοικτής συνομιλίας από το κινητό του Τζέι Ντι Βανς, κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης για την «Ημέρα Ουγγρικής - Αμερικανικής Φιλίας», την Τρίτη.

Συνταγματικό Δικαστήριο, το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, η Κεντρική Τράπεζα και το ΕΣΡ – παραμένουν υπό τον έλεγχο προσώπων που έχει ορίσει ο ίδιος. Σε ένα τέτοιο σενάριο, η χώρα πιθανότατα θα εισέλθει σε περίοδο έντονων πολιτικών αναταράξεων, καθώς, λόγω των προεκλογικών παροχών, οποιαδήποτε κυβέρνηση θα αναγκαστεί να προχωρήσει σε δημοσιονομική προσαρμογή.

– Γεωπολιτικό διακύβευμα σε αυτές τις εκλογές υπάρχει; Και σας το ρωτώ διότι ο Πούτιν και Τραμπ εργάστηκαν με θεμιτούς και αθέμιτους τρόπους για να κρατήσουν τον Ορμπαν στην εξουσία. Στον αντίποδα, η Ευρωπαϊκή Ένωση, της οποίας η

Ουγγαρία είναι μέλος, τάχθηκε ανοικτά στο πλευρό του ηγέτη της αντιπολίτευσης.

– Η προεκλογική εκστρατεία του Fidesz και του Ορμπαν βασίζεται εδώ και πολλά χρόνια στη δημιουργία εκθρών. Από το 2015 μέχρι σήμερα, αυτόν τον ρόλο τον έπαιζαν αρχικά οι πρόσφυγες, στη συνέχεια ο ουγγρικής καταγωγής Αμερικανοεβραίος επενδυτής Τζορτζ Σόρος και οι Βρυξέλλες, τώρα οι Ουκρανοί. Στις 15 Μαρτίου, στη μεγαλύτερη εθνική εορτή, ο Ορμπαν δήλωσε ότι το διακύβευμα των εκλογών είναι ποιος θα κυβερνήσει τη χώρα: «Εγώ ή ο Ζελένσκι». Διατύπωσε μάλιστα και το σύνθημα ότι «δεν θα γίνουμε ουκρανική αποικία».

Παράλληλα, προσωπικότητες όπως ο Ντόναλντ Τραμπ και ο Βλαντιμίρ Πούτιν εκφράζουν ανοικτή στήριξη προς το πρόσωπό του, ενώ η πρόσφατη επίσκεψη του Τζέι Ντι Βανς στη Βουδαπέστη εντάσσεται στο ίδιο πλαίσιο. Από την άλλη πλευρά, τις τελευταίες ημέρες στον ουγγρικό τύπο δημοσιεύονται πληροφορίες από διαρροές μυστικών υπηρεσιών που παρουσιάζουν την κυβέρνηση υπό αρνητικό πρίσμα – διαρροές που δύσκολα θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν χωρίς τη συναίνεση δυτικοευρωπαϊκών κυβερνήσεων.

– Βλέπετε τον Μαγιάρ, εφόσον κερδίσει τις εκλογές, να στρέψει το «καράβι» προς την Ε.Ε., αφήνοντας πίσω τις σχέσεις με τη Μόσχα που έχει χτίσει ο Ορμπαν;
– Δεν έχω καμία αμφιβολία ότι ο Μαγιάρ ως πρωθυπουργός θα στρέψει το τιμόνι της κυβέρνησης προς την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτό αποτελεί προϋπόθεση ώστε η Ουγγαρία να λάβει γρήγορα τα «παγωμένα» κονδύλια της Ε.Ε. Είναι η μοναδική του ευκαιρία να μην χρειαστεί να ξεκινήσει τη διακυβέρνησή του με σκληρά μέτρα λιτότητας. Επιπλέον, αναμένω ότι, σύμφωνα με την υποσχέσή του, θα εντάξει τη χώρα στην Ευρωπαϊκή Εισαγγελία. Η σημασία αυτού του μέτρου, κατά τη γνώμη μου, δεν χρειάζεται ιδιαίτερη εξήγηση στην Ελλάδα.

– Δεν έχω καμία αμφιβολία ότι ο Μαγιάρ ως πρωθυπουργός θα στρέψει το τιμόνι της κυβέρνησης προς την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτό αποτελεί προϋπόθεση ώστε η Ουγγαρία να λάβει γρήγορα τα «παγωμένα» κονδύλια της Ε.Ε. Είναι η μοναδική του ευκαιρία να μην χρειαστεί να ξεκινήσει τη διακυβέρνησή του με σκληρά μέτρα λιτότητας. Επιπλέον, αναμένω ότι, σύμφωνα με την υποσχέσή του, θα εντάξει τη χώρα στην Ευρωπαϊκή Εισαγγελία. Η σημασία αυτού του μέτρου, κατά τη γνώμη μου, δεν χρειάζεται ιδιαίτερη εξήγηση στην Ελλάδα.

– Η επίσκεψη του αντιπροέδρου των ΗΠΑ Βανς και η εμφάνισή του στο πλευρό του Ορμπαν νομίζετε ότι μπορούν να επηρεάσουν το αποτέλεσμα στην κάλπη;
– Η αποκορύφωση της αστραπιαίας επίσκεψης του Αμερικανού αντιπροέδρου Τζέι Ντι Βανς στη Βουδαπέστη ήταν μια μαζική συγκέντρωση σε κλειστό στάδιο. Από το βήμα, ο αντιπρόεδρος κάλεσε τηλεφωνικά τον Ντόναλντ Τραμπ, με τον πρόεδρο των ΗΠΑ να παρεμβαίνει μέσω ανοικτής ακρόασης, δηλώνοντας ότι «αγαπάει την Ουγγαρία και τον Βίκτορ», ο οποίος –όπως είπε– δεν επέτρεψε να δεχθεί επίθεση και να καταληφθεί η χώρα του.

Κατά τη διάρκεια της συγκέντρωσης, ο Τζέι Ντι Βανς κάλεσε τους Ούγγρους να μην αφήσουν «απρόσωπους γραφειοκράτες των Βρυξελλών» να αποφασίζουν για λογαριασμό τους και να σταθούν στο πλευρό του Βίκτορ Ορμπαν στις εκλογές του Σαββατοκύριακου.
Παρά την απεριφραστη αυτή στήριξη, η επίσκεψη δύσκολα φαίνεται πλέον ικανή να επηρεάσει ουσιαστικά το εκλογικό σώμα. Ενδεικτικό είναι ότι το επόμενο κίολας πρωί, ακόμη και η πλέον επιδραστική φιλοκυβερνητική εφημερίδα δεν ασχολήθηκε περαιτέρω με το γεγονός.

Η ταύτιση με τον Πούτιν και η στάση της κοινής γνώμης

– Θεωρείτε τον Ορμπαν ρωσόφιλο πολιτικό που λειτουργεί ως «Δούρειος Ίππος του Πούτιν» στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως πιστεύουν στη Δύση;
– Για μένα δεν τίθεται αμφιβολία ότι ο Ορμπαν, από τον Ιανουάριο του 2014, έχει προβεί σε σειρά οικονομικών και πολιτικών κινήσεων που ευνοούν τη Ρωσία. Αυτές οι κινήσεις ενισχύθηκαν όλο και περισσότερο μέσα σε ένα ολοένα πιο τεταμένο γεωπολιτικό

περιβάλλον. Σήμερα δύσκολα μπορεί να αμφισβητηθεί ότι ο Ορμπαν ακολουθεί φιλορωσική πολιτική. Τα κίνητρα, ωστόσο, παραμένουν ασαφή. Οι αναλυτές στην Ουγγαρία μόνο εικασίες κάνουν, υποθέτοντας ότι ενδέχεται να παίξουν ρόλο παράγοντες εξουσίας, οικονομικά συμφέροντα ή ακόμη και προσωπικά κίνητρα.

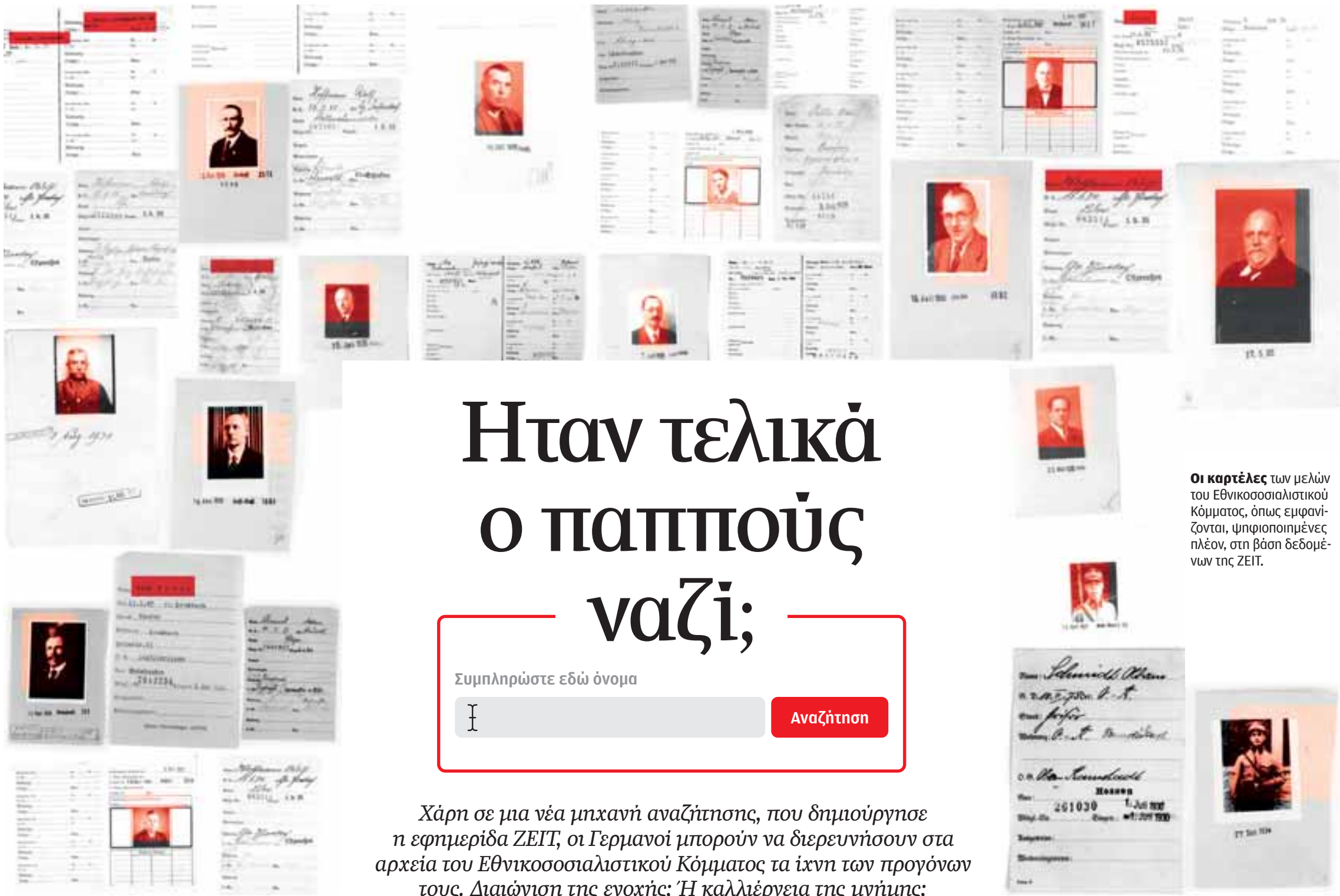
– Πέρα από τη διαφθορά, την κόπωση του εκλογικού σώματος

από την παρατεταμένη παρουσία του στην εξουσία, την αυταρχική διακυβέρνηση κ.λπ., θα μπορούσε να πει κανείς ότι ένας από τους λόγους για τους οποίους η δημοφιλία του κατακρημνίζεται είναι και η ταύτισή του με τα ρωσικά συμφέροντα και τις επιδιώξεις του Πούτιν απέναντι στη Δύση, ειδικά με αφορμή τον πόλεμο στην Ουκρανία;
– Οι λόγοι που απαριθμείτε έχουν πράγματι διαβρώσει τη δη-

μοτικότητα του Βίκτορ Ορμπαν. Ωστόσο, η φιλορωσική στάση του δεν φαίνεται να αποξενώνει τη βάση του. Η κυβερνητική προπαγάνδα, που έχει φτάσει σε γκεμπελικά ύψη (ή βάθη), τα τελευταία χρόνια έχει ουσιαστικά επαναποθεώσει τους οπαδούς της κυβέρνησης σε αυτό το ζήτημα. Οι πιο πιστοί ψηφοφόροι του Fidesz πλέον τάσσονται στο πλευρό των Ρώσων απέναντι στους Ουκρανούς.

– Υπάρχει, δηλαδή, στην Ουγγαρία ισχυρό φιλορωσικό αίσθημα που στηρίζει τον Ορμπαν; Νομίζετε ότι έχει ξεχαστεί η σοβιετική κατοχή δεκαετιών και κυρίως τα γεγονότα του 1956;
– Δεν υπάρχει γενικευμένη φιλορωσική στάση. Ωστόσο, στο ζήτημα του πολέμου στην Ουκρανία, σημαντικό μέρος της κοινής γνώμης αποδίδει στους Ουκρανούς την ευθύνη για τη συνέχιση του και για όλες τις αρνητικές συνέ-

πειες που απορρέουν από αυτόν. Ένα μεγάλο τμήμα των ψηφοφόρων του Fidesz πιστεύει ότι ο «φίλειρηνικός» Ορμπαν είναι ο μόνος που, απέναντι στις «φιλοπόλεμες» Βρυξέλλες και στην Ουκρανία, μας κρατάει μακριά από τον πόλεμο και δεν επιτρέπει να διοχετευθούν τα χρήματα των Ούγγρων στην Ουκρανία. Παράλληλα, προσπαθούν να μη συνδέουν τη ρωσική επέμβαση του 1956 με τα σημερινά γεγονότα.

Ήταν τελικά ο παππούς ναζί;

Συμπληρώστε εδώ όνομα

I

Αναζήτηση

Χάρη σε μια νέα μηχανή αναζήτησης, που δημιουργήσε η εφημερίδα ZEIT, οι Γερμανοί μπορούν να διερευνήσουν στα αρχεία του Εθνικοσοσιαλιστικού Κόμματος τα ίχνη των προγόνων τους. Διαιώνιση της ενοχής; Ή καλλιέργεια της μνήμης;

Οι καρτέλες των μελών του Εθνικοσοσιαλιστικού Κόμματος, όπως εμφανίζονται, ψηφιοποιημένες πλέον, στη βάση δεδομένων της ZEIT.

Της **ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ**

Στις **15 Απριλίου 1945** καταφθάνει στο γραφείο του Χανς Χούμπερ στο προάστιο Φράιμαν του Μονάχου ένα υπηλόβαθμο στέλεχος του ναζιστικού κόμματος (NSDAP). Ο ιδιοκτήτης της καρτοποιίας Βιρτ αποδέχεται τη μυστηριώδη αποστολή που του αναθέτει ο αξιωματούχος: να μετατρέψει σε πολτό έναν τεράστιο όγκο εγγράφων. Τρεις μέρες αργότερα, το πρώτο φορτηγό ξεφορτώνει τόνους χαρτιού που πρέπει να εξαφανιστούν το ταχύτερο δυνατόν. Ο Χούμπερ συνειδητοποιεί ότι πρόκειται για ένα βουνό από κάρτες μελών του κόμματος. Η διοίκηση του NSDAP επιστρατεύει, μάλιστα, μερικούς επιπλέον εργάτες για να επιταχυνθεί η διαδικασία. Στις 27 Απριλίου ολοκληρώνεται και η 19η μεταφορά φορτίου. Οι περίπου 50 τόννοι υλικού δεν πρέπει να πέσουν στα χέρια των εχθρών. Ο Χανς Χούμπερ, όμως, δεν είναι μεταξύν των συνεργατών του κόμματος. Συνειδητοποιεί γρήγορα τη σημασία του φορτίου και αποφασίζει να κρύψει τις κομμάτια ταυτότητας κάτω από στοιβαγμένα χαρτιά. Στους απεσταλμένους του κόμματος, που επιβλέπουν τη διαδικασία και αναρωτιούνται για τα βουνά χαρτιού που συσσωρεύονται, λέει ψέματα ότι πρόκειται για παραγγελίες άλλων πελατών που έχουν καθυστερήσει, εξαιτίας της κατεπείγουσας αποστολής του NSDAP. Εξή μήνες αργότερα ο ιδιοκτήτης του υλικό στους Αμερικανούς, σε μια απίστευτη ιστορία που μοιάζει με πολεμικό θρίλερ.

Παράγων Γκένσερ

Οι **Αμερικανοί** με τη σειρά τους θέλησαν να εκχωρήσουν τα αρχεία στην Ομοσπονδιακή Γερμανία ήδη από τη δεκαετία του 1970, για να πετάξουν από πάνω τους την καυτή πατάτα. Όπως εξηγεί όμως ο ιστορικός Χάγκεν Φλάισερ, επί δύο και πλέον δεκαετίες ο υπουργός Εσωτερικών του Βίλι Μπραντ και μετέπειτα υπουργός Εξωτερικών Χανς Ντιντριχ Γκένσερ κατόρθωσε να μπλοκάρει τη

διαδικασία, «επειδή είχε τη φωλιά του λερωμένη», όπως χαρακτηριστικά λέει. Ο ίδιος ο Γκένσερ έχει παραδεχθεί ότι γνώριζε ήδη από τη δεκαετία του 1970 την ύπαρξη της προσωπικής κάρτας μέλους στο κόμμα, που είχε εκδοθεί στις 20 Απριλίου 1944, ημέρα των 55ων γενεθλίων του Φύρερ. Είχε κρατήσει όμως την πληροφορία για τον εαυτό του έως το 1994. Δεν ήταν φυσικά μόνο ο Γκένσερ. Ένας πρώην καγκελάριος, ο Κουρτ Γκέοργκ Κίζινγκερ, πρώην πρόεδρος της χώρας, βουλευτές από σχεδόν όλα τα κόμματα, κυρίως από τους Ελεύθερους Δημοκράτες και τη συντηρητική παράταξη, είχαν «πολιτογραφηθεί» στις μαύρες λίστες του εθνικοσοσιαλισμού.

«Ο παππούς δεν ήταν ναζί!», Αυτός ήταν ο τίτλος ενός βιβλίου που κυκλοφόρησε το 2002 στη Γερμανία από τις εκδόσεις Fischer με θέμα τις μνήμες για το Ολοκαύτωμα στις «κανονικές» γερμανικές οικογένειες και έγινε μπεστ σέλερ. Οι συγγραφείς Χάραλντ Βέλτσερ, Σαμπίνε Μέλερ και Καρολίνε Τσούγκνολ έκαναν συνεντεύξεις με νεότερες γενιές Γερμανών προκειμένου να αποτυπώσουν τις συζητήσεις για το οικογενειακό παρελθόν και όσα μεταδίδονται από τους παππούδες στα εγγόνια σχετικά με τη δράση τους κατά την επίμαχη περίοδο. Όπως υποδεικνύει και ο τίτλος, κοινή συνισταμένη της κυρίαρχης αφήγησης είναι η άρνηση της συλλογικής ενοχής, μια προσπάθεια είτε ηρωοποίησης είτε θυματοποίησης του εκάστοτε «παππού».

Μέχρι πρότινος η οικογενειακή ιστορία μπορούσε να επαληθευθεί μόνο μέσω επίσημης αίτησης στο Ομοσπονδιακό Αρχείο της Γερμανίας ή με αναζήτηση στην ιστοσελίδα του Εθνικού Αρχείου των ΗΠΑ, που φιλοξενεί τους ψηφιοποιημένους καταλόγους με τα μέλη του ναζιστικού κόμματος με βάση το υλικό που παραδόθηκε από τον Χούμπερ στις ΗΠΑ. Ωστόσο, η αναζήτηση μεμονωμένων προσώπων είναι δύσκολη και η ιστοσελίδα «πέφτει» συχνά λόγω του αυξημένου ενδιαφέροντος. Γι' αυτόν τον λόγο, η γερμανική εφημερίδα ZEIT

εξασφάλισε ολόκληρη τη βάση δεδομένων, την επεξεργάστηκε συστηματικά και την ανέλυσε με τη βοήθεια λογισμικού τεχνητής νοημοσύνης. Εκατομμύρια καρτέλες είναι πλέον προσβάσιμες στο κοινό και μπορούν να αναζητηθούν με βάση το όνομα και τον τόπο γέννησης.

Τα κενά

Περίπου 10,2 εκατομμύρια Γερμανοί εντάχθηκαν στο NSDAP μεταξύ 1925 και 1945. Η βάση δεδομένων όμως είναι ελλιπής, δεν υπάρχουν στοιχεία για περίπου ένα εκατομμύριο ανθρώπους. Οι Αμερικανοί αρχειοθέτησαν εξάλου ξεχωριστά τις καρτέλες της ηγεσίας, συνεπώς απουσιάζουν ονόματα όπως των Χίτλερ, Χίμλερ και Γκέρνινγκ. Όπως εξηγεί στην «Κ» ο Γερμανός ιστορικός Βάλεντιν Σνάιντερ: «Οι ιστορικές πληροφορίες που μπορούν να εξαχθούν από το υπόλοιπο αρχείο είναι έτσι κι αλλιώς περιορισμένες. Τι λέει μια πολιτική ιδιότητα για τη συχνά πολύπλοκη πορεία ενός ατόμου στη ναζιστική περίοδο και τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο; Κάποιοι μπορούσε να υπηρετήσουν σε μονάδα των Waffen-SS χωρίς ποτέ να είναι μέλος του NSDAP» και δεν χρειάστηκε να είναι μέλος του κόμματος για να διευθύνει γερμανική εταιρεία που εκμεταλλευόταν αιχμαλώτους πολέμου και ανθρώπους που εκτελούσαν καταναγκαστικά έργα. Επιπλέον, δεν είναι αλήθεια ότι όλα τα εγκλήματα, μεγάλα ή μικρά, που διαπράχθηκαν εκ μέρους του Μείζονος Γερμανικού Ράιχ αφορούσαν μόνο μέλη του κόμματος. Ιδιαίτερα πρέπει να ληφθεί υπόψη το βίαιο καθεστώς των τακτικών δυναμών της Βέρμαχτ στην υπό γερμανική κατοχή Ευρώπη, κυρίως στην Ανατολή, αλλά και στα Βαλκάνια και φυσικά στην Ελλάδα. Στις περισσότερες περιπτώσεις οι στρατιώτες δεν ήταν μέλη του κόμματος· αυτό, ωστόσο, δεν τους εμπόδιζε να κυνηγούν αμάχους ή να συνεργάζονται ενεργά με τα SS στο Ολοκαύτωμα των Εβραίων».

Ο ιστορικός Χάγκεν Φλάισερ δίνει το παράδειγμα του πρώτου πρέσβη της Ομοσπονδιακής Γερ-

μανίας στην Ελλάδα (1951-1954), Βέρνερ φον Γκρούντγκερ του Αλτενχαν ουντ Βάιερχαους, ο οποίος βαυκαλιζόταν μεταπολεμικά ότι δεν ήταν μέλος του ναζιστικού κόμματος. Η αλήθεια ήταν ότι είχε κάνει αίτηση συμμετοχής στο NSDAP που απορρίφθηκε από τον ίδιο τον Μάρτιν Μπόρμαν, ηγετικό στέλεχος και στενό συνεργάτη του Χίτλερ, το 1941 με το επιχείρημα της «έντοννης ματαιοδοξίας, του ταχικού σνομπισμού, της προηγούμενης αδιαφορίας για το Ναζιστικό Κόμμα και τον προφανή ομορτυνισμό του».

«Παρ' όλα αυτά, στη συνέχεια ενεπλάκη στις οργανωτικές πτυχές της «Τελικής Λύσης» στις σκανδιναβικές χώρες. Η δράση του αποκαλύφθηκε όταν, το 1951, ο Νορβηγός αρχιεπίσκοπος τον συνάντησε τυχαία στο φουαγιέ της «Μεγάλης Βρετανίας» στην Αθήνα, όπου διέμενε, και τον χαιρέτησε μεγαλοφώνως: «Τία δεσ! Ο ναζί!», αφηγείται στην «Κ» ο Φλάισερ.

Ο Χάγκεν Φλάισερ λέει ότι επικοινωνούν συχνά μαζί του απόγονοι Γερμανών στρατιωτών και τον ρωτούν με αγωνία αν οι παππούδες τους διέπραξαν εγκλήματα πολέμου. Στη σχετική αναζήτηση στη βάση δεδομένων της ZEIT μπορεί κανείς να βρει την κάρτα του Ρούντολφ Χες, διοικητή του στρατοπέδου Αουσβιτς, του Γερμανού φιλοσόφου Μάρτιν Χάιντεγκερ και του Αυστριακού Αντολφ Αϊχμαν, αρχικατοίκιας τη Θεσσαλονίκη, που δικάστηκε και εκτελέστηκε το 1962 στο Ισραήλ. Στο λήμμα «Παπαδόπουλος» συναντά κανείς δύο μέλη του κόμματος με έδρα την Αθήνα: τον Αρθούρο, ασκούμενο, και την Ιρίδα, γραμματέα, που εντάχθηκαν το 1932 και το 1937 αντιστοίχως. Ο Γ. Κ. γιατρός από τις Σέρρες με τόπο κατοικίας τη Θεσσαλονίκη, φέρεται ότι γράφτηκε μέλος το 1933.

Από τη μελέτη των αρχείων προκύπτει ότι το NSDAP ήταν το πρώτο Volkspartei, το πρώτο λαϊκό κόμμα της Γερμανίας. Δεν υπήρχε κοινωνική τάξη ή επαγγελματική ομάδα που να μην εκπροσωπήθηκε στις τάξεις του, από τους δημοσίους υπαλλήλους, τους εκπαιδευτικούς και

τους εργάτες έως τους αυτοαπασχολούμενους ελεύθερους επαγγελματίες. Στην αρχή, το NSDAP ήταν κυρίως κόμμα νέων, ενώ μετά το 1933 αυξήθηκε η συμμετοχή μεγαλύτερων σε ηλικία. Κατά τον πόλεμο, εντάσσονταν κυρίως νέοι, πολλοί από τη χιτλερική νεολαία. Η συμμετοχή των γυναικών ήταν χαμηλή. Η ιδεολογία του κόμματος προωθούσε τον ρόλο της γυναίκας ως μητέρας και νοικοκυράς, αν και κάποιες συμμετείχαν ενεργά. Ενδιαφέρον είναι ότι πριν από το 1933 τα κίνητρα ένταξης στο κόμμα ήταν κυρίως ιδεολογικά (εθνικισμός, αντισημιτισμός), ενώ μετά καθοριστικοί ήταν οι λόγοι σκοπιμότητας (επαγγελματική και κοινωνική ανέλιξη, προστασία της οικογένειας).

Η ευθύνη

«**Από την άποψη** της γερμανικής κουλτούρας μνήμης το ενδιαφέρον για το μπρώο μελών του NSDAP είναι σημαντικό για έναν διαφορετικό λόγο. Επειτα από χρόνια της φράσης "Ο παππούς δεν ήταν ναζί!", εμφανίζεται σταδιακά το ενδιαφέρον: "Μήπως τελικά ο παππούς ήταν ναζί;", σπνμειώνει ο Βάλεντιν Σνάιντερ και συνεχίζει: «Τι σημαίνει για έναν μεμονωμένο απόγονο το γεγονός ότι ο πατέρας ή ο παππούς του εμφανίζεται σε αυτό το μπρώο ως εγγεγραμμένο μέλος του NSDAP; Ήταν ναζί; Είναι αυτό το τέλος της ιστορίας; Και τι γίνεται αν δεν βρεθεί καμία καρτέλα και η αρχική υπόνοια δεν επιβεβαιωθεί;». Ο Γερμανός συνάδελφος του Φρανκ Μπάγιερ, ειδικός στην ιστορία του εθνικοσοσιαλισμού, θεωρεί τη βάση δεδομένων που δημιούργησε η ZEIT «κέρδος». Στην ερώτησή της «Κ» αν τέτοιου είδους μηχανές αναζήτησης επαναφέρουν το άγος της συλλογικής ενοχής και το εναποθέτουν σε μια κατά τεκμήριο «αθώα» νέα γενιά, ο ίδιος είναι κατηγορηματικός: «Η ενοχή δεν κληρονομείται και επομένως δεν μεταβιβάζεται αυτομάτως στις νεότερες γενιές. Ούτε αυτές είναι ένοχες, αλλά φέρουν την ευθύνη για το παρόν και το μέλλον, ώστε το παρελθόν να μην επαληθευθεί στη Γερμανία».

Και Έλληνες στο NSDAP

Στο λήμμα «Παπαδόπουλος» συναντά κανείς δύο μέλη που εντάχθηκαν στο NSDAP το 1932 και το 1937 αντιστοίχως. Ο Γ. Κ., γιατρός από τις Σέρρες με τόπο κατοικίας τη Θεσσαλονίκη, φέρεται ότι γράφτηκε μέλος το 1933.

«Σχετικές» ιδιότητες

«Κάποιοι μπορούν να υπηρετήσουν σε μονάδα των Waffen-SS, όπως και να διευθύνει εταιρεία που εκμεταλλεύεται αιχμαλώτους χωρίς να είναι μέλος του NSDAP», επισημαίνει ο Γερμανός ιστορικός Βάλεντιν Σνάιντερ.

Η «ανათολή» της Γης, όπως την κατέγραψε το πλήρωμα της αποστολής «Αρτεμης II», καθώς εκείνη ακολουθούσε την προγραμματισμένη τροχιά της μέχρι να χαθεί πίσω από την αθέατη πλευρά της Σελήνης, τη Μ. Δευτέρα.

Οι αστροναύτες χαρτογράφησαν διεξοδικά την πλευρά της Σελήνης που δεν είχε αντικρίσει ποτέ ανθρώπινο μάτι. Τι αξία έχουν τα ευρήματα αυτής της αποστολής;

Του **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

Η **Κάρολ Τέιλορ** ήταν νοσηλεύτρια σε εντατική κλινική νεογνών. Το 2015 διαγνώστηκε με καρκίνο. Πάλεψε με την αρρώστια για μια πενταετία. Το 2020 κατέληξε. Ήταν μητέρα δύο κοριτσιών και σύζυγος του Ριντ Ουάισμαν, κυβερνήτη της αποστολής «Αρτεμης II», της πρώτης διαστημικής αποστολής της NASA που έφτασε στη Σελήνη έπειτα από 54 χρόνια.

Οι συνάδελφοι του Ουάισμαν στη διαστημοσυσκευή «Ωρίων» αποφάσισαν να δώσουν σε έναν σεληνιακό κρατήρα το όνομα της Κάρολ.

«Πριν από κάμποσα χρόνια ξεκινήσαμε αυτό το ταξίδι σαν μια δεμένη οικογένεια αστροναυτών και χάσαμε ένα αγαπημένο μας πρόσωπο», ακούμε τον Καναδό Τζέρεμι Χάνσεν να μεταδίδει στη Γη.

Μια αγκαλιά

Στο σχετικό βίντεο, αφού ολοκληρώνει τη μετάδοσή του ο Χάνσεν, βλέπουμε τα τέσσερα μέλη του πληρώματος να γίνονται ένα. Μια σφιχτή αγκαλιά στο πιο μακρινό σημείο από τη Γη που έφτασε ποτέ άνθρωπος. Τέσσερα ανθρώπινα πλάσματα αγκαλιάζονται «στο πιο μακρινό σημείο από τη Γη που έφτασε ποτέ άνθρωπος». Επαναλαμβάνω τη φράση αυτή διότι έχει διττή σημασία.

Ας πιάσουμε, προς το παρόν, τη μία της πτυχή: η αποστολή «Αρτεμης II» δεν είχε το θέαμα μιας προσσελήνωσης, είχε όμως δύο πολύ σημαντικά στοιχεία.

Το πρώτο είναι ότι πραγματοποιώντας μία περιφορά γύρω από τη Σελήνη, τα ζημερώματα της Μεγάλης Τρίτης (ώρα Ελλάδας), έφτασε σε απόσταση 252.756 μιλίων μακριά από τη Γη (περίπου 406.771 χιλιόμετρα).

Το δεύτερο είναι ότι σε αυτή την περιφορά, ο «Ωρίων» πέταξε πάνω από την αθέατη πλευρά της Σελήνης. Η πτήση αυτή διήρκεσε 40 λεπτά περίπου και κατά τη διάρκεια της κάθε επικοινωνία διακόπηκε: την μιλώκαρε ο σεληνιακός δίσκος που βρέθηκε ανάμεσα στον «Ωρίωνα» και τη Γη.

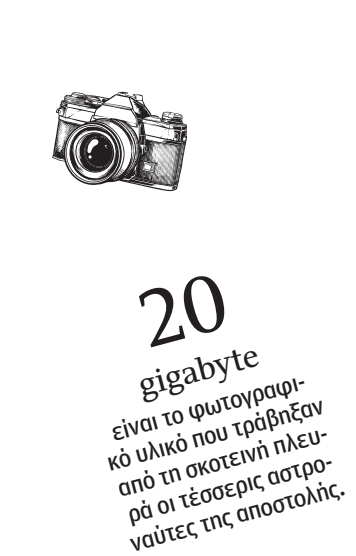
Σε βίντεο που έδωσε στην κυκλοφορία η NASA, ακούμε μια γυναίκα φωνή από το Χιούστον να ανακοινώνει στους αστροναύτες ότι σε έξι λεπτά θα χαθεί η επικοινωνία τους με τη Γη. «Από όλους εμάς εδώ, είναι τιμή μας να σας παρακολουθούμε να μεταφέρετε τη φλόγα στο πιο μακρινό σημείο. Σας ευχαριστούμε. Ο Θεός μαζί σας». Αμέσως μετά ακούγεται η φωνή

νή του κυβερνήτη Ουάισμαν: «Σε ευχαριστούμε, Τζένη. Και σας ευχαριστούμε όλους για το άπιστευτο αυτό προνόμιο που έχουμε να βρισκόμαστε μαζί σε αυτό το ταξίδι. Είναι εκπληκτικό. Και καθώς πλησιάζουμε στο πιο κοντινό σημείο της Σελήνης και το πιο μακρινό από τη Γη, καθώς συνεχίζουμε να ξεδιαλύνουμε τα μυστήρια του σύμπαντος (σ.σ. the mysteries of the cosmos), θα ήθελα να σας θυμίσω ένα από τα πιο σημαντικά μυστήρια που βρίσκονται πάνω στη Γη. Και αυτό είναι η αγάπη. Και έτσι, καθώς προετοιμαζόμαστε να χάσουμε κάθε επαφή με τη Γη, μπορούμε ακόμα να νιώσουμε την αγάπη που έρχεται από τη Γη. Σε όλους εσάς στη Γη, και γύρω από αυτή (σ.σ. αναφορά στους αστροναύτες που βρίσκονται σε τροχιά στον Διεθνή Διαστημικό Σταθμό), στέλνουμε την αγάπη μας από τη Σελήνη».

Η σύντομη απάντηση από τη Γη: «Το Χιούστον σας ακούει. Θα σας δούμε στην άλλη πλευρά».

Τι έκαναν οι τέσσερις αστροναύτες σε αυτά τα 40 λεπτά της σιωπής; Προτού απαντηθεί αυτό το ερώτημα, ας θυμίσουμε ορισμένα αστρονομικά δεδομένα: η Γη περιστρέφεται γύρω από τον άξονά της, η Σελήνη όμως όχι. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να βλέπουμε από τη Γη πάντοτε τη μία πλευρά της. Η άλλη πλευρά μένει πάντοτε αθέατη από τη Γη (συνεχώς την αποκαλούμε σκοτεινή αλλά δεν είναι ακριβές, καθώς δέχεται κανονικά το φως του Ηλιου).

Η Κίνα είχε προσεδαφίσει δύο

διαστημοσυσκευές στην αθέατη πλευρά, την Τσάνγκ'ε 4 και την Τσάνγκ'ε 6 το 2019 και το 2024 αντίστοιχα. Η πρώτη ανέπτυξε ένα όχημα εξερεύνησης του εδάφους, ενώ η δεύτερη επέστρεψε στη Γη με δείγματα πετρωμάτων.

Χαρτογράφηση

Ποτέ έως τώρα όμως δεν είχε παρατηρηθεί, βιντεοσκοπηθεί και φωτογραφηθεί εξαντλητικά από ανθρώπινα μάτια. Οι τέσσερις αστροναύτες τράβηξαν φωτογραφικό υλικό 20 gigabyte και οι πρώτες φωτογραφίες δόθηκαν στη δημοσιότητα από τη NASA τα ξημερώματα της Τετάρτης (ώρα Ελ-

λάδας). Ένα ακόμα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό είναι ότι παρατήρησαν με γυμνό μάτι πτώσεις μετεωριτών στην αθέατη πλευρά.

«Δεν υπάρχει σύγκριση ανάμεσα στην επιστημονική έρευνα που κάνει ο άνθρωπος από εκείνη μιας μηχανής», μου έλεγε τις προάλλες ο Τζέιμς Κάρεντερ, διευθυντής της ομάδας επιστημονικής έρευνας για το φεγγάρι στην Ευρωπαϊκή Εταιρεία Διαστήματος (ESA), προσθέτοντας: «Ο άνθρωπος κάνει πολύ πιο σύνθετη δουλειά. Το καλύτερο είναι ο συνδυασμός, η συνεργασία ανθρώπου και μηχανής. Η ανθρώπινη εμπειρία του Διαστήματος είναι θεμελιώδης, όσο απίθανη δουλειά κι αν επιτελεί ένα ρομπότ».

Ουσιαστικά η αποστολή «Αρτεμης II» πραγματοποιήθηκε για αυτόν ακριβώς τον λόγο: για να μελετηθεί η αθέατη πλευρά της Σελήνης. Γιατί; Διότι ακριβώς εκεί η NASA σκοπεύει να εγκαταστήσει διαστημικούς σταθμούς. Η έμφαση δίνεται στις περιοχές που έχουν ονομαστεί από τη Διεθνή Αστρονομική Ένωση, Θάλασσα της Ανατολής (Mare Orientale), Θάλασσα του Σμιθ (Mare Smythii) και Λεκάνη Νότιου Πόλου Αϊτκεν (Aiken Basin).

Οι πρώτες δύο περιοχές μοιάζουν με μαύρες κηλίδες, κατάλοιπα αρχαίας λάβας, και είναι πλούσιες σε ισότοπο ήλιο-3, εξαιρετικά σπάνιο στη Γη και πάρα πολύ σημαντικό για μελλοντική παραγωγή ενέργειας μέσω σύντηξης.

Η Λεκάνη Νότιου Πόλου Αϊτκεν είναι ένα σημείο που το φως του

Ηλιου δεν φτάνει ποτέ. Εκεί βρίσκονται μεγάλες ποσότητες πάγου. Στήνοντας εκεί βάσεις, θα υπάρχει πρόσβαση σε νερό, κρίσιμο στοιχείο όχι μόνο για την επιβίωση αλλά και για τη συνολική συντήρηση μιας διαστημικής βάσης.

Μετά το πέρας του σαραντάλεπτου, η πρώτη φωνή που άκουσε το Χιούστον ήταν της Κριστίνα Κοκ. «Χιούστον, εδώ Ιντέγκριτι (σ.σ. η ονομασία της διαστημοσυσκευής «Ωρίων»). Τέστ επικοινωνίας». «Σας ακούμε καθαρά και δυνατά στο Χιούστον», ήρθε αμέσως η απάντηση. Η Κοκ επανέρχεται: «Κι εμείς το ίδιο. Και είναι τόσο σπουδαίο που ακούμε ξανά τη Γη. Ασία, Αφρική και Ωκεανία, σας βλέπουμε και πάλι. Εσείς βλέπετε τώρα το φεγγάρι από εκεί κι εμείς σας βλέπουμε από εδώ. Όταν ξεκινήσαμε την πορεία μας για το φεγγάρι είχα πει ότι δεν αφήνουμε τη Γη αλλά ότι η Γη είναι η επιλογή μας. Και είναι η αλήθεια. Θα εξερευνήσουμε, θα φτιάξουμε σκάφη, θα επισκεφθούμε ξανά τη Σελήνη. Θα κατασκευάσουμε επιστημονικές προφυλακές. Θα ιδρύσουμε εταιρείες, θα τονώσουμε τη βιομηχανία, θα δώσουμε έμπνευση, αλλά, πάνω απ' όλα, θα επιλέξουμε τη Γη. Πάντοτε θα επιλέγουμε ο ένας τον άλλο».

Ο «Ωρίων» έλκεται πλέον από τη βαρύτητα της Γης και την ώρα που γράφονται τούτες οι γραμμές αναμενόταν να πέσει στον Ειρηνικό ωκεανό τα ξημερώματα του Μεγάλου Σαββάτου, ώρα Ελλάδας.

Οι πρωταγωνιστές

Δύο καταληκτικά σχόλια: το ένα αφορά τις έντονες και πολύ ζεστές προσωπικότητες των τεσσάρων αστροναυτών, κάτι που φάνηκε ιδιαίτερα στις ανταλλαγές συζητήσεων με το Χιούστον. Το δεύτερο σχόλιο αφορά το προσωπικό στο Χιούστον: στις αποστολές της δεκαετίας του '60 («Ερμής», «Δίδυμοι» και «Απόλλων») ήταν, αν όχι όλοι, πάντως στη συντριπτική τους πλειονότητα, άνδρες. Το σκηνικό πλέον είναι τελείως διαφορετικό: σε μεγάλο βαθμό είδαμε ότι η επικοινωνία με το «βαθύ διάστημα» έγινε από γυναίκες. Ειδικά στις αποστολές «Απόλλων» οι γυναίκες που έπαιξαν ρόλο ζωτικής σημασίας στους υπολογισμούς των πτήσεων ήταν «κρυμμένες» - αθέατες, όπως η μία πλευρά της Σελήνης. Τώρα, ακούσαμε την Τζένη, από το έδαφος, να συνομιλεί με την Κριστίνα στο διάστημα. Όπως είπε η τελευταία, «η Σελήνη δεν είναι απλώς ένα πόστερ στον τοίχο· είναι ένα αληθινό τοπίο».

«Απόθεμα» πάγου

Στη Λεκάνη Νότιου Πόλου Αϊτκεν στη Σελήνη το φως του Ηλιου δεν φτάνει ποτέ. Εκεί βρίσκονται μεγάλες ποσότητες πάγου. Συνεπώς, θα υπάρχει πρόσβαση σε νερό, κρίσιμο στοιχείο όχι μόνο για την επιβίωση αλλά και για τη συνολική συντήρηση μιας διαστημικής βάσης.

«Επιλέγουμε τη Γη»

«Θα επισκεφθούμε ξανά τη Σελήνη. Θα κατασκευάσουμε επιστημονικές προφυλακές. Θα ιδρύσουμε εταιρείες, θα τονώσουμε τη βιομηχανία, θα δώσουμε έμπνευση, αλλά, πάνω απ' όλα, θα επιλέξουμε τη Γη. Πάντοτε θα επιλέγουμε ο ένας τον άλλο», είπε η αστροναύτης Κριστίνα Κοκ.

Οι αστροναύτες γιορτάζουν την ολοκλήρωση της περιφοράς του σκάφους «Ωρίων» γύρω από τη Σελήνη, τη Μ. Τετάρτη. Τον πιλότο Βίκτορ Γκλόμπερ αγκαλιάζουν (από αριστερά) η Κριστίνα Κοκ, ο Τζέρεμι Χάνσεν και ο κυβερνήτης της αποστολής Ριντ Ουάισμαν.

Ποιοι περνούν
τον «πήχyu»
των 10 εκατ. ευρώ
(Στοιχεία Transfermarkt)

● Εκατ. ευρώ

Κώστας Κουλιεράκης
22 ετών
25 εκατ.
Βόλφσμπουργκ

Χρήστος Μουζακίτης
19 ετών
25 εκατ.
Ολυμπιακός

Μπάμπης Κωστούλας
18 ετών
25 εκατ.
Μπράιτον

Στέφανος Τζήμας
20 ετών
20 εκατ.
Μπράιτον

Γιάννης Κωνσταντέλιας
23 ετών
20 εκατ.
ΠΑΟΚ

Φώτης Ιωαννίδης
26 ετών
18 εκατ.
Σπόρτινγκ Λισ.

Τάσος Δουλίκας
26 ετών
18 εκατ.
Κόμο

Κώστας Τζόλης
23 ετών
15 εκατ.
Ολυμπιακός

Κώστας Μαυροπάνος
28 ετών
15 εκατ.
Γουέστ Χαμ

Γιώργος Βαγιαννίδης
24 ετών
11 εκατ.
Σπόρτινγκ Λισ.

Χρήστος Ζαφειρόης
23 ετών
11 εκατ.
ΠΑΟΚ

Χρήστος Μανδάς
24 ετών
10 εκατ.
Μπόρνμουθ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Του ΑΚΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

«Η Ρεάλ Μαδρίτης εξετάζει σοβαρά την υπογραφή του Κωνσταντίνου Καρέτσα, ενός 18χρονου Έλληνα επιθετικού μέσου που αγωνίζεται στην Γκενκ και πραγματοποιεί μια σεζόν που έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον αρκετών «γιγάντων» στην ήπειρο. Η Γκενκ, γνωρίζοντας το ταλέντο που έχει στα χέρια της, δεν βιάζεται να πουλήσει. Ωστόσο, μια προσφορά κοντά στα 50 εκατ. ευρώ για το ελληνικό «διαμάντι» θα μπορούσε να αλλάξει το τοπίο των διαπραγματεύσεων». Αυτό είναι ένα από τα τελευταία μεταγραφικά σενάρια που δημοσιεύθηκαν σε ισπανικά ΜΜΕ και αφορούν τον νεαρό διεθνή μέσο. Κάποια άλλα κάνουν λόγο για ενδιαφέρον της Μπάγερν, της Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ, της Λίβερπουλ και της Λεβερκούζεν. Ο ομογενής άσος βρίσκεται στην κορυφή μιας «χρυσής» λίστας 15 Ελλήνων ποδοσφαιριστών, όπου η χρηματιστηριακή αξία του καθενός υπολογίζεται σε πάνω από τα 10 εκατ. ευρώ.

Και για αυτούς, ευρωπαϊκοί κολλοσοί δείχνουν το ενδιαφέρον τους: ομάδες από την Premier League για τον Χρήστο Τζόλη, Παρί Σεν Ζερμέν και Γιουβέντους για τον Χρήστο Μουζακίτη και η μισή Μπουντεσλίγκα για τον Γιάννη Κωνσταντέλια, ο οποίος φαντάζει... πολυτέλεια για το ελληνικό πρωτάθλημα.

Πώς φτάσαμε, όμως, μέσα στην πορεία του χρόνου, από κάποιες μετρημένες στα δάχτυλα του ενός χεριού μετακινήσεις, τα σύνορα να «γκρεμιστούν» για να περάσει ο Έλληνας ποδοσφαιριστής;

Από το 1970 και τον Γιώργο Σιδέρη, που ήταν ο πρώτος που έκανε μεταγραφή σε σύλλογο του εξωτερικού και συγκεκριμένα στη βελγική Αντβέρπ, το 1987 και τον Νίκο Αναστόπουλο, που αγωνίστηκε στο Καμπονάτο, μέχρι τις μετέπειτα, το 1996, όπου Νίκος

Μαχλάς, Γιώργος Δώνης και Βασίλης Τσιάρας μεγαλούργησαν σε ολλανδικό, αγγλικό και ισπανικό πρωτάθλημα αντίστοιχα, ανοίγοντας τον δρόμο για τους επόμενους να αγωνιστούν στις κορυφαίες λίγκες. Ακολούθησε μια πλειάδα παικτών: ανάμεσά τους οι Νταμπίζας, Γιαννακόπουλος, Ζαγοράκης, Δέλλας, Γεωργάτος, Καραγκούννης, Γκέκας, Χαριστέας και Κατσουράνης. Όλα ωστόσο μοιάζουν να έχουν αλλάξει με εντυπωσιακό τρόπο.

Συνδυασμός παραγόντων

«Νομίζω πως για να γίνει αυτό το άνοιγμα των συνόρων για τον Έλληνα ποδοσφαιριστή, ευθύνεται ένας συνδυασμός παραγόντων», αναφέρει στην «Κ» ο Νίκος Μαχλάς, ο οποίος μετά έξι περιόδους στον ΟΦΗ, το 1996 οι σκάουτερ της ολλανδικής Φίτεσε, επωφελούμενοι και από τον νόμο Μποσμάν που μόλις είχε εφαρμοστεί, τον απέκτησαν ως κοινοτικό. Ένα χρόνο αργότερα αναδείχθηκε πρώτος σκόρερ στην Ευρώπη με 34 γκολ σε 32 ματς, κερδίζοντας το «Χρυσό Παπούτσι», και φορώντας τη φανέ-

λα του Αγιάξ αποτέλεσε την έως τότε ακριβότερη μεταγραφή του «Αϊαντα». Δεν είναι λίγοι αυτοί που θεωρούν ότι το συγκεκριμένο επίτευγμα του παλαίμαχου Κρητικού άσου ήταν αυτό που έκανε το «κλικ» στους Ευρωπαίους να ασχοληθούν περισσότερο με τους Έλληνες ποδοσφαιριστές και στη συνέχεια να ανοίξουν τις πόρτες τους διάπλατα.

«Οντως, τόσο στην περίπτωση μου όσο και σε αυτές του Δώνη και του Τσιάρτα, έπαιξε ρόλο η συγκυρία του Μποσμάν, με τους οποίους έπαψαν οι περισσότεροι περιορισμοί. Επωφεληθήκαμε, αλλά θεωρώ πως ακόμη και τότε το ρίσκο να αποκτήσουν ευρωπαϊκές ομάδες Έλληνα ποδοσφαιριστή ήταν μεγάλο. Πόσο μάλλον παλιότερα, όπως στην περίπτωση του Αναστόπουλου. Τότε ήταν πολύ δύσκολο να μας εμπιστευθεί ευρωπαϊκός σύλλογος. Προτίμησαν ταλαντούχους παίκτες από την κεντρική Ευρώπη. Η εκτίμησή μου είναι πως αν μπορούμε σε διαδικασία σύγκρισης, τη δεδομένη χρονική στιγμή, δύο με τρία παιδιά, όπως ο Καρέτσας, ο Τζόλης και ο Κωνσταντέλιας,

ναί, έχουν περισσότερο ταλέντο από εμάς τους παλιούς και είναι σε καλύτερο επίπεδο. Σε ό,τι αφορά τους υπόλοιπους και τις χρηματιστηριακές αξίες, έχουμε να κάνουμε με μια υπερεκτίμηση 20% με 30%, που είναι αποτέλεσμα του πώς γίνεται η σύγχρονη διαχείριση των μεταγραφών σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα ποσοστά που μοιράζονται, αλλά και το επικοινωνιακό κομμάτι, παίζουν τον ρόλο τους. Η εξέλιξη του αθλήματος έχει επεκταθεί ραγδαία και έξω από το καθαρά αγωνιστικό σκέλος».

Ο Νίκος Μαχλάς είχε υπερεκτίσει τον ΟΦΗ και από το πόστο του προέδρου και γνωρίζει καλά όλες τις πτυχές που διαμορφώνουν την αξία ενός ποδοσφαιριστή: «Με όλους τους κινδύνους που κρύβει η κάθε αγοραπωλησία, είναι η προοπτική που διαφαίνεται μέσα από την ηλικία και ανεβάζει την τιμή, η μεταπωλητική προοπτική του αγοραστή, οι όροι που βάζει ο πωλητής και άλλοι παράγοντες που πρέπει να συμπέσουν σε ένα κατάνηλο ταμινγκ. Θυμάμαι τον Ρέτσο όταν πήγε στη Λεβερκού-

ζεν, πριν από δέκα χρόνια, αντί 20 εκατομμυρίων. Το ποσό που δαπανήθηκε τότε για τον παίκτη ήταν δυσθεώρητο. Οι Γερμανοί ρίσκαραν και απέτυχαν αφού ο παίκτης επέστρεψε πίσω. Τώρα ο Ρέτσος στα 27 του, που είναι αρχηγός και ηγέτης του Ολυμπιακού, έχει μια πραγματική αξία που μπορεί να φτάνει αυτά τα χρήματα. Αλλά αν θα δείτε, η τιμή του κυμαίνεται κάπου στα 6 εκατ. Αρα λοιπόν το θέμα της αξίας ενός ποδοσφαιριστή είναι σχετικό και διαμορφώνεται από πολλούς παράγοντες. Είναι κάτι σαν “λαχείο”. Και φυσικά είναι και η τάση της αγοράς. Για παράδειγμα, αν η Ρεάλ Μαδρίτης αποκτήσει τον Καρέτσα, θα συμπαρασύρει και τους υπόλοιπους παίκτες μας. Στο πλαίσιο του ανταγωνισμού, η Μπάγερν θα στραφεί στον Κωνσταντέλια, η Γιουβέντους στον Τζόλη και ούτω καθεξής».

Η προσωπικότητα

Πέρα από το καθαρά οικονομικό σκέλος, ο Μαχλάς θέτει και την παράμετρο της πραγματικής αξίας σε βάθος χρόνου: «Αυτή καθορίζεται από τη διάρκεια στην απόδοση. Και αυτό έχει να κάνει όχι μόνο με το ταλέντο, αλλά και με την προσωπικότητα κάθε παίκτη, που θα τον βοηθήσει να κάνει καριέρα. Χωρίς να θέλω να μειώσω τα σημερινά παιδιά, πιστεύω ότι υπολείπονται. Γι’ αυτό δεν είμαι σίγουρος για τη μετέπειτα πορεία τους ακόμη κι αν καταφέρουν κάποια στιγμή να παίξουν σε ελίτ επίπεδο. Το σίγουρο είναι ότι κάθε εποχή έχει τα ταλέντα της. Το άνοιγμα των αγορών έχει καταστήσει πιο εύκολο το αγωνιστικό και οικονομικό “άλμα” για κάθε ταλαντούχο ποδοσφαιριστή. Στην εθνική ομάδα, που είναι ο “καθρέφτης”, υπάρχει μια πλειάδα παικτών κορυφαίας κλάσης. Όμως δεν πιστεύω πως έχει ανέβει τόσο το επίπεδο, απλώς έχει αλλάξει το μοντέλο της αγοράς, που διαμορφώνει και τις εκτιμήσεις».

Εχει αλλάξει η αγορά

Στην εθνική ομάδα, που είναι ο «καθρέφτης», υπάρχει μια πλειάδα παικτών κορυφαίας κλάσης. Όμως δεν πιστεύω πως έχει ανέβει τόσο το επίπεδο, απλώς έχει αλλάξει το μοντέλο της αγοράς.

ΑΠΟΨΗ

Άλλο η στήριξη και άλλο οι ανεπίδεκτοι μαθήσεως!

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΔΗ

Δεν είναι θέμα στήριξης. Είναι θέμα ρεαλιστικής αξιολόγησης κάποιων διατιπών. Δεν είναι θέμα ευκαιριών, είναι θέμα ικανότητας τόσο στην αντίληψη όσο και την εφαρμογή των κανονισμών. Αν είναι και θέμα σκοπιμότητας χρειάζονται αποδείξεις, κανείς, ωστόσο, δεν μπορεί να αδικήσει και εύκολα να διαψεύσει όποιους το πιστεύουν. Η κυπριακή διατιπία νοσεί εδώ και χρόνια. Και ένας από τους λόγους που κάθε χρόνο τα ίδια περίπου βλέπουμε, τα ίδια περίπου προβλήματα και λάθη συζητάμε, για τις ίδιες περιπτώσεις κάποιοι γελάνε και κάποιοι κλαίνε, είναι γιατί τα ίδια πρόσωπα, οι ίδιοι διατιπτές βρίσκονται

κάθε χρόνο στο προσκήνιο και στο επίκεντρο της κριτικής.

Τι στήριξη, για παράδειγμα και σε ποια βελτίωση να ευελπιστείς, για τον διατιπτή-βαριστή του πρόσφατου αγώνα της ΕΝΙΠ με τον Ολυμπιακό, σε σχέση με την τελευταία φάση του αγώνα; Τι προσδοκίες μπορεί να υπάρχουν για ένα διατιπτή που βλέπει απ’ όσες κάμερες έχει στη διάθεσή του μια φάση, για περίπου τρία λεπτά και αποφασίζει λάθος; Και τι μένει ως απάντηση, όταν αποκλειστεί οποιαδήποτε άλλη αιτία λάθους, πέραν από την ικανότητά του; Πόσα ανάλογα τέτοια σοβαρά λάθη μετρήσαμε και φέτος, ειδικά το τελευταίο χρονικό διά-

στημα; Κάποια διορθώθηκαν από το VAR και κάποια δυστυχώς όχι, μετατρέποντας τα λάθη σε γκάφες ολκής! Είναι ή δεν είναι τα σοβαρά λάθη φέτος, από τους ίδιους διατιπτές που ανάλογα βρέθηκαν στο στόχαστρο κριτικής και πέρσι και γενικότερα τα τελευταία χρόνια; Αν κάποιος απαντήσει αρνητικά, είτε σε άλλη χώρα ζει, είτε άλλο άθλημα παρακολουθεί.

Και αφού λοιπόν, σωστά, δεν μπορεί να θεωρηθεί ιδανική η λύση για ξένους διατιπτές. Αφού και πρακτικά κάτι τέτοιο δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε όλα τα παιχνίδια, καιρός να αλλάξει το... τροπάρι, αν πραγματικά οι αρμόδιοι θέλουν να επιτύχουν βελτίωση

της κατάστασης στην κυπριακή διατιπσία. Πρώτα και κύρια με αξιολόγηση και ξεκαθάρισμα. Είναι φανερό ότι κάποιοι δεν μπορούν, κάποιοι δοκιμάστηκαν κατ’ επανάληψη και έχουν αποτύχει. Η στήριξη και πολύ περισσότερο η επιμονή στους ίδιους δεν βγάζει πουθενά. Νέα πρόσωπα με κατάλληλη εκπαίδευση για μια σωστή ανέλιξη είναι το αντίδοτο. Μέχρι να βρούμε τα νέα, άφθαρτα και κυρίως κατάλληλα πρόσωπα στον χώρο της διατιπσίας. Και όσο χρειαστεί, η λύση, προσωρινή έστω, είναι η συμμετοχή ξένων.

Λάθη πάντα θα υπάρχουν. Στήριζεις τους διατιπτές που μαθαίνουν από τα λάθη τους, αυτούς

που παρουσάζουν σταθερά βελτίωση, έστω και αν τελειοί και αλάνθαστοι ποτέ δεν θα προκύψουν. Λάθη αναπόφευκτα θα γίνονται, ακόμη και από τους καλύτερους. Στην εποχή του VAR, ωστόσο, τις γκάφες θα πρέπει να τις αποφεύγεις. Αν όχι, αποφεύγεις (στην ουσία αποκλείεις) αυτούς που τις κάνουν. Και ούτε οι τιμωρίες των αποκλεισμών κάποιων διατιπτών από τους ορισμούς μιας ή περισσότερων αγωνιστικών βοηθά. Πολύ περισσότερο όταν ορίζονται στη συνέχεια σε δύο αγώνες μιας αγωνιστικής, απλώς και μόνο για να καλύψουν τη... χασούρα και την οικονομική ζημιά της τιμωρίας τους...

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
-1,87%

Χ.Α.
5,07%

3,67%

4,13%

6,79%

6,73%

4,75%

-12,67%

1,06%

ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ

Τα Στενά άνοιξαν,
η κανονικότητα
θα αργήσει

Η επαναλειτουργία των Στενών του Ορμούζ είναι ένα σημαντικό βήμα για να ομαλοποιηθούν οι διελεύσεις πλοίων με ενεργειακό φορτίο μέσω του Περσικού Κόλπου, αλλά θα χρειαστούν μήνες για να ξαναρχίσει κανονικά η ροή πετρελαίου και φυσικού αερίου από την περιοχή. Δεκάδες διυλιστήρια, εγκαταστάσεις αποθήκευσης και κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου σε τουλάχιστον εννέα χώρες έχουν πληγεί από επιθέσεις. Την ίδια ώρα, η αβεβαιότητα παραμένει. **Σελ. 9**

ALPHA BANK

REAL ESTATE

Τα μικρά ακίνητα
γίνονται πιο ακριβά

Στροφή στην ανάπτυξη κατοικιών μικρότερων επιφανειών πραγματοποιούν όλο και περισσότεροι κατασκευαστές, προσαρμοζόμενοι στη νέα πραγματικότητα της αγοράς στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ReDataset, κατά το 2025 οι τιμές πώλησης των μικρότερων ακινήτων αυξήθηκαν με ταχύτερο ρυθμό. **Σελ. 12**

Οι εκποιήσεις ως πρόβα συμμαχιών

Ο πρόεδρος Νίκος Χριστοδουλίδης έχει ήδη εκφράσει προβληματισμό για τη σύνθεση της επόμενης Βουλής

Η τελική Ολομέλεια της παρούσας Βουλής για τις εκποιήσεις ανέδειξε ένα πιθανό νέο πλέγμα συμμαχιών για τη νέα Βουλή. Πρακτικά, διαμορφώθηκαν δύο βασικοί άξονες. Από τη μία η σύγκλιση ΑΚΕΛ, Οικολόγων και ΕΔΕΚ και

από την άλλη η συνεργασία ΔΗ-ΣΥ, ΔΗΚΟ και ΔΗΠΑ. Το ΕΛΑΜ στήριξε προτάσεις του ΑΚΕΛ, ενώ ερωτηματικά γεννώνται για τη στάση που θα έχουν μεθαύριο στα θέματα της οικονομίας τα κόμματα Άμεση Δημοκρατία,

Volt Κύπρου και ΑΛΜΑ, καθώς εάν μπουν στη Βουλή αναπόφευκτα θα επηρεάσουν καθοριστικά τις μελλοντικές ισορροπίες. Ο πρόεδρος Νίκος Χριστοδουλίδης έχει ήδη εκφράσει προβληματισμό για τη σύνθεση της επόμε-

νης Βουλής, διαβλέποντας τις αλλαγές στους συσχετισμούς. Οι εκποιήσεις και οι προτάσεις νόμου που ψηφίστηκαν, ή τα δύο κυβερνητικά νομοσχέδια που ήρθαν και πέρασαν, ανέδειξαν ότι το πρόβλημα με τα μη εξυ-

πηρετούμενα δάνεια μπορεί να έχει φύγει από τις τράπεζες, αλλά είναι υπαρκτό. Στα 19,3 δισ. ευρώ ανέρχονται τα υπόλοιπα των συνολικών συμβάσεων δανείων που κατείχαν οι εν λόγω εταιρείες στο τέλος του 2025. **Σελ. 3**

Στο σφυρί 300 vintage Cartier

Τα πιο περιζήτητα σχέδια vintage ρολογιών του οίκου Cartier, που καλύπτουν σχεδόν έναν αιώνα και περιλαμβάνονται σε συλλογή, πρόκειται να δημοπρατηθούν από τον οίκο Sotheby's. Με τίτλο «The Shapes of Cartier: The Finest Vintage Grouping Ever Assembled», οι δημοπρασίες των αντικείμενων σε Χονγκ Κονγκ, Γενεύη και Νέα Υόρκη αναμένεται να αποφέρουν πάνω από 15 εκατ. δολάρια μέχρι τον Δεκέμβριο. Η συλλογή περιλαμβάνει πάνω από 300 ρολόγια. **Σελ. 10**

ΠΑΥΛΟΣ ΛΟΪΖΟΥ

Δεν φρενάρουν
οι τιμές
των ακινήτων

Η γεωπολιτική αστάθεια στη Μέση Ανατολή λειτουργεί, παραδόξως, ως καταλύτης για αύξηση των τιμών στην Κύπρο, τονίζει ο διευθύνων σύμβουλος της πλατφόρμας ανάλυσης δεδομένων Ask Wire, Παύλος Λοΐζου. Αναφέρει, η Κύπρος έχει ιστορικά επωφεληθεί από γεωπολιτικές αναταράξεις. **Σελ. 4**

ΕΛΛΑΔΑ

Σε επιφυλακή
οι ακτοπλοϊκές
εταιρείες

Σχέδια προκειμένου να αντεπεξέλθουν σε ενδεχόμενη κλιμάκωση της κρίσης αξιολογούν οι ελληνικές ακτοπλοϊκές επιχειρήσεις. Η απειλή, σε περίπτωση που η κρίση κρατήσει ακόμη, συνιστάται τόσο στην περαιτέρω εκτόξευση του κόστους των καυσίμων όσο και σε ενδεχόμενη έλλειψη τους. **Σελ. 6**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των **ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ** και **ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ**

Ερευνητική υποδομή και διαμόρφωση οικονομικής πολιτικής

Εντός της Ε.Ε., δραστηριοποιείται μεγάλος αριθμός υψηλού επιπέδου ερευνητικών κέντρων, που επικεντρώνονται στην επιστημονική μελέτη θεμάτων γενικότερου οικονομικού ενδιαφέροντος. Τα κέντρα αυτά υποβοηθούν, με πρακτικό τρόπο, τα αρμόδια όργανα της Ε.Ε. και των εθνικών κυβερνήσεων στη διαμόρφωση της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής. Η ύπαρξη τέτοιων δομών αποτελεί βασικό συστατικό ενός σύγχρονου και τεκμηριωμένου συστήματος λήψης αποφάσεων.

Ένα τέτοιο αξιολογικό ερευνητικό κέντρο στην Κύπρο είναι το Κέντρο Οικονομικών Μελετών, το οποίο δραστηριοποιείται στα πλαίσια του Πανεπιστημίου Κύπρου και αξιοποιείται όλο και περισσότερο από διάφορα κυβερνητικά τμήματα για μελέτη σημαντικών οικονομικών και κοινωνικών θεμάτων. Σε πρό-

σφατη ημερίδα, παρουσιάστηκαν το έργο καθώς και χρήσιμες μελέτες που διεξήγαγε το Κέντρο, με όρους εντολής της κυβέρνησης. Παραδείγματα τέτοιων μελετών αποτελούν η ανάλυση των επιπτώσεων: (α) στην ανάπτυξη και την απασχόληση του Προγράμματος Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Κύπρου, (β) της φορολογικής μεταρρύθμισης, (γ) της κλιματικής αλλαγής, (δ) της συνεισφοράς του τουρισμού στην οικονομία, (ε) της εξέλιξης της παραγωγικότητας, κ.λπ.

Η στήριξη κυβερνητικών αποφάσεων σε επιστημονικές μελέτες αποτελεί άριστη πρακτική και ενδείκνυται να αναβαθμιστεί, μέσω της ενθάρρυνσης δημιουργίας περισσότερων ποιότητας ερευνητικών κέντρων. Προϋποθέσεις για αποτελεσματική λειτουργία τέτοιων κέντρων είναι (i) η στελέχωση με άριστα

καταρτισμένο επιστημονικό προσωπικό, (ii) η διασύνδεση με άλλα εγχώρια και διεθνή ακαδημαϊκά ιδρύματα και ερευνητικά κέντρα, και (iii) η τροφοδότηση με βάσεις δεδομένων από στατιστικές υπηρεσίες, κυβερνητικά ιδρύματα και ιδιωτικούς οργανισμούς. Σημαντικό στοιχείο είναι επίσης η διάχυση των αποτελεσμάτων των ερευνών στο ευρύ κοινό, εφόσον η διαφάνεια και η προσβασιμότητα των ευρημάτων ενισχύουν την εμπιστοσύνη των πολιτών και διευκολύνουν τον δημόσιο διάλογο.

Η επιστημονική τεκμηρίωση κυβερνητικών αποφάσεων δεν υποκαθιστά την πολιτική διαβούλευση με πολιτικά κόμματα και εμπλεκόμενους φορείς, αντίθετα, την υποβοηθά με την επεξεργασία εναλλακτικών σεναρίων και την αντικειμενική ανάλυση των μακροοικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων. Με τον τρόπο

αυτό, περιορίζεται ο κίνδυνος λήψης ad hoc αποφάσεων που σπνρίζονται σε βραχυχρόνιες οπτικές και πιέσεις από οργανωμένα σύνολα, οι οποίες δεν λαμβάνουν υπόψη τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα της κοινωνίας.

Η κυβέρνηση οφείλει να σπνρίξει τη δημιουργία ερευνητικών κέντρων, τόσο γενικού όσο και εξειδικευμένου χαρακτήρα, που να καλύπτουν δημόσια και ιδιωτικά ακαδημαϊκά ιδρύματα και μεγάλους ιδιωτικούς οργανισμούς. Υποστηρικτικά μέτρα πολιτικής περιλαμβάνουν: (α) τη δημιουργία θεσμικού πλαισίου, υπό την αιγίδα του αρμόδιου Υφυπουργείου, που να διασφαλίζει την ανεξάρτητη λειτουργία και να καθορίζει ελάχιστα ποσοτικά κριτήρια σύστασης ερευνητικών κέντρων, υιοθετώντας άριστες πρακτικές στα πλαίσια της Ε.Ε., (β) τη διεύρυνση της πρακτικής ανάθεσης μελετών σε

ερευνητικά κέντρα, (γ) τη δημιουργία μηχανισμών χρηματοδότησης, με διαφανή και αντικειμενικά κριτήρια και διαδικασίες, που να καλύπτουν μέρος των δαπανών των Κέντρων, και (δ) την ενθάρρυνση εξεύρεσης πρόσθετων χρηματοδοτικών πόρων από ανταγωνιστικά διεθνή προγράμματα και ιδιωτικούς οργανισμούς. Στη βάση διεθνών πρακτικών, είναι καίριας σημασίας οι κυβερνήσεις να καλύπτουν μόνο μέρος της συνολικής χρηματοδότησης και να διατηρούν, με αυτό τον τρόπο, ισχυρά κίνητρα στα ερευνητικά κέντρα να εξεύρουν πρόσθετους πόρους, αποφεύγοντας τη δημιουργία ερευνητικών κέντρων πλήρως εξαρτώμενων από το κράτος.

Ο Ανδρέας Χαράλαμπος και ο Όμηρος Πισσαρίδης είναι οικονομολόγοι και οι απόψεις που εκφράζουν είναι προσωπικές.

πρω

Ευχές για ένα
χαρούμενο Πάσχα!

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Γιατί το Ιράν βγαίνει ενισχυμένο

Η Τεχεράνη ανακάλυψε τον τρόπο να προκαλεί οικονομικά δυσβάσταχτο πόνο στη Δύση. Κατά τη διάρκεια αυτού του πολέμου, το Ιράν κατάφερε να πλήξει σημαντικές ενεργειακές υποδομές των γειτονικών χωρών και να μπλοκάρει τα Στενά του Ορμούζ προς ίδιον όφελος. Σήμερα εμφανίζεται έτοιμο να εκμεταλλευτεί τα Στενά για να συνεχίσει να χρηματοδοτεί φιλικά προσκείμενους στρατούς και εξοπλιστικά προγράμματα. Σύμφωνα με πληροφορίες, το καθεστώς του Ιράν χρεώνει \$2 εκατ. για να επιτρέψει την ασφαλή διέλευση ενός πλοίου από τα Στενά του Ορμούζ. Αν δεχθούμε πως από τα στενά περνούν 150 πλοία την ημέρα, τότε όλοι μπορούν να αντιληφθούν γιατί το καθεστώς του Ιράν ίσως βγει πολύ πιο ενισχυμένο μέσα από αυτόν τον πόλεμο.

● ● ● ●

Αποκλιμάκωση γεμάτη ερωτηματικά

Η αποκλιμάκωση που επιχειρείται στον πόλεμο με το Ιράν είναι απόλυτα επιθυμητή και αναγκαία. Η ουσία της συμφωνίας, πέραν της κατάπαυσης του πυρός, αφορά και στο άνοιγμα των Στενών του Ορμούζ, που θα μπορούσε να απελευθερώσει το εμπόριο και να διευκολύνει τις ενεργειακές ροές. Εδώ όμως είναι και το αγκάθι, αφού σύμφωνα με τα όσα λέει η Τεχεράνη ο έλεγχος των Στενών θα διεξάγεται από τους φρουρούς της επανάστασης, κάτι που ίσως να μην ικανοποιεί την αμερικανο-ισραηλινή πλευρά. Προβληματισμό επίσης προκαλεί και η επιμονή της Τεχεράνης πως στο κείμενο συμφωνίας που κυκλοφορεί στα Φαρσί περιλαμβάνεται όρος που παραπέμπει σε αποδοχή των ενεργειών του Ιράν για εμπλουτισμό ουρανίου. Αυτό σίγουρα δεν θα μπορούσε να γίνει αποδε-

Χωρίς αποκατάσταση της ισορροπίας, το αυξημένο κόστος ενέργειας και λιπασμάτων απειλεί με επισιτιστική κρίση.

κτό από τη Δύση και άρα οι ανησυχίες για τη συνέχεια πολλές. Πάντως, ακόμα και μετά την εκκευρία, συνεχίστηκαν οι συγκρούσεις, ενώ το Ισραήλ επιμένει πως η Χεζμπολάχ δεν περιλαμβάνεται στην εκκευρία.

● ● ● ●

60% στα καύσιμα κίνησης

Η ενεργειακή κρίση βρίσκεται προ των πυλών. Μέχρι σήμερα γνωρίζαμε ότι τα φτωχότερα εισοδηματικά στρώματα δαπανούν σε ενέργεια πολύ περισσότερα από τα πλουσιότερα ως ποσοστό των απολαβών τους. Τώρα, όμως, έχουμε

στοιχεία μέσα από τα οποία η μέση ετήσια δαπάνη ανά νοικοκυριό ανέρχεται σε €3.700 και κατανέμεται κατά 33% σε ηλεκτρισμό, 10% σε θέρμανση και 57% σε κίνηση. Ενδιαφέρον εύρημα και το ότι τα φτωχότερα νοικοκυριά δαπανούν σε ενέργεια €1.600 ή 13% των εισοδημάτων τους, σε αντίθεση με τα πλουσιότερα νοικοκυριά που δαπανούν €6.100 ή 4% των εισοδημάτων τους. Προκύπτει συνεπώς ότι έχει δίκιο η Ε.Ε. που μας υπενθυμίζει κάθε φορά πως η όποια επιδότηση θα πρέπει να είναι στοχευμένη, αλλά για μια χώρα χωρίς δεδομένα αυτά είναι ψιλά γράμματα.

● ● ● ●

Οι εκπομπές πρόβα για τη συνέχεια

Η Βουλή, σε μια ακατανόητη ολομέλεια, ψήφισε ένα σωρό νομοσχέδια για τις εκπομπές, σε μια προσπάθεια αλίευσης ψηφοφόρων λίγο πριν τις εκλογές και την αυτοδιάλυσή της. Μεταξύ των νόμων που ψηφίστηκαν είναι και τα δύο νομοσχέδια του υπουργείου Οικονομικών που ενισχύουν τις εξουσίες του χρηματοοικονομικού επιτρόπου. Κατά τα άλλα, είχαμε 10 προτάσεις νόμου για το ίδιο θέμα, ενδεικτικό του τι θα πρέπει να αναμένεται από τη νέα Βουλή. Το μπαλάκι πλέον βρίσκεται στον

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Τιμή Εξαγοράς Αμοιβαίων Κεφαλαίων

Τιμή Εξαγοράς Αμοιβαίων Κεφαλαίων καλείται η τιμή στην οποία ο επενδυτής ρευστοποιεί τα μερίδια Αμοιβαίων Κεφαλαίων και υπολογίζεται εάν αφαιρέσουμε πιθανή προμήθεια εξαγοράς των Αμοιβαίων Κεφαλαίων από την καθαρή τιμή των μεριδίων.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών

Πρόεδρο που έχει όλο το πολιτικό βάρος στις πλάτες του. Αξίζει να αναφερθεί πως η μόνη ουσιαστική πρόταση για ένα καλύτερο εκλογικό αποτέλεσμα, μπορεί να ισχυριστεί πως το πέτυχε η ΔΗΠΙΑ που κατάφερε αναστολή εκπομπών πρώτης κατοικίας μέχρι το τέλος του καλοκαιριού.

● ● ● ●

Στενεύουν τα περιθώρια για ανάκαμψη

Δεν ικανοποιήθηκε το ΚΕΒΕ από τον τρόπο που χειρίστηκε τον τουρισμό η κυβέρνηση και ζητά άμεσα μέτρα στήριξης, αφήνοντας αιχμές για ολιγωρία. Η ανακίνηση εκφράζει φόβους για περιορισμό δραστηριοτήτων, απώλειες εισοδημάτων και θέσεων εργασίας, καθώς και ευρύτερες κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες. Κλείνοντας το ΚΕΒΕ κάνει λόγο για «χάσιμο» και του μήνα Μαΐου, στενεύοντας τα περιθώρια για τουριστική ανάκαμψη το 2026.

Χαμηλώνει ο πήχυς για την αρτηριακή πίεση

Της ΠΟΛΑ ΣΠΑΝ

Η ασθενής επισκέφθηκε αρχικά τον δρ Μαρκ Σουπιάνο το 2017, επειδή η οικογένειά της ανησυχούσε για την απώλεια της βραχυπρόθεσμης μνήμης της.

Καθώς λάμβανε το ιατρικό ιστορικό της και κατέγραφε τα ζωτικά της σημεία, ο Σουπιάνο – γηγιάτρος στο Πανεπιστήμιο της Γιούτα – εντόπισε ένα ανησυχητικό στοιχείο: η αρτηριακή της πίεση ήταν 148/86, υψηλότερη από το φυσιολογικό, παρότι λάμβανε ήδη δύο φάρμακα που προορίζονταν να τη μειώσουν.

Διάφοροι παράγοντες θα μπορούσαν να έχουν συμβάλει σε αυτήν την ένδειξη, μεταξύ των οποίων το αντιφλεγμονώδες φάρμακο που λάμβανε η 78χρονη για τους πόνους της αρθρίτιδας, μια διατροφή πλούσια σε νάτριο και η έλλειψη τακτικής άσκησης. Είχε επίσης αναφέρει στον Σουπιάνο ότι συνήθιζε να πίνει μερικά ποτήρια κρασί κάθε βράδυ.

Αφού ο γιατρός συζήτησε μαζί της τρόπους για να μειώσει τον κίνδυνο, η γυναίκα και ο σύζυγός της γράφτηκαν σε γυμναστήριο. Σταμάτησε να λαμβάνει το αντιφλεγμονώδες και περιορίσε το αλάτι και το αλκοόλ, με αποτέλεσμα οι συστολικές τιμές της αρτηριακής πίεσης να υποχωρήσουν στην περιοχή του 130 έως 140 – επίπεδα που εξακολουθούσαν να χαρακτηρίζονται ως υπέρταση, σύμφωνα με τις οδηγίες που εξέ-

δωσαν αργότερα εκείνη τη χρονιά η Αμερικανική Καρδιολογική Εταιρεία και το Αμερικανικό Κολέγιο Καρδιολογίας, αλλά θεωρούνταν πιο αποδεκτά. (Η συστολική πίεση είναι ο ανώτερος αριθμός στην ένδειξη της αρτηριακής πίεσης και ο κλινικά σημαντικότερος.)

Νοντική έκπτωση

Μέχρι το 2019, ωστόσο, η ασθενής είχε διαγνωστεί με ήπια νοντική έκπτωση και τότε άρχιζαν επίσης να εμφανίζονται επισημονικά στοιχεία που συνέδεαν την υπέρταση –τον ιατρικό όρο για την υψηλή αρτηριακή πίεση– με την άνοια. «Δεν ήμουν τόσο επιθετικός όσο θα έπρεπε», θυμάται ο Σουπιάνο. Πρόσθεσε ένα τρίτο φάρμακο στο θεραπευτικό σχήμα για την υπέρταση και οι μετρήσεις της έπεσαν στο 120 ή και χαμηλότερα. Οι μεταβαλλόμενες οδηγίες για τον έλεγχο της αρτηριακής πίεσης ίσως θυμίζουν σε όσους βρίσκονται σε προχωρημένη ηλικία μια χορευτική μόδα της νιότης τους, το λιμπο και τον στίχο που τραγουδούσε ο Τσάμπι Τσέκερ: «Πόσο χαμηλά μπορείς να πας;».

Για περισσότερο από 25 χρόνια, μια ένδειξη 140/90 ή χαμηλότερη θεωρείτο φυσιολογική, σύμφωνα με τις οδηγίες της Αμερικανικής Καρδιολογικής Εταιρείας και του Αμερικανικού Κολεγίου Καρδιολογίας. Όμως η αναθεώρηση του 2017 εισήγαγε σημαντικές αλλαγές, βασισμένες στα αποτε-

JOHN R. DESSEAU / THE NEW YORK TIMES

λέσματα της εμβληματικής μελέτης SPRINT, στην οποία συμμετείχαν ενήλικες άνω των 50 ετών με υψηλό καρδιαγγειακό κίνδυνο.

Η μελέτη SPRINT έδειξε ότι η εντατική θεραπεία με στόχο τη μείωση της συστολικής πίεσης κάτω από το 120 περιορίσε σημαντικά τον κίνδυνο εμφράγματος, εγκεφαλικού, άλλων καρδιαγγειακών νοσημάτων και συνολικής θνησιμότητας, ώστε οι ερευνη-

τές διέκοψαν τη μελέτη πρόωρα.

Εκριναν ότι θα ήταν ανήθικο να στερηθεί η μισή ομάδα των συμμετεχόντων τα οφέλη της εντατικής θεραπείας. Έτσι, οι οδηγίες του 2017 συνέστησαν φαρμακευτική αγωγή για όσους έχουν συστολική αρτηριακή πίεση πάνω από 130.

Οι πιο πρόσφατες αναθεωρήσεις, που εκδόθηκαν στα τέλη του περασμένου έτους, ενθαρ-

ρύνουν για ακόμη αυστηρότερο έλεγχο. Συνιστούν οι ασθενείς με καρδιαγγειακό κίνδυνο να στοχεύουν σε συστολικές τιμές κάτω από 120 και χαρακτηρίζουν αυτόν τον στόχο «λογικό» ακόμη και για όσους δεν έχουν υψηλό κίνδυνο. Μετρήσεις που πριν από λίγα χρόνια θεωρούνταν φυσιολογικές ορίζονται πλέον ως υπέρταση. Η αρτηριακή πίεση συνήθως αυξάνεται με την ηλικία, διότι «καθώς οι αρτηρίες γίνονται πιο άκαμπτες, η καρδιά πρέπει να αντλεί το αίμα πιο δυνατά», εξηγεί η δρ Ερικα Σπατς, διευθύντρια του προγράμματος προληπτικής καρδιαγγειακής υγείας στην Ιατρική Σχολή του Γέιλ. Από το 2021 έως το 2023, περίπου τα δύο τρίτα των ενηλίκων άνω των 65 ετών είχαν υπέρταση, σύμφωνα με τον τότε ισχύοντα ορισμό.

Ωστόσο, οι πρόσφατες αναθεωρήσεις θα μπορούσαν «να χαρακτηρίσουν πολύ περισσότερους ανθρώπους υπερτασικούς», λέει η δρ Ρίτα Ρέντμπεργκ, καρδιολόγος στο Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας στο Σαν Φρανσίσκο.

Καρδιά και εγκέφαλος

Για τον Σουπιάνο, πρόσφατες μελέτες στις ΗΠΑ και στην Κίνα που δείχνουν γνωστικό όφελος από χαμηλότερες τιμές αρτηριακής πίεσης «έχουν γείρει την πλάστιγγα» υπέρ αυτής της προσέγγισης στους ηλικιωμένους. «Ο,τι είναι καλό για την καρδιά είναι καλό και για τον εγκέφαλο», τονίζει, χαρακτηρίζοντας τα ευρή-

ματα αυτά «μοχλό για να δώσουμε στους ανθρώπους μεγαλύτερο κίνητρο να προσέχουν την αρτηριακή τους πίεση. Μπορεί να μη θέλουν να ζήσουν περισσότερο, αλλά θέλουν να διατηρήσουν τη γνωστική τους λειτουργία για περισσότερο χρόνο».

Σχεδόν όλες οι μεγάλες ιατρικές ενώσεις, μεταξύ των οποίων και η Αμερικανική Γηριατρική Εταιρεία (στην οποία ο Σουπιάνο είναι πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου), έχουν στηρίξει τις νεότερες οδηγίες. «Παλαιότερα ήμουν πιο επιεικής με πολλούς από τους ηλικιωμένους ασθενείς μου», αναφέρει ο δρ Τζον Ντόντσον, καρδιολόγος και ερευνητής στο Ιατρικό Κέντρο Langone του Πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης. «Αν επέλεγα την υπερθεραπεία για την υπέρταση, θα συνέβαιναν άσχημα πράγματα».

Η αρτηριακή πίεση που πέφτει πολύ χαμηλά –υπόταση– μπορεί να προκαλέσει ζάλη και λιποθυμία ή τραυματισμούς από πτώσεις. Τώρα, όμως, λέει ο Ντόντσον, «αντιμετωπίζω τους ηλικιωμένους ασθενείς μου πιο επιθετικά». Παρότι οι μεγαλύτεροι σε ηλικία συμμετέχοντες στη μελέτη SPRINT παρουσίασαν περισσότερους τραυματισμούς από πτώση, το ποσοστό δεν ήταν υψηλότερο σε όσους λάμβαναν εντατική θεραπεία, σε σύγκριση με εκείνους που λάμβαναν την τυπική θεραπεία. Μεταξύ των ατόμων άνω των 75 ετών ήταν περίπου 5% και στις δύο ομάδες.

Orthodoxou
Employment

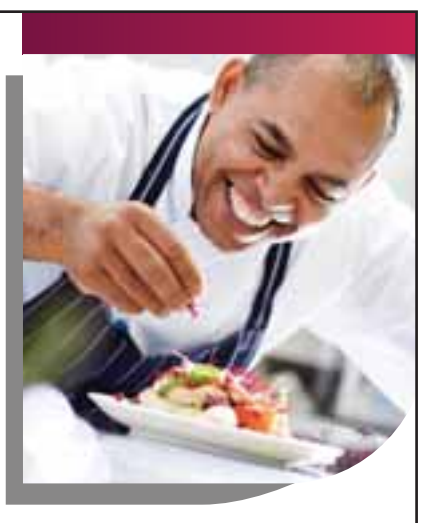
Ideal staff from third countries for your needs!

+357 24 841 111

orthodoxouemployment.com

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Οι εκποιήσεις και η βελτιστοποίηση του Πλαισίου, πέραν από την ουσία του ζητήματος, ότι πράγματι υπήρχε και υπάρχει χώρος, σε μία δεύτερη ανάγνωση δείχνουν ότι υπάρχει ένα υπό διαμόρφωση περιβάλλον συμμαχίας μεταξύ των κομμάτων, τροχιοδεικτικό για την επόμενη Βουλή των Αντιπροσώπων. Η τιτανομαχία των κομμάτων από τον Γενάρη για να καταλήξουν τελικά σε πολλές προτάσεις νόμου που τελικά αρκετές από αυτές συνυπογράφηκαν, δεικνύει τις ισορροπίες-συμμαχίες που θα δούμε στη νέα Βουλή, αλλά μπορεί να είναι και τροchioδεικτικές και για τις προεδρικές εκλογές του 2028.

Ενδεικτική και η δήλωση του προέδρου Χριστοδουλίδη προ μερικών ημερών, που εξέφρασε τον προβληματισμό του για τη σύνθεση της επόμενης Βουλής, ενώ προχώρησε και σε δήλωση-κριτική στην παρούσα σύνθεση, για προτάσεις που ψηφίζονται και είναι αντισυνταγματικές. Φαίνεται να έχει αντιληφθεί πως οι συμμαχίες έχουν ήδη διαμορφωθεί και ότι η τελευταία πράξη της παρούσας Βουλής με τις εκποιήσεις τις έδειξε ήδη.

Θα πρέπει να θεωρείται δεδομένο πλέον ότι θα ανοίξει εκ νέου το πρόγραμμα «Ενοίκιο έναντι δόσης» για δανειολήπτες που έχουν και τη δυνατότητα και τη θέληση να αποπληρώσουν το χρέος τους.

Από τις προτάσεις που κατατέθηκαν και συνυπογράφησαν για τις εκποιήσεις, είδαμε ένα περιβάλλον συμμαχίας-μπλοκ των κομμάτων ΑΚΕΛ, Οικολόγων και ΕΔΕΚ και ένα μπλοκ Δημοκρατικού Συναγερμού, της ΔΗΠΑ και του ΔΗΚΟ. Την ίδια ώρα, αυτή τη φορά με τις εκποιήσεις, είδαμε πως το ΕΛΑΜ στήριξε τις προτάσεις του ΑΚΕΛ - Οικολόγων για τις τράπεζες.

Πρακτικά, για να απλοποιήσουμε τα πράγματα, υπάρχει ένας νέος χάρτης ο οποίος βασίζεται στην οικονομική προσέγγιση των κομμάτων και να περνούν προτάσεις νόμου από κόμ-

ματα που μέχρι πρότινος δεν έκαναν «γκελ» σε αυτά τα θέματα και δεν είχαν κάποια υποστήριξη. Ερωτηματικά πλέον δημιουργούνται και για τα τρία κόμματα που υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να συνθέτουν τη νέα Βουλή, της Άμεσας Δημοκρατίας του Φειδία Παναγιώτου, του ΑΛΜΑ από τον πρώην γενικό ελεγκτή της Δημοκρατίας Οδυσσέα Μιχαηλίδη και του Volt Κύπρου. Το κόμμα του Φειδία για παράδειγμα συντάσσεται με το ΑΚΕΛ και τις προσεγγίσεις του με τις εκποιήσεις, με τρανό παράδειγμα και τις διαδηλώσεις έξω από τη Βουλή για τις εκποιήσεις.

Δεν πρέπει να προτρέχουμε, αλλά το Volt Κύπρου ενώ έχει μια αριστερόστροφη προσέγγιση στα κοινωνικά θέματα, στα οικονομικά έχει μία κλίση περισσότερο θα λέγαμε φιλελεύθερη. Όσον αφορά στο κόμμα ΑΛΜΑ και την οικονομία, ακόμα είναι μικτά τα σήματα που στέλνει.

Οι προϋπολογισμοί

Αν αφήσουμε στην άκρη προς το παρόν κρίσιμες Ολομέλειες με θέματα «καυτά» όπως αυτό των εκποιήσεων, η σύνθεση της Βουλής που «έζησε» η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη δεν ήταν

προβληματική για να περνούν νομοσχέδια, ακόμα και οι προϋπολογισμοί του κράτους. Δεν είναι απίθανο λοιπόν να δούμε να μην βρίσκεται η απαραίτητη πλειοψηφία ακόμα και για την ψήφιση επόμενων προϋπολογισμών, εφόσον τα κόμματα δεν θα συμφωνούν με την εκάστοτε οικονομική πολιτική και τη διάθεση των κονδυλίων. Στο όχι τόσο μακρινό 2020 δεν είχε ψηφιστεί ο προϋπολογισμός του 2021, γεγονός που είχε κλονίσει την Κύπρο.

Πώς πέρασαν οι προτάσεις

Στην ψήφιση των προτάσεων για

τις εκποιήσεις κύριο ρόλο έπαιξε το ΔΗΚΟ και το ΑΚΕΛ. Υπήρξε συμπλευση ΑΚΕΛ, ΔΗΚΟ, ΔΗΠΑ και Οικολόγων σε σειρά προτάσεων, καταδεικνύοντας τη διαμόρφωση ενός άτυπου μετώπου με κοινή στόχευση την ενίσχυση της προστασίας των δανειοληπτών. Παράλληλα, καταγράφηκαν διακομματικές συνεργασίες σε επίπεδο βουλευτών, με πρόσωπα από διαφορετικά κόμματα να συνυπογράφουν προτάσεις. Συνάμα, υπήρξε η έγκριση της πρότασης του ΔΗ-ΣΥ, αλλά σίγουρα αναδείχθηκε η πολυδιάσπαση στο κυπριακό κοινοβούλιο.

Πού εστιάζεται το πρόβλημα

Οι εκποιήσεις και οι προτάσεις νόμου που ψηφίστηκαν, ή τα δύο κυβερνητικά νομοσχέδια που ήρθαν και πέρασαν, ανέδειξαν ότι το πρόβλημα με τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια μπορεί να έχει φύγει από τις τράπεζες, αλλά είναι υπαρκτό και έχει μεταφερθεί πλέον στις εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων. Θα πρέπει να θεωρείται δεδομένο πλέον ότι θα ανοίξει εκ νέου το πρόγραμμα «Ενοίκιο έναντι δόσης» για δανειολήπτες που έχουν ανάγκη να μπουν, καθώς υπάρχουν δανειολήπτες που έχουν και τη δυνατότητα και τη θέληση να αποπληρώσουν το χρέος τους, αλλά θέλουν να υπάρχει ένας δίκαιος μηχανισμός που να αναγνωρίζει το πραγματικό—προς αυτούς—χρέος. Πόσο είναι όμως το υπόλοιπο που έχουν οι εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων;

Στα 19,3 δισ. ευρώ ανέρχονται τα υπόλοιπα των συνολικών συμβάσεων δανείων που κατείχαν οι εν λόγω εταιρείες στο τέλος του 2025, σύμφωνα με την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (ΚΤΚ). Το 94% εξ αυτών είναι μη εξυπηρετούμενα δάνεια, συγκεκριμένα 18,2 δισ. ευρώ, ενώ μόλις το 1,1 δισ. είναι εξυπηρετούμενα. Το καλό είναι ότι το 2024 ήταν 4,7% πιο αυξημένα, άρα υπάρχει «φως στο τούνελ» και μειώνονται έστω και λίγο.

Από τα 19,3 δισ. ευρώ, τα 9,9 δισ. ευρώ ανήκουν σε φυσικά πρόσωπα και τα 9,4 δισ. σε εταιρείες, ενώ για να μιλήσουμε με ποσοστά, αντιστοιχούν 93% σε φυσικά πρόσωπα και 95% σε εταιρείες. Όσον αφορά στο συνολικό απόθεμα ακινήτων που βρισκόταν στις εν λόγω εταιρείες στα τέλη του 2025, ανερχόταν σε 8.603 ακίνητα, συνολικής αξίας 952 εκατομμυρίων ευρώ.

Στα 19,3 δισ. ευρώ ανέρχονται τα υπόλοιπα των συνολικών συμβάσεων δανείων που κατείχαν οι εν λόγω εταιρείες στο τέλος του 2025, σύμφωνα με την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (ΚΤΚ).

άγχος;

BLACK RANGE
EASY DAY

Υπογράφει την ηρεμία

αϋπνία;

BLACK RANGE
EASY NIGHT
MELATONIN

Υπογράφει την ξεκούραση

BLACK RANGE

Υπογράφει ό,τι σου αξίζει!

Freeze Drying

Κάψουλες βραδείας αποδέσμευσης

PHARMACEUTICAL LTD

PHARMALEAD®
VITORGAN

Καταλύτης ανόδου τιμών στα ακίνητα η γεωπολιτική αστάθεια

Διατηρεί τη δυναμική της η αγορά κατοικιών, τάσεις εξομάλυνσης στην ενοικιαγορά

Συνέντευξη στη **ΔΩΡΙΤΑ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Η γεωπολιτική αστάθεια στη Μέση Ανατολή λειτουργεί, παραδόξως, ως καταλύτης για αύξηση των τιμών στην Κύπρο, τονίζει ο διευθύνων σύμβουλος της πλατφόρμας ανάλυσης δεδομένων Ask Wire, Παύλος Λοϊζου. Όπως αναφέρει, η Κύπρος έχει ιστορικά επωφεληθεί από γεωπολιτικές αναταράξεις στην ευρύτερη περιοχή, το νέο στοιχείο είναι ότι δεν μιλάμε μόνο για ιδιώτες επενδυτές, αλλά και για εταιρείες τεχνολογίας, logistics και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών που αναζητούν ευρωπαϊκή βάση εκτός της άμεσης ζώνης ρίσκου. Ο κ. Λοϊζου επισημαίνει ότι τους τελευταίους 18 μήνες καταδεικνύεται αύξηση των αγοραστών από τον Λίβανο, το Ισραήλ και χώρες του Κόλπου. Η αύξηση ενδιαφέροντος αφορά εμπορικά ακίνητα, ιδίως σε Λεμεσό και Λευκωσία, προσθέτει.

-Ποιες είναι οι εκτιμήσεις της αγοράς σε σχέση με την αγορά ακινήτων στην Κύπρο;

Τα δεδομένα της Ask Wire δείχνουν ξεκάθαρα ότι η κυπριακή αγορά ακινήτων βρίσκεται σε φάση μετάβασης, από ραγδαία ανάπτυξη σε πιο ώριμη και σταθεροποιημένη πορεία. Το 2025 καταγράψαμε περίπου 18.114 πωλήσεις, αύξηση περίπου 15% σε σύγκριση με το 2024. Πρόκειται για έναν αριθμό, που αντικατοπτρίζει τόσο εγχώρια ζήτηση όσο και ισχυρό ξένο ενδιαφέρον. Οι τιμές αυξήθηκαν κατά 5%–10% σε ετήσια βάση, με τα διαμερίσματα να πρωτοστατούν. Η Λεμεσός παραμένει κυρίαρχη, αντιπροσωπεύοντας περίπου το 44% της συνολικής αξίας των συναλλαγών στην Κύπρο, με αύξηση πωλήσεων 24% μόνο τον Φεβρουάριο 2026. Ωστόσο,

η νέα οικιστική προσφορά που εισέρχεται σταδιακά στην αγορά αναμένεται να μετριάσει τις ανοδικές πιέσεις στις τιμές, δινοντας ανάσα ιδίως στην αγορά ενοικίων. Η αγορά εισέρχεται στο 2026 από θέση ισχύος, αλλά απαιτείται προσοχή στις διεθνείς μεταβολές.

-Έχουν επηρεαστεί οι πωλήσεις από Κύπριους και ξένους αγοραστές ένεκα της εύθραυσης γεωπολιτικής κατάστασης;

Η ζήτηση παραμένει υγιής και από τις δύο κατηγορίες αγοραστών, αν και με διαφορετικά κίνητρα. Οι Κύπριοι αγοραστές κινούνται κυρίως σε χαμηλότερες αξίες. Τα στοιχεία μας δείχνουν ότι η πλειονότητα των συναλλαγών αφορά ακίνητα κάτω των €500.000. Αυτό αντικατοπτρίζει την πίεση στο εισόδημα των ντόπιων αγοραστών, που αδυνατούν να ανταγωνιστούν τη ζήτηση υψηλού εισοδήματος από το εξωτερικό. Από την άλλη, οι ξένοι αγοραστές –κυρίως από χώρες εκτός Ε.Ε.– συνεχίζουν να κυριαρχούν στα premium τμήματα, ιδιαίτερα σε Λεμεσό και Λάρνακα. Αυτή η διπολικότητα της αγοράς είναι μια πρόκληση που παρακολουθούμε πολύ στενά, διότι δημιουργεί δομικές ανισορροπίες. Η αγορά δεν είναι ομοιογενής και γι' αυτό τα δεδομένα είναι απαραίτητα για τεκμηριωμένες αποφάσεις.

-Δεδομένης της κατάστασης στη Μέση Ανατολή, αναμένεται το 2026 να μειωθούν ή να αυξηθούν οι τιμές;

Η γεωπολιτική αστάθεια στη Μέση Ανατολή λειτουργεί, παρadoxώς, ως καταλύτης για αύξηση των τιμών στην Κύπρο. Ιστορικά, σε περιόδους ρίσκου στην περιοχή, η Κύπρος αναδει-

κνύεται ως «ασφαλές λιμάνι» για κεφάλαια και ανθρώπους που αναζητούν σταθερότητα εντός Ε.Ε. Αυτό σημαίνει αυξημένη ροή αγοραστών από Λίβανο, Ισραήλ και άλλες χώρες της περιοχής. Ωστόσο, το σενάριο αυτό δεν είναι μονοδιάστατο. Αν η αστάθεια επηρεάσει τον τουρισμό ή τις αεροπορικές συνδέσεις, θα υπάρξουν αρνητικές επιπτώσεις στη ζήτηση βραχυχρόνιας μίσθωσης. Συνολικά, εκτιμούμε ότι οι τιμές θα συνεχίσουν να ανεβαίνουν μετριώς –μεταξύ 3%–5%– εφόσον δεν υπάρξει κλιμάκωση σε ευρύτε-

Θα μπορούσε να επιταχυνθεί η είσοδος νέων ενοικιαστών στην αγορά, αν νέοι εργαζόμενοι επιλέξουν την Κύπρο ως βάση λειτουργίας.

ρη περιφερειακή σύγκρουση. Τα βασικά θεμελιώδη μεγέθη της κυπριακής αγοράς παραμένουν ισχυρά.

-Υπάρχουν σημάδια υπερθέρμανσης ή σταθεροποίησης της αγοράς;

Παρακολουθούμε αυτό ακριβώς το ερώτημα μέσα από πολλούς δείκτες – τιμές, όγκους, ενοίκια, αποδόσεις. Τα σημάδια που βλέπουμε είναι μικτά καθώς υπάρχουν τοπικές αγορές, όπως τμήματα της Λεμεσού, που παρουσιάζουν χαρακτηριστικά υπερθέρμανσης με αποδόσεις που συμπίεζονται επικίνδυνα. Παγκύπρια, όμως, η αυξανόμενη νέα οικιστική προσφορά λειτουργεί ως σταθεροποιητικός

παράγοντας. Η μείωση των επιτοκίων από την ΕΚΤ στο 3%–4% διατηρεί ζωντανή τη ζήτηση. Δεν βλέπω πλήρη υπερθέρμανση, αλλά μια αγορά που κινείται στα όρια και γι' αυτό η διαφάνεια στα δεδομένα είναι πιο αναγκαία από ποτέ.

-Εκτιμάτε ότι θα επηρεαστεί και η ενοικιαγορά;

Η ενοικιαγορά ήδη ανακάμπτει μετά από χρόνια αδυσώπητης πίεσης. Η νέα κατασκευαστική δραστηριότητα φέρνει περισσότερες μονάδες στην αγορά, γεγονός που βοηθά στη σταθεροποίηση των ενοικίων ιδιαίτερα σε Λευκωσία και Λάρνακα. Ωστόσο, η Λεμεσός παραμένει δύσκολη αγορά για ενοικιαστές λόγω της συνεχούς ζήτησης από εταιρείες και expatriates. Η κατάσταση στη Μέση Ανατολή θα μπορούσε να επιταχύνει την είσοδο νέων ενοικιαστών στην αγορά, αν νέοι εργαζόμενοι επιλέξουν την Κύπρο ως βάση λειτουργίας. Συνολικά, αναμένω ήπια αποκλιμάκωση των ενοικίων στα κέντρα, αλλά διατήρηση υψηλών επιπέδων σε premium περιοχές. Η αγορά ενοικίων δεν θα καταρρεύσει, αλλά θα σταματήσει να ανεβαίνει με τον ρυθμό που έχουμε «συνηθίσει».

-Παρατηρείται ήδη αύξηση ενδιαφέροντος από επενδυτές από τη Μέση Ανατολή;

Ναι, αυτό είναι μετρήσιμο. Τα δεδομένα αγοραπωλησιών, που επεξεργαζόμαστε, δείχνουν τους τελευταίους 18 μήνες αύξηση αγοραστών από Λίβανο, Ισραήλ και χώρες του Κόλπου. Η γεωγραφική εγγύτητα, η ιδιαιτερότητα Ε.Ε. μέσω επένδυνσης και η αξιόπιστη νομική προστασία της ιδιοκτησίας κάνουν την Κύπρο ιδιαίτερα ελκυστική. Αυτό

Εκτιμάται ότι οι τιμές θα συνεχίσουν να ανεβαίνουν από 3%–5% εφόσον δεν υπάρξει κλιμάκωση.

που παρατηρούμε δεν αφορά μόνο αγορά κατοικίας, καθώς έχουμε επενδύσεις σε εμπορικά ακίνητα και γη, ιδιαίτερα σε παράκτιες περιοχές. Ωστόσο, θα ήθελα να επισημάνω ότι αυτή η εισροή κεφαλαίων, αν δεν κατευθυνθεί σωστά από την Πολιτεία, μπορεί να επιδεινώσει τα προβλήματα προστιόττητας για τους ντόπιους. Η ανάπτυξη πρέπει να είναι συμπεριληπτική, όχι αποκλειστική.

-Αναμένεται εισροή ξένων κεφαλαίων λόγω αυξημένου ρίσκου στην περιοχή;

Χωρίς αμφιβολία. Η Κύπρος έχει ιστορικά επωφεληθεί από γεωπολιτικές αναταράξεις στην ευρύτερη περιοχή και αυτό δεν αλλάζει τώρα. Το

νέο στοιχείο είναι ότι δεν μιλάμε μόνο για ιδιώτες επενδυτές, αλλά και για εταιρείες τεχνολογίας, logistics και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών που αναζητούν ευρωπαϊκή βάση εκτός της άμεσης ζώνης ρίσκου. Αυτό σημαίνει αυξημένη ζήτηση για γραφειακούς χώρους και κατοικία υψηλής ποιότητας. Παρακολουθούμε ότι καταγράφεται ήδη αύξηση ενδιαφέροντος για εμπορικά ακίνητα, ιδίως σε Λεμεσό και Λευκωσία. Αν οι ροές αυτές παγιωθούν, θα έχουν σημαντικό πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα στην οικονομία, αλλά και σε τιμές και ενοίκια. Η κυβέρνηση οφείλει να έχει έτοιμο ρυθμιστικό πλαίσιο για να διαχειριστεί αυτή την εισροή με βιωσιμότητα.

Ισραηλινοί και Λιβανέζοι αγοράζουν τα περισσότερα ακίνητα στην Κύπρο

-Ποιες εθνικότητες επενδύουν δείχνουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον αυτή τη στιγμή;

Τα δεδομένα μας είναι ξεκάθαρα. Οι Ισραηλινοί, οι Λιβανέζοι, και οι αγοραστές από τα ΗΑΕ παρουσιάζουν αυξανόμενη δραστηριότητα, ιδιαίτερα στο premium τμήμα. Παράλληλα, οι αγοραστές από Ελλάδα και Ανατολική Ευρώπη συνεχίζουν να αντιπροσωπεύουν ένα σταθερό μερίδιο. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ζήτηση από Ρώσους αγοραστές –που κυριαρχούσε προ του 2022– έχει μειωθεί δραστηκά λόγω κυρώσεων, δημιουργώ-

ντας κενό που γεμίζει σταδιακά από αγοραστές που προέρχονται από χώρες της Μέσης Ανατολής. Βλέπουμε, επίσης, ενδιαφέρον από αγοραστές βρετανικής καταγωγής, ιδίως μετά το Brexit και την αναζήτηση ευρωπαϊκής βάσης. Είναι γεγονός ότι η εθνολογική σύνθεση της ζήτησης αλλάζει και αυτό επηρεάζει τόσο τον τύπο ακινήτου που ζητείται, όσο και τις περιοχές εστίασης. Ευελιξία και δεδομένα σε πραγματικό χρόνο είναι το μόνο αντίδοτο στην αβεβαιότητα.

-Πώς επηρεάζονται τα κόστη

Το επικρατέστερο σενάριο είναι ότι θα επικρατήσει σταδιακή σταθεροποίηση των τιμών, χαμηλότερα επιτόκια και σταθερή ξένη ζήτηση.

κατασκευής από διεθνείς εξελίξεις;

Η αλυσίδα εφοδιασμού παραμένει ένας από τους μεγαλύ-

τερους παράγοντες αβεβαιότητας. Οι πόλεμοι στην Ουκρανία και τη Μέση Ανατολή επηρεάζουν τις τιμές της ενέργειας, του χάλυβα και του τσιμέντου, που είναι κρίσιμα υλικά για την κατασκευαστική βιομηχανία. Παρά τη σχετική αποκλιμάκωση που παρατηρήθηκε στα μέσα του 2025, τα κόστη παραμένουν ψηλά σε σχέση με τα ιστορικά επίπεδα. Αυτό επηρεάζει άμεσα τα περιθώρια κέρδους των κατασκευαστών και κατ'επέκταση τις τελικές τιμές πώλησης, περιορίζοντας τις δυνατότητες για προσιτή κατοικία. Βλέπουμε επιβρά-

δυνση σε ορισμένα projects που δεν μπορούν να αντέξουν το τρέχον κοστολόγιο. Αν τα επιτόκια συνεχίσουν να μειώνονται και τα κόστη σταθεροποιηθούν, αναμένουμε ανάκαμψη στην αδειοδότηση εντός του 2026.

-Ποια είναι τα βασικά σενάρια για την αγορά ακινήτων τους επόμενους 12–24 μήνες;

Το βασικό σενάριο (πιθανότητα ~60%) είναι να έχουμε σταδιακή σταθεροποίηση των τιμών, με αύξηση 3%–5% ετησίως, υποστηριζόμενη από τουρισμό-ρεκόρ, χαμηλότερα επιτό-

κια και σταθερή ξένη ζήτηση. Το αισιόδοξο σενάριο (~25%) προβλέπει νέα άνοδο 5%–7%, εάν η γεωπολιτική αστάθεια επιταχύνει εισροές κεφαλαίων και ο τουρισμός ξεπεράσει τα ρεκόρ. Το δυσμενές σενάριο (~15%), που δεν πρέπει να αγνοούμε, περιλαμβάνει επιδείνωση της κατάστασης στη Μέση Ανατολή, κλιμάκωση του πληθωρισμού ή αύξηση επιτοκίων που θα πάγωνα τη ζήτηση. Η αγορά έχει ανθεκτικότητα, ωστόσο δεν είναι άτρωτη. Η σωστή πληροφόρηση λειτουργεί ως η καλύτερη άμυνα απέναντι στον κίνδυνο.

ΑΝΑΛΥΣΗ Του ΠΟΝ ΜΠΟΥΣΟ / REUTERS

Σε γκρίζα ζώνη οι αγορές ενέργειας

Η εκκενρία στον πόλεμο του Ιράν θα προσφέρει ανακούφιση στις οικονομίες που έχουν πληγεί από τη χειρότερη ενεργειακή κρίση στην Ιστορία, οι ελπίδες όμως ότι θα αποκαταστήσει γρήγορα τις ροές πετρελαίου και φυσικού αερίου από τη Μέση Ανατολή είναι σχεδόν σίγουρα άστοχες. Ο πρόεδρος των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ συμφώνησε την Τρίτη σε μια εκκενρία δύο εβδομάδων, υπό την προϋπόθεση ότι το Ιράν θα σταματήσει τον αποκλεισμό των Στενών του Ορμούζ, της πλωτής οδού που συνθέτει διαχειρίζεται περίπου το ένα πέμπτο του παγκόσμιου εμπορίου πετρελαίου.

Ο υπουργός Εξωτερικών του Ιράν, Αμπάς Αραγκτσι, δήλωσε ότι η Τεχεράνη θα σταματήσει τις αντεπιθέσεις και θα εγ-

γυηθεί την ασφαλή διέλευση των πλοίων. Παραμένει ασαφές, ωστόσο, πόσο γρήγορα θα τεθεί σε πλήρη ισχύ η εκκενρία.

Ο πόλεμος, που βρίσκεται τώρα στην έκρηξη εβδομάδα του, έχει στοιχίσει τη ζωή σε περισσότερους από 5.000 ανθρώπους σε δώδεκα χώρες και έχει προκαλέσει ζημιές σε ζωτικές περιφερειακές υποδομές, συμπεριλαμβανομένων εγκαταστάσεων πετρελαίου και φυσικού αερίου. Το άνοιγμα του Ορμούζ θα επέτρεπε στους εξαγωγείς της Μέσης Ανατολής να μεταφέρουν σημαντικές ποσότητες πετρελαίου που έχουν παγιδευτεί στον Κόλπο από την έναρξη των εχθροπραξιών, ανακουφίζοντας άμεσα τις παγκόσμιες αγορές ενέργειας. Περίπου 130 εκατομμύρια βαρέλια αργού πετρελαίου και 46 εκατομμύρια

βαρέλια διυλισμένων καυσίμων επιπλέον αυτή τη στιγμή σε περίπου 200 δεξαμενόπλοια στην περιοχή. Άλλοι 1,3 εκατομμύριο τόνοι LNG έχουν επίσης κολλήσει σε πλοία που περιμένουν ασφαλή διέλευση. Η εκκαθάριση του συσσωρευμένου φορτίου πάντως είναι μόνο ένα μέρος του προβλήματος. Η απομάκρυνση των δεξαμενόπλοιων από τον Κόλπο είναι ένα πράγμα και η αποφασιστικότητα των πλοιοκτητών να στείλουν πίσω τα πλοία είναι κάτι εντελώς διαφορετικό. Ο άνευ προηγουμένου αποκλεισμός του Ορμούζ έχει προκαλέσει σοβαρή αναστάτωση στις παγκόσμιες ναυτιλιακές αγορές, μειώνοντας απότομα τη διαθεσιμότητα των δεξαμενόπλοιων, ωθώντας τους ναυλούς μεταφορές σε ιστορικά υψηλά.

Πολλοί πλοιοκτήτες είναι πιθανό να παραμείνουν εξαιρετικά επιφυλακτικοί, φοβούμενοι πως τα πλοία και τα πληρώματά τους θα μπορούσαν να παγιδευτούν για άλλη μια φορά εάν επαναληφθούν οι εχθροπραξίες. Οι εξαγωγές πετρελαίου της Μέσης Ανατολής μέσω του Ορμούζ κατέρρευσαν κατά περίπου 13 εκατομμύρια βαρέλια την ημέρα (bpd) τον Μάρτιο, που ισοδυναμεί με περίπου το 13% της παγκόσμιας κατανάλωσης.

Ενώ η Σαουδική Αραβία και τα ΗΑΕ κατάφεραν να εκτρέψουν ορισμένες αποστολές μέσω εναλλακτικών οδών, η αναστάτωση ανάγκασε τους περιφερειακούς παραγωγούς να περιορίσουν την παραγωγή τους σε περίπου 7,5 εκατομμύρια βαρέλια την ημέρα τον

Μάρτιο. Όπως έχουν τα πράγματα, μεγάλο μέρος αυτής της παραγωγής είναι απίθανο να επιστρέψει γρήγορα.

Η επανεκκίνηση των πετρελαιοπηγών είναι μια πολύπλοκη και χρονοβόρος διαδικασία, που μπορεί να διαρκέσει εβδομάδες στην καλύτερη περίπτωση. Εθνικές πετρελαϊκές εταιρείες όπως η Saudi Aramco και η Adnoc των ΗΑΕ είναι πιθανό να διστάσουν πριν από την αποκατάσταση της παραγωγής χωρίς μεγαλύτερη σαφήνεια σχετικά με τη βιωσιμότητα της εκκενρίας. Επιπλέον, τα διυλιστήρια, τα πεδία και οι τερματικοί σταθμοί εξαγωγών που έχουν υποστεί ζημιές από επιθέσεις με πυραύλους και μη επανδρωμένα αεροσκάφη θα χρειαστούν μήνες, και σε ορισμένες περιπτώσεις χρόνια, για την επισκευή τους.

Ακόμη και αν η Ουάσιγκτον και η Τεχεράνη συμφωνήσουν σε μόνιμη παύση των εχθροπραξιών, ο πόλεμος είναι πιθανό να αφήσει μακροχρόνια σημάδια στην παγκόσμια προσφορά.

Μεσοπρόθεσμα, η αγορά πετρελαίου θα μπορούσε να παραμείνει κατά 3 έως 5 εκατομμύρια βαρέλια την ημέρα πιο περιορισμένη τα επόμενα χρόνια από ό,τι οι προπολεμικές προσδοκίες.

Εκτός εάν οι αντιμαχόμενες πλευρές καταλήξουν σε μια πιο σταθερή ερηνευτική συμφωνία, η δύο εβδομάδων εκκενρία που τώρα διαμορφώνεται κινδυνεύει να είναι κάτι περισσότερο από μια βραχυπρόθεσμη προσωρινή διακοπή σε αυτό που έχει εξελιχθεί σε μια άνευ προηγουμένου παγκόσμια ενεργειακή κρίση.

Πριν από μερικά χρόνια βοηθός στα ψώνια ήταν κάποιος φίλος ή συγγενής. Στη συνέχεια, ο φίλος υποκαταστάθηκε από τις μηχανές αναζήτησης και από τις πλατφόρμες σύγκρισης τιμών. Τώρα, ο νέος βοηθός για τα ψώνια λέγεται Claude, ChatGPT, Gemini, όλες εφαρμογές τεχνητής νοημοσύνης που χρησιμοποιούνται ολοένα και περισσότερο από τους καταναλωτές ακόμη και για την κατάρτιση λιστών με τα απαραίτητα για το σπίτι ή για ένα πάρτι.

Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποίησε το Ινστιτούτο Ερευνας Λιανεμπορίου Καταναλωτικών Αγαθών (ΙΕΛΚΑ) και παρουσιάστηκε πρόσφατα στο 16ο Food Retail Conference, δύο στους τρεις έχουν χρησιμοποιήσει εφαρμογές Τ.Ν. όπως chatbots, ψηφιακούς βοηθούς κ.λπ., με το 15% να χρησιμοποιεί εφαρμογές Τ.Ν.

Ολοένα και περισσότεροι καταφεύγουν στην τεχνητή νοημοσύνη ακόμη και για την κατάρτιση της λίστας με τα απαραίτητα για το σπίτι.

σε καθημερινή βάση και ένα 42% μερικές φορές μέσα στην εβδομάδα. Πλέον δημοφιλής εφαρμογή μεταξύ των καταναλωτών είναι το ChatGPT με το 79% των χρηστών Τ.Ν. να το επιλέγει, ακολουθεί το Gemini που χρησιμοποιείται από το 35% των χρηστών Τ.Ν., ενώ την τρίτη θέση σε δημοφιλία έχει το Microsoft Copilot με 19%.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι τέσσερις στους δέκα χρήστες Τ.Ν. έχουν λάβει πληροφορίες για προϊόντα χρησιμοποιώντας την Τ.Ν. Συγκεκριμένα, το 43% έχει ζητήσει πληροφορίες για προϊόντα ή υπηρεσίες, το 34% έχει ζητήσει πληροφορίες για κάποιο προϊόν πριν επισκεφθεί το κατάστημα, το 27% έχει κάνει συγκρίσεις προϊόντων μέσω της Τ.Ν., το 11% έχει συγκρίνει διαφο-

Συμβουλευούνται το ChatGPT για να κάνουν τα ψώνια τους

Δύο στους τρεις Έλληνες έχουν χρησιμοποιήσει εφαρμογές Τ.Ν.

Τι έχουν κάνει οι χρήστες Τ.Ν. ή προτίθενται να κάνουν στο μέλλον σε σχέση με προϊόντα ή υπηρεσίες

	Το έχω κάνει	Είναι πιθανό να το κάνω στο μέλλον
Αναζήτηση προϊόντων ή υπηρεσιών	43%	41%
Αναζήτηση πληροφοριών για προϊόντα πριν από την επίσκεψη στο κατάστημα	34%	43%
Σύγκριση προϊόντων	27%	41%
Αναζήτηση πληροφοριών για προϊόντα εντός του καταστήματος	15%	46%
Σύγκριση διαφορετικών αλυσίδων σούπερ μάρκετ	14%	47%
Σύγκριση διαφορετικών παραγωγών προϊόντων	11%	48%
Λήψη φωτογραφίας ή βίντεο προϊόντος μέσα στο κατάστημα για ερώτηση πληροφοριών από την Τ.Ν.	13%	45%
Δημιουργία λίστας σούπερ μάρκετ	6%	50%

ΠΗΓΗ: ΙΕΛΚΑ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ρετικές αλυσίδες σούπερ μάρκετ, ενώ υπάρχει κι ένα 6% καταναλωτών που έχει απευθυνθεί στην Τ.Ν. προκειμένου να του φτιάξει τη λίστα για το σούπερ μάρκετ. Τα εν λόγω ποσοστά είναι δυ-

ναμικά, ειδικά μάλιστα καθώς μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων, πάνω από το 40%, που δεν έχει προβεί σε κάποια από τις προαναφερθείσες ενέργειες, προτίθεται να το πράξει στο μέλλον.

Αν και ακόμη η επαφή με το προσωπικό του καταστήματος σχετικά με πληροφορίες για ένα προϊόν φαίνεται ως η καλύτερη επιλογή, είναι σημαντικά τα ποσοστά αποδοχής της Τ.Ν. ως

πιθανής λύσης. Το 12% των καταναλωτών δηλώνει ότι θα ζητούσε τη βοήθεια της Τ.Ν. προκειμένου να ενημερωθεί για το εάν ένα τρόφιμο που βλέπει ενώ ψωνίζει στο σούπερ μάρκετ περιέχει ή όχι αλλεργιογόνες ουσίες. Αν και η πλειονότητα συμφωνεί ότι ο διατροφολόγος είναι αυτός που πρέπει να εμπιστευθεί για τις επιλογές τροφίμων που θα κάνει στο σούπερ μάρκετ, τη δεύτερη θέση καταλαμβάνει στη συνολική αξιολόγηση η Τ.Ν., ενώ με βάση συγκεκριμένα κριτήρια έρχεται πρώτη, καθώς είναι ταχύτερη, ευκολότερα προσβάσιμη και πιο προσίτη οικονομικά λύση.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει ότι σε γενικές γραμμές οι καταναλωτές υιοθετούν θετική στάση έναντι της Τ.Ν. Ένας στους τέσσερις αξιολογεί ως καλή την εμπειρία που είχε με τη χρήση Τ.Ν. για τις αγορές του, ενώ το 22% τη χαρακτηρίζει μέτρια και το 9% κακή. Το 25% περιγράφει ως θετική τη στάση του συνολικά απέναντι στη σχέση Τ.Ν. - αγορών, το 19% αρνητικά και το 56% ουδέτερα, ποσοστό που αναμένεται να μειωθεί σταδιακά με την περαιτέρω διείσδυση της Τ.Ν. Αλλωστε, στο ChatGPT πήρε μόλις πέντε ημέρες για να φθάσει στο 1 εκατομμύριο χρήστες, όταν το Facebook χρειάστηκε δέκα μήνες.

«Η Τ.Ν. επηρεάζει ήδη το πώς αγοράζουμε και θα επηρεάζει τις αγοραστικές αποφάσεις μας ακόμη περισσότερο στο μέλλον», τόνισε στο συνέδριο ο γενικός διευθυντής του ΙΕΛΚΑ κ. Δευτέρης Κιοσές. Λίγες ημέρες νωρίτερα ο γκουρού της καινοτομίας και της στρατηγικής Αμίν Τουφανί μιλώντας σε επιχειρηματίες στην Αθήνα σε ειδική εκδήλωση που διοργάνωσε η Deloitte είχε πει μεταξύ άλλων: «Ετοιμαστείτε να πουλήσετε στην Τ.Ν. του πελάτη σας», επισημαίνοντας ότι ήδη περίπου το 8% των αποφάσεων λιανικής αγοράς στις ΗΠΑ καθοδηγείται από συστάσεις του Claude και του ChatGPT.

ΣΤΟ

ΚΟΥΡΕΙΟΝ

Με τον

Στέλιο Γιουρή

24NEWS

Συναγερμός στις ακτοπλοϊκές εταιρείες

Στο τραπέζι προαγορές καυσίμων για να μη μείνουν τα πλοία από πετρέλαιο και ανασχεδιασμός δρομολογίων

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Σχέδια προκειμένου να αντεπεξέλθουν σε μία ενδεχόμενη κλιμάκωση της κρίσης αξιολογούν οι ελληνικές ακτοπλοϊκές επιχειρήσεις. Η απειλή, σε περίπτωση που η κρίση κρατήσει μερικές εβδομάδες ακόμα, συνιόταται τόσο στην περαιτέρω εκτόξευση του κόστους των καυσίμων όσο και σε ενδεχόμενη έλλειψή τους. Με δεδομένο πως η εποχικά υψηλή σεζόν της ακτοπλοΐας ξεκινάει το επόμενο διάστημα, τα σενάρια που επεξεργάζονται οι ακτοπλοϊκές έχουν προσλάβει χαρακτήρα επείγουσας διαχείρισης υψηλού ρίσκου.

Τα δύο σενάρια

Δύο είναι οι βασικές επιλογές που φέρεται να βρίσκονται στο τραπέζι:

Η πρώτη αφορά την εκ των προτέρων προμήθεια καυσίμων για διάστημα τριών έως πέντε μηνών, ώστε να διασφαλίσουν πως τα πλοία θα έχουν πετρέλαιο για να κινηθούν.

Η δεύτερη αφορά τον περαιτέρω εξορθολογισμό των δρομολογίων με ενδεχόμενη συγχώνευση κάποιων γραμμών και αποδρομολόγηση ορισμένων πλοίων. Αν και ακόμη είναι πολύ νωρίς για να γίνει προσφυγή σε τέτοιου είδους μέτρα, οι ακτοπλοϊκές επιδιώκουν να είναι έτοιμες για όλα τα ενδεχόμενα.

Όπως εξηγούν με σκωπτικό τρόπο βετεράνοι της βιομηχανίας, «υπάρχει αυξημένη πιθανότητα όλα τα δρομολόγια να γίνουν ντε φάκτο άγονα». Και αυτό διότι αν οι τιμές των εισιτηρίων αυξηθούν υπερβολικά, θα καταστραφεί η ζήτηση για θαλάσσιες μεταφορές, χτυπώντας τον κύκλο των εργασιών των εταιρειών και προκαλώντας προβλήματα στον ομαλό εφοδιασμό της νησιωτικής χώρας. Οι διοικήσεις των ακτοπλοϊκών θέλουν να αποφύγουν

Οι διοικήσεις των ακτοπλοϊκών βρίσκονται αντιμέτωπες με το ενδεχόμενο να είναι ζημιογόνος η πλειονότητα των δρομολογίων τους. Η εκτίναξη των καυσίμων (Marine Gas Oil - MGO) κατά 150% από τις αρχές του έτους, από τα 550 ευρώ σε πάνω από 1.400 ευρώ ανά μετρικό τόνο, απειλεί τη βιωσιμότητα των ακτοπλοϊκών, δεδομένου ότι τα καύσιμα αποτελούν περίπου το 50% των λειτουργικών τους εξόδων, με τις προβλέψεις να κάνουν λόγο για περαιτέρω αυξήσεις.

Όπως λένε με σκωπτικό τρόπο βετεράνοι του κλάδου, «υπάρχει αυξημένη πιθανότητα όλα τα δρομολόγια να γίνουν ντε φάκτο άγονα».

αυξήσεις ακόμα και μικρότερες γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο. Βρίσκονται όμως αντιμέτωπες με το πραγματικό ενδεχόμενο να είναι ζημιογόνος η πλειονότητα των

δρομολογίων τους. Με δεδομένο πως το κόστος των καυσίμων αποτελεί ιστορικά το 50% περίπου των λειτουργικών τους εξόδων, και πλέον έχει διευρυνθεί πολύ παραπάνω, η απειλή στη βιωσιμότητα των ακτοπλοϊκών επιχειρήσεων από την εκτόξευση των τιμών των ναυτιλιακών καυσίμων (Marine Gas Oil - MGO) κατά 150% από την αρχή του έτους είναι μεγάλη. Πράγματι, ο τύπος αυτός του καυσίμου από το επίπεδο των 550 ευρώ ανά μετρικό τόνο στα τέλη του 2025 πωλείται πλέον άνω των 1.400 ευρώ ανά μετρικό τόνο, με τις εκτιμήσεις να μιλούν για περαιτέρω αυξή-

σεις το επόμενο διάστημα. Οσον αφορά ωστόσο την επιβατική κίνηση το αμέσως επόμενο διάστημα και συγκεκριμένα κατά τις εορτές του Πάσχα, πηγές από τον Πειραιά αναφέρουν πως για την ώρα οι αριθμοί επιβατών, οχημάτων και φορτηγών που διακινούνται είναι φυσιολογικοί χωρίς να εμφανίζουν κάποια σημαντική μεταβολή σε σχέση με το περυσινό Πάσχα.

Η κυβέρνηση παρακολουθεί, όπως και σε άλλους τομείς της οικονομίας, το πώς εξελίσσεται η ενεργειακή κρίση και αναμένεται να παρέμβει στο μέτρο των δυνατοτήτων της οικονομίας

όταν αυτό απαιτηθεί. Παράλληλα υπάρχει ανοικτή γραμμή με τις ενώσεις της ακτοπλοϊκής βιομηχανίας, ενώ έχουν ήδη ληφθεί συγκεκριμένα μέτρα. Ειδικότερα, έχει ενεργοποιηθεί κάποια εργασία στήριξης προκειμένου να απορροφηθούν έως ένα βαθμό οι κραδασμοί που προκαλεί η αστάθεια στις διεθνείς τιμές των καυσίμων, αναγνωρίζοντας πως η ακτοπλοΐα αποτελεί ζωτική αρτηρία για την κοινωνική και οικονομική συνοχή του αρχιπελάγους.

Προς αυτή την κατεύθυνση, το υπουργείο Ναυτιλίας προχώρησε σε στοχευμένη ένεση ρευσ-

τότητας ύψους 56 εκατ. ευρώ προς τις ακτοπλοϊκές επιχειρήσεις, η οποία λειτουργεί ως ανάχωμα για τη συγκράτηση των τιμών των εισιτηρίων. Η παρέμβαση αυτή αφορά κυρίως την αποζημίωση των επιχειρήσεων για τις υποχρεωτικές εκπτώσεις που παρέχουν σε ειδικές κατηγορίες επιβατών, δύναμει των κατά καιρούς νομοθετικών ρυθμίσεων της πολιτείας. Η κίνηση αυτή αποσκοπεί στο να μη μετακυλιστεί ολόκληρο το βάρος της κρίσης στους επιβάτες.

Πληρωμές προς νησιώτες

Το υπουργείο Ναυτιλίας και το υπουργείο Οικονομικών επιτάχυναν τις πληρωμές προς τους νησιώτες και τις τοπικές επιχειρήσεις μέσω του μεταφορικού ισοδυνάμου, ενός μηχανισμού που αποδεικνύεται κρίσιμος στην παρούσα συγκυρία. Τη Μεγάλη Τρίτη, ο υπουργός Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής Βασίλης Κικίλιας ενεργοποίησε την έναρξη της καταβολής 22,6 εκατ. ευρώ μεταφορικού ισοδυνάμου, ποσό που προορίζεται να ελαφρύνει το κόστος μετακίνησης για 143.446 κατοίκους των νησιών και 11.466 νησιωτικές επιχειρήσεις.

Η στρατηγική αυτή, αν και παρέχει μια μεγάλη προσωρινή ανάσα, δεν παραγνωρίζει το γεγονός ότι η κρίση παραμένει δυναμική και οι αστάθμητοι παράγοντες πολλοί. Ζητούμενο όμως παραμένει πάντοτε η ισορροπία ανάμεσα στη δημοσιονομική πειθαρχία και την ανάγκη να παραμείνουν οι θαλάσσιες συγκοινωνίες προσιτές και αξιόπιστες. Σε κάθε περίπτωση καθίσταται σαφές ότι πλέον η διαχείριση της επόμενης μέρας στην ακτοπλοΐα δεν αποτελεί απλά και μόνον ένα επιχειρηματικό στοίχημα, αλλά μια σύνθετη εξίσωση εθνικής σημασίας για τη σταθερότητα της νησιωτικής Ελλάδας.

Υπό πίεση τα ελληνικά ταξιδιωτικά γραφεία

Ένα τοπίο έντονων προκλήσεων από φορολογικό και λειτουργικό κόστος αλλά και ανταγωνισμό από τις online πλατφόρμες για τα ελληνικά ταξιδιωτικά γραφεία αποτυπώνεται στην πρόσφατη «Έρευνα Επιχειρηματικού Κλίματος» που διενήργησε το Ινστιτούτο του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΙΝΣΕΤΕ) σε συνεργασία με τον ΗΑΤΤΑ, την ομοσπονδία του κλάδου. Προκλήσεις που από την ολοκλήρωση της έρευνας έως σήμερα έχουν αυξηθεί, δεδομένων των επιπτώσεων του πολέμου στο Ιράν και των καυστερήσεων που παρατηρούνται στις κρατήσεις.

Στην έρευνα συμμετείχαν 227 ταξιδιωτικά γραφεία από όλη τη χώρα, με τα στοιχεία να δείχνουν πως η συντριπτική πλειονότητα του κλάδου, σε ποσοστό 86%, παραμένει προσλωμένη στον εισερχόμενο τουρισμό, ενώ το 35% και το 34% των γραφείων εξυπηρετούν αντίστοιχα τον εγχώριο και τον εξερχόμενο τουρισμό. Παρά τον έντονο εξωστρεφή χαρακτήρα τους, οι επιχειρήσεις βρίσκονται αντιμέτωπες με ένα ασφυκτικό πλαίσιο που οριοθετείται κυρίως από την υψηλή φορολογία και το αυξημένο λειτουργικό κόστος.

Σύμφωνα με τα ευρήματα της περιόδου Νοεμβρίου - Δεκεμβρίου 2025, η υψηλή φορολογία αποτελεί την κύρια πρόκληση για το 66% των γραφείων πανελλαδικά, με το πρόβλημα να λαμβάνει σχεδόν καθολικές διαστάσεις σε οκτώ Περιφέρειες, όπου επηρεάζει το 80% έως και το 100% των ερωτηθέντων. Το αυξημένο λειτουργικό κόστος ακολουθεί ως η δεύτερη σημαντικότερη πίεση για το 64% των επιχειρήσεων, πλήττοντας το σύνολο των γραφείων στην

Σύμφωνα με την έρευνα που διενήργησε το Ινστιτούτο του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων σε συνεργασία με τον ΗΑΤΤΑ, την ομοσπονδία του κλάδου, δύο στα τρία ταξιδιωτικά πρακτορεία, στην πλειονότητά τους μικρά, ζητούν καλύτερη πρόσβαση σε χρηματοδότηση και απλοποίηση του κανονιστικού πλαισίου.

Φορολογία, λειτουργικός κόστος και ανταγωνισμός από πλατφόρμες έχουν φέρει σε δύσκολη θέση τον κλάδο.

Πελοπόννησος (100%) και την πλειονότητα στο Βόρειο Αιγαίο (95%), στα Δωδεκάνησα (82%) και στις Κυκλάδες (73%). Την ίδια στιγμή, ο ανταγωνισμός από τις online πλατφόρμες επιπράζει το 49% της αγοράς, με το ποσοστό να εκτοξεύεται στο 80% στη Δυτική Μακεδονία και στη Δυτική Ελλάδα, ενώ στην Αττική και στην Κρήτη διαμορφώνεται στο 54%.

Επιπροσθέτως, η έλλειψη προσωπικού καταγράφεται ως εμπόδιο για το 41% των επιχειρήσεων, με ιδιαίτερη ένταση στο Ιόνιο (67%) και στη Δυτική Ελλάδα (60%). Αν και η δυσκολία ενσωμάτωσης ψηφιακής τεχνολογίας και η χαμηλή ζήτηση κυμαίνονται σε χαμηλά επίπεδα συνολικά (9% και 11% αντίστοιχα), παρουσιάζουν έντονο τοπικό αντίκτυπο, όπως στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη όπου η δυσκολία ψηφιακής μετάβασης αγγίζει το 67%. Προκειμένου να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητά τους, κρίνεται αναγκαίος ο ψηφιακός μετασχηματισμός προς το μοντέλο της «Εξυπνης Επιχείρησης», με χρήση ψηφιακών βοηθών και πολυκαναλικό marketing για τη βελτιστοποίηση των εσόδων.

Απέναντι σε αυτές τις συνθήκες, δύο στις τρεις επιχειρήσεις, οι οποίες στην πλειονότητά τους είναι μικρής κλίμακας, ζητούν καλύτερη πρόσβαση σε χρηματοδότηση και απλοποίηση του κανονιστικού πλαισίου. Η ανάγκη για χρηματοδοτικά προγράμματα φτάνει το 100% σε Περιφέρειες όπως το Βόρειο Αιγαίο, η Θεσσαλία και η Στερεά Ελλάδα. Επιπλέον, το 42% ιεραρχεί ως προτεραιότητα την απλοποίηση της νομοθεσίας, το 37% την εκπαίδευση του προσωπικού και το 34% τον ψηφιακό μετασχηματισμό, ενώ το 31% εστιάζει σε καμπάνιες ενίσχυσης της ζήτησης και αναβάθμισης υπηρεσιών.

ΙΝΣΕΤΕ και ΗΑΤΤΑ υπογραμίζουν πως η στήριξη αυτού του στρατηγικού πυλώνα απαιτεί λιγότερη γραφειοκρατία και ουσιαστικά εργαλεία ανάπτυξης, ώστε οι επιχειρήσεις να παραμείνουν ανταγωνιστικές στην ψηφιακή εποχή και να συνεχίσουν να διασφαλίζουν την ποιότητα του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.

ΗΛΙΑΣ Γ. ΜΠΕΛΛΟΣ

ΑΝΑΛΥΣΗ Του **ΝΙΚΟΥ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗ**

Αρνί με επιλογές

Η ετήσια συζήτηση για την τιμή του αρνιού κατά τις ημέρες του Πάσχα υπονοούσε πάντα ότι αφορούσε ελληνικό προϊόν. Ούτε περνούσε από το μυαλό κανενός ότι πωλείτο και εισαγόμενο αμνοερίφιο. Μερικές χρονιές κάποιοι έφταναν να αιτηθούν και το κλείσιμο των συνόρων μπνιχόν και «εισβάλει» στο πασχαλινό τραπέζι κανένα αρνάκι εισαγωγής. Τόσο αδιανόητο ήταν το ξενόφερτο. Τόσο... σίγουροι ήμασταν για την παραγωγή μας.

Ως εκ τούτου η τιμή ήταν σχεδόν φιξ. Οι αποκλίσεις ελάχιστες, είτε αγόραζες από κεντρικές αγορές είτε από το κασάπικο της γειτονιάς. Το «ελληνικό μονοπώλιο» είχε επιβάλει τους κανόνες του. Τα μέσα ενημέρωσης σιγοντάρizαν «κλειδώνοντας» τιμές και εξασφαλίζοντας ζήτηση. Και η αγορά, αντί να ανοίγει, έκλεινε κι άλλο. Γινόταν πιο ολιγοπωλιακή. Η τιμή, πλήρως ρυθμισμένη από λίγους.

Κατά καιρούς, από κάποια περιστατικά που έπιαναν οι Αρχές, έμπαιναν «ψύλλοι στ' αυτιά» των καταναλωτών, ότι μπορεί να είχαμε και ελληνικοί στην αγορά. Αρα το «ελληνικό αρνάκι» ίσως να μην ήταν και τόσο ελληνικό. Ακόμα και έτσι, ουδείς αναρωτιόταν πώς γίνεται να μην είμαστε αυτόρκεις σε αμνοερίφια, να κάνουμε εξαγωγές, λίγο πριν από το δικό μας Πάσχα, σε Τουρκία με αφορμή το Μπαϊράμι και χώρες της Δυτικής Ευρώπης λόγω του Πάσχα των Καθολικών, αλλά τα αρνά τα ελληνικά να επαρκούν ώστε να είναι όλα ελληνικά στην αγορά.

Ε, λοιπόν, αυτό φέτος άλλαξε. Η αγορά επιτέλους ανοίξε. Εξ ανάγκης με αφορμή την απώλεια πάνω από 500.000 αιγοπροβάτων λόγω της ευλογιάς, κάνοντας δύσκολο πλέον να κρυφτεί η έλλει-

ψη παραγωγής, που συνήθως καλυπτόταν από εκτεταμένα «βαφτίσια». Αλλά τουλάχιστον άνοιξε. Και επιτέλους έχουμε πολλές τιμές στην αγορά.

Η χώρα, έπειτα από πολλά χρόνια, διαθέτει επισήμως αρνί Ρουμανίας τις ημέρες του Πάσχα, σε τιμές μάλιστα περίπου στα περυσινά επίπεδα του αντίστοιχου ελληνικού. Οποιος θέλει να φάει φέτος ελληνικό υπάρχει επίσης διαθέσιμο, αλλά είναι πιο ακριβό έως και 6 ευρώ, καθώς είναι πιο δυσεύρετο.

Οι εισαγωγές, με την κατάλληλη σήμανση, δεν σημαίνουν απαξίωση του ελληνικού κρέατος.

Οι κρεοπώλες εκπλήκτοι παρατηρούν πολλούς καταναλωτές να βάζουν πρώτα την τιμή έναντι της εντοπιότητας, και αυτό συμβαίνει για πρώτη φορά.

Η ύπαρξη εισαγόμενου προϊόντος, με την κατάλληλη σήμανση, δεν σημαίνει απαξίωση του ελληνικού κρέατος. Αντίθετα, δημιουργεί ένα πιο ξεκαθάρο πλαίσιο αξίας. Το ελληνικό αρνί μπορεί να συνεχίσει να τοποθετείται ως premium επιλογή, με έμφαση στην ποιότητα, στην τοπικότητα, στην παράδοση. Ταυτόχρονα το εισαγόμενο προϊόν καλύπτει μια διαφορετική ανάγκη, την προσιτή κατανάλωση. Το άνοιγμα της αγοράς με αυτά τα χαρακτηριστικά δεν είναι πρόβλημα. Είναι χαρακτηριστικό ώριμων αγορών που δίνει επιλογές στους καταναλωτές.

Στα 55 δισ. ευρώ ο «τζιρος» της παραοικονομίας

Αντιστοιχεί περίπου στο 21% του ΑΕΠ της Ελλάδας έναντι 15%-17% που είναι ο μέσος όρος στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Του **ΠΡΟΚΟΠΗ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ**

Η **παραοικονομία** και η φοροδιαφυγή εξακολουθούν να αποτελούν μία από τις πιο επίμονες παθογένειες της ελληνικής οικονομίας, με ιδιαίτερη ένταση σε κλάδους όπου κυριαρχούν οι ελεύθεροι επαγγελματίες και οι αυτοαπασχολούμενοι. Παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί τα τελευταία χρόνια, το φαινόμενο παραμένει εκτεταμένο, υπονομεύοντας όχι μόνο τα δημόσια έσοδα αλλά και την ευρύτερη λειτουργία της αγοράς.

Σύμφωνα με την έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδας, το μέγεθος της παραοικονομίας εξακολουθεί να κυμαίνεται μεταξύ 20,9% και 21,6% του ΑΕΠ, επίπεδο αισθητά υψηλότερο από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που εκτιμάται μεταξύ 15% και 17%, ενώ η φοροδιαφυγή εντοπίζεται κυρίως στον τρόπο που αμείβονται πολλοί επαγγελματίες και αυτοαπασχολούμενοι, δηλαδή με μετρητά, τα οποία εν συνεχεία δεν δηλώνονται στην εφορία.

Αθέμιτος ανταγωνισμός

Η ύπαρξη τόσο εκτεταμένων παραοικονομίας δεν έχει μόνο άμεσες δημοσιονομικές επιπτώσεις λόγω απώλειας φορολογικών εσόδων, αλλά επηρεάζει αρνητικά και τη συνολική λειτουργία της οικονομίας. Ειδικότερα υπονομεύει την αξιοπιστία των θεσμών, δημιουργεί συνθήκες αθέμιτου ανταγωνισμού μεταξύ επιχειρήσεων και λειτουργεί αποτρεπτικά για την προσέλκυση επενδύσεων, καθώς συνδέεται με αυξημένη αβεβαιότητα και μειωμένη διαφάνεια.

Παράλληλα, η φοροδιαφυγή εξακολουθεί να εντοπίζεται

κυρίως σε δραστηριότητες με υψηλή συμμετοχή ελευθέρων επαγγελματιών και αυτοαπασχολούμενων, όπου οι συναλλαγές πραγματοποιούνται σε σημαντικό βαθμό με μετρητά, γεγονός που δυσχεραίνει τον αποτελεσματικό έλεγχο και την πλήρη καταγραφή των εισοδημάτων.

Όπως τονίζεται στην έκθεση, η συστηματική και διαρκής καταπολέμηση της φοροδιαφυγής αποκτά ιδιαίτερη σημασία για την κυβέρνηση στο πλαίσιο των νέων ευρωπαϊκών δημοσιονομικών κανόνων, καθώς συμβάλλει στη δημιουργία διατηρήσιμου δημοσιονομικού χώρου χωρίς την ανάγκη επιβολής πρόσθετων φορολογικών επιβάρυνσεων.

Τα «μαύρα» μετρητά στους ελεύθερους επαγγελματίες παραμένουν μεγάλη πληγή για την οικονομία, τονίζει στην έκθεσή της η Ε.Ε.

Η διαρθρωτική αυτή βελτίωση των δημόσιων οικονομικών επιτρέπει την υιοθέτηση στοχευμένων παρεμβάσεων κοινωνικής και αναπτυξιακής πολιτικής, ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα της οικονομικής διακυβέρνησης. Αλλωστε, στο πλαίσιο αυτό υιοθετήθηκαν μόνιμα επεκτατικά μέτρα από το 2026, με έμφαση στη μείωση του φορολογικού βάρους για τα μεσαία εισοδήματα, τις οικογένειες με παιδιά και τους νέους εργαζομέ-

Σύμφωνα με τα στοιχεία των περυσινών φορολογικών δηλώσεων, το μέσο ετήσιο δηλωθέν εισόδημα των επαγγελματιών φθάνει μόλις στα 3.665 ευρώ, δηλαδή 305 ευρώ τον μήνα.

νους, ενισχύοντας την κοινωνική συνοχή και την οικονομική δραστηριότητα.

Ψηφιακή διαφάνεια

Η αποτελεσματική αντιμετώπιση της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής προϋποθέτει ένα συνεκτικό πλέγμα παρεμβάσεων. Όπως επισημαίνεται στην έκθεση της ΤτΕ, καθοριστικής σημασίας είναι η περαιτέρω αξιοποίηση των ψηφιακών τεχνολογιών και η διασύνδεση πληροφορια-

κών συστημάτων της φορολογικής διοίκησης, ώστε να ενισχυθεί η διαφάνεια των συναλλαγών και να περιοριστούν τα περιθώρια απόκρυψης εισοδημάτων.

Παράλληλα, η απλούστευση του φορολογικού συστήματος, η μείωση της γραφειοκρατίας και του διοικητικού κόστους για τις επιχειρήσεις, καθώς και η εντατικοποίηση στοχευμένων φορολογικών ελέγχων μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στη βελτίωση της φορολογικής συμμόρφωσης.

Ιδιαίτερη σημασία έχει επίσης η ενίσχυση της φορολογικής συνείδησης και του χρηματοοικονομικού αλφαριθμητισμού, ιδίως στις νεότερες ηλικίες, προκειμένου να καλλιεργηθεί μια κουλτούρα φορολογικής υπευθυνότητας που θα βασίζεται στην εμπιστοσύνη, στη διαφάνεια και στην ενεργό συμμετοχή των πολιτών. Σύμφωνα με τα στοιχεία των περυσινών φορολογικών δηλώσεων, το μέσο ετήσιο δηλωθέν εισόδημα των επαγγελματιών φθάνει μό-

λις στα 3.665 ευρώ, δηλαδή 305 ευρώ τον μήνα.

Επιπλέον, η Τράπεζα της Ελλάδος προτείνει την επαναξιολόγηση και τον εξορθολογισμό των υφιστάμενων φοροαπαλλαγών, καθώς η σημερινή διάρθρωση των φορολογικών δαπανών περιλαμβάνει πληθώρα αποσπασματικών ρυθμίσεων, ορισμένες από τις οποίες παρουσιάζουν περιορισμένο αναπτυξιακό αποτέλεσμα ή συνοδεύονται από σύνθετες διαδικασίες εφαρμογής. Η συστηματική αξιολόγηση των φοροαπαλλαγών με βάση σαφή αναπτυξιακά και κοινωνικά κριτήρια θα μπορούσε να οδηγήσει στον περιορισμό ή στην κατάργηση παρωχημένων κινήτρων με χαμηλή προστιθέμενη αξία. Η ανακατανομή των σχετικών πόρων προς παρεμβάσεις με υψηλότερο αναπτυξιακό πολλαπλασιαστή θα ενίσχυε την αποτελεσματικότητα της δημοσιονομικής πολιτικής και θα στηρίζει τη μακροπρόθεσμη αναπτυξιακή δυναμική της ελληνικής οικονομίας, συμβάλλοντας παράλληλα στη δημιουργία ενός δικαιότερου και πιο αποτελεσματικού φορολογικού συστήματος.

Σημειώνεται ότι η Ελλάδα συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών με τις περισσότερες φοροαπαλλαγές για φυσικά πρόσωπα και επιχειρήσεις, σύμφωνα με έκθεση της Κομισιόν, στην οποία επισημαίνεται ότι η χώρα μας δεν έχει έναν ειδικό μηχανισμό για την αξιολόγησή τους, προτείνοντας τη θέσπιση ενός τέτοιου μόνιμου μηχανισμού.

Με βάση τα τελευταία στοιχεία, οι φοροαπαλλαγές έφθασαν το 2024 στο εντυπωσιακό ύψος των 22,88 δισ. ευρώ, αυξήθηκαν δηλαδή κατά 4,06 δισ. ευρώ σε σύγκριση με το 2023.

PIERCE BROSNAN HELENA BONHAM CARTER GABRIEL BYRNE

FOUR LETTERS of LOVE

THE GREATEST MIRACLE IS LOVE

ΚΥΡΙΑΚΗ 12 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 21:00

FOUR LETTERS OF LOVE / ΤΕΣΣΕΡΑ ΕΡΩΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΔΡΑΜΑ

Ο Νίκολας και η Ιζαμπέλ είναι δύο άνθρωποι που μοιάζουν φτιαγμένοι ο ένας για τον άλλον. Κι όμως, ενώ η μοίρα και τα μυστήρια της αγάπης συνωμοτούν για να τους φέρουν κοντά, τα απρόβλεπτα γεγονότα της ζωής απειλούν να τους χωρίσουν.

Το Κανάλι Διατίθεται:

Θέση: 101 Θέση: 49

www.mesimvria.com

ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ ΤΗΣ ΕΕ

ΚΑΡΚΙΝΟΣ

ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Κατανοώντας τον καρκίνο στην ψηφιακή εποχή: Δεδομένα, καινοτομία και ισότητα.

27 Απριλίου 2026, Συμμετέχετε στην εκδήλωση είτε δια ζώσης στο Hilton Nicosia είτε διαδικτυακά.

Σχέδιο στήριξης της ορεινής Ελλάδας με 1 δισ. ευρώ ετησίως

Τα προβλήματα των προορισμών της ενδοχώρας και τα μέτρα ενίσχυσης

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Με πληρότητα που αναμένεται να αγγίξει μεσοσταθμικά το 80%-85% εκτιμούν πως θα λειτουργήσουν κατά τις αργίες των εορτών του Πάσχα οι τουριστικές επιχειρήσεις στους ορεινούς και ημιορεινούς προορισμούς της χώρας.

Ωστόσο, τα επίπεδα αυτής της πληρότητας παρέμειναν μέχρι και τη Μεγάλη Τετάρτη «στοίχιμα», καθώς η αγορά κινείται με ιδιαίτερος νευρικούς ρυθμούς και με τις κρατήσεις της τελευταίας στιγμής να κυριαρχούν. Όπως εξηγεί στην «Καθημερινή» ο επικεφαλής της άτυπης ομάδας ξενοδόχων ορεινών και ημιορεινών προορισμών και γενικός γραμματέας της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Ξενοδόχων, Αγγελος Καλλίας, η εκτόξευση του κόστους των καυσίμων και το γενικότερο κλίμα της ακρίβειας, σε συνδυασμό με την αβεβαιότητα που προκαλεί ο πόλεμος στον Περσικό Κόλπο, έχει μεταφέρει ένα μεγάλο μέρος των κρατήσεων στη λογική της τελευταίας στιγμής. Με άλλα λόγια, οι ταξιδιώτες σταθμίζουν τα έξοδα μετακίνησης και το διαθέσιμο εισόδημά τους πριν λάβουν την τελική απόφαση για μια απόδραση στην ενδοχώρα.

Η έλλειψη χρηματοδότησης

Πέρα όμως από την εποχική κίνηση, οι ξενοδοχοί των ορεινών όγκων αναφέρουν σοβαρά και επίμονα διαχρονικά προβλήματα και ανησυχίες που απειλούν τη βιωσιμότητά τους. **Πρώτον**, καταγράφεται έντονη χρηματοδοτική ασφυξία, καθώς οι μικρομεσαίες αυτές επιχειρήσεις δεν έχουν πρόσβαση σε τραπεζικό δανεισμό επειδή στερούνται ουστοσύ και ποιοτικού reporting, ενώ παράλληλα πολλές εξ αυτών κουβαλούν ακόμη ρυθμίσεις από εξωδικαστικούς συμβιβασμούς από την περίοδο της κρίσης.

Δεύτερον, αυτή ακριβώς η έλλειψη χρηματοδότησης έχει οδηγήσει σε μεγάλες καυστερήσεις στις ανακαινίσεις, με αποτέλεσμα τα ξενοδοχειακά ακίνητα και τα καταλύματα να μην μπορούν να εκσυγχρονιστούν και να παραμένουν στάσιμα απέναντι στον ανταγωνισμό.

Τρίτον, θεωρείται σημαντικό πρόβλημα η μεγάλη εξάρτηση που έχουν οι προορισμοί αυτοί από τον εσωτερικό τουρισμό, ο οποίος είναι ιδιαίτερα ευαίσθητος στις τιμές λόγω του περιορισμένου διαθέσιμου εισοδήματος των Ελλήνων εξαιτίας του πληθωρισμού.

Τέταρτον, χαρακτηρίζεται πλέον δυσβάσταχτο το κόστος της

Οι δράσεις του σχεδίου για την αναζωογόνηση των ορεινών κοινοτήτων και τη στήριξη των επιχειρήσεων θα αφορούν τις υποδομές, την υγεία, τη στέγαση και τον τουρισμό. Οι πόροι θα προέρχονται από ευρωπαϊκά κονδύλια, το ΕΣΠΑ, το Κοινωνικό Κλιματικό Ταμείο και το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων. Για τον ορεινό τουρισμό θα «τρέξει» νέα καμπάνια με κεντρικό μήνυμα «Ορεινή Ελλάδα: Σε πάει ψηλά όλο τον χρόνο».

Καθοριστικός παράγοντας για την πληρότητα στις αργίες του Πάσχα είναι το κόστος της μετακίνησης.

θέρμανσης εξαιτίας της εκτόξευσης των τιμών των καυσίμων, ειδικά φέτος που το Πάσχα πέφτει πολύ νωρίς και οι ανάγκες θέρμανσης στις ορεινές περιοχές παραμένουν αυξημένες. **Πέμπτον**, το ζήτημα της κλιματικής κρίσης και της περιορισμένης χιονοκάλυψης σε σχέση με το παρελθόν θεωρείται σοβαρό πρόβλημα καθ' όλη τη διάρκεια του χειμώνα για τους ορεινούς προορισμούς, πλήττοντας ιδιαίτερα εκείνες τις επιχειρήσεις που βρίσκονται κοντά σε χιονοδρομικά κέντρα.

Επιμήκυνση σεζόν

Απέναντι σε αυτή την κατάσταση, η κυβέρνηση στρέφει πλέον το βλέμμα στην ηπειρωτική Ελλάδα με πόρους που προσεγγίζουν το 1 δισ. ευρώ ετησίως για υποδομές σε όλα τα επίπεδα, υλοποιώντας παράλληλα μια καμπάνια για την πιο στοχευμένη προβολή του ορεινού τουρισμού με στόχο την επιμήκυνση της σεζόν κατά τους λεγόμενους «πλάγι-

ους» μήνες, δηλαδή το διάστημα πριν και μετά την αιχμή της χειμερινής τουριστικής σεζόν.

Οι σχετικές ανακοινώσεις έγιναν τη Δευτέρα, στο πλαίσιο της παρουσίασης από το υπουργείο Τουρισμού του νέου προγράμματος ενίσχυσης του κλάδου, όπου το «παρών» έδωσε ο υφυπουργός παρά τω Πρωθυπουργώ Θανάσης Κοντογεώργης, εκπροσωπώντας τον Κυριάκο Μητσοτάκη. Η υπουργός Τουρισμού Ολγα Κεφαλογιάννη δήλωσε ότι η νέα καμπάνια με κεντρικό μήνυμα «Ορεινή Ελλάδα: Σε πάει ψηλά όλο τον χρόνο» φιλοδοξεί να αποτελέσει την αφετηρία για να αναδειχθεί μια άλλη πλευρά της χώρας, καθώς η ηπειρωτική Ελλάδα καταλαμβάνει το 80% της συνολικής έκτασης και στόχος είναι η ισόρροπη τουριστική ανάπτυξη 12 μήνες τον χρόνο σε όλες τις περιφέρειες.

Το συγκεκριμένο κυβερνητικό σχέδιο για την αναζωογόνηση των ορεινών κοινοτήτων και τη στήριξη των επιχειρήσεων διαρθρώνεται σε τρεις κεντρικούς άξονες.

Πρώτον, ο Θ. Κοντογεώργης αναφέρθηκε σε κεφάλαια ύψους 1 δισ. ευρώ που θα κατατεθούν για ετησίως προς την ηπειρωτική Ελλάδα για δράσεις που αφορούν τις υποδομές, την υγεία, τη στέγαση και τον τουρισμό, με τους πό-

ρους να προέρχονται από ευρωπαϊκά κονδύλια, το ΕΣΠΑ, το Κοινωνικό Κλιματικό Ταμείο και το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων. **Δεύτερον**, ανακοινώθηκε η σύσταση της Ειδικής Γραμματείας Ορεινών Περιοχών στην Προεδρία της Κυβέρνησης, η οποία θα λειτουργεί ως θεσμικός πυλώνας και κόμβος διασύνδεσης κράτους και περιφερειών για την εφαρμογή μιας εθνικής στρατηγικής 12 πυλώνων.

Αναβάθμιση χιονοδρομικών

Και τρίτον, η Ολγα Κεφαλογιάννη επισήμανε ότι έως το 2026 θα ολοκληρωθούν τα έργα του νέου προγράμματος που χρηματοδοτείται από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, όπου περίπου 90 εκατ. ευρώ θα διατεθούν ειδικά για τον ορεινό τουρισμό. Το πακέτο αυτό περιλαμβάνει την ποιοτική αναβάθμιση των υποδομών στα χιονοδρομικά κέντρα της χώρας, αλλά και τη δημιουργία μιας ειδικής ψηφιακής πλατφόρμας προβολής που θα χαρτογραφεί και θα αναδεικνύει οργανωμένα τους ορεινούς προορισμούς και τις δραστηριότητες που προσφέρουν, δημιουργώντας έτσι τις προϋποθέσεις για τη διατήρηση ζωντανών κοινοτήτων καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Κρατήσεις την τελευταία στιγμή στα Airbnb λόγω της αβεβαιότητας

Χρονική μετατόπιση της ζήτησης καταλυμάτων βραχυχρόνιας μίσθωσης, λόγω των πρόσφατων γεωπολιτικών εξελίξεων, καταγράφει ο κλάδος, παρότι το ενδιαφέρον παραμένει ισχυρό.

Σε σχετική ενημερωτική διαδικτυακή εκδήλωση που πραγματοποιήσε ο Σύνδεσμος Εταιρειών Βραχυχρόνιας Μίσθωσης Ακινήτων (STAMA Greece), η Μόνικα Μέλο, Account Executive της Beyond, σημείωσε τη σημαντική μεταβολή στη συμπεριφορά των ταξιδιωτών, καθώς το «παράθυρο κρατήσεων» εμφανίζεται σημαντικά μειωμένο, ιδιαίτερα στις αστικές αγορές, όπως η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη. Εκεί οι κρατήσεις γίνονται πλέον μόλις 15 ημέρες πριν από την άφιξη, μια πτώση κατά 44% σε ετήσια βάση. Στους νησιωτικούς προορισμούς, το αντίστοιχο διάστημα διαμορφώνεται σε λίγο πάνω από τις 50 ημέρες, σημειώνοντας πτώση κατά 16% σε σχέση με πέρυσι. Όπως εξήγησε, η ζήτηση δεν υποχωρεί, αλλά μετατοπίζεται χρονικά, με τις κρατήσεις να πραγματοποιούνται πιο κοντά στην ημερομηνία άφιξης.

Σε επίπεδο προορισμών, η εικόνα διαφοροποιείται. Η Κρήτη καταγράφει ισχυρή εκκίνηση ήδη από τον Απρίλιο, εξελίχθηκε που συνδέεται με τη χρονική μετατόπιση του ορθόδοξου Πάσχα νωρίτερα μέσα στο έτος, ενισχύοντας την πρώιμη ζήτηση. Στην Αθήνα, η περίοδος του Πάσχα σε συνδυασμό με μεγάλα διεθνή γεγονότα, όπως οι συναυλίες των Metallica και των Iron Maiden, οδηγεί σε έντονες αιχμές ζήτησης και υπερδιπλασιασμό της σε συγκεκριμένες ημερομηνίες. Η Θεσσαλονίκη διατηρεί σε γενικές γραμμές σταθερή εικόνα σε σχέση με το προηγούμενο έτος, με εξαίρεση το διήμερο Οκτωβρίου - Νοεμβρίου, που καταγράφεται αισθητή ενίσχυση των κρατήσεων.

Παράλληλα, τα διαθέσιμα στοιχεία αναδεικνύουν και διαφοροποιήσεις ανά τύπο καταλύματος. Σε Αθήνα και Κρήτη, τα μεγαλύτερα ακίνητα με 6 έως 8 υπνοδωμάτια εμφανίζουν υψηλότερη πληρότητα, γεγονός που συνδέε-

ται με τη ζήτηση από ομάδες και οικογένειες που προγραμματίζουν με μεγαλύτερο χρονικό ορίζοντα. Αντίθετα, μικρότερα καταλύματα εμφανίζουν μεγαλύτερη εξάρτηση από τη ζήτηση της τελευταίας στιγμής (last-minute). Στη Θεσσαλονίκη, τα καταλύματα μεσαίου μεγέθους (2-5 υπνοδωμάτια) εμφανίζονται πιο ανθεκτικά, διατηρώντας σταθερότερες επιδόσεις σε όρους πληρότητας.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα δεδομένα αναζητήσεων, τα οποία λειτουργούν ως πρόδρομος δείκτης ζήτησης. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Beyond, η μεγαλύτερη ένταση αναζητήσεων για την Ελλάδα σημειώνεται για κρατήσεις που αφορούν

Ειδικά σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη πραγματοποιούνται μόλις 15 ημέρες πριν από την άφιξη.

το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Ιουλίου, ενώ η τρέχουσα περίοδος αποτελεί κομβικό σημείο για τη λήψη αποφάσεων και την ολοκλήρωση κρατήσεων για το καλοκαίρι. Πέραν της θερινής περιόδου, το ορθόδοξο Πάσχα αποτελεί δεύτερο σημείο αιχμής, ενώ μετά τον Οκτώβριο η δραστηριότητα υποχωρεί σημαντικά, στοιχείο που επιβεβαιώνει τον έντονα latebooking χαρακτήρα της αγοράς.

Σε δηλώσεις του ο Βασίλης Αργυράκης, πρόεδρος του STAMA, ανέφερε ότι «η επίδραση γεωπολιτικών εξελίξεων, πληθωριστικών πιέσεων και μεταβολών στο διεθνές περιβάλλον δημιουργεί ένα πιο σύνθετο πλαίσιο λειτουργίας για την αγορά, στο οποίο απαιτείται μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα και στρατηγική διαχείριση. Παράλληλα επισήμανε ότι, με βάση τα μέχρι στιγμής στοιχεία, η ελληνική αγορά διατηρεί τη δυναμική της, με τη ζήτηση να παραμένει ενεργή, αλλά να εκδηλώνεται με διαφορετικούς χρονικούς όρους».

Στην Αθήνα, η περίοδος του Πάσχα σε συνδυασμό με μεγάλα διεθνή γεγονότα, όπως οι συναυλίες των Metallica και των Iron Maiden, αυξάνει σημαντικά τη ζήτηση για καταλύματα βραχυχρόνιας μίσθωσης.

Εκκινά η αποδέσμευση στρατηγικών αποθεμάτων προϊόντων πετρελαίου

Της **ΧΡΥΣΑΣ ΛΙΑΓΓΟΥ**

Τις αμέσως επόμενες ημέρες θα ξεκινήσει η σταδιακή αποδέσμευση 2 εκατ. βαρελιών προϊόντων πετρελαίου από τα στρατηγικά αποθέματα της χώρας, σύμφωνα με τον προγραμματισμό που αποφασίστηκε στη χθεσινή σύσκεψη της πολιτικής ηγεσίας του ΥΠΕΝ με τους εκπροσώπους των διυλιστηρίων. Οι εταιρείες διύλισης της χώρας Motor Oil και Helleniq Energy θα αρχίσουν να ρίχνουν στην αγορά τις πρώτες ποσότητες με την έκδοση της σχετικής υπουργικής απόφασης, πιθανότατα και σήμερα, με τον αρμόδιο υπουργό Σταύρο Παπασταύρου να διευκρινίζει χθες με δηλώσεις του ότι η αποδέσμευση 2 εκατ. βαρελιών από τα στρατηγικά αποθέματα πετρελαιοειδών δεν συνδέεται

με ζητήματα επάρκειας, αλλά με τις υποχρεώσεις της χώρας ως μέλους του ΟΔΕ.

Η επάρκεια της χώρας σε ενεργειακά αποθέματα επαναβεβαιώθηκε χθες σε τρεις διαδοχικά συσκέψεις που είχε η πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΝ με τους αρμόδιους φορείς της αγοράς, εκπροσώπους των διυλιστηρίων, προμηθευτές φυσικού αερίου και εταιρείες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Οι συσκέψεις είχαν προγραμματιστεί στο πλαίσιο των τακτικών συναντήσεων που πραγματοποιεί το ΥΠΕΝ για την αξιολόγηση των επιπτώσεων από την κρίση στη Μέση Ανατολή και συνέπεσαν με τη συμφωνία εκκευρίας δύο εβδομάδων μεταξύ ΗΠΑ και Ιράν και τη «βουτιά» που προκάλεσε στις τιμές του πετρελαίου και φυσικού αερίου με το άνοιγμα των αγορών χθες

Επαναβεβαιώθηκε σε τρεις συσκέψεις του ΥΠΕΝ η ενεργειακή επάρκεια της χώρας.

το πρωί, με τους συμμετέχοντες σε αυτές ωστόσο να αξιολογούν ως εύθραυστο ακόμη το τοπίο. Στην πρώτη σύσκεψη, οι εκπρόσωποι των διυλιστηρίων διαβεβαίωσαν για μία ακόμη φορά ότι έχουν αντικαταστήσει πλήρως τα φορτία αργού πετρελαίου που προμηθεύονταν από τις χώρες του Κόλπου για τους επόμενους δύο μήνες πέραν των στρατηγικών αποθεμάτων 90 ημερών που προβλέπει η νομοθεσία.

Τη δεύτερη κατά σειρά σύσκεψη με τους διαχειριστές του συστήματος ηλεκτρισμού (ΔΕΣΦΑ, ΔΕΔΔΗΕ) και τους προμηθευτές ηλεκτρικής ενέργειας απασχόλησε η ομαλή ηλεκτροδότησης της χώρας ενόψει του Πάσχα, ζητήματα άρχισε να προβληματίζει τα τελευταία χρόνια λόγω του συνδυασμού χαμηλής ζήτησης και υψηλής παραγωγής των ΑΠΕ. Οι

διαχειριστές διαβεβαίωσαν ότι έχουν ληφθεί όλα τα απαραίτητα μέτρα για την ευστάθεια του συστήματος και ότι τα πράγματα φέτος είναι πολύ καλύτερα από πέρυσι, καθώς η ζήτηση λόγω καιρικών συνθηκών αναμένεται να κυμανθεί σε υψηλότερα επίπεδα, ενώ αντίθετως η παραγωγή των ΑΠΕ θα είναι περιορισμένη το Σάββατο και την Κυριακή του Πάσχα, καθώς θα επικρατήσει συννεφιά στις περισσότερες περιοχές της χώρας. Επιπλέον, σε αντίθεση με πέρυσι, με εξαίρεση τα μικρά φωτοβολταϊκά (έως 400 KW) σχεδόν το 97% του συνόλου είναι πλέον τηλεεπιρριζόμενα και μπορούν εύκολα να τεθούν εκτός παραγωγής εάν χρειαστεί. Η πιο δύσκολη ημέρα, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των δύο διαχειριστών, θα είναι η Μεγάλη Παρασκευή, λόγω πλιοφάνειας,

οπότε αναμένεται ένα περίσσειμα πρώτης παραγωγής περίπου 2.000 MW.

Στην τρίτη, τέλος, κατά σειρά σύσκεψη χθες στο ΥΠΕΝ με τον ΔΕΣΦΑ και τους εισαγωγείς φυσικού αερίου, διαπιστώθηκε ότι υπάρχει πληρότητα σε φυσικό αέριο και δεν τίθεται κάποιο θέμα με την τροφοδοσία των μονάδων ηλεκτροπαραγωγής το Πάσχα και τους επόμενους μήνες. «Παρακολουθούμε διαρκώς τις εξελίξεις και βρισκόμαστε σε πλήρη ετοιμότητα και εγρήγορση, ώστε να διασφαλίσουμε την ομαλή λειτουργία της αγοράς και την προστασία των καταναλωτών. Η ενεργειακή ασφάλεια είναι εθνική ασφάλεια και αποτελεί άδιαπραγμάτευτη προτεραιότητα της κυβέρνησης», δήλωσε ο υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας Σταύρος Παπασταύρου.

Θα χρειαστούν μήνες για να αποκατασταθεί η ροή πετρελαίου

Χρονοβόρος η επανεκκίνηση σε δεκάδες υποδομές χωρών του Κόλπου

Η επαναλειτουργία των Στενών του Ορμούζ, βασικός στόχος για τις ΗΠΑ όταν συμφώνησαν σε κατάπαυση του πυρός με το Ιράν, θα ήταν το πρώτο βήμα για τη ροή περισσότερης ενέργειας μέσω του Περσικού Κόλπου. Αλλά μόνο το πρώτο βήμα, σημειώνουν οι New York Times, προεξοφλώντας ότι θα χρειαστούν μήνες για να ξαναρχίσει η ροή πετρελαίου και φυσικού αερίου.

Δεκάδες διυλιστήρια, εγκαταστάσεις αποθήκευσης και κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου σε τουλάχιστον εννέα χώρες, από το Ιράν μέχρι τα ΗΑΕ και πέραν αυτών, έγιναν στόχος επιθέσεων.

Συνολικά, το 10% ή και περισσότερο του παγκόσμιου εφοδιασμού με πετρέλαιο έχει διακοπεί. Η επανεκκίνηση αυτών των εγκαταστάσεων θα απαιτήσει όχι μόνο ασφαλή διέλευση από τα Στενά του Ορμούζ, αλλά και επιθεώρηση αντλιών, αντικατάσταση εξοπλισμού επεξεργασίας και επιστροφή των εργαζομένων και των πλοίων που έχουν διασκορπιστεί σε όλο τον κόσμο.

«Δεν πατάς απλώς έναν διακόπτη και επανέρχονται όλα στη θέση τους», λέει ο Μάρτιν Χιούστον, στέλεχος πετρελαίου και φυσικού αερίου με μακρά εμπειρία. Το χρονοδιάγραμμα για την επαναφορά του ενεργειακού συστήματος του Κόλπου σε κάποια κανονικότητα είναι εξαιρετικά αβέβαιο, ενώ ο πόλεμος έχει διακοπεί μόνο για δύο εβδομάδες.

Στη συμφωνία κατάπαυσης του πυρός, την οποία ανακοίνωσε ο πρόεδρος Τραμπ το βράδυ της Τρίτης, το Ιράν συμφώνησε να επιτρέψει στα πλοία να διέρχονται με ασφάλεια από τα Στενά. Νωρίτερα την ίδια ημέρα, ο Τραμπ δήλωσε ότι εάν η πλωτή οδός παραμείνει κλειστή, «ένας ολόκληρος πολιτισμός θα πεθάνει». Έχει επίσης απειλήσει επανειλημμένα να χτυπήσει ιρανικούς σταθμούς παραγωγής ενέργειας και άλλες κρίσιμες

υποδομές εάν το Ιράν μπλοκάρει εκ νέου τα Στενά.

Όταν οι εταιρείες ανακτήσουν την εμπιστοσύνη ότι τα πλοία τους μπορούν να διασχίσουν τη στενή πλωτή οδό μεταξύ του Ιράν και της Αραβικής Χερσονήσου, η βασική τους προτεραιότητα θα είναι πιθανότατα η αποστολή του πετρελαίου και άλλων καυσίμων που έχουν αποθηκεύσει σε δεξαμενές κοντά στα Στενά. Στη συνέχεια, εφόσον δεν επαναληφθούν οι εκθροπραξίες, ορισμένες πηγές είναι πιθανό να ανακάμψουν εντός ημερών ή εβδομάδων, λένε αναλυτές της βιομηχανίας και στελέχη πετρελαϊκών εταιρειών. Μια πληρέστερη ανάκαμψη ωστόσο, προειδοποιούν, θα είναι μια διαδικασία που θα διαρκέσει μήνες. Ορισμένες υποδομές μάλιστα που έχουν υποστεί εκτεταμένες ζημιές θα χρειαστούν χρόνια για να επσκευαστούν.

Για τους καταναλωτές, αυτό σημαίνει ότι οι τιμές της βενζίνης στα πρατήρια –οι οποίες πρόσφατα ξεπέρασαν τα 4 δολάρια το γαλόνι στις ΗΠΑ– είναι απίθανο να επιστρέψουν στα προπολεμικά τους επίπεδα σύντομα, παρόλο που οι διεθνείς τιμές πετρελαίου μειώθηκαν σημαντικά μετά την ανακοίνωση της εκεχειρίας.

Το κλείσιμο των πετρελαιοπηγών έχει και άλλες συνέπειες. Όταν θεθούν εκτός λειτουργίας, οι πετρελαιοπηγές και οι πηγές φυσικού αερίου είναι δύσκολο να επανεκκινηθούν και όσο περισσότερο παραμένουν κλειστές, τόσο περισσότερα προβλήματα μπορεί να αντιμετωπίσουν οι εταιρείες κατά την επανεργοποίησή τους.

Η πίεση μπορεί να διαταραχθεί όσο τα πηγάδια είναι κλειστά. Μπορεί να συσσωρευθεί νερό. Εάν οι διακοπές λειτουργίας διαρκέσουν πολύ, ο εξοπλισμός ενδέχεται να διαβρωθεί έπειτα από έκθεση σε υδρόθειο για πολύ καιρό. Η Σαουδική Αραβία και το Ιράκ εισάγουν αέριο ή νερό σε πολλά από τα πηγάδια τους για να εξάγουν περισσότερο πετρέλαιο, προσθέ-

Η QatarEnergy, η οποία εκμεταλλεύεται το Ρας Λαφάν, το οποίο διαθέτει 14 μονάδες παραγωγής LNG, δήλωσε ότι θα χρειαστούν χρόνια για να ολοκληρωθούν οι επισκευές. Οι επιθέσεις του περασμένου μήνα κατέστρεψαν δύο γιγάντιες κατασκευές στις οποίες ψύχεται το αέριο. Αυτός ο εξοπλισμός μπορεί να έχει ύψος όσο ένα 18ώροφο κτίριο και ο χρόνος προετοιμασίας για ένα νέο μπορεί να διαρκέσει δύο χρόνια ή και περισσότερο.

Οι τιμές της βενζίνης στα πρατήρια είναι απίθανο να επιστρέψουν στα προπολεμικά επίπεδα σύντομα, παρόλο που οι διεθνείς τιμές πετρελαίου μειώθηκαν σημαντικά μετά την ανακοίνωση της εκεχειρίας.

τοντας ένα ακόμη επίπεδο πολυπλοκότητας στην αποκατάσταση της σωστής πίεσης όταν έρθει η ώρα να ανοίξουν ξανά, έγραψε πρόσφατα η ερευνητική ομάδα του BloombergNEF.

Το Κουβέιτ, το οποίο βρίσκεται ανάμεσα στη Σαουδική Αραβία και το Ιράκ στην άκρη του Περσικού Κόλπου, είναι ο 10ος μεγαλύτερος παραγωγός πετρελαίου στον κόσμο. Πριν από την Παρασκευή, όταν το διυλιστήριό του στη Μίνα αλ-Αχμάντι χτυπήθηκε από μη επανδρωμένο αεροσκάφος, ο διευθύνων σύμβουλος της κρατικής πετρελαϊκής εταιρείας Kuwait Petroleum δήλωσε ότι ανέμενε «αρκετή παραγωγή αμέσως, μέσα σε λίγες ημέρες» από το τέλος του πολέμου. Ο διευθύνων σύμβουλος, σείκς Ναουάφ Αλ Σαμπάχ, πρόσθεσε πρόσφατα σε ένα συνέδριο ενέργειας, το CERAWEEK by S&P Global, στο Χιούστον ότι «η πλήρης παραγωγή θα επιτευχθεί εντός τριών ή τεσσάρων μηνών».

Το μεγάλο ερώτημα είναι πόσες ζημιές έχουν υποστεί όλες οι υποδομές που απαιτούνται για τη

μεταφορά πετρελαίου και φυσικού αερίου από τις πηγές στις παγκόσμιες αγορές. Οι αναλυτές λένε ότι λίγες εγκαταστάσεις φαίνεται να έχουν υποστεί καταστροφικές ζημιές, διαθέτουν ωστόσο περιορισμένες πληροφορίες για τις περισσότερες εγκαταστάσεις.

Ενα από τα σημαντικότερα ενεργειακά περιουσιακά στοιχεία στην περιοχή είναι το εργοστάσιο εξαγωγής φυσικού αερίου Ρας Λαφάν του Κατάρ. Η τοποθεσία, η οποία εκτείνεται σε τουλάχιστον 1.900 στρέμματα σε μια μεγάλη βιομηχανική πόλη, προμηθεύει χώρες σε όλη την Ασία και την Ευρώπη με φυσικό αέριο για μαγειρέμα, θέρμανση κατοικιών και παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Πριν φορτωθεί σε πλοίο, το φυσικό αέριο πρέπει να μετατραπεί σε υγρό, στους μείον 162 βαθμούς Κελσίου. Το Κατάρ σταμάτησε να παράγει αυτό το υγροποιημένο φυσικό αέριο, ή LNG, κατά τις πρώτες ημέρες του πολέμου. Αργότερα, οι πύραυλοι εξάντλησαν το 17% της χωρητικότητας της εγκατάστασης.

Τα άθικτα μέρη της εγκατάστασης θα επανεκκινηθούν πρώτα, πιθανώς σε διάστημα εβδομάδων ή μηνών. Τα βήματα περιλαμβάνουν το άνοιγμα των υπεράκτιων πηγαδιών φυσικού αερίου που τροφοδοτούν τον τερματικό σταθμό εξαγωγής, την επανεκκίνηση οποιωνδήποτε παροχών κοινής ωφελείας που είχαν απενεργοποιηθεί, την αναπλήρωση του αποθέματος καυσίμων που χρησιμοποιούνται για την ψύξη του αερίου, γνωστών ως ψυκτικά μέσα, και στη συνέχεια την ψύξη του αερίου, δήλωσε ο Μέντι Τούιλ, ο οποίος πέρασε πάνω από μια δεκαετία στη Ρας Λαφάν και τώρα είναι ο επικε-

φαλής LNG στη γερμανική Calypso Commodities.

Τα κατεστραμμένα τμήματα είναι ένα άλλο ζήτημα. Η QatarEnergy, η οποία εκμεταλλεύεται το Ρας Λαφάν δήλωσε ότι θα χρειαστούν χρόνια για να επσκευαστούν αυτές οι περιοχές και να τεθούν σε λειτουργία. Το Ρας Λαφάν διαθέτει 14 μονάδες παραγωγής LNG. Οι επιθέσεις του περασμένου μήνα κατέστρεψαν δύο από αυτές –τις γιγάντιες κατασκευές στις οποίες ψύχεται το αέριο– δήλωσε ο διευθύνων σύμβουλος της QatarEnergy στο Reuters. Αυτός ο εξοπλισμός μπορεί να έχει ύψος όσο ένα 18ώροφο κτίριο και ο χρόνος προετοιμασίας για ένα νέο μπορεί να διαρκέσει δύο χρόνια ή και περισσότερο.

«Αυτές οι εγκαταστάσεις σχεδιάστηκαν κατά παραγγελία και ενσωματώθηκαν στο ευρύτερο συγκρότημα, συνεπώς η αντικατάστασή τους είναι σημαντικά πιο δύσκολη» από ό,τι απλούστερες μορφές ενεργειακής υποδομής, εξηγεί ο Ναζιμεντίν Μεσκάτι, καθηγητής μηχανικής στο Πανεπιστήμιο της Νότιας Καλιφόρνιας.

Λιγότερα είναι γνωστά για την έκταση των ζημιών στις εγκαταστάσεις επεξεργασίας πετρελαίου σε όλη την περιοχή. Ενα διυλιστήριο στη δυτική ακτή της Σαουδικής Αραβίας λειτουργούσε σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα μετά μια επίθεση με μη επανδρωμένο αεροσκάφος στα μέσα Μαρτίου, σύμφωνα με την εταιρεία συμβούλων Rystad Energy. Πιθανότατα θα μπορούσε να αποκατασταθεί πλήρως εντός ενός έτους.

Το Ιράν έχει επίσης υποστεί επιθέσεις στις ενεργειακές του υποδομές, όπως οι αποθήκες πετρελαίου

στην Τεχεράνη. Μια ανησυχία για την ανοικοδόμηση είναι ότι οι αλυσίδες εφοδιασμού για ορισμένα εξειδικευμένα εξαρτήματα έχουν ήδη περιοριστεί. Η βιασύνη για την κατασκευή κέντρων δεδομένων τεχνητής νοημοσύνης έχει εκτοξεύσει τη ζήτηση για σταθμούς παραγωγής ενέργειας με καύση φυσικού αερίου και άλλες ενεργειακές υποδομές. Πολλές από αυτές τις εγκαταστάσεις βασίζονται σε εξοπλισμό, όπως αεριοστρόβιλους, που μπορεί επίσης να χρειαστούν για την πραγματοποίηση επισκευών στον Κόλπο.

«Αν έχετε τη σωστή αλυσίδα εφοδιασμού, μπορείτε να αποκαταστήσετε την κατάσταση αρκετά γρήγορα», δήλωσε ο Μάικ Στάις, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Οκλαχόμα, ο οποίος συμμετείχε στο διοικητικό συμβούλιο εταιρειών ενέργειας, συμπεριλαμβανομένου του αμερικανικού γίγαντα διύλισης Marathon Petroleum. Ωστόσο πρόσθεσε ότι τα χρονοδιαγράμματα θα εξαρτηθούν σε μεγάλο βαθμό από το τι έχει υποστεί ζημιά.

Εντέλει, όπως και να εξελιχθεί η σύγκρουση, οι αναλυτές αναμένουν ότι οι τιμές της ενέργειας τελικά θα μειωθούν από τα επίπεδα του πολέμου, αλλά θα παραμείνουν υψηλότερες από ό,τι ήταν πριν. Αναλυτές της γαλλικής τράπεζας Société Générale προέβλεψαν πρόσφατα ότι η τιμή του πετρελαίου θα διαπραγματεύεται γύρω στα 80 δολάρια το βαρέλι στο τέλος του 2026, από την προηγούμενη πρόβλεψή τους για 65 δολάρια. Οι traders θα αποτιμήσουν έναν μεγαλύτερο κίνδυνο γεωπολιτικής αστάθειας στο μέλλον.

THE NEW YORK TIMES

UNCUT

Το εβδομαδιαίο podcast συνεντεύξεων

με την Ελισάβετ Γεωργίου

 Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Οι Τζον, Λάπο και Τζινέβρα Ελκαν επιδιώκουν να αποκλείσουν τη μπτέρα τους Μαργκερίτα Ανιέλι από την οικογενειακή περιουσία. Ο 50χρονος Τζον Ελκαν είναι διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας συμμετοχών Exor NV και πρόεδρος της Ferrari.

Πόλεμος στην οικογένεια Ανιέλι για έλεγχο της αυτοκρατορίας

Σε δικαστική διαμάχη τα τρία αδέρφια με τη μπτέρα τους Μαργκερίτα

Απορρίφθηκε από ελβετικό δικαστήριο το αίτημα του Τζον Ελκαν, με το οποίο ο επικεφαλής της ιταλικής δυναστείας των Ανιέλι της Fiat επιδίωκε μια απόφαση που θα όριζε τον ίδιο και τα αδέρφια του ως κληρονόμους της γιαγιάς τους, αποκλείοντας τη μπτέρα τους από την οικογενειακή περιουσία.

Στο πλαίσιο μιας μακροχρόνιας διαμάχης για τα κληρονομικά, που έχει φέρει αντιμέτωπους τον πρόεδρο της Stellantis και τα αδέρφια του με τη μπτέρα τους, το δικαστήριο κήρυξε μη αποδεκτά τα αιτήματα των Τζον, Λάπο και Τζινέβρα Ελκαν να επικυρώσει ένας Ελβετός δικαστής τη διαθήκη της γιαγιάς τους, που ήταν η κήρα του βιομηχάνου Τζάνι Ανιέλι.

Ο δικαστής έκρινε ότι το δικαστήριο δεν είχε δικαιοδοσία

και δεν αποφάνθηκε επί της ουσίας των ισχυρισμών των αδελφών, όπως αναφέρει το Bloomberg, επικαλούμενο τους δικηγόρους της μπτέρας τους Μαργκερίτα Ανιέλι.

Η παραπομπή της υπόθεσης σε ελβετικό δικαστήριο

Η εταιρεία συμμετοχών Exor NV αποτελεί τον μεγαλύτερο μέτοχο της Stellantis και της Ferrari.

θα επέτρεπε στα αδέρφια Ελκαν να αποκλείσουν τη μπτέρα τους από την κληρονομιά, βάσει παραιτήσεων που η ίδια είχε υπογράψει το 2004.

Η υπόθεση είναι μέρος μιας ευρύτερης διαμάχης για τον

έλεγχο της οικογενειακής περιουσίας μέσω της εταιρείας συμμετοχών Exor NV, η οποία αποτελεί τον μεγαλύτερο μέτοχο της Stellantis και της Ferrari.

Ο 50χρονος Τζον Ελκαν είναι διευθύνων σύμβουλος της Exor και πρόεδρος της Ferrari, ενώ σε περίπτωση που η 70χρονη Μαργκερίτα Ανιέλι καταφέρει να ανατρέψει τις αποφάσεις που έχουν ληφθεί για την οικογενειακή περιουσία, η θέση του στο τιμόνι της αυτοκρατορίας Ανιέλι θα τεθεί σε κίνδυνο.

Στο επίκεντρο της διαμάχης βρίσκεται αυτή τη στιγμή το εάν η γιαγιά του Τζον Ελκαν ήταν νόμιμα κάτοικος Ελβετίας ή Ιταλίας όταν πέθανε το 2019. Η Μαργκερίτα έχει υποστηρίξει ότι οι συμφωνίες για την κληρονομιά που την απέκλεισαν από την οικογενειακή επιχείρηση ήταν άκυρες, επειδή η πραγματική κατοικία της

μπτέρας της ήταν στην Ιταλία, όχι στην Ελβετία.

Αυτή η διακρίση έχει σημασία επειδή, σύμφωνα με την ιταλική νομοθεσία, τα δικαιώματα κληρονομιάς δεν μπορούν να καταργηθούν πριν από τον θάνατο. Εάν η Μαργκερίτα αποδείξει ποτέ ότι η επίσημη κατοικία της μπτέρας της ήταν στην Ιταλία, αυτό θα μπορούσε να αλλάξει τις διατάξεις περί κληρονομιάς με βάση τις οποίες θα κριθεί η οικογενειακή διαμάχη.

Τα αδέρφια Ανιέλι σχεδιάζουν να ασκήσουν έφεση στο Ανώτατο Δικαστήριο της Βέρνης, ενώ οι δικηγόροι τους δηλώνουν ότι η δικαστική απόφαση δεν έχει καμία επίδραση στην εγκυρότητα ενός συμφώνου διαδοχής και μιας συμφωνίας του 2004, βάσει της οποίας, όπως λένε, η μπτέρα τους δεν είναι κληρονόμος.

Προς το δυσμενές σενάριο της ΕΚΤ οδεύει η οικονομία της Ε.Ε.

Ο πόλεμος στο Ιράν ωθεί την οικονομία της Ευρωζώνης πιο κοντά στο δυσμενές σενάριο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, όπως εκτίμησε ο κεντρικός τραπεζίτης της Λιθουανίας και ένα από τα «γεράκια» του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΚΤ, Γκεντιμίνας Σίμκουσ. «Πριν από μερικές εβδομάδες η ΕΚΤ δημοσίευσε τα σενάρια της για τις οικονομικές εξελίξεις: το βασικό, το λιγότερο ευνοϊκό και το ακόμη λιγότερο ευνοϊκό», δήλωσε σε συνέντευξή του στο LRT.lt. «Θα έλεγα ότι η κατάσταση κινείται προς το λιγότερο ευνοϊκό σενάριο». Πάντως, η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε στις 2 Απριλίου. Πριν δηλαδή οι ΗΠΑ και το Ιράν συμφωνήσουν σε εκκενρία δύο εβδομάδων και την επαναλειτουργία των Στενών του Ορμούζ από την Τεχεράνη, μια συμφωνία της τελευταίας στιγμής που απέτρεψε την απειλούμενη κλιμάκωση του πολέμου.

Ο επικεφαλής της κεντρικής τράπεζας της Λιθουανίας δήλωσε επίσης: «Οι αγορές αποτελούν συχνά ένα είδος δείκτη. Αυτή τη στιγμή προβλέπουν δύο αυξήσεις των επιτοκίων κατά 25 μπάσες βάσης φέτος. Εξακολουθεί να υπάρχει κάποια αβεβαιότητα σχετικά με μια τρίτη. Μερικές φορές αντανακλάται στις τιμές, άλλες φορές όχι – το κλίμα αλλάζει. Πρέπει να συμβεί; Όχι απαραίτητα», πρόσθεσε. Υπενθυμίζεται ότι σύμφωνα με τις πρόσφατες προ-

βλέψεις της ΕΚΤ, στο ακραίο σενάριο ο πληθωρισμός στη Ζώνη του Ευρώ ενδέχεται να εκτοξευθεί στο 4,8% το επόμενο έτος, εάν οι τιμές του πετρελαίου και του φυσικού αερίου συνεχίσουν να αυξάνονται και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα δεν προχωρήσει σε αύξηση των επιτοκίων. Στο ακραίο σενάριο της ΕΚΤ, το πετρέλαιο θα ανέλθει σε σχεδόν 150 δολάρια ανά βαρέλι και οι τιμές του φυσικού αερίου σε 110 ευρώ ανά μεγαβατώρα το δεύτερο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, ωθώντας τον συνολικό

Οι εκτιμήσεις του κεντρικού τραπεζίτη της Λιθουανίας πριν από τη συμφωνία ΗΠΑ - Ιράν για εκκενρία.

πληθωρισμό στο 4,4% φέτος, στο 4,8% το επόμενο έτος και στο 2,8% το 2028. Σύμφωνα με το πιο πιθανό - «δυσμενές» σενάριο, ο πληθωρισμός αναμένεται να αυξηθεί στο 3,5% το 2026, πριν υποχωρήσει στο 2,1% το 2027 και τελικά στο 1,6% το 2028. Σύμφωνα με το βασικό σενάριο της ΕΚΤ, ο γενικός πληθωρισμός προβλέπεται να διαμορφωθεί κατά μέσον όρο σε 2,6% το 2026, 2% το 2027 και 2,1% το 2028.

Σε δημοπρασία 300 vintage ρολόγια του οίκου Cartier

Τα πιο περιζήτητα σχέδια vintage ρολογιών του οίκου Cartier, που καλύπτουν σχεδόν έναν αιώνα και περιλαμβάνονται σε συλλογή, πρόκειται να δημοπρατηθούν από τον οίκο Sotheby's. Με τίτλο «The Shapes of Cartier: The Finest Vintage Grouping Ever Assembled», οι δημοπρασίες των αντικειμένων σε Χονγκ Κονγκ, Γενεύη και Νέα Υόρκη αναμένεται να αποφέρουν πάνω από 15 εκατ. δολάρια μέχρι τον Δεκέμβριο. Η συλλογή περιλαμβάνει πάνω από 300 ρολόγια, τα καλύτερα δείγματα από καθένα από τα ιστορικά ατελιέ της Cartier στο Παρίσι, στο Λονδίνο και στη Νέα Υόρκη.

Το «διαμάντι» της συλλογής που θα δημοπρατηθεί στο Χονγκ Κονγκ είναι ένα σπάνιο Cartier London Crash από χιτρίνο χρυσό του 1987, το οποίο πιστεύεται ότι είναι ένα από τα μόλις τρία που κατασκευάστηκαν εκείνη

τη χρονιά και εκτιμάται ότι θα πιάσει τιμή μεταξύ 400.000 και 800.000 δολαρίων. Το Crash, με την εσκεμμένα παραμορφωμένη κάσα του, είναι ένα από τα πλέον διαβόητα σχέδια της ωρολογιοποιίας, που σχεδιάστηκε αρχικά το 1967 στα εργαστήρια της Cartier στην Bond Street. Μάλιστα πιστεύεται ότι κατασκευάστηκαν λιγότερα από δώδεκα πρωτότυπα μεταξύ 1967 και 1970.

Η συλλογή περιλαμβάνει όλα τα σχέδια της Cartier που σημάδεψαν την εποχή τους, από το Santos, το πρώτο ρολόι χειρός της μάρκας, έως τα Tank, Baignoire, Cintrée και Octagonal. «Αυτή η συλλογή είναι αξιοσημείωτη όχι μόνο για το εύρος της, αλλά και για το βάθος της, ιδίως λόγω της άνευ προηγουμένου συγκέντρωσης κοσμημάτων Cartier London, πολλά από τα οποία συγκαταλέγονται στα σημαντικότερα δείγματα που έχουν εμφανι-

Το «διαμάντι» της συλλογής που θα δημοπρατηθεί από τον οίκο Sotheby's είναι ένα σπάνιο Cartier London Crash από χιτρίνο χρυσό του 1987, το οποίο πιστεύεται ότι είναι ένα από τα μόλις τρία που κατασκευάστηκαν εκείνη τη χρονιά και εκτιμάται ότι θα πιάσει τιμή μεταξύ 400.000 και 800.000 δολαρίων. Η φωτογραφία, από πρόσφατη έκθεση στη Γενεύη.

στεί ποτέ στην αγορά», δήλωσε ο Σαμ Χάινς, παγκόσμιος πρόεδρος του τμήματος ρολογιών της Sotheby's. Η Cartier, το «πετράδι του στέμματος» της εταιρείας Cie Financière Richemont του Γιόχαν Ρούπερτ, βιώνει μια αναγέννηση.

Στο πιο πρόσφατο οικονομικό έτος, η Richemont εμφάνισε ρεκόρ εσόδων, ξεπερνώντας τα 20 δισ. ελβετικά φράγκα, με το τμήμα Jewellery Maisons –με κινητήριο δυνάμην την Cartier– να αποτελεί τον κύριο μοχλό ανάπτυξης.

Μόνο η Cartier εκτιμάται από τον αναλυτή της Vontobel, Ζαν-Φιλίπ Μπερτό, ότι αντιπροσωπεύει το 53% των συνολικών πωλήσεων της Richemont.

Αυτή η οικονομική δυναμική ενισχύεται από μια αλλαγή της ζήτησης από τις νεότερες γενιές. Παρότι κάποτε αποτελούσε αποκλειστικό προνόμιο των καθερωμένων συλλεκτών, η Cartier έχει γίνει το καθοριστικό σύμβολο πολυτελείας για τους Millennials και τη γενιά Z. Τα ρολόγια της κοσμούν τους καρπούς της Λάνα ντελ Ρέι και της Ντούα Λίπα, ενώ ο Τιμοτέ Σαλαμέ και ο Ντουέντ Γουέντ έχουν εδραιώσει την εικόνα της ως «cool» και στο ανδρικό κοινό.

Τα vintage ρολόγια Cartier, ειδικότερα, έχουν γίνει η απόλυτη εμμονή των συλλεκτών. Σε αντίθεση με την αγορά των αθλητικών ρολογιών, όπου επικρατεί έντονη κερδοσκοπία, τα

ιστορικά κομμάτια της Cartier ανταμείβουν τη γνώση και την εξοικείωση με τις λιγότερο γνωστές αναφορές, τα χαρακτηριστικά και την προέλευση των εργασιών.

Η συλλογή Cartier London, που δημιουργήθηκε κατά τη διάρκεια της πιο πειραματικής φάσης του οίκου, μεταξύ 1967 και 1974, υπό τη διεύθυνση του Ζαν-Ζακ Καρτιέ, θεωρείται ένα από τα πιο τολμηρά δημιουργικά έργα της ωρολογιοποιίας του 20ού αιώνα: Μοντέλα όπως τα Decagonal, Octagonal και Asymétrique κατασκευάστηκαν σε ελάχιστους αριθμούς και σπάνια εμφανίζονται σε δημοπρασίες.

Μετά την πρώτη δημοπρασία στο Χονγκ Κονγκ στις 24 Απριλίου, θα ακολουθήσουν δημοπρασίες σημαντικών ρολογιών της Sotheby's στη Γενεύη στις 10 Μαΐου και στη Νέα Υόρκη στις 15 Ιουνίου.

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Ο ΠΕΡΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΝΟΜΟΣ (ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΕΙΣ) ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ ΤΟΥ 1999 ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ Σύμφωνα με τον Κανονισμό 12(1)
Σύμφωνα με τον Κανονισμό 12(1) των περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας (Παρεκκλίσεις) Κανονισμών, γνωστοποιείται ότι η εταιρεία SC Governors Riviera Ltd προτίθεται να υποβάλει αίτηση στον ΕΟΑ Λεμεσού για τη χορήγηση πολεοδομικής άδειας κατά παρέκκλιση των προνοιών της ισχύουσας πολεοδομικής ζώνης στην περιοχή του Κοινοτικού Συμβουλίου Πεντακώμου, για την ακόλουθη ανάπτυξη: Ανάπτυξη χώρων δεξιώσεων, αποτελούμενη από δύο εσωτερικούς χώρους δεξιώσεων και έναν εξωτερικό χώρο. Η αίτηση αφορά τα τεμάχια με αρ. 78, 96, 92, 213, 122, Φ/Σχ. 55/43, στην περιοχή Πεντακώμου. Η παρέκκλιση για την οποία υποβάλλεται η αίτηση αφορά την αξιοποίηση στο μέγιστο του επιτρεπόμενου συντελεστή δόμησης, σύμφωνα με τις πρόνοιες των ισχυουσών πολεοδομικών ζωνών. Περισσότερες πληροφορίες μπορούν να ληφθούν από τα γραφεία της Πολεοδομικής Αρχής κατά τις εργάσιμες ημέρες και ώρες. Έγγραφες παραστάσεις μπορούν να υποβληθούν στην Πολεοδομική Αρχή εντός ενός μηνός από την ημερομηνία δημοσίευσης της παρούσας γνωστοποίησης.

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Ο ΠΕΡΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΝΟΜΟΣ (ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΕΙΣ) ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ ΤΟΥ 1999 ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ Σύμφωνα με τον Κανονισμό 12(1)
Σύμφωνα με τον Κανονισμό 12(1) των περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας (Παρεκκλίσεις) Κανονισμών, γνωστοποιείται ότι η εταιρεία Maritaki Restaurant Ltd προτίθεται να υποβάλει αίτηση στον ΕΟΑ Λεμεσού για τη χορήγηση πολεοδομικής άδειας κατά παρέκκλιση των προνοιών της ισχύουσας πολεοδομικής ζώνης, στην περιοχή του Κοινοτικού Συμβουλίου Παρεκκλησιάς, για την ακόλουθη ανάπτυξη: Ανάπτυξη χώρων ευεξίας (SPA). Η αίτηση αφορά τα τεμάχια με αρ. 218, Φ/Σχ. 54/39, στην περιοχή Παρεκκλησιάς. Η αιτούμενη παρέκκλιση εδράζεται στο γεγονός ότι το υπό αναφορά τεμάχιο εφάπτεται σε δρόμο πρωταρχικής σημασίας και, σύμφωνα με την παράγραφο 12/16 της τροποποίησης του 2013, παρέχεται στην αρμόδια αρχή διακριτική ευχέρεια ως προς την έγκριση χρήσεων πέραν των συνήθως επιτρεπόμενων. Ως εκ τούτου, η εν λόγω πρόνοια δύναται να αποτελέσει τη βάση για την εξέταση της προτεινόμενης ανάπτυξης στο πλαίσιο παρέκκλισης. Περισσότερες πληροφορίες μπορούν να ληφθούν από τα γραφεία της Πολεοδομικής Αρχής κατά τις εργάσιμες ημέρες και ώρες. Έγγραφες παραστάσεις μπορούν να υποβληθούν στην Πολεοδομική Αρχή εντός ενός (1) μηνός από την ημερομηνία δημοσίευσης της παρούσας γνωστοποίησης.

ΖΗΤΟΥΝΤΑΙ ΤΕΧΝΙΚΟΙ - ΒΟΗΘΟΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΑΛΟΥΜΙΝΙΩΝ
Η εταιρία μας Μηνάς Γεωργίου Αλουμίνια Λτδ με ηγετική παρουσία στον χώρο της επεξεργασίας και τοποθέτησης αλουμινίων αναζητά έμπειρο και ικανό τεχνικό για την ενίσχυση της ομάδας μας.
Ο υποψήφιος θα ασχολείται με την τοποθέτηση αλουμινίων σε διάφορους χώρους
Αποστολή βιογραφικών: Στείλτε το βιογραφικό σας στο phikatstudio@gmail.com.

Η Ευρώπη στρέφεται ξανά προς την παραγωγή πυρηνικής ενέργειας

Φουντώνει η συζήτηση για νέους αντιδραστήρες λόγω της ενεργειακής κρίσης

Στο προσκήνιο επανέρχεται η συζήτηση για την ενεργειακή ανεξάρτηση της Ευρώπης, καθώς μόλις λίγα χρόνια μετά την εκτίναξη των τιμών ως αποτέλεσμα της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία, το κόστος του φυσικού αερίου και των καυσίμων αυξάνεται ξανά, αυτή τη φορά λόγω της ανάφλεξης στη Μέση Ανατολή.

Στο πλαίσιο αυτό, η πυρηνική ενέργεια φαίνεται να επιστρέφει δυναμικά ως μέρος ενός «εγκώριου» ενεργειακού μείγματος. Παραμένουν όμως δύο βασικά ερωτήματα: Πόσο γρήγορα μπορεί να προσφέρει λύση και πόσο ασφαλής και αξιόπιστη είναι στην πράξη. Στην πρόσφατη σύνοδο πυρηνικής ενέργειας στο Παρίσι, η επικεφαλής της Κομισιόν, Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, χαρακτήρισε την απομάκρυνση της Ευρώπης από την πυρηνική ενέργεια «στρατηγικό λάθος». Το 1990, η Ευρώπη παρήγε περίπου το ένα τρίτο της ηλεκτρικής της ενέργειας από πυρηνικά, ενώ σήμερα το ποσοστό αυτό έχει υποχωρήσει περίπου στο 15%, με αποτέλεσμα η ήπειρος να εξαρτάται πλήρως «από ακριβές και ευμετάβλητες εισαγωγές» ορυκτών καυσίμων, σημείωσε.

Η Ευρώπη εισάγει πάνω από το 50% της ενέργειας που καταναλώνει, κυρίως πετρέλαιο και φυσικό αέριο. Έτσι, είναι ιδιαίτερα ευάλωτη είτε σε αιφνίδιες διακοπές εφοδιασμού, όπως συνέβη με τη Ρωσία μετά τις κυρώσεις, είτε σε αυξήσεις τιμών στη διεθνή αγορά, όπως συμβαίνει τώρα λόγω των περιορισμών στις εξαγωγές μέσω των Στενών του Ορμούζ. Οι τιμές φυσικού αερίου αυξάνονται με παρόμοιο ρυθμό πανευρωπαϊκά, αλλά ο αντίκτυπος στις τιμές ηλεκτρικής ενέργειας διαφέρει ανάλογα με το ενεργειακό μείγμα κάθε χώρας. Ενδεικτικά, στην Ισπανία, που έχει επενδύσει σημαντικά σε ΑΠΕ, η μέση τιμή ρεύματος για το υπόλοιπο του 2026 εκτιμάται περίπου στο μισό της Ιταλίας, όπου το φυσικό αέριο καθορίζει

Η Γαλλία είναι ο μεγαλύτερος παραγωγός πυρηνικής ενέργειας στην Ευρώπη, καλύπτοντας περίπου το 65% της ηλεκτροπαραγωγής της από πυρηνικά. Με βάση τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης, οι τιμές ρεύματος για τον επόμενο μήνα στη Γερμανία, η οποία εγκατέλειψε τα πυρηνικά, είναι πέντε φορές υψηλότερες από της Γαλλίας.

Η Ιταλία ετοιμάζει νομοθεσία για άρση της απαγόρευσης, το Βέλγιο επανεξετάζει πλήρως τη στάση του, η Ελλάδα άνοιξε δημόσια συζήτηση για αντιδραστήρες.

την τιμή στο 90% του χρόνου. Η Γαλλία είναι ο μεγαλύτερος παραγωγός πυρηνικής ενέργειας στην Ευρώπη, καλύπτοντας περίπου το 65% της ηλεκτροπαραγωγής της από πυρηνικά. Με βάση τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης, οι τιμές ρεύματος στη Γερμανία για τον επόμενο μήνα είναι πέντε φορές υψηλότερες από της Γαλλίας. Η Γερμανία άλλωστε εγκατέλειψε την

πυρηνική ενέργεια μετά την καταστροφή στη Φουκουσίμα, με αποτέλεσμα οι ενεργοβόρες βιομηχανίες της, όπως η αυτοκινητοβιομηχανία και τα χημικά, να εξαρτώνται πλέον σε τεράστιο βαθμό από το φυσικό αέριο. Πλέον, η στροφή της Ευρώπης προς τα πυρηνικά είναι εμφανής, καθώς η Ιταλία ετοιμάζει νομοθεσία για άρση της απαγόρευσης, το Βέλγιο επανεξετάζει πλήρως τη στάση του, η Ελλάδα άνοιξε δημόσια συζήτηση για αντιδραστήρες και η Σουηδία αντρεψε μία απόφαση δεκαετιών για εγκατάλειψη της πυρηνικής ενέργειας.

Στη Γαλλία, ο πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν αναδεικνύει σταθερά αυτό το είδος ενέργειας ως κατάλληλη λύση με χαμηλούς ρύπους. Ο ίδιος τονίζει ότι «η πυρηνική ενέργεια είναι κλειδί για τον συνδυασμό ενεργειακής ανεξαρτησίας και απανθρακοποίησης», ενώ συνδέει και τον ρόλο της

με την αυξανόμενη ζήτηση από την τεχνητή νοημοσύνη. Βέβαια, σύμφωνα με το BBC, η πυρηνική ενέργεια δεν αποτελεί άμεση λύση. Συνήθως η κατασκευή αντιδραστήρων καθυστερεί σημαντικά, ενώ δεν έχουν λυθεί τα ζητήματα διαχείρισης αποβλήτων και οι ανησυχίες για την ασφάλεια. Επίσης, περιβαλλοντικές οργανώσεις προειδοποιούν ότι οι επενδύσεις στα πυρηνικά μπορεί να αποσπάσουν πόρους από τις ΑΠΕ, ενώ επιπλέον ρίσκο αποτελεί το γεγονός ότι ορισμένες χώρες της Κεντρικής Ευρώπης εξακολουθούν να εξαρτώνται από ρωσική τεχνολογία και ουράνιο. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προωθεί τους μικρούς αρθρωτούς αντιδραστήρες (SMR) ως την πιο ευέλικτη και οικονομική λύση. Στο πλαίσιο ενός επενδυτικού πακέτου 330 εκατ. ευρώ για την πυρηνική ενέργεια στοχεύει στην ανάπτυξη τους έως τις αρχές της δεκαετίας του 2030.

Για υψηλότερες τιμές και βραδύτερη ανάπτυξη προειδοποιεί το ΔΝΤ

Η παγκόσμια οικονομία οδεύει αναπόφευκτα σε υψηλότερο πληθωρισμό και επιβράδυνση της ανάπτυξης συνεπεία του πολέμου στο Ιράν, όπως προειδοποίησε η επικεφαλής του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, Κρισταλίνα Γκεοργκίεβα, καθώς το Ταμείο ετοιμάζεται να αναθεωρήσει πτωτικά τις προβλέψεις του. «Όλα οδηγούν πλέον σε υψηλότερες τιμές και βραδύτερη ανάπτυξη», δήλωσε η διευθύνουσα σύμβουλος του ΔΝΤ σε συνέντευξη της στο Reuters.

Πριν από τον πόλεμο, το ΔΝΤ ετοιμαζόταν για ήπια ανοδική αναθεώρηση των προβλέψεων του για την παγκόσμια ανάπτυξη, στο 3,3% το 2026 και στο 3,2% το 2027, σύμφωνα με την Γκεοργκίεβα. Ωστόσο, αυτές οι προσδοκίες έχουν ανατραπεί από τότε, καθώς η σύγκρουση με το Ιράν έχει προκαλέσει κραδασμούς στην παγκόσμια οικονομία που είναι απίθανο να εξαλειφθούν σύντομα, ακόμη και αν ο πόλεμος τελειώσει γρήγορα.

Η επίθεση των ΗΠΑ και του Ισραήλ κατά του Ιράν πριν από έξι εβδομάδες προκάλεσε σοβαρό σοκ στην ενεργειακή προσφορά, καθώς το κατ' ουσίαν κλείσιμο των Στενών του Ορμούζ παρέλυσε τη θαλάσσια κυκλοφορία στον Κόλπο. Η παγκόσμια προσφορά πετρελαίου έχει μειωθεί κατά

13%, σύμφωνα με το ΔΝΤ, ενώ έχουν προκληθεί σοβαρές ζημιές και σε άλλες κρίσιμες αλυσίδες εφοδιασμού. Η Γκεοργκίεβα προειδοποίησε πως οι φτωχότερες χώρες που δεν διαθέτουν επαρκή αποθέματα θα είναι αυτές που θα πληγούν περισσότερο. «Βρισκόμαστε σε έναν κόσμο με αυξημένα αβεβαιότητα», πρόσθεσε, αναφερόμενη στις γεωπολιτικές εντάσεις, στις τεχνολογικές εξελίξεις, στις κλιματικές αναταρά-

Το Ταμείο ετοιμάζεται να αναθεωρήσει πτωτικά τις προβλέψεις του.

ξεις και στις δημογραφικές μεταβολές. «Όλα αυτά σημαίνουν ότι, αφού ανακάμψουμε από αυτό το σοκ, πρέπει να έχουμε τα μάτια μας ανοικτά για το επόμενο».

Η διπλή απειλή των υψηλότερων τιμών και της επιβράδυνσης της ανάπτυξης πυροδότησε φόβους στους καταναλωτές, στους επιχειρηματίες και στους υπευθύνους χάραξης πολιτικής για επιστροφή σε στασιμότητα. Ο πόλεμος στο Ιράν αναμένεται να κυριαρχήσει στις συζητήσεις κατά τις εαρινές συναντήσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας και του ΔΝΤ την επόμενη εβδομάδα.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Του ΜΑΪΚ ΠΙΚΟΚ / REUTERS

Νέος πονοκέφαλος για τις κεντρικές τράπεζες

Εκ πρώτης όψεως, η ενεργειακή κρίση στη Μέση Ανατολή είναι ακριβώς το είδος του εξωτερικού σοκ που οι κεντρικές τράπεζες θα πρέπει να «εξετάσουν». Υπάρχουν όμως ολόένα και περισσότεροι λόγοι για τους οποίους αυτό μπορεί να μη συμβεί αυτή τη φορά. Ο πόλεμος ΗΠΑ - Ισραήλ εναντίον του Ιράν, που ξεκίνησε στις 28 Φεβρουαρίου, έχει αυξήσει την τιμή του αργού πετρελαίου Brent κατά περίπου 50% στα 108,50 δολάρια το βαρέλι, αυξάνοντας τον κίνδυνο μιας απότομης πληθωριστικής αύξησης παγκοσμίως. Θεωρητικά, οι κεντρικές τράπεζες θα πρέπει να αποφύγουν την αλλαγή πολιτικής, εκτός εάν καταστεί σαφές ότι θα συνεχιστεί ή θα ενισχυθεί τις προσδοκίες για τον πληθωρισμό μακροπρόθεσμα.

Η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών—που προωθεί τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα μεταξύ των κεντρικών τραπεζών—προέτρεψε τους υπευθύνους χάραξης πολιτικής να μη βιαστούν να αναλάβουν δράση, αποκαλώντας την τρέχουσα κρίση χαρακτηριστικό παράδειγμα για το πότε πρέπει να «εξετάσουμε» ένα σοκ προσφοράς. Οι κεντρικές τράπεζες μπορεί να μη λάβουν υπόψη αυτή τη συμβουλή. Εξακολουθούν να ποινούν από την κριτική—δίκαινη ή όχι—ότι κινήθηκαν πολύ αργά μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία το 2022, χαρακτηρίζοντας λανθασμένα τον αυξημένο πληθωρισμό «παροδικό» μόνο και μόνο για να τον δουν να παραμένει πάνω από τον στόχο για χρόνια. Επιπλέον, ο ισχυρισμός ότι οι προσδοκίες για τον πληθωρισμό στις ανεπτυγμένες αγορές είναι «σταθερές»—κάτι που οι κεντρικοί τραπεζίτες έχουν επαναλάβει εδώ και καιρό—είναι πλέον αμφισβητήσιμος.

Ο κόσμος έχει βιώσει μια σειρά γεγονότων «μαύρου κύκνου» τα τελευταία χρόνια, τα οποία κινδυνεύουν να αυξήσουν δομικά τις προσδοκίες για τον πληθωρισμό. Κατ' αρχάς, υπήρξε η πανδημία COVID-19—ένα σοκ που υποτίθεται ότι συμβαίνει μία φορά τον αιώνα—που οδήγησε σε σημαντική αύξηση των τιμών, καθώς οι αλυσίδες εφοδιασμού που είχαν

υποστεί σοκ συνδυάστηκαν με απότομη αύξηση της ζήτησης που οφειλόταν σε μέτρα τόνωσης της οικονομίας. Αυτό επιδεινώθηκε από ένα παγκόσμιο ενεργειακό σοκ, που προκλήθηκε από την ολοκληρωτική εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία. Τώρα, αυτή η σύγκρουση έχει επιδεινωθεί από ένα νέο σοκ: τον πόλεμο στη Μέση Ανατολή. Επιπλέον, το παγκοσμιοποιημένο εμπορικό σύστημα που κατέστειλε τον πληθωρισμό για δεκαετίες έχει διαλυθεί από τους δασμολογικούς πολέμους του προέδρου Τραμπ. Αν τα συνδυάσουμε όλα αυτά, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής φαίνεται ότι δεν θα μπορούσαν να μείνουν άπραγοι για πολύ, ανεξάρτητα από το αν αυτή είναι η κατάλληλη επιλογή ή όχι.

Οι κεντρικές τράπεζες μπορεί να αισθάνονται υποχρεωμένες να δράσουν, εκτός εάν τα Στενά του Ορμούζ ανοίξουν ξανά άμεσα. Η σμηρινή κατάσταση όμως απαιτεί προσοχή για πολλούς λόγους. Κατ' αρχάς, το σημείο εκκίνησης για τα επιτόκια είναι αρκετά διαφορετικό από ό,τι ήταν μετά την πανδημία: τότε, τα επιτόκια ήταν κοντά στο μηδέν, σήμερα, το βασικό επιτόκιο της Fed είναι 3,5%-3,75% και της Τράπεζας της Αγγλίας είναι 3,75%. Και οι δύο έχουν δηλώσει ότι θεωρούν τα αντίστοιχα επιτόκια τους κάπως περιοριστικά. Η ΕΚΤ έχει σηματοδοτήσει την ετοιμότητά της να αυξήσει το βασικό της επιτόκιο στο 2% για την καταπολέμηση των αυξανόμενων κινδύνων πληθωρισμού. Το μάθημα από την έξαρση του πληθωρισμού μετά την πανδημία δεν είναι απαραίτητα να δράσουμε ταχύτερα, αλλά να επικεντρωθούμε καλύτερα. Υπήρξαν λάθη τότε, ιδιαίτερα η επιμονή ότι η απότομη αύξηση των τιμών ήταν «παροδική», αλλά οι κεντρικές τράπεζες είναι σαφώς πιο προσεκτικές αυτή τη φορά. Αν οι κεντρικοί τραπεζίτες επεκεντρωθούν στην προσπάθεια να κερδίσουν τον τελευταίο πόλεμο αντί να ανταποκριθούν στην τρέχουσα πραγματικότητα, κινδυνεύουν να κατηγορηθούν ότι κάνουν για άλλη μια φορά ένα σοβαρό πολιτικό λάθος.

Πώς η H&M έχασε τη μάχη με τη Zara

Στις αρχές της δεκαετίας του 2010, η H&M δεν ήταν μόνο η μεγαλύτερη εισηγμένη εταιρεία της Σουηδίας, αλλά και ένας ισότιμος ανταγωνιστής της Inditex, του ισπανικού κολοσσού της fast fashion. Όμως το σκηνικό στην παγκόσμια αγορά της μόδας άλλαξε ραγδαία, με αποτέλεσμα η H&M να χάσει τόσο τη θέση της απέναντι στη Zara, όσο και τη μισή κεφαλαιοποίησή της. Σήμερα, ο διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας Daniel Erné έχει να αντιμετωπίσει όχι μόνο τον ισπανικό γίγαντα του 1,9 τρις. δολαρίων αλλά και τις πολύ φθηνές Shein και Primark.

Το έτος καμπίς για την H&M εντοπίζεται γύρω στο 2012. Ήταν τότε που η κεφαλαιοποίηση της Inditex άρχισε να «ξεφεύγει», όμως το χάσμα ανάμεσα στις δύο εταιρείες διευρύνθηκε σημαντικά μετά την πανδημία. Την ώρα που η H&M εξακολουθούσε να παλεύει με το χρόνο πρόβλημα των απούλων αποθεμάτων της, η Inditex προσάρμοζε το μοντέλο λειτουργίας της ώστε να βελτιώσει το περιθώριο κέρδους της. Σήμερα, τα κέρδη της ισπανικής εταιρείας είναι περίπου πενταπλάσια από εκείνα της H&M και ο Erné πασχίζει να φέρει το λειτουργικό περιθώριο στο 10%, την ώρα που το αντίστοιχο μέγεθος της Inditex πλησιάζει το 20%.

Όπως εξηγεί το Bloomberg, η εταιρεία απέτυχε να αναμετρηθεί με τη Zara στο πιο ακριβό κομμάτι της αγοράς του fast fashion, αλλά την ίδια στιγμή, βρέθηκε αντιμέτωπη με τον σκληρό αντα-

Οι διαδικτυακές δραστηριότητες της H&M αντιπροσωπεύουν περίπου το 30% των πωλήσεων, ενώ ο αριθμός των καταστημάτων της έχει μειωθεί κατά 19%. Την ίδια ώρα, σε ανοδική τροχιά είναι η κερδοφορία της εταιρείας.

Οι προσπάθειες της σουηδικής εταιρείας να ανακάμψει και να αντιμετωπίσει τον ισπανικό κολοσσό και την κινεζική Shein.

γωνισμό από τις πολύ χαμηλές τιμές των Shein και Primark. Η εταιρεία άργησε να αντιληφθεί τις δομικές αλλαγές που συνέβησαν στη βιομηχανία της μόδας,

η οποία μεταμορφώθηκε μέσα στην τελευταία δεκαετία λόγω της ψηφιοποίησης. Χωρίς την ανάγκη για φυσικά καταστήματα, εκατοντάδες νέοι ανταγωνιστές εμφανίστηκαν στην αγορά, αλλάζοντας εντελώς τον χάρτη του λιανεμπορίου. Σήμερα, ο Erné, ο οποίος έχει περάσει ολόκληρη την καριέρα του στην εταιρεία και βρίσκεται στο τιμόνι από το 2024, προσπαθεί να πείσει τους επενδυτές ότι ο σουηδικός όμιλος έχει γυρίσει σελίδα.

«Έχουμε αρχίσει να θέτουμε μια σταθερή βάση για μελλοντική

ανάπτυξη», είπε σε συνέντευξη του στο Bloomberg. «Αυτό φαίνεται στην αυξημένη κερδοφορία, στην καλύτερη ικανότητα παραγωγής ταμειακών ροών, στα χαμηλότερα επίπεδα αποθεμάτων... Με την πάροδο του χρόνου, αυτό θα μας οδηγήσει σε ισχυρότερη ανάπτυξη. Νομίζω ότι βρισκόμαστε στην αρχή του ταξιδιού, αλλά είναι ένα μακροπρόθεσμο ταξίδι».

Ο Erné έκανε βήματα που θα βοηθούσαν την H&M να αντιμετωπίσει καλύτερα το νέο περιβάλλον, μειώνοντας το προσωπικό σε διαφορετικά επίπεδα για να λαμβάνει αποφάσεις πιο γρήγορα, βελτιστοποιώντας τον αριθμό των προμηθευτών, φέρνοντας περισσότερους από αυτούς πιο κοντά (στο Μαρόκο και την Αίγυπτο από την Κίνα και το Μπανγκλαντές) και πείθοντας τους σχεδιαστές να αναβαθμίσουν τα προϊόντα τους.

Το αποτέλεσμα είναι ότι ο λόγος των αποθεμάτων προς τις πωλήσεις της H&M υποχώρησε στο χαμηλότερο επίπεδο των τελευταίων 10 ετών, ενώ η εταιρεία είναι καλύτερα προετοιμασμένη για να αντιμετωπίσει τον «βίαιο, σκληρό ανταγωνισμό και τους ανταγωνιστές που έρχονται από παντού», όπως είπε ο CEO.

Υπό την ηγεσία του Erné, τα αποθέματα έχουν μειωθεί απότομα και οι διαδικτυακές δραστηριότητες αντιπροσωπεύουν πλέον περίπου το 30% των πωλήσεων. Ο αριθμός των καταστημάτων έχει μειωθεί κατά 19%, με το βασικό brand H&M να έχει 832 λιγότερα καταστήματα.

Όσο μικρότερα είναι τα διαμερίσματα στην Ελλάδα, τόσο ακριβότερα πωλούνται

Αποτελούν ιδανικές επιλογές για επενδυτές που επιθυμούν να μπουν στην ελληνική αγορά με στόχο την εκμετάλλευση

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

Στροφή στην ανάπτυξη κατοικιών μικρότερων επιφανειών πραγματοποιούν όλο και περισσότεροι κατασκευαστές, προσαρμοζόμενοι στη νέα πραγματικότητα της αγοράς. Σύμφωνα με τα στοιχεία σχετικής έρευνας της ReDataset του ομίλου Resolute - CEPAL, τα μικρότερα ακίνητα καταγράφουν μεγαλύτερη άνοδο της τιμής πώλησης σε σχέση με τα μεγαλύτερης επιφάνειας, ενώ και η μέση τιμή ανά τ.μ. είναι υψηλότερη. Παράλληλα αποτελούν ιδανικές επιλογές και για επενδυτές, Έλληνες και ξένους, που επιθυμούν να τοποθετηθούν στην αγορά κατοικίας με στόχο την εκμετάλλευση.

Ετσι, σύμφωνα με τα στοιχεία της ReDataset, κατά το 2025 οι τιμές πώλησης των μικρότερων ακινήτων αυξήθηκαν με ταχύτερο ρυθμό. Στο κέντρο της Αθήνας τα διαμερίσματα ενός υπνοδωματίου (25-40 τ.μ.) κατέγραψαν αύξηση της τιμής πώλησης κατά 4,2%, έναντι 3% των διαμερισμάτων δύο υπνοδωματίων και 2,7% των ακόμη μεγαλύτερων κατοικιών, ενώ η συνολική αύξηση διαμορφώθηκε σε 3,4%. Η μέση τιμή πώλησης διαμορφώθηκε σε 1.876 ευρώ/τ.μ. για τα μικρότερα ακίνητα, έναντι 1.810 ευρώ/τ.μ. που ήταν η μέση τιμή στο σύνολο του κέντρου.

Ανάλογη εικόνα παρατηρείται και σε άλλες περιοχές της Αττικής, αλλά και στη Θεσσαλονίκη,

όπου υπάρχει σημαντικός αριθμός κατοικιών μικρότερης επιφάνειας και υψηλή ζήτηση. Για παράδειγμα, στα δυτικά προάστια η μέση τιμή πώλησης ανήλθε πέρυσι σε 1.685 ευρώ/τ.μ., σημειώνοντας αύξηση κατά 2,9%, ενώ στο σύνολο της περιοχής η μέση τιμή δεν ξεπέρασε τα 1.606 ευρώ/τ.μ. και η αντίστοιχη αύξηση το 2,1%.

Μονομελή νοικοκυριά

Οι αναλυτές σημειώνουν ότι η επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου των τιμών για τα μικρότερα ακίνητα εξηγείται από την αυξημένη ζήτηση λόγω των οικονομικών δυσκολιών όλο και περισσότερων ενδιαφερομένων και της αύξησης των μονομελών νοικοκυριών. Τα πιο μικρά σπίτια είναι και πιο προσίτα, με αποτέλεσμα να προτιμώνται από όλο και περισσότερους, δείγμα των νέων οικονομικών δεδομένων. Στην πρόσφατη ετήσια έκθεσή της η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ) σημειώνει ότι «ο υψηλός βαθμός αστικοποίησης της χώρας και οι δημογραφικές μεταβολές που καταγράφηκαν τη δεκαετία 2011-218 εξηγούν ένα μέρος της αυξημένης ζήτησης για κατοικία, ιδίως στα μεγάλα αστικά κέντρα. Παρά το γεγονός ότι ο πληθυσμός της χώρας μειώνεται τόσο συνολικά (3,1%) όσο και τοπικά στις περισσότερες περιφέρειες, ο αριθμός των μονοπρόσωπων νοικοκυριών αυξάνεται σε όλες τις περιοχές».

Στο κέντρο της Αθήνας οι τιμές για διαμερίσματα ενός υπνοδωματίου (25-40 τ.μ.) αυξήθηκαν κατά 4,2%, έναντι 3% με δύο υπνοδωμάτια και 2,7% των ακόμη μεγαλύτερων κατοικιών.

Ειδικά σε ό,τι αφορά την Αττική, όπου ο καταγεγραμμένος πληθυσμός μειώθηκε οριακά κατά 0,4%, ο αριθμός των νοικοκυριών αυξήθηκε κατά 8,4% ή κατά 127.300 σε απόλυτο αριθμό, κυρίως εξαιτίας της αύξησης των μονοπρόσωπων νοικοκυριών κατά 36,9%. «Η συγκεκριμένη εξέλιξη συμβαδίζει με την οικιστική πίεση στην πρωτεύουσα και υποδεικνύει ταυτόχρονα μια μεταβολή στα χαρακτηριστικά της ζήτησης, η οποία μετατο-

πίζεται προς χώρους κατοικίας εντός του αστικού ιστού, ενδεχομένως μικρότερης επιφάνειας σε σχέση με το παρελθόν», σημειώνει η ΤτΕ.

Υψηλότερη απόδοση

Οι μικρότερες επιφάνειες των κατοικιών προσφέρουν υψηλότερη απόδοση ανά τ.μ., καλύπτουν περισσότερες ανάγκες, ενώ παράλληλα η τελική τιμή ενοικίασης είναι και πιο προσίτη για τους ενδιαφερομένους συγκριτικά με

ένα μεγαλύτερο ακίνητο. Για παράδειγμα, ένα νεόδμητο στούντιο ή μια γκαρσονιέρα των 25-35 τ.μ. μπορεί να μισθωθεί έναντι 400-500 ευρώ, ενώ το αντίστοιχο διαμέρισμα των 60 τ.μ. θα απαιτήσει πάνω από 650 ευρώ, με αποτέλεσμα οι περισσότεροι ενδιαφερόμενοι να επιλέγουν το μικρότερο ακίνητο. Εργένηδες, νέα ζευγάρια, φοιτητές και ψηφιακοί νομάδες συνιστούν το κυριότερο «κοινό» αυτών των ακινήτων από πλευράς μισθωτών, ενώ και σχετικά με την αγορά οι μικρότερες επιφάνειες επίσης είναι πιο προσίτες σε ό,τι αφορά την τελική τιμή πώλησης.

Παράλληλα, η άνοδος της προσφοράς κατοικιών μικρότερης επιφάνειας έχει αρχίσει πλέον να εντοπίζεται και στις αγγελίες. Σύμφωνα με τα στοιχεία της σύγκρισης των αγγελιών της «Χρυσής Ευκαιρίας», ανάμεσα στο τελευταίο τρίμηνο του 2025 και το αντίστοιχο του 2024, στο κέντρο της Αθήνας, τα διαθέσιμα προς ενοίκιαση διαμερίσματα έως 80 τ.μ. καταγράφουν πολύ μεγάλη αύξηση κατά 40,8% σε 10.074, έναντι 7.153. Αύξηση κατά 6% σε 21.439 κατοικίες σημειώνεται στο κέντρο και σε ό,τι αφορά τα προς πώληση διαμερίσματα επιφάνειας έως 80 τ.μ. Αντίστοιχα και στον Πειραιά παρατηρείται αύξηση των διαθέσιμων προς ενοίκιαση κατοικιών επιφάνειας έως 80 τ.μ. κατά 46,4% σε 1.940 ακίνητα και των προς πώληση κατοικιών κατά 24,7% σε 4.033 ακίνητα.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ ΑΝΔΡΕΟΥ**

Θα πέσουν οι τιμές των ακινήτων;

Πρόσφατα είδαμε την πιθανή επίδραση των γεωπολιτικών εξελίξεων στην κυπριακή αγορά ακινήτων κατά το 2026, εστιάζοντας περισσότερο στη ζήτηση και ενδεχομένως τις όποιες ευκαιρίες παρουσιάζονται.

Τέτοιες εξελίξεις είναι σίγουρα ρευστές και αλλάζουν με τη μέρα. Τώρα διαφαίνεται στον ορίζοντα μια πιθανή κατάπαυση του πυρός για μια τακτή (έστω σύντομη) χρονική περίοδο, η οποία ελπίζουμε να μην αποτελέσει απλώς ένα διάλειμμα που θα οδηγήσει μετά σε μια κλιμάκωση άνευ προηγουμένου, αλλά θα οδηγήσει σε ένα μόνιμο τερματισμό.

Σίγουρα οι διεθνείς αγορές αντέδρασαν θετικά στο άκουσμα της κατάπαυσης του πυρός και οι τιμές του πετρελαίου ξεφουσκώνουν. Τα προβλήματα όμως στις εφοδιαστικές αλυσίδες και οι αυξήσεις στις τιμές των πρώτων υλών και των παραγώγων τους δεν λύνονται και δεν ξεφουσκώνουν τόσο εύκολα. Αντίθετα, αν μας έμαθαν κάτι προηγούμενες κρίσεις των τελευταίων ετών, κάποια πράγματα εδραιώνονται και αποτελούν μια νέα πραγματικότητα.

Για να απαντηθεί λοιπόν το ερώτημα αν λόγω της κατάστασης οι τιμές των ακινήτων θα μειωθούν, θα πρέπει πρώτα να βάλουμε ένα πλαίσιο.

Πολλοί αναρωτιούνται αν η ηρεμία στο γεωπολιτικό μέτωπο θα φέρει μαζί της και χαμηλότερο κόστος δόμησης. Η πραγματικότητα όμως είναι πιο σύνθετη. Τα «πληγωμένα» logistics από τις κρίσεις των προηγούμενων ετών έχουν δημιουργήσει μια νέα βάση τιμών. Ακόμη και αν το πετρέλαιο υποχωρήσει, τα «πράσινα» πρότυπα δόμησης και οι αυστηρές ενεργειακές απαιτήσεις της Ε.Ε.

Αν μέχρι χθες οι γείτονές μας αγόραζαν ακίνητα ως «σανίδα σωτηρίας» για να νιώθουν ασφαλείς, μια περίοδος ειρήνης θα τους επιτρέψει να δουν την Κύπρο ως έναν καθαρά επενδυτικό προορισμό ή ως βάση για τις επιχειρήσεις τους στην Ανατολική Μεσόγειο.

Ακόμη και αν το πετρέλαιο υποχωρήσει, τα «πράσινα» πρότυπα δόμησης και οι αυστηρές ενεργειακές απαιτήσεις της Ε.Ε. – που είναι πλέον το νέο status quo– κρατούν τον πήχη ψηλά.

–που είναι πλέον το νέο status quo– κρατούν τον πήχη ψηλά. Συνεπώς, η αναμονή για μια μεγάλη πτώση τιμών ίσως αποδειχθεί μια ακριβή στρατηγική, καθώς το κόστος του «σήμερα» τείνει να γίνει η ευκαιρία του «αύριο». Στην οικονομία υπάρχει ο όρος «price stickiness», όπου οι τιμές κάποιες φορές είναι «κολλώδεις». Όπως ακριβώς το κερί της λαμπάδας που, όταν λιώσει και παγώσει, δύσκολα επανέρχεται στην αρχική του μορφή, έτσι και οι τιμές των ακινήτων στην Κύπρο

σπάνια «διορθώνονται» προς τα κάτω μόνο και μόνο επειδή πρέπει η γεωπολιτική σκακιέρα. Οι εργολάβοι έχουν ήδη αγοράσει υλικά σε υψηλές τιμές και τα ημερομίσθια, λόγω της έλλειψης εξειδικευμένου προσωπικού, παραμένουν στα ύψη. Συνεπώς, το κόστος ανέγερσης αποτελεί ένα «μαξιλάρι» που κρατά τις τιμές σταθερές.

Μια σταθερή κατάπαυση του πυρός ίσως αλλάξει το είδος της ζήτησης, αλλά όχι τον όγκο της. Αν μέχρι χθες οι γείτονές μας αγό-

ραζαν ακίνητα ως «σανίδα σωτηρίας» για να νιώθουν ασφαλείς, μια περίοδος ειρήνης θα τους επιτρέψει να δουν την Κύπρο ως έναν καθαρά επενδυτικό προορισμό ή ως βάση για τις επιχειρήσεις τους στην Ανατολική Μεσόγειο. Η Κύπρος έχει πλέον εδραιωθεί στον χάρτη του headquartering και αυτό δεν αλλάζει εύκολα – εκτός φυσικά αν εμείς βγάλουμε τα μάτια μας μόνοι μας. Με αυτό το «εκτός φυσικά...» φλερτάρουμε επικίνδυνα αν εντάξουμε στην εξίσωση τον

παράγοντα «βουλευτικές εκλογές» και το προδιαγραφόμενο μωσαϊκό που θα δημιουργήσουμε,... αλλά αυτό είναι μια άλλη συζήτηση για λίγο πιο μετά.

Από την άλλη, as μην ξεχνάμε και τον ανθρώπινο παράγοντα. Διανύουμε τις μέρες του Πάσχα, μια περίοδο που παραδοσιακά συνδέεται με την ελπίδα και την αναγέννηση. Στην αγορά των ακινήτων, αυτό μεταφράζεται σε μια ψυχολογική ανάταση. Η σταθερότητα φέρνει εμπιστοσύνη, και η εμπιστοσύνη φέρνει υπογραφές σε συμβόλαια. Όσοι τηρούσαν στάση αναμονής φοβούμενοι μια γενικευμένη σύρραξη, τώρα βρίσκουν το κίνητρο να προχωρήσουν στα σχέδιά τους.

Αν περιμένετε λοιπόν μια θεαματική πτώση των τιμών λόγω της αποκλιμάκωσης, ίσως απογοητευτείτε. Αυτό που είναι πιο πιθανό να δούμε είναι μια εξομάλυνση. Οι παράλογες αυξήσεις του παρελθόντος δίνουν τη θέση τους σε μια πιο ισορροπημένη αγορά, όπου ο αγοραστής έχει πλέον τον χρόνο να διαπραγματευτεί και να επιλέξει την ποιότητα που του αξίζει.

Η αγορά των ακινήτων, όπως και το πασχαλινό τραπέζι, θέλει σωστή προετοιμασία, υπομονή και τους κατάλληλους ανθρώπους γύρω σου. Οι προοπτικές για το υπόλοιπο του 2026 παραμένουν θετικές, με την Κύπρο να αποδεικνύει για ακόμα μια φορά την ανθεκτικότητά της στις διεθνείς τρικυμίες.

Καλή Ανάσταση σε όλους, με υγεία, ηρεμία και σωστές επενδυτικές αποφάσεις!

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

«Ο πρώτος σουν υμών έστω πάντων διάκονος, ο δε άρχων ως ο αρχόμενος, ο προκρίθεις δε ως ο έσχατος», τονίζει η εκκλησιαστική ποίηση των ημερών, μα ποιος την ακούει άραγε, ποιος την εξηγεί, ποιος την καταλαβαίνει;

Ποια δίψα μας σταυρώνει;

Για τα πάθη των ανθρώπων και την προσδοκία της Ανάστασης

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΘΩΜΑ

«Μη γυρεύεις ομορφιές/δεν υπάρχουνε χαρές σ' ένα κόσμο χαλασμένο...», έλεγαν οι στίχοι του Σταύρου Κουγιουμτζή από τον δίσκο του «Τρελοί και άγγελοι» το μακρινό 1986. Μια τέτοια σκοτεινή και απαισιόδοξη ματιά για τον κόσμο, ποια αξία μπορεί να έχει άραγε στο παρόν; Μήπως όλα κάνουν κύκλο και κάθε εποχή έχει «τόσο τα άσχημα όσο και τα ωραία της», όπως συχνά λέγεται; Γι' αυτό, θα έλεγαν πολλοί –στους δύσκολους αναμφιβολα καιρούς μας– as έχουμε μια εγρήγορση, δίκως όμως να φθάνουμε στην κινδυνολογία και την ισοπέδωση από υπερβολικό φόβο ή μελαγχολία. Είναι όμως στ' αλήθεια δυνατό ν' ανατείλει από κάπου η ομορφιά (ως Ήλιος της Δικαιοσύνης) μέσα στη βία, τον παροξυσμό, την κανονικοποίηση της αναισχυντίας που μας επιβάλλεται από τα αυτοκρατορικά καμώματα εκ δυσμών, πείθοντας ουκ ολίγους ότι μια τέτοια ωμότητα δεν πρέπει να μας ενοχλεί ή να μας ανησυχεί καθώς διευρύνεται;

«Η ομορφιά θα σώσει τον κόσμο, αν η ασχήμια δεν καταστρέψει την ομορφιά», θ' αποκριθεί ο Κουγιουμτζής, αυτή τη φορά από την αυτοβιογραφία του («Ανοικτά

παράθυρα με κλειστά παντζούρια»), μ' έναν ρεαλισμό που δεν εμποδίζει την άνθιση της ελπίδας, διαλεγόμενος με τη γνωστή απόφανση του Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι. Όμως κινδυνεύουμε πάντα, αν κρατήσουμε μόνο τη μεστή και εύστοχη ρήση, που εύκολα μπορεί να γίνει ένα ακόμα βιαστικό σύνθημα προς ευγενή κατανάλωση σε καιρούς που αυτά κυριαρχούν στον δημόσιο χώρο, να μην πούμε τίποτε το ουσιαστικό. Έχει λοιπόν μεγάλη σημασία και η ανατομία του προβλήματος που εντελώς προφητικά από το 1998 ο ίδιος καλλιτέχνης πραγματοποιείσε γράφοντας:

«[...] Γίναμε υπηρέτες της τεχνολογίας και των προϊόντων της. Στην προσπάθειά μας για καλύτερη ζωή, ξεχάσαμε τι είναι ζωή.

Θα μου πείτε πως όλα αυτά είναι γνωστά. Ναι! Είναι γνωστά. Εμένα όμως τι με νοιάζει; Εγώ δεν έχω καμιά κάψα για πρωτοτυπίες – τουλάχιστον όχι αυτού του είδους. Και το «αγαπάτε αλλήλους» είναι γνωστό εδώ και δυο χιλιάδες χρόνια, όμως εμείς δεν αγαπήσαμε ούτε τ' άντερά μας. Είναι γνωστά λέει. Όλα είναι γνωστά στον σημερινό κόσμο. Εκείνα που είναι κάπως άγνωστα είναι η δημοκρατία και ο φασισμός. Αυτά μας

μπερδεύουν» (Ανοικτά παράθυρα με κλειστά παντζούρια).

Θα τολμήσω να σημειώσω, υποκλινόμενος στην καθαρότητα της σκέψης ενός Κουγιουμτζή, πως το κλειδί στα λόγια του είναι αυτή η δύσκολη και τσαλακωμένη λέξη που ακούει στο όνομα αγάπη, αυτή που είναι συνώνυμη και ταυτόσημη –πόσο συχνά το ξεχνάμε στα λόγια και στην πράξη– μ' έναν ολόκληρο Θεό. Είναι τούτος ο Θεός που αυτές τις μέρες η Εκκλησία θυμάται ότι σταυρώθηκε, όχι απλώς επειδή ήταν δίκαιος και αδικήθηκε, γιατί ήταν αγαθός και παρεξηγήθηκε. Αλλά, γιατί ήρθε να φέρει μια αγαπτική-ερωτική και συνεπώς αντιεξουσιαστική επανάσταση ταυτίζοντας την εξουσία με την υπηρεσία, την ηγεσία με την όντως ταπείνωση της σκληρής εργασίας για τον συνάνθρωπο που υποφέρει, που αναζητεί διακαώς θεραπεία και αναστάσιμο νόημα για ν' αντέξει το βάρος και την ευθύνη του βίου. «Ο πρώτος σουν υμών έστω πάντων διάκονος, ο δε άρχων ως ο αρχόμενος, ο προκρίθεις δε ως ο έσχατος», τονίζει η εκκλησιαστική ποίηση των ημερών, μα ποιος την ακούει άραγε, ποιος την εξηγεί, ποιος την καταλαβαίνει;

Και για να επιστρέψω στον Κου-

γιουμτζή: αν ο φασισμός είναι η απόλυτη καταστρατήγηση τόσο της δημοκρατίας, όσο –προφανώς– και της αγάπης, αυτή η τελευταία (ασκητική, δύσκολη και ενίοτε σχεδόν άπιαστη) σ' έναν κόσμο που περιχαρακώνεται σε σέκτες ημετέρων και ξένων, Χριστιανών, Εβραίων και Μουσουλμάνων και άλλες ουκ ολίγες, είναι η μόνη που μπορεί να ενώνει τα διεστώτα. Αλλιώς, «συνηθίζουμε την ασχήμια του τέρατος», κατάπώς θα έλεγε ο πολύς Μάνος Χατζιδάκις, κι αυτό «παναπεί ότι του μοιάζουμε» (Τα σχόλια του Τρίτου).

Η ερωτικότατη Κική Δημουλά, παροτρύνει στο ποίημά της «Έλεος» τον Χριστό, «την κακουργία του όξους αφοτίλισέ την./Ούτε από το έλεος να καταδεχτείς» για να κατλήξει στο αφοπλιστικό: «Θα το αντέξεις δεν είσαι μόνος/ Όλους μια δίψα μας σταυρώνει» (Δημόσιος Καιρός). Ποια δίψα λοιπόν μας σταυρώνει στον σημερινό κόσμο; Ιδού το ερώτημα. Σίγουρα πάντως η αληθινή δίψα δεν εξαντλείται σε μια φωτογραφία πόνου που καπνλεύομαστε διαδικτυακά με αναισχυντες πολυλογίες για εύκαιρες συγκινησιακές εξάρσεις. Μα είμαι βέβαιος πως η δίψα ενός Ντίου Χριστιανόπουλου για τους ξεχασμένους πλησίον που θα οδηγή-

σει σε «ενός λεπτού σιγή/για τους απεγνωσμένους» (Ποιήματα), πόσο μάλλον στο δημουλικό «ενός λεπτού μαζί» της ομότιτλης συλλογής, το οποίο, έστω πρόσκαιρα, παραβιάζει σύνορα και διαβρώνει τείχη, έχει μιαν αλήθεια που αφυπνίζει και εμπνέει. Σίγουρα ενέπνευσε τον Χρυσόστομο Σταμούλη (φίλο και των δύο) και μας άφησε κληρονομιά τα ακόλουθα λόγια αστείρευτης δίψας, οδηγό για την προσδοκώμενη Ανάσταση:

«Προσδοκώ ανάσταση νεκρών, μα και ανάσταση ζωντανών. Ανάσταση από τον θάνατο της πλεονεξίας και της υποκρισίας. Προσδοκώ ανάσταση της ελευθερίας, της ευαισθησίας και της ανθρωπινότητας, μα κυρίως του έρωτα και της αγάπης. Της πράξης και του ονείρου. Εκεί που το ανέραστο και το διεκπεραιωτικό δεν θα έχουν θέση. Προσδοκώ ανάσταση των τσαλακωμένων και των ανυπεράσπιστων, των αδυνάτων, των αδυνάμων και των περιθωριοποιημένων. Ανάσταση της ευθύνης, έτσι ώστε να αρχιτεκτονηθεί ξανά η σκόρπια ζωή» (Mind the Gap. Κείμενα για μια θεολογία στο ύψος της αγάπης).

Παναγιώτης Θωμά (δρ. θεολογίας [Α.Π.Θ.], εκπαιδευτικός, συγγραφέας.

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

12.4 - 184.26

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakis@kathimerini.com.cy

ΒΙΒΛΙΟ

«Η Αργυρούλα Μονέτα δεν θα λείψει σε κανέναν»

Παρουσιάζεται το βιβλίο της Χαράς Ζυμαρά «Η Αργυρούλα Μονέτα δεν θα λείψει σε κανέναν» (εκδ. Βιβλιοπωλείο Ο Μωβ Σκί-ουρος). Με φόντο το φανταστικό νησί της Αμμονήσου, η ιστορία εξερευνά το πώς οι προκαταλήψεις μπορούν να μας τυφλώσουν απέναντι στην αλήθεια που βρίσκεται μπροστά στα μάτια μας. Μια ιστορία για την οικογένεια, τη λύτρωση και τη μεταμορφωτική δύναμη της ανάγνωσης και της γραφής, η «Αργυρούλα» μάς θυμίζει πως οι άνθρωποι σπάνια είναι αυτό που νομίζουμε. Το βιβλίο θα παρουσιάσουν ο δημοσιογράφος Απόστολος Κουρουπάκης και η εθνομουσικολόγος και δασκάλα δημιουργικής γραφής Νικολέττα Δημητρίου. Βιβλιοπωλείο Σολώνειον, Βυζαντίου 24, Στρόβολος. **Πέμπτη 18 Απριλίου, ώρα 7:00 μ.μ.**

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Cyprus Film Days International Festival 2026

Από τις 17 έως τις 25 Απριλίου, το Cyprus Film Days International Festival επιστρέφει για την 24η διοργάνωσή του, μετατρέποντας για ακόμη μία φορά τις αίθουσες του Θεάτρου Ριάλτο στη Λεμεσό και του Κινηματογράφου Ζήνα στη Λευκωσία σε σημεία συνάντησης δημιουργών, ιστοριών και κινηματογραφικών εμπειριών από όλο τον κόσμο. Στην καρδιά του προγράμματος βρίσκεται το Διεθνές Διαγωνιστικό Τμήμα Glocal Images, μια ενότητα που αναδεικνύει δημιουργούς από διαφορετικές γεωγραφικές και πολιτισμικές πραγματικότητες. Η ενότητα των Ειδικών Προβολών με τίτλο Common Ground παρουσιάζει ταινίες που εξερευνούν τη συ-

νύπαρξη διαφορετικών ανθρώπων, εμπειριών και κοινωνικών πραγματικότητων. Ιδιαίτερη θέση στο πρόγραμμα κατέχει και το τμήμα Κινηματογραφικές Μέρες για Παιδιά και Νεαρά Άτομα, το οποίο προτείνει ταινίες που μιλούν για τη διαφορετικότητα, την αποδοχή και τη δύναμη της φιλίας. Οι προβολές συμπληρώνονται από ειδικές παρουσιάσεις και παράλληλες δράσεις που ενισχύουν τη δυναμική του φεστιβάλ ως χώρου συνάντησης δημιουργών, επαγγελματιών του κινηματογράφου και κοινού. Προβολές 17-25 Απριλίου στο Θέατρο Ριάλτο στη Λεμεσό και στο Zena Palace στη Λευκωσία. **Πληροφορίες www.cyprusfilmdays.com**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

«Υστερον πρότερον» της Ρεβέκκας Ευσταθίου

Οι Εικαστικοί Καλλιτέχνες και Θεωρητικοί Τέχνης - φυτωριο προσκαλούν το κοινό στα εγκαίνια της ατομικής έκθεσης της Ρεβέκκας Ευσταθίου με τίτλο «Υστερον πρότερον». Ο αρχαιοελληνικός όρος ύστερον πρότερον περιγράφει μια ανατροπή στη χρονική ακολουθία, όπου αυτό που έρχεται μετά εμφανίζεται πριν. Η έκθεση αναπτύσσεται μέσα από έργα που διερευνούν αυτή την αντιστροφή, προτείνοντας τον χρόνο όχι ως γραμμική πορεία αλλά ως πεδίο καθυστερημένης εμφάνισης και μεταβαλλόμενου νοήματος. Η έκθεση δεν ακολουθεί μια γραμμική ακολουθία, αλλά αναπτύσσεται

μέσα από μια αντιστροφή, όπου αυτό που έρχεται μετά εμφανίζεται πριν. Τα έργα δεν παρουσιάζουν σταθερά νοήματα. Λειτουργούν μέσα από μια καθυστέρηση, μετατόπιση και τη σταδιακή εμφάνιση της αναγνώρισης. Αυτό που αρχικά συναντάται μπορεί να παραμένει αδιαφανές, για να μετασχηματιστεί με τον χρόνο, σαν το νόημα να υπήρχε ήδη αλλά να μην ήταν ακόμη προσβάσιμο. Εγκαίνια Παρασκευή 17 Απριλίου, ώρα 6:00 μ.μ. Διάρκεια έκθεσης: 18 και 19 Απριλίου. **Φιτώριο, Νεχρόρ 2, Δημοτικό Κήπος Λευκωσίας, ώρες λειτουργίας: 10:00-13:00 & 17:00-21:00.**

ΜΟΥΣΙΚΗ

Alessandro Carbonare: Clarinet Trio

Το Ίδρυμα Τεχνών Φάρος καλωσορίζει την επιστροφή του τριό κλαρινέτων Alessandro Carbonare: Clarinet Trio. Πρώτο κλαρινέτο της Ορχήστρας της Ακαδημίας Σάντα Τσετσίλια και θρυλικός συνεργάτης του Κλαούντιο Αμπάντο, ο διακεκριμένος Ιταλός βιρτουόζος συγκαταλέγεται ανάμεσα στις κορυφαίες φυσιογνωμίες του κλαρινέτου της εποχής μας. Έχοντας δημιουργηθεί το 2016, το Alessandro Carbonare Clarinet Trio έχει ήδη δημιουργήσει μια μοναδική παρακαταθήκη για το μέλλον της μουσικής. Μαζί με τους κλαρινετίστες Luca Cipriano και Giuseppe Muscogiuri, ο Carbonare ανα-

δифά στο σπάνιο με συναρπαστικό ρεπερτόριο έργων για τρία κλαρινέτα / κόρνα ντι μπασέτο, διερευνώντας ένα πρόγραμμα που υπερβαίνει τα όρια της κλασικής μουσικής, και μεταβαίνοντας με απόλυτη φυσικότητα από την κομψότητα των Ντιμπερτιμέντι του Μότσαρτ στη ρυθμική εκρηκτικότητα του Τσικ Κορία, το εκλεπτυσμένο βραζιλιάνικο ύφος των Ναζαρέτ και Γκιζμόντι, και τη βαθιά εκφραστική ενέργεια της μουσικής Κλέζμερ. The Shoe Factory, Ερμού 300, Λευκωσία. Παρασκευή 17 Απριλίου, ώρα 8:30 μ.μ. **Πληροφορίες [τηλέφωνο 22663871, \[www.pharosartsfoundation.org\]\(http://www.pharosartsfoundation.org\)](http://www.pharosartsfoundation.org)**

ΑΝΑΜΟΧΛΕΥΣΕΙΣ | Του ΑΝΔΡΕΑ ΠΑΠΠΑ

Αχ, αυτή η κλητική των ονομάτων!

Βρισκόμουν προ ημερών σε μια ομήγυρη. Είναι να μη σου βγει το όνομα. Όσο περνούσε π ώρα, όλο και περισσότεροι/ες από τους/τις παρόντες/ούσες θυμούνταν ότι είχαν κάποια γλωσσική απορία να λύσουν, ότι κάποιο γλωσσικό ερώτημα τους απασχολούσε. Κοινώς, τώρα που βρήκαμε παπά (Παππά)... Κάποιοι μάλιστα, πιο υποψιασμένοι, είχαν διαβάσει κατά καιρούς κείμενά μου. «Γιατί λες ότι δεν υπάρχει λεωφόρος Κηφισίας;», «γιατί γράφεις σαββατοκύριακο και όχι Σαββατοκύριακο;», «γιατί επιμένεις ότι ο εβραίος γράφεται με πεζό αρχικό;» και άλλα τέτοια.

Σύντομα, μια κυρία με ρώτησε κάτι αρκετά κοινό: «Ποιο είναι το σωστό; Κύριε Βενιζέλο ή κύριε Βενιζέλε;». Πράγματι, λοιπόν, υπάρχουν αμφοισβητήσεις και διαφορετικές εκδοχές ως προς την κλητική πτώση ονομάτων, οικογενειακών ή βαφτιστικών, που έχουν κατάληξη -ος. Γιατί λέμε «Νίκο, δώσε μου την μπάλα» ή «Σπύρο, θέλεις μια μπίρα;», αλλά «Φίλιππε, μην ξεχάσεις να μου τηλεφωνήσεις» ή «Αγγέλε, τι θα πεις;». Πώς προσφωνούμε τον φίλο μου τον Νίκο τον Αλιβιζάτο; «Κύριε Αλιβιζάτο ή κύριε Αλιβιζάτε;». Αν σας καλέσει (που λέει ο λόγος...) στην εκπομπή του ο Νίκος Ευαγγελάτος, πώς του απευθύνεστε; «Κύριε Ευαγγελάτο ή κύριε Ευαγγελάτε;». Και αν συναντούσατε

κάποτε τον «υπουργό» Μαυρογιαλούρο, θα του λέγατε: «Τι κάνετε, κύριε Μαυρογιαλούρο;» ή «τι κάνετε, κύριε Μαυρογιαλούρε;». Ειδικά με τα εις -τος οικογενειακά ονόματα, κατά κανόνα κεφαλονίτικης προέλευσης, θυμήθηκα και το ανέκδοτο (το έλεγε ο πατέρας μου) με εκείνον που στην Κατοχή, ακούγοντας να λένε και να ξαναλένε για τη «δικτατορία του προλεταριάτου», σχολίασε θυμόσοφα: «Τι σου είναι αυτοί οι Κεφαλονίτες! Οποια πέτρα σπκώσεις, από κάτω θα τους βρεις».

Επιστρέφοντας στην κλητική των βαφτιστικών, λέμε Φίλιππε, Στέφανε, Χαράλαμπε, Γεράσιμε, Χριστόφορε κ.λπ., ενώ από την άλλη λέμε Νίκο, Σπύρο, Χρίστο, Στέλιο κ.λπ. Δεν έχω ακούσει ποτέ «Νίκε, πού πας;», «Σπύρε, τι θα κάνεις αύριο;» ή «Τάσε, διάβασες το βιβλίο που σου χάρισα;», ούτε όμως «Στέφανε, τι θα γίνεις όταν μεγαλώσεις;» ή «Λάζαρο, τι θα φορέσεις το βράδυ;». Αν, ας πούμε, συναντήσετε τον Γιωτόπουλο ένοπλο και ανήκετε στην κατ'εκείνον «λούμπεν μεγαλοαστική τάξη», θα του πείτε προφανώς είτε «λυπήσου με, Αλέκο!» είτε «λυπήσου με, Αλέξανδρε!». Όπως συμβαίνει συχνά με τέτοιου είδους «δίπολα», θα έλεγα ότι υπάρχει πάντως και μια ενδιάμεση, ας πούμε, κατηγορία, όπου και οι δύο καταλήξεις «παιζουν»: Παύλο αλλά και Παύλε, Πέτρο αλλά και Πέτρε (σπανιό-

τερο αυτό), Θύμιο αλλά και Θύμιε, Σταύρο αλλά και Σταύρε.

Εκ πρώτης όψεως, φαίνεται κάπως παράξενος αυτός ο «δυσίμοσ» ως προς την κατάληξη. Ωστόσο, ο (άτυπος, εν πολλοίς) κανόνας είναι σχετικά απλός: εξαρτάται από το αν το όνομα είναι δισύλλαβο, οπότε ευκολότερα σχηματίζει την κλητική του σε -ο (Μάρκο, Τάσο, Μάνο κ.ά.) ή αν έχει περισσότερες συλλαβές, οπότε επικρατεί η κατάληξη -ε (Τιμόθεε, Νεκτάριε, Ανάργυρε, Ευάγγελε κ.λπ.). Ενίοτε πάντως στην επιλογή τού ενός ή του άλλου τύπου παίζουν ρόλο και άλλοι παράγοντες, όπως το αν πρόκειται για γραπτό ή για προφορικό λόγο, αν υπάρχει μεγαλύτερη ή μικρότερη οικειότητα κ.ά. «Παύλο, δώσε μου το μολύβι», θα πω. Όμως, όταν του απευθυνόμαι και είναι φιλαράκι μου, μπορεί να πω: «Ρε συ, Παύλε. Πάλι τα έπινες χδες το βράδυ;».

Περνώντας και πάλι στα οικογενειακά ονόματα, αναφέρθηκα ήδη σε περιπτώσεις όπου μάλλον και τα δύο σωστά είναι. «Κύριε Βενιζέλε», λοιπόν, αλλά και «κύριε Βενιζέλο». Ίδου, όμως, και ορισμένα πρόσωπα, από διάφορα μάλιστα πεδία του δημόσιου βίου, στα οποία δύσκολα θα απευθυνόταν κάποιος χρησιμοποιώντας την κατάληξη -ε. Αν, ας πούμε, έπαιρνα συνέντευξη από τον αειμνηστο Κωνσταντίνο Τσάτσο, δύσκολα θα ξεκινούσα λέγοντας: «Πείτε μου, κύριε

Τσάτσε». Αν, πάλι, είχα απέναντί μου τον Λεωνίδα Καβάκο, δύσκολα θα ρωτούσα: «Ποια είναι τα μελλοντικά σας σχέδια, κύριε Καβάκε;». Και για να το τερατίσω, που λέει και η νεολαία, θα ρωτούσατε ποτέ «Πού θα εμφανιστείτε τον χειμώνα, κύριε Ρέμε;». Α ναι, και κάτι ακόμη: όταν το οικογενειακό όνομα τονίζεται στη λήγουσα, προφανώς και η απευθυνση δεν μπορεί παρά να είναι με κατάληξη -ε: κύριε Σπανέ, κύριε Βρεττέ, κύριε Χρυσέ κ.ο.κ.

Θα κλείσω με ένα άλλο επίδικο(:): το ουσιαστικό ο πατέρας/πατήρ, του οποίου πολύ συχνά ακούω να ταλαιπωρούνται οι πτώσεις. Στα τρεχούμενα ας πούμε ελληνικά, τα πράγματα είναι απλά: ο πατέρας, τον πατέρα, τον πατέρα, ω πατέρα. Σε πιο λόγια εκδοχή όμως, έχουμε: ο πατήρ, του πατρός, τω πατρί, τον πατέρα, ω πάτερ. Εν ολίγοις, το πάτερ είναι κλητική. Και όμως, επανειλημμένως έχω ακούσει ή έχω δει γραμμένο «ο πάτερ Αντώνιος», «του πάτερ Αθανάσιου», «τον πάτερ Σεβαστιανό» κ.ο.κ. Με άλλα λόγια: «Πάτερ Αντώνιε, αμάρτησα. Θέλω να εξομολογηθώ», αλλά όχι «εξομολογήθηκα στον πάτερ Αντώνιο», ούτε «αυτό το καλυμμαύχι είναι του πάτερ Αντώνιου».

Αυτά τα περί κλητικής, με λίγα «πατερικά» για επιδόρπιο. Φαίνονται ίσως λίγο σχολαστικά, αλλά σας βεβαιώνω ότι πρόκειται για πολύ κοινά διλήμματα και φάλτσα.

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Εσείς θα ανοίγατε το σπίτι σας;

Ποιοι ζουν σε αυτή την πόλη και πώς ζουν; Τι ιστορίες κρύβουν τα σπίτια της; Δεν είναι ακριβώς αυτό το ερώτημα που απασχολεί τον θεσμό Open House Athens. Αλλά είναι μάλλον αδύνατον να περάσεις το κατώφλι ενός κτιρίου, ιδιωτικού ή δημόσιου, ως περιστασιακός επισκέπτης και να μην αναρωτηθείς (ή αναλογιστείς) ποια είναι ή ποια ήταν η ζωή των ανθρώπων που το κατοικούν ή το κατοίκησαν;

Φέτος, το διήμερο 4-5 Απριλίου, πάνω από 70 κτίρια συμπεριλαμβάνονταν στη δράση, επικυρώνοντας τον τίτλο «Emerging City – η πόλη που αναδύεται»: μια νέα γενιά αρχιτεκτόνων, πρόσφατες κατασκευές ή καινοτόμες επαναχρήσεις υφιστάμενων κτιρίων. Η παγκόσμια αυτή, ετήσια, δράση (ξεκίνησε το 1992 από το Λονδίνο – στην Ελλάδα το 2012 από τη Θεσσαλονίκη) είναι μια ανοιχτή πρόσκληση προς το κοινό να ανακαλύψει τη διαρκώς εξελισσόμενη αρχιτεκτονική ταυτότητα των σύγχρονων μητροπόλεων. Δεκάδες εθελοντές και πολλοί αρχιτέκτονες αναλαμβάνουν τις ξεναγήσεις. Το προηγούμενο Σαββατοκύριακο μπορούσε να διακρίνει κανείς μικρές ουρές επισκεπτών για ένα διαμέρισμα στην Ηλιούπολη, αλλά και για το Ιστορικό Υφαντουργείο του Σουλλόγου Εκπαιδεύσεως Νεανίδων στην Πλάκα. Για ένα οδοντιατρείο στον Πειραιά, αλλά και για το Δημοτικό Θέατρο. Παλιά νεοκλασικά και σύγχρονες ανακαινισμένες κατοικίες, ξενοδοχεία και εταιρείες, το Εθνικό Θέατρο (Τσίλλερ) και το Παλάδι Χρηματιστηρίου στη Σοφοκλέους. Από το κέντρο της πόλης, τις γειτονιές της, έως την Κηφισιά. Μια τέτοια μικρή ουρά κινητοποίησε και μένα, που δεισιχίζα αμέριμνη την οδό Τυδέως στο Παγκράτι. Κοντοστάθηκα για να διαπιστώσω ότι αφορούσε το ισόγειο διαμέρισμα μιας μεσοπολεμικής οικίας που, ανασχεδιασμένο, στεγάζει ένα γραφείο ντζάιν.

Πριν από 11 χρόνια, Μάιο του 2015, εξελισσόταν το καλλιτεχνικό πρότζεκτ «X Apartments», στο πλαίσιο του Fast Forward Festival, της Στέγης. Επικεντρώνονταν στις αθέατες όψεις της Αθήνας. Για δύο 24ωρα, περπατούσαμε στις υποβαθμισμένες γειτονιές, στην πλατεία Αμερικής, στη Λιοσίων, στον Κολωνό. Ανεβαίναμε σε μια προσεγγμένη πενταώροφη κατασκευή, με πισίνα, πίσω από το Μεταξουργείο, κατεβαίναμε σε ένα υγρό υπόγειο στην οδό Καλύμνου στην Κυψέλη. Μπαιώνα σε εγκαταλελειμμένα αστικά σπίτια ή συναντούσαμε μετανάστες και Έλληνες κατοίκους. Κουβεντιάζαμε, μας κερνούσαν λικέρ αρμπαρόριζας ή γλυκά από τη Συρία. Αυτή η περιπλάνηση στα σπίτια «των άλλων» έμεινε χαραγμένη στη μνήμη μου. Έχει τη δύναμη η τέχνη να διαρρήξει σύνορα και στεγανά γειτονιών, να φέρει στο προσκήνιο ανθρώπους «αόρατους»; Για όσο διαρκεί η περφόρμανς, ναι. Υστερα, όλα επιστρέφουν στη δική τους κανονικότητα. Η υποβαθμισμένη εικόνα του αθηναϊκού κέντρου δεν μεταβάλλεται εύκολα. Οι δράσεις λειτουργούν βοηθητικά, όχι καθοριστικά. Κάτι «ξεκλειδώνει», η κινητικότητα εντείνεται, η σχέση με την πόλη διευρύνεται, αλλά πρέπει και να κατοχυρωθεί.

Το Open House επιδιώκει να αναδείξει το «νέο πνεύμα» της Αθήνας, με ανακατασκευασμένους χώρους που έχουν αρχιτεκτονική υπογραφή. Παρόμοιες τάσεις είναι διεθνείς, που σημαίνει ότι η ανάγκη δεν αφορά μόνο την «ιδιαιτερότητα» της Αθήνας. Προφανώς, προσπάθειες όπως αυτή δεν μπορούν να προσφέρουν λύση στο αγωνιώδες πρόβλημα της στέγης. Μπορούν όμως να βοηθήσουν να κατανοήσουμε τα στοιχεία που μας συνέχουν και τα στοιχεία που μας χωρίζουν. Να διακρίνουμε την απτή από την εικονική πραγματικότητα. Να δούμε τις ζωές και με μέσα από τις ζωές των άλλων. Όταν ανοίγει ένα σπίτι στον, άγνωστο, επισκέπτη δεν είναι απλά υπόθεση. Τα περάσματα αφήνουν ίχνη που συμβάλλουν στη γνωριμία, μικραίνοντας την απόσταση. Η διαδικασία είναι αργή, αλλά όχι χωρίς σημασία.

Με το βιβλίο «Πιο πέρα από τη θάλασσα», που εκδόθηκε το 2019, ο Πολ Λιντς είχε δείξει την τροχιά του.

Ο Λιντς μεταφέρει απόφια την αγωνία των δύο ανδρών, που καθώς οι μέρες περνούν, αρχίζουν να ζυγίζουν την ηθική, τις πράξεις, το παρελθόν που στοιχειώνει το μυαλό καθώς ακροβατεί ανάμεσα στη λύσσα για ζωή, την παράκρουση και την τρέλα.

PAUL LYNCH
Πιο πέρα από τη θάλασσα
μτφρ.: Αγγελος Αγγελίδης, Μαρία Αγγελίδου
εκδ. Gutenberg, 2026, **σελ.** 225

Της **ΖΩΗΣ ΚΑΡΑΜΗΤΡΟΥ**

Είναι ένα μαμούνι, ένα τίποτα, ένα βάρος που το παίρνει μαζί του στη βάρκα από ανάγκη. Ο Μπολίβαρ για τον Χέκτορ. Θα του επαναλάβει πολλές φορές βέβαια αυτές τις λέξεις της περιφρόνησης καθώς ανοίγονται για ψάρεμα, ένα γρήγορο ψάρεμα για να ξετληρωθούν κάτι χρέη που τον πιέζουν, κανείς άλλος δεν έρχεται μαζί του, η καταιγίδα απειλεί, όλοι το ξέρουν ότι ο καιρός γίνεται άγριος κι ο ίδιος ο Μπολίβαρ έχει τον φόβο, αλλά τον ορίζει η απειλή που ξεστόμισε ο δανειστής του. Θα μπουν στη βάρκα χωρίς κανείς τους να θέλει να συνυπάρξουν, χωρίς να γνωρίζονται, χωρίς να εμπιστεύονται τις δυνάμεις τους, τη φύση που απειλεί, τη ματιά που ρίχνει ο ένας στον άλλο. Μα ο Μπολίβαρ θα εξωραΐσει τη συνθήκη, θα πιέσει, το αφεντικό θα συνηγορήσει κι ο Χέκτορ που αμφιβάλλει, δυσπιστεί, δεν έχει τόσο ανάγκη, θα αποφασίσει αυτό το άνοιγμα στον Ειρηνικό, κάτω από τη βαριά συννεφιά.

Η manía του αέρα, της βροχής, της θάλασσας καταστρέφει τα πάντα κι οι δυο τους ξεκινούν έναν αγώνα επιβίωσης πάνω στο τσούφλι της βάρκας, χωρίς εργασία, χωρίς εφόδια, χωρίς απαντοχή, με

μόνη σιγουριά την απεραντοσύνη του νερού, το γαλάζιο του ουρανού, που συχνά γίνεται μαύρο και τον ανοιχτό ορίζοντα, μακρινό, απροσπέλαστο, απειλητικό. Το ψάρι, η σταγόνα του γλυκού νερού, ο μουσαμάς που τους καλύπτει θα γίνουν τα πραγματικά αγαθά που χρειάζονται, ο αγώνας για την εξασφάλισή τους θα αρχίσει να κυριεύει το μυαλό τους και να αποκαλύπτει τα όρια της αντοχής του σώματος, της ψυχής, του μυαλού.

Ο Λιντς, τραχύς και ωμός στον

Πίνακας του Γουίλιαμ Τέρνερ που απεικονίζει ψαράδες να παλεύουν με τα κύματα. Στο βιβλίο του Πολ Λιντς, ο φόβος του δανειστή υπερτερεί εκείνου για την καταιγίδα που έρχεται, με αποτέλεσμα δύο άνθρωποι να ανοίγονται στον ωκεανό, όπου εκτός από τον καιρό έχουν να αντιμετωπίσουν και τους εαυτούς τους.

λόγο, ποιητικός και οξύς, ακουμπά την αλμύρα στο δέρμα μας, στη γλώσσα, στα βλέφαρα. Μεταφέρει απόφια την αγωνία των δύο ανδρών, που σιγά σιγά, καθώς οι μέρες περνούν, αρχίζουν να βλέπουν πραγματικά ο ένας τον άλλο και να ζυγίζουν την ηθική, τις πράξεις, τις αποφάσεις, τη ζωή που έζησαν μέχρι εκείνη τη στιγμή: το παρελθόν που στοιχειώνει το μυαλό καθώς ακροβατεί ανάμεσα στη λύσσα για ζωή και τη μνήμη, την παράκρουση, την τρέλα. Οι δύο ήρωες χάνουν τα πάντα

και το μόνο που μένει καθώς ξεγυμνώνονται από τα υλικά αγαθά είναι οι κόσμοι που φέρουν ο καθένας τους. Δυο κόσμοι ξένοι μεταξύ τους, που δεν μπορούν να συνυπάρξουν, που συγκρούονται κατά μέτωπο, η εμπειρία με την αθωότητα, η πίστη με τον κυνισμό, η αγνή ματιά με το ύπουλο βλέμμα της κατάχρησης. Στην οριακή συνθήκη τους, όπου το σώμα, ο νους, το συναίσθημα δοκιμάζονται ανάμεσα στη ζωή και τον θάνατο, θα κυριαρχήσει το παρελθόν όχι ως απαντοχή και σω-

σίβιο αλλά ως ενοχή και τιμωρία. Σχέσεις προσωπικές και οικογενειακές που καταστράφηκαν κάτω από τον εγωισμό και το βλέμμα της κτήσης, της χρήσης, της απολαυστικής κατάχρησης του άλλου. Αποθνήμενα συναισθήματα, μικρά ή και μεγαλύτερα εγκλήματα που ξαφνικά εμφανίζονται ολοζώντανα για να ελέγξουν, να βασανίσουν, να γεννήσουν μεταμέλεια ή σκληρότητα.

Ο Λιντς, πριν αφοσιωθεί στις λέξεις ήταν δοσμένος στην εικόνα, ήταν κριτικός κινηματογράφου. Ξέρει τη δύναμη του βλέμματος και μας καρφώνει με αυτό που περιέχει την υπαρξιακή αγωνία, τη λιτότητα των λέξεων, την πυκνότητα του λόγου, το παράλογο που τυλίγει τους ήρωες και ξέρει να αφανίζει.

Καθρέφτης

Είναι ένας σκληρός, αμείλικτος και ταυτόχρονα επεικλής, τρυφερός καθρέφτης τούτο το βιβλίο. Ο συγγραφέας του κέρδισε το βραβείο Booker το 2023 για το βιβλίο του «Το τραγούδι του προφήτη», με τούτο εδώ όμως, που εκδόθηκε το 2019, έδειξε την τροχιά του. Ακραία πίεση χωρίς διαφυγή, το επείγον της ζωής, η δυστοπία και η σκληρή ομορφιά. Ένας εσωτερικός μαραθώνιος με οποιαδήποτε προσωπική αφετηρία έχει ο καθένας μας, αλλά με έναν κοινό τερματισμό για όσους αντέξουν τη δύσκολη διαδρομή. Την αυτογνωσία.

ΣΟΦΙΑ

ΔΕΥΤΕΡΑ-ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
10:00 - 13:00

ΠΡΩΙΜΟΥ

LOVE 100.7 FM 98.1 & 105.7

TERROIR WITHIN THE WALLS
HOSTED & ORGANISED BY B I G A WINECORE

Andamoma OF CYPRUS WINE & GASTRONOMY

25 & 26 APRIL

HOSTED & ORGANISED BY

ANDAMOMA

WINE CORE

B I G A

MEDIA SPONSORS

wizguide

LOVE 100.7 FM 98.1 & 105.7

«Ο ζωγράφος με τη φωτογραφική μηχανή»*

Για τον δημιουργό Ανδρέα Καραγιάν (1943-2026) μικρό αφιέρωμα – Γράφουν η Γκλόρια Κασσιανίδου και ο Γιώργος Ταξιαρχόπουλος

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΛΑΚΗ**

Ο Ανδρέας Καραγιάν έφυγε Μάρτιο, αρχές της άνοιξης, και θα έλεγε κάποιος πως διάλεξε να πετάξει την εποχή που όλα αρχίζουν να ανθίζουν. Σκέφτηκα πως έφυγε Μάρτιο, τον μήνα που άνοιξε την πρώτη του έκθεση στην γκαλερί «Ωρα» της Αθήνας, το 1978 και τον μήνα που τελείωσε η τελευταία του έκθεση στη Λευκωσία, έκλεινε ο δημιουργικός του κύκλος, αδόκητα μεν, αλλά πλήρως. Μετά την πρώτη έκθεσή του στην Αθήνα, ακολούθησαν και άλλες πολλές, στην Αθήνα, στη Γερμανία, στην Αίγυπτο και στην Ιταλία, αντιπροσώπευσε την Κύπρο στην Μπιενάλε Βενετίας το 2001 και στην Μπιενάλε Καΐρου το 2006. Επιτυχίες πολλές, ζωγραφικές και συγγραφικές, πολιτιστικούς αρθρογράφος για πολλά χρόνια στον «Φιλελεύθερο»,

ενεργός άνθρωπος. Με αγαπητική διάθεση προς όλους που τον προσέγγιζαν.

Τον θυμάμαι να προσπαθεί να με πείσει να υιοθετήσω ένα από τα γατάκια που εκείνη την περίοδο περιέθαλπε, όταν απέδρασε η Μπέρθα, η γάτα μου, για την οποία είχαμε μιλήσει αρκετά κατά τη διάρκεια συνέντευξής μας το 2023, με αφορμή την κυκλοφορία του «Πέμπτου βιβλίου», το οποίο συμπληρώνει την πενταλογία του (προηγήθηκαν τα «Άκρατος γέλωτας», «Σκοτεινές ιστορίες», «Ανήθικες ιστορίες» και «Η αληθής ιστορία»).

Θυμάμαι να τον ακούω να μου διηγείται τη ζωή του, και να φτιάχνω εκόνες, να ταξιδεύω μαζί του, να με συνεναίρνει ο λόγος του και αυτό που μου είπε σε κάποια από τις συνεντεύξεις, το «Μου αρέσει να ζω μια grand opera» ήταν το

Η αφίσα της πρώτης έκθεσης του Ανδρέα Καραγιάν στην γκαλερί Ωρα της Αθήνας, που διήρκησε από τις 6 έως τις 23 Μαρτίου 1978.

Η τελευταία έκθεση, εν ζωή, του Αντρέα Καραγιάν ήταν στην γκαλερί μου, για να γιορτάσουμε τα γενέθλιά του, και να δείξει με τα έργα του ότι είναι ένας σπουδαίος τοπιογράφος, και πράγματι τα μαύρα μυστικιστικά του τοπία είναι συγκλονιστικά. Τα εγκαίνια ήταν στις 4 του Φεβράρη 2026. Τις προηγούμενες μέρες ήταν λίγο άρωστος, τον ταλαιπωρούσε ένας ιός και δεν μπόρεσε να έρθει να στήσουμε την έκθεση, όταν όμως ήρθε την ημέρα των εγκαίνιων ενθουσιάστηκε. Ήρθε πάρα πολύ κόσμος, οι περισσότεροι φίλοι του και έχει πολλούς και πολλούς εκτιμητές του έργου του. Εχάρηκε πάρα πολύ και νομίζω ότι ήταν ευτυχής. Την επομένη της έκθεσης η υγεία του επιδεινώθηκε και εισήχθη στο νοσοκομείο όπου και, σε ένα μήνα, κατέληξε, προς μεγάλη έκπληξη όλων μας.

Η πρώτη έκθεση που κάναμε με τον Αντρέα ήταν στις 2 του Μάρτη του 1979. Μόλις είχε επιστρέψει από την Αθήνα, όπου είχε παρουσιάσει τη δουλειά του με μεγάλη επιτυχία στην γκαλερί «Ωρα» του Ασάντουρ Μπαχαριάν. Πριν ακόμα ανοίξει η έκθεση, η οποία για την εποχή της θεωρήθηκε πολύ τολμηρή, είχαμε μεγάλη αντίδραση με απειλές και ότι έπρεπε να μας κλείσουν. Απευθυνθήκαμε στον τότε υπουργό Δικαιοσύνης κ. Πέτρο Μιχαηλίδη να έρθει να δει την έκθεση. Ήρθε, έκρινε και ενέκρινε και μας έκανε και τα εγκαίνια και έτσι πούχασαν και τα πνεύματα και κύλισε η έκθεση χωρίς φασαρίες.

Στις 15 Δεκεμβρίου 1987 ο

Αντρέας και η πολυαγαπημένη μου φίλη Νίκη Μαραγκού έκαναν μία έκθεση υδατογραφίας. Οι δυο τους είχαν πολύ στενή σχέση φιλίας, ζωγράφιζαν μαζί τα τοπία της Κύπρου τα οποία ελάτρευαν. Τον Φεβράρη του 1997 σε μία έκθεση με τίτλο «Αραβικές Νύχτες» καλύψαμε το δάπεδο της γκαλερί με παλιά χαλιά. Τα έργα του Αντρέα στους τοίχους. Η Τζένη Γαϊτανοπούλου διάβαζε παραμύθια και ποιήματα και

«Τη νύχτα των εγκαίνιων [α.σ. τον Φεβρουάριο του 2026] όταν τελειωσε την ομιλία του ευχαρίστησε όλους, ευχαρίστησε και εμένα λέγοντας: “Ευχαριστώ την Γκλόρια που με ανέχεται”, δεν ανέχομαι τον Αντρέα, τον αγαπώ για όλα όσα έχουμε μοιραστεί και τον θαυμάζω για όλα όσα έχει κάνει και είναι πολλά.

οι δυο τους φορούσαν κελεμπίες και εμείς καθόμαστε χαμαί με ένα ποτήρι κρασί και απολαμβάναμε. Ήταν μία υπέροχη νύχτα, μαγική.

Σε μία έκθεση, όπου μέρος από τα έργα που εκτίθεντο πήραν μέρος στην Μπιενάλε της Βενετίας, και ο Αντρέας Καραγιάν εκπροσώπησε την Κύπρο, μπήκε στην γκαλερί ένας, as πούμε κύριος, περίπου 40-45 χρονών, κρατώντας μία ομπρέλα. Αφού είδε την έκθεση και

***Έτσι χαρακτήρισε** τον Ανδρέα Καραγιάν ο/η αρθρογράφος της εφημερίδας/περιοδικού «Το μυστικό» στην κριτική του/της για την τρίτη έκθεση του ζωγράφου στην γκαλερί Ωρα της Αθήνας τον Μάρτιο του 1985: «Η ρεαλιστικότερη έκθεση της σαιζόν! [...] Πρόκειται για καλλιτέχνη με πηγαίο αισθησιασμό, ρεαλιστικότητα αντίληψη και δέκτη όλων των ανθρωπίνων καταστάσεων. Ακριβή γραφή και επίσημη καμπυλότητα στις μορφές. Αξίζει να τον χαρακτηρίσουμε “ο ζωγράφος με τη φωτογραφική μηχανή” γιατί μου φαίνεται δύσκολο να μπορεί να συγκρατεί στη μνήμη του τόσο ακριβείς εικόνες», «Το Μυστικό», 15.03.1985, σελ. 8

1. Ο Ανδρέας Καραγιάν και ο Γιάννης Τσαρούχης, στην γκαλερί ΩΡΑ, Αθήνα 1978.
2. Ο Ανδρέας Καραγιάν, με την Γκλόρια Κασσιανίδου και τη Νίκη Μαραγκού, στην Γκαλερί Γκλόρια. © ΓΚΛΟΡΙΑ ΚΑΣΣΙΑΝΙΔΟΥ
3. Αγαπούσε τη ζωή ο Αντρέας Καραγιάν, κάθε ζωή. Στη φωτογραφία με κάποιο από τα αγαπημένα του κατοικίδια. © ΓΚΛΟΡΙΑ ΚΑΣΣΙΑΝΙΔΟΥ
4. «Άνοιξη - Ο Ανδρέας Καραγιάν», φωτογραφία MIDO MITOCY, Κύπρος 2025
5. Ο Γιώργος Ταξιαρχόπουλος και ο Ανδρέας Καραγιάν, στο βραβείο «Στασίνος», Λευκωσία 2025.

δέρμα του ασπρίζει [...] και κατά εκεί τον πλούσιο Τόπο, την Λυκία, τούτοι οδοιπόρησαν οι δύο αδελφοί, Ύπνος και Θάνατος, κι όταν πια έφθασαν στην πόρτα του βασιλικού οίκου παρέδωσαν το δοξασμένο σώμα και γύρισαν στες άλλες τους φροντίδες και δουλειές [...] κ' έπειτα έμπειροι της πολιτείας εργάται, και φημισμένοι δουλεύταιι της πέτρας πλάθανε κ' έκαμαν το μνήμα και την στήλην». Κ. Καβάφης, αποσπάσματα από το ποίημα «Η κηδεία του Σαρπηδόνο».

Με ό,τι καταπάστηκε διακρίθηκε. Απέσπασε σημαντικά βραβεία για την έμπνευση και την τόλμη του. Πρωταγωνίστησε στον εγχώριο και διεθνή καλλιτεχνικό στίβο. Υπήρξε καλός φίλος, απλός και υπέροχος άνθρωπος. Διαφύλαξε το παιδί μέσα του, ερωτευμένο διακαώς με τη Ζωή... Έτσι, ο Ανδρέας Καραγιάν αναχώρησε προς τις Νήσους των Μακάρων. Ας αναπαύεται εν Ειρήνη. Υπήρξε θετικό παράδειγμα καλλιτέχνη που τίμησε τη Ζωή και τον Τόπο του. Η κοινωνία μας, το νησί μας, πτωχάινουν με την απουσία του... Το σημαντικό εικαστικό και λογοτεχνικό του έργο εμπλούτισε τα θεμέλια της Κυπριακής Πολιτιστικής κληρονομιάς, την Τέχνη και τον Πολιτισμό μας ως ένας από τους πολύτιμους λίθους της. Ο Ανδρέας κατά βάση στις Τέχνες λειτουργούσε ως «ιατρός»... Δηλαδή, παρατηρούσε τους ανθρώπους στις καταστάσεις, έκανε «διαγνώσεις», ανέλυε σε βάθος τα ποιητικά δεδομένα της στιγμής, της φύσης. Στη συνέχεια, αποφάσιζε να θεραπεύσει με Τέχνη τις πληγές από

απαύγασμα των λόγων του, η ζωή του ήταν όντως μία «grand opera», σχεδόν μυθιστορηματική. Αλλά και η αφήγησή... τον είχα ρωτήσει σε συνέντευξή μας το 2024 «Ποιο θα λέγατε πως είναι το χαρακτηριστικό του δημιουργού Ανδρέα Καραγιάν» και η απάντησή: «Το storytelling. Μου αρέσει να διηγούμαι ιστορίες και αυτό είναι μέσα στο DNA μου. Και πιστεύω ότι το κληρονόμησα από τη γιαγιά μου! Όταν ήμουν έφηβος είχα αυτό το παράξενο όνειρο ότι περπατούσα ανάμεσα σε αρχαία ελληνικά αγάλματα και άκουγα τους ψίθυρους τους». Καβαφικός ο Ανδρέας Καραγιάν, άλλης κοπής άνθρωπος και καλλιτέχνης. Ευγενής, ευθύς, και πρωτοπόρος. Αλλά πολύ πριν τα διαπιστώσω εγώ τα είχε πει η συγγραφέας και κριτικός Τατιάνα Γκρίτση Μιλλιέξ: «η ζωγραφική του, ποίηση, λεπτότατο χιούμορ,

πάθος, φως και κυρίως μέτρο και αρμονία [...]».

Για τον Ανδρέα Καραγιάν κατάθεση ψυχής κάνει στην «Κ» η Γκλόρια Κασσιανίδου, η ιδιοκτήτρια της γκαλερί «Γκλόρια», της Λευκωσίας, η οποία φιλοξένησε και την τελευταία ατομική του έκθεση, που άνοιξε στις 4 Φεβρουαρίου 2026 και εγκαινιάστηκε από τον ζωγράφο και σκηνογράφο Άντη Παρτζίλη (τον Μάρτιο του 1979 φιλοξενήθηκε και η πρώτη ατομική του έκθεση στην Κύπρο στην Γκαλερί «Ζυγός», που μετονομάστηκε αργότερα σε Γκαλερί Γκλόρια). Επίσης, για τον Καραγιάν γράφει στην «Κ» και ο Γιώργος Ταξιαρχόπουλος, ο οποίος τον Απρίλιο του 2024 επιμελήθηκε τη μοναδική ανδρομική έκθεση του καλλιτέχνη στην Κύπρο, στις «Αποθήκες Παπαδάκη» στη Λεμεσό, με τίτλο «Karayan-The Golden Eras».

τα ανθρώπινα πάθη, μετουσιώνοντάς τες σε αισθητική... αγαπούσε την αισθητική! Η επιρροή της ιατρικής κυριαρχεί στις ζωγραφικές συνθέσεις του και είναι πρόδηλη στην αναλυτική προσέγγισή των ανατομίας των στιγμών που αναπαριστά, πλαστικά και αφηγηματικά. Η ακρίβεια στη λεπτομέρεια διέπει το σχέδιό του και τα χρωματικά πεδία (φως/σκιά) των έργων του. Ιδιαιτερότητα που αναγνώρισε ο Γιάννης Τσαρούχης,

Ανδρέας, κατά βάση στις Τέχνες λειτουργούσε ως «ιατρός»... Δηλαδή, παρατηρούσε τους ανθρώπους στις καταστάσεις, έκανε «διαγνώσεις», ανέλυε σε βάθος τα ποιητικά δεδομένα της στιγμής, της φύσης. Στη συνέχεια, αποφάσιζε να θεραπεύσει με Τέχνη τις πληγές από τα ανθρώπινα πάθη, μετουσιώνοντας τες σε αισθητική.

όταν είδε τα έργα του, στην πρώτη ατομική του έκθεση το 1978 στην γκαλερί Ωρα στην Αθήνα. Παρατηρητικός, παιγνιώδης, οξυδερκής, με ευθυκρισία και χιούμορ, ταλαντούχος, από Έρωτα καμωμένος ανυπόμονος άνθρωπος και εξαιρετικά υπομονετικός ζωγράφος, μυθοπλάστης συγγραφέας, ποιητικός αριστοκράτης και θεατρικός σκηνοθέτης της καθημερι-

νότητας, βαθιά συμπονετικός με τα Ζώα και τον συνάνθρωπο... Είλικρινής. Το κενό που δημιουργεί η απουσία του γύρω μας... το υπερκαλύπτει το πληθωρικό του καλλιτεχνικό έργο, στο διηνεκές πλέον... Ως επιμελητής της πρώτης, μοναδικής αναδρομικής έκθεσης του στην Κύπρο, τον Απρίλιο 2024 στις«Αποθήκες Παπαδάκη» στη Λεμεσό, με τίτλο: «Karayan-The Golden Eras», τον εξέπληξα με το στήσιμο των έργων, μιας νοσταλγικής επιλογής 47 ζωγραφικών έργων του από όλες τις φάσεις της 50ετούς ζωγραφικής του πορείας, ως δώρο για τα 80χρονά γενέθλια του. Με συνέχαρα και με ευχαρίστησε θερμά. Καθημερινά μου έδειχνε την εμπιστοσύνη και την εκτίμησή του και κάναμε σχέδια για την αναδρομική του στην Αθήνα... Δεν προλάβαμε. Ευχαριστώ την Κυπριακή Πολιτεία που τον τίμησε με το Μέγα Βραβείο «Στασίνος» της Βουλής των Αντιπροσώπων και εύχομαι να αναδειχθεί εκ νέου το έργο του προς μελέτη και αξιοποίηση, γιατί όπως λέει και ο φιλόσοφος Κώστας Αεζλός: «Ανοίγουμε στον κόσμο που μας ανοίγεται και δεν μας ανοίγεται παρά μόνο εάν του ανοιγόμαστε».

Γιώργος Ταξιαρχόπουλος, Επιμελητής Εκθέσεων - Εικαστικός Καλλιτέχνης. Γενικός διευθυντής «ACEY Europe – Arts & Culture Community» (πρώην πρόεδρος του EUNIC Cluster Cyprus, πρώην διευθυντής του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού στην Κύπρο, πρώην διευθυντής του Δημοτικού Κέντρου Τεχνών Λεμεσού – Αποθήκες Παπαδάκη).

Ο Μήτρος με τζιν φουστανέλα

Ο «Αγαπητικός της βοσκοπούλας» έγινε ρομαντικό μούζικαλ με τζαζ, μπουζούκι και κλαρίνο

Της **ΡΕΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ**

«Είναι νωρίς. Είναι όμως και η ώρα που γράφονται τα ποιήματα. Απόψε δεν κοιμάμαι, γιατί κάποιος πρέπει να φυλάει τα όνειρά σας, κάποιος πρέπει να λέει για τη ζωή σας και κάποιος πρέπει να μαζεύει τα αστέρια που πέφτουν».

Χρόνης, αρχιτσέλιγκας, αφηγητής

Ούτε ο ίδιος ο Δημήτριος Κορομπλάς ως εισηγητής του δραματικού ειδυλλίου δεν μπορούσε να διανοηθεί την τεράστια επιτυχία ενός ρομαντικού δράματος με πρωταγωνιστές τσέλιγκες και βοσκοπούλες, με σκηνικά τοπία των βουνών και των λόγγων, με ήρωες φουστανελάδες του κλέφτικου βίου. Η θεατρική κριτική του 19ου αιώνα υποδέχτηκε το «εράσμιον» και συγκινητικό «ειδυλλιον» του Μήτρου και της Μάρως με έκδηλη αμνηχανία. Χωρίς να αμφισβητεί την ψυχογραφική δύναμη του Κορομπλά, διατύπωσε αντιρρήσεις ως προς τη σύνθεση της πλοκής και τις υπερβολές ως προς την πειστικότητα των χαρακτήρων, ιδίως ως προς τη διατήρηση του ερωτικού πάθους του Μήτρου προς τη Μάρω για είκοσι ολόκληρα χρόνια. Αλλωστε, όλοι οι θεατές γνώριζαν πόσο σπάνιοι ήταν οι τσελιγκαδες, «οι μετρούντες την ερωτική τους σταθερότητα κατά μήνας».

Ωστόσο η αντίπαλη μερίδα των κριτικών εγκωμίασε τον «Αγαπητικό» με σχόλια που πα-

ρομοίασαν την τεχνική της συγγραφής του με τη «σαιξπύρεια» τεχνική, ενώ η δεξιοτεχνία του συγγραφέα να επεξεργαστεί ένα πρωτόλειο θέμα και η ψυχογραφική διείσδυση στα δραματικά του πρόσωπα τους παρέπεμψαν στη μέθοδο του Εμ. Ζολά ή του Γκ. Φλομπέρ.

Ο Γιάννης Καραβριανός τόλμωσε να συστήσει ένα έργο γνήσιας «ελληνικότητας» μέσα από μια σύγχρονη, εντελώς καινοτόμο διασκευή του σε μιούζικαλ. Απέδειξε ότι το ειδυλλίο του 1891 έχει μια ποιητική ανθεκτικότητα

Μερίδα κριτικών του 19ου αιώνα είχε εγκωμιάσει το ειδυλλίο του Δημητρίου Κορομπλά, συγκρίνοντάς το με τη «σαιξπύρεια» τεχνική, ενώ η γραφή του τους θύμιζε τη μέθοδο του Ζολά ή του Φλομπέρ.

και συγκινεί ακόμη και σε στιγμές που ρέπει προς το μελό ή την ηθογραφική κοινοτοπία. Περιόρισε τις πέντε πράξεις σε δύο και ανέδειξε ισότιμα τα δύο ερωτευμένα ζευγάρια δημιουργώντας ομόκεντρους δραματουργικούς κύκλους, με άξονα την αναζήτηση της αγάπης από το «τότε» στο «τώρα». Αφαίρεσε κάθε ίχνος ιστορικής σκόνης και ενώ διατήρησε τον δραματουργικό καμβά

του ρομαντισμού, (ξανα)έγραψε όλο το έργο από την αρχή και τους στίχους των τραγουδιών του σε έναν δυναμικό δεκαπεντασύλλαβο, διανθίζοντας την πρωτότυπη εκδοχή με σχόλια ειρωνικά, έντονα κωμικά, αλλά και εξαιρετικά επίκαιρα, κυρίως όσα αφορούν τη γυναικεία χειραφέτηση. Επεξεργάστηκε τη δραματική οικονομία με σχεδόν μαθηματική μέθοδο και οδήγη-

σε σταδιακά στη λύση του δράματος και στην κορύφωση της αγωνίας παρά τον προβλέψιμο χαρακτήρα του τέλους.

Οι στίχοι των υπέροχων τραγουδιών πλαισιώνονται από τις πρωτότυπες μουσικές συνθέσεις του Θοδωρή Οικονόμου σε μια εξαιρετική σύζευξη παραδοσιακών ήχων και σύγχρονων ηλεκτρικών, όπως παράγονται από τον διάλογο του κλαρίνου και του

μπουζουκιού με το σοπράνο σαξόφωνο και το βιμπράφωνο. Το αποτέλεσμα είναι ένα γοητευτικό ηχητικό σύμπαν με αναφορές στην τζαζ και στη λυρική παράδοση του δημοτικού τραγουδιού. Γκρίντα, καβάλ, ηλεκτρικό μπάσο συνθέτουν ένα μουσικό τοπίο δημιουργικής συγχώνευσης του παλαιού με το καινούργιο.

Ο ρόλος του αρχιτσέλιγκα Χρόνη μετασχηματίστηκε σε μία από τις πιο ενδιαφέρουσες μορφές αφηγητή που συναντάμε στη νεοελληνική δραματουργία, στον ρόλο ενός ραψωδού - αφηγητή,

Η σύγχρονη διασκευή του Γιάννη Καραβριανού απέδειξε ότι το ειδυλλίο του 1891 διαθέτει μια ποιητική ανθεκτικότητα και συγκινεί ακόμη και όταν ρέπει προς το μελό ή την ηθογραφική κοινοτοπία.

που ερμήνευσε με ιδιαίτερη δεξιοτεχνία ο Γιώργος Γιάστρας. Ο Λάζαρος Γεωργακόπουλος σκιαγράφησε με απίστευτη φωνητική και κινησιολογική άνεση τον Μήτρο, τον αρχιτσέλιγκα που στέκεται αγέρωχος, γοητευτικός, ευαίσθητος, γενναϊόδωρος και αξιοπρεπής, αφοσιωμένος σε ένα αίσθημα γνήσια ερωτικό. Στους ανδρικούς ρόλους, ευέλκτα και ζωηρή η ερμηνεία του

Μάρκου Παπαδοκωνσταντάκη στον ρόλο του Λιάκου, δημιουργεί ένα ωραίο ντουέτο με τη συναισθηματική ευαλωτότητα της Ασπηνίας Βουλιώτη, στον ρόλο της Κρουστάλλως. Η Ελένη Ουζουνίδου όπως και τα υπόλοιπα μέλη του θιάσου επέδειξαν ιδιαίτερες φωνητικές ικανότητες στο τραγούδι, ιδίως στη συγκινητική σκηνή του δημοφιούς «Μια βοσκοπούλα αγάπησα».

Η Εύα Μανιδάκη έστησε ένα εντυπωσιακό σκηνικό δύο ορεινών όγκων, εξαιρετικά συμβολικών, ενώ οι στυλάτες τζιν φουστανέλες της Βάνας Γιαννούλα εκπλήσσουν με τους χρωματικούς συνδυασμούς τους, συνθέτοντας ένα εικαστικό υπερθέαμα απολύτως εναρμονισμένο με την αισθητική του σύγχρονου θεάματος.

Σαν πρώτο ραντεβού

Η παράσταση - μιούζικαλ του Καραβριανού οδηγεί συνειρμικά σε μία παρατήρηση του Δ. Κακλαμάνου στο «Αστυ» (1.06.1892) για την τεχνική συγγραφής του «Αγαπητικού». Θεώρησε ότι η πρώτη συνάντηση του Κορομπλά με τα ήθη της υπαίθρου μπορεί να παρομοιαστεί με το πρώτο ερωτικό ραντεβού, όπου ο εραστής αρκείται μόνο σε ένα φίλημα της αγαπημένης του, οπότε «όσπν διάθεσιν και αν έχη να παραδοθή αυτήν» περιμένει ώσπου «αυτός να φανή αργότερα πλέον τολμηρός...».

Η κ. Ρέα Γρηγορίου είναι δίδακτωρ Ιστορίας - Δραματολογίας ΑΠΘ.

Σκηνή από τον «Αγαπητικό της βοσκοπούλας» που διασκεύασε και σκηνοθέτησε ο Γιάννης Καραβριανός. Τα μέλη του θιάσου επέδειξαν ιδιαίτερες φωνητικές ικανότητες στα τραγούδια, οι στίχοι των οποίων είχαν διανθιστεί με σχόλια ειρωνικά, έντονα κωμικά, αλλά και εξαιρετικά επίκαιρα.

Με τον Ανδρέα Βιολάρη και τον Λούη Νικολάου

24SPORTS

ΔΕΛΤΙΟ Α-ΚΑΛΑΙΣΘΗΣΙΑΣ

Ανεξάρτητα Πάθη

Μπορώ να σκεφτώ πολλούς λόγους για να δει κάποιος τα «Ανεξάρτητα κράτη», αλλά για λόγους που με αφορούν, θα σταθώ στον τρόπο που η παράσταση σατιρίζει τους πολιτιστικούς συντάκτες. Με Ιντερνέτ ή χωρίς, με δακτυλογραφημένα κείμενα ή αυτόματες απομαγνητοφωνήσεις, οι συντάκτες του πολιτιστικού παραμένουν σε κάθε εποχή σταθερά αποκομμένοι από την πολιτική επικαιρότητα. Τυφλωμένοι από τα άγχη του μικρόκοσμού τους, παραληρούν για ένα κόμμα που αλλάζει όλο το νόημα σε έναν κόσμο που έτσι κι αλλιώς δεν βγάζει κανένα νόημα. Στέλιο Δημόπουλε, σε ευχαριστούμε που μας έκανες να γελάσουμε (στο πρώτο μέρος) με τα χάλια μας.

Ξ. Γ.

Η «πατέντα» του sold out

Μέσα σε μία ημέρα δοκίμασα να βρω εισιτήριο-τραπέζι για τρία διαφορετικά μέρη: μια μουσική σκηνή, μια θεατρική παράσταση και ένα εστιατόριο. Όλες οι κρατήσεις αφορούσαν την επόμενη ή ακόμη και τις επόμενες εβδομάδες. Τζίφος. Δεν υπήρχε τίποτα. Η κουλτούρα του sold out μαστίζει την Αθήνα. Φυσικά η εικόνα ότι τα πάντα είναι κλεισμένα αποτελεί σκέτη πλάνη· πλειονότητα είναι τα άδεια θέατρα και τα εστιατόρια που περιμένουν ένα Σάββατο για να γεμίσει η σάλα. Στον απατηλό κόσμο των σόσιαλ μίντια, ωστόσο, άξια προσοχής είναι μόνο τα μέρη που γίνονται viral, που «δεν χάνονται» και σε τελική ανάλυση η (απαραίτητη) ανάρτηση από εκεί επιβεβαιώνει ότι είσαι και εσύ μέρος της «φράσης».

Α. Χ.

Προλάβετε, προλάβετε

Η ανάπληση της Βασιλίσσης Ολγας διήρκεσε λίγο περισσότερο από την αποκατάσταση της Παναγίας των Παρισίων. Φυσικά δεν εξομολογούμε τα μεγέθη: Λεωφόρος με θέα την Ακρόπολη ο ένας, καθεδρικός ναός ο άλλος – και kāπως υπερεκτιμημένος, μεταξύ μας. Κάτοικοι και επισκέπτες σουλατσάρουν ήδη μαζεύοντας ήλιο από τις πρώτες ανοιξιάτικες ημέρες. Αλλά μην ενθουσιάζεστε: τρέξτε τις μέρες αυτές να τον χαρείτε γιατί ο δήμαρχος εννοούσε τις απειλές του περί ανοίγματος στα Ι.Χ. Μετά το Πάσχα η Βασιλίσση Ολγας θα παραδοθεί εκ νέους στους οικείους δυνάστες της: αυτοκίνητα, μηχανάκια, καυσάετρια, θόρυβο.

Τι λέτε; Δεν άξιζε η αναμονή;

Δ. Ρ.

Δράμα για καλό

Για το καλό του σινεμά, το «Drama» είναι το ακριβές αντίθετο του περυσινού «Materialists». Με ερμηνευτικό όχημα τη Ζεντάγια, που μοιάζει να υποδύεται μια άλλη εκδοχή της Ρου από το «Euphoria», που δεν πήγε τόσο στραβά μεγαλώνοντας, και έναν Ρόμπερτ Πάτινσον απολαυστικά άβολο και «βρετανικό», η νέα ταινία της A24 κανιβαλίζει απολαυστικά τη γαμήλια λάμψη και κάνει σκόνη τη δήθεν ηθικολογία της πολιτικής ορθότητας. Συν τοις άλλοις, θα σας κάνει να σκέφτεστε για μέρες ποιο είναι το χειρότερο πράγμα που έχετε κάνει, διακινδυνεύοντας να ζήσετε κι εσείς ένα «Drama» πάνω από ένα μπουκάλι κρασί.

Ε. ΤΖ.

Μπίνγκο

Αφίνοντας την Αθήνα για τις διακοπές του Πάσχα, το μετρό του σταθμού Λαρίσης πάντοτε εντυπωσιάζει με το πόσο καθόλου προσβάσιμο είναι για τους ταξιδιώτες που κάνουν μετεπιβίβαση από το μετρό στις αποβάθρες του προαστιακού ή της Hellenic Train. Το ασανσέρ και οι κυλιόμενες σκάλες να βρίσκονται στην άλλη «όχθη» της Δηληγιάννη και οι ταξιδιώτες να αγκομαχούν με τις βαλίτσες τους στα 32 σκαλοπάτια της έτερης εξόδου προς τον σταθμό. Ο μόνος σταθμός που δεν διευκολύνει τους επιβάτες του να μεταφέρουν αποσκευές είναι αυτός που οδηγεί στον βασικό σιδηροδρομικό σταθμό της πόλης... Οχι, μπράβο μας.

Π. ΤΣ.

Ευδοκία, 55 χρόνια μετά

Τι σημαίνει να συντριβεις; Να ορμάς με φόρα σε τοίχους και να αιμορραγείς κυνηγώντας και ταυτόχρονα απωθώντας το μεγάλο πάθος – το απαγορευμένο, το «μιαρό»; 55 χρόνια μετά την κυκλοφορία της, η «Ευδοκία» αποτελεί τον πιο οδυνηρό κινηματογραφικό ορισμό στο λήμμα «Ελληνική συντριβή». Ακόμη και η κακοτεχνία του ντουμπλάζ εντείνει τη διαχρονική αγριότητα. Σαν το φιλμ να συνομιλεί περιπαικτικά με το σήμερα, με τις μικρές και μεγάλες εξουσίες που καταπνίγουν το ίδιο απαγορευμένο πάθος. Το σινεμά του Αλέξη Δαμιανού –το Cίνοβο συγκέντρωσε τρεις εμβληματικές ταινίες του– εκτός από πολύτιμο, μοιάζει και σύγχρονο.

Θ. Λ.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Για όσα αγαπήσαμε και είδαμε να χάνονται

Ο κύριος Γκρι μου ζητάει να του πω τι άφησα έξω από τη συνέντευξη με τον σερ Τζον Έλιοτ Γκάρντινερ, που φιλοξενείται στο σημερινό ένθετο. Του απαντώ ότι, με βαριά καρδιά, δεν συμπεριέλαβα μια αναφορά του διάσημου μαέστρου στο «Γερμανικό Ρέκβιεμ» του Γιοχάνες Μπραμς (1833-1897). Μπορεί ο Γκάρντινερ να είναι ταυτισμένος με τον Μπαχ, το μακρινό 1991 όμως μας είχε δώσει και την πρώτη δική του ερμηνεία του μεγάλου αυτού έργου του Γερμανού μουσουργού (για λογαριασμό της Philips). Το 2008 ακολούθησε ακόμα μία, ζωντανή αυτή τη φορά, η οποία κυκλοφόρησε το 2012, στην εταιρεία Soli Deo Gloria (SDG) του ίδιου του Γκάρντινερ.

Όταν, λοιπόν, τον ρώτησα αν στο έργο αυτό βρίσκει επιρροές του Μπαχ, απάντησε αρνητικά. Αν

έβρισκε μίαν επιρροή αυτή ήταν από έναν άλλο Γερμανό συνθέτη, τον Χάινριχ Σιτς (1585-1672). Το πιο ενδιαφέρον όμως ήταν αυτό που πρόσθεσε αμέσως μετά: «Όταν ήμουν νέος σιχαινόμουν το “Γερμανικό Ρέκβιεμ”». Θυμάμαι τον εαυτό μου φοιτητή να μελετώ το έργο και να σκέφτομαι: “Θεέ μου, είναι η πιο βαρετή μουσική που γράφθηκε ποτέ”».

Μα είναι δυνατόν; Σκέφτηκα – και του το είπα κιόλας, όπου ο μαέστρος αποκρίθηκε αμέσως: «Ω, σήμερα το αγαπώ πολύ».

Ο κύριος Γκρι έχει φέρει μια πρόσφατη ηχογράφηση του έργου, για λογαριασμό της Accentus Music (ωραία, φροντισμένη έκδοση, με καλαίσθητο βιβλιαράκι και κρυστάλλινη ηχογράφηση). Ο Χανς-Κριστόφ Ράντεμαν διευθύνει τη χορωδία του Gaechinger

Νέα, δυνατή ερμηνεία και ηχογράφηση του «Γερμανικού Ρέκβιεμ» του Γιοχάνες Μπραμς από την Accentus Music.

Cantorey και τη Φιλαρμονική του Λουξεμβούργου με σολίστ την Καταρίνα Κονράντι (υψίφωνος) και τον Κωνσταντίν Κρίμελ (βαρύτονος). Ακούγοντας την ερμηνεία τους σκέφτομαι ότι δεν θα κουραστώ ποτέ με αυτό το έργο. Πόσες δεκαετίες έχουν περάσει από τη μύηση σε αυτό από τον Οτο Κλέμπερ και την Ορχήστρα Φιλαρμόνια, την Ελιζαμπέτ Σβάρτσκοφ και τον Ντίτριχ Φίσερ-Ντίσκαου; Και όμως, η νέα αυτή εκτέλεση, έχοντας τους ταραγμένους ανέμους του 21ου αιώνα μέσα της, έχει μια άλλη φρεσκάδα, ταχύτητα και δραματικά ένταση.

Το έχουμε ξαναγράψει: και λόγω ονομασίας αλλά και λόγω του ρωμαλέου ρυθμού του πένθιμου εμβατηρίου, το δεύτερο μέρος του Ρέκβιεμ φιγουράριζε στους τίτλους της σειράς ντοκιμαντέρ του

σπουδαίου Λόρενς Ρίς και του BBC: «Ναζί: μια προειδοποίηση από την Ιστορία».

Αλλά, φυσικά, το «Γερμανικό Ρέκβιεμ» είναι πολύ περισσότερα από μουσική υπόκρουση στον γερμανικό ζόφο του 20ού αιώνα. Πάνω απ’ όλα, και παρά τις δυσοιωνες, βαριές χειρονομίες του, αποτελεί ύμνο όχι στους νεκρούς, αλλά σε όσους μένουν πίσω.

Μακάριοι οι πενθούντες: αυτή είναι η κεντρική ιδέα που το διαπερνά από την αρχή έως το τέλος. Ο Μπραμς δεν ήθελε να ακολουθήσει ούτε τη φόρμα ούτε τη στιχουργική της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, όχι επειδή έτρεφε προτεσταντικά ανακλαστικά (ο πιστός χριστιανός Ντβόρζακ τον είχε επισκεφθεί και είχε λίγο τρομάξει: εξαιρετικός άνθρωπος, είχε πει, αλλά τελείως άθεος), όσο

επειδή ήθελε να φτιάξει ένα «λαϊκό» έργο. Αργότερα, ήθελε να πετάξει το επίθετο «γερμανικό» και να το αντικαταστήσει με ένα άλλο: «ανθρώπινο». Ένα Ρέκβιεμ για όλη την ανθρωπότητα. Μία πένθιμη μελωδική πομπή για τον άνθρωπο και για όλα όσα αγάπησε στη ζωή του και τα είδε να χάνονται.

* Στη γάτα μου, πιστή παρέα επί είκοσι χρόνια. Ζιζού, ξεκουράσου.

Johannes Brahms
Ein deutsches Requiem
Katharina Konradi
Konstantin Krimmel
Gaechinger Cantorey
Luxembourg Philharmonic
Accentus Music

ΚΡΙΤΙΚΗ

Του ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΖΩΓΡΑΦΑΚΗ

Στον πυρετό της ασθένειας

ΜΙΧΑΛΗΣ ΑΛΜΠΑΤΗΣ
«Η νόσος των ουρτηρίων»
εκδ. Νήσος, 2026
σελ. 392

Η «Ασθενής Μηδέν» της ιδιότυπης νόσου που θα κυριεύσει ολόκληρο τον πλανήτη και θα καταλύσει κάθε έννοια κράτους, παραγωγικής διαδικασίας, εκθροπραξιών αλλά και επιθυμίας για χρήμα και εξουσία υπήρξε μια καθαρίστρια στα δημόσια ουρτηρία των υπεραστικών λεωφορείων του Κηφισού. Η ανύποπτη γυναίκα θα νιώσει την ξαφνική παρόρμηση να αγοράσει το «Είναι και Χρόνος» του Μάρτιν Χάιντεγκερ. Οι ταξιτζήδες, με τη σειρά τους, θα αφοσιωθούν στον κλασικό χορό, οι μπογιατζήδες στην ξυλογλυπτική, οι ποδοσφαιριστές στα χαϊκού. Αντιώματά θα εμφανίσουν μόνον οι καλλιτέχνες, τα παιδιά και οι νέοι μέχρι περίπου είκοσι πέντε ετών. Ο Μιχάλης Αλμπάτης θα αποτυπώσει την επέλαση της νόσου, εστιάζοντας σε δύο ζευγάρια: ένα ανοσιακό, δύο καλλιτεχνών –Κλυταιμνήστρα και Αγνοσίλαος– και ένα απλό μεροκαματιάρηδων – Αριστέα και Μπάμπης.

Η στρατηγική της καθολικής αισθητικοποίησης της πραγματικότητας αναδεικνύει εύστοχα τη ρευστότητα των ορίων μεταξύ υψηλής και λαϊκής κουλτούρας. Ο Αλμπάτης θα επινοήσει έναν κόσμο στον οποίο η τέχνη καθίσταται πανάκεια, για να υπαινιχθεί ότι «αν άζαφνα αντιστρέψαμε τον πόλο όλων των πραγμάτων, ο κόσμος δεν θα άλλαζε διόλου, μολονότι θα εμφανιζόταν ολότελα διαφορετικός». Οι νοσούντες θα αναρθούν σε «Καλλιτέχνες»: υπερφίαλοι, αλαφροίσκιωτοι, εγκλωβισμένοι σε μια αέναη μέθεξη δημιουργίας με κωμικοτραγικά αποτελέσματα. Οι καλλιτέχνες, σε βαθιά κρίση ταυτότητας, αναλογιζόμενοι τι πραγματικά τους διαχωρίζει από τους αρρώστους, θα αναγκαστούν να καταλάβουν την εξουσία για να αποκαταστήσουν την τάξη.

Ο Αλμπάτης έχει γνωρίσει εμπορική επιτυχία, πρωτίτως γιατί αρνείται να υποκύψει στους μανιερισμούς της «σοβαρής» λογοτεχνίας: κατακερματισμός, ελλειπτικότητα, ασυνέχειες. Καταθέτει

πάντοτε ιστορίες με αρχή, μέση και τέλος. Εδώ, παρότι η γραφή του έχει απεκδυθεί την υπερφορτωμένη καλογλία, συνεχίζει να ταλανίζεται από στυλιστικές υπερβολές. Ο συγγραφέας υποσκάπτει την προσήνεia της πρόζας του δίνοντας διαρκώς την εντύπωση ότι ακκίζεται, όπως με τη συστηματική μετάθεση των ρημάτων στο τέλος της περιόδου, η οποία ουδόλως εδραιώνει κάποιο συνεκτικό υφολογικό ιδίωμα.

Το χάρισμα της αφήγησης τον ωθεί στη μεγαλορρημοσύνη, έτσι όπως παρασύρεται και παγιδεύεται σε δόκιμους επεξηγηματικούς πυρήνες, που όμως τείνουν να αυτονομούνται, δυναμιτίζοντας τον έλεγχο της αφηγηματικής οικονομίας. Το ότι δηλώνει, στην πρώτη περίοδο του μυθιστορήματος, πως το βιβλίο είναι «γραμμένο υπό τον πυρετό της Ασθένειας» και, άρα, ο συγγραφέας του δεν είναι καλλιτέ-

Ο Μιχάλης Αλμπάτης αρνείται να υποκύψει στους μανιερισμούς της «σοβαρής» λογοτεχνίας: κατακερματισμός, ελλειπτικότητα, ασυνέχειες. Καταθέτει πάντοτε ιστορίες με αρχή, μέση και τέλος.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΑΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ

Μια περιπέτεια της σκέψης στα Εξάρχεια

Ενας συγγραφέας κάνει βόλτα στα Εξάρχεια, σημειώνοντας σε ένα τετράδιο σκόρπιες σκέψεις, αποκυήματα τυχαίων συνειρμών. Ριψοκίνδυνο εγχείρημα, διότι αφενός ο γράφων μπορεί να σκοντάψει και αφετέρου κινδυνεύει να ρίξει τη γραφή του στο χάος. Την ημέρα της αφήγησης, το άγραφο τετράδιο είχε αίφνης μεγεθυνθεί σε απειλή. Κυριευμένος από έντονη ανησυχία, ισοδύναμη με μανία φυγής, ο συγγραφέας βγαίνει από το σπίτι του και αρχίζει να περιπλανιέται στη γειτονιά του, γειμίζοντας ασθμαίνων τις κενές σελίδες. Το σημειωματάριο ήταν δώρο της ακαδημαϊκού Τζίνας Πολίτη, στην οποία το είχε προσφέρει πριν από χρόνια η συγγραφέας Καίη Τσιτσέλη. Ετσι, ο αφηγητής βρίσκεται αντιμέτωπος με μια λογοτεχνική εκκρεμότητα, καθώς νιώθει πως οφείλει να εκπληρώσει μια άρατη ικεσία, την ικεσία του τετραδίου να γραφτεί. «Η ανησυχία του σημειωματάριου, πάνω απ' όλα αυτή, με οδηγεί στη σημερινή διαδρομή».

Ο Αριστείδης Αντονάς είναι ένας εξαιρετικά ενδιαφέρων πεζογράφος, ο οποίος στις συνθέσεις του αξιοποιεί θαυμαστά τις σπουδές του στην αρχιτεκτονική. Ο χώρος δεσπόζει στις μυθοπλασίες του, πάντοτε ναρκοθετημένος από ανύποπτους κινδύνους. Μολονότι η σκηνογραφία υπόκειται

σε μια αυστηρή χωροταξία, δεν είναι ποτέ κυριολεκτική. Όσο οι ήρωες καταβυθίζονται στους παράξενους χώρους που επιτάχεται χτίζει ο Αντονάς, τόσο πιο πλανερόι αυτοί αποδεικνύονται, όχι πιο στέρεοι από ένα σκοτεινό νεφέλωμα. Η κλειστοφοβική ατμόσφαιρα δημιουργεί τις προϋποθέσεις για ένα υπαρξιακό θρίλερ, όπου δεν διαφαίνεται η παραμικρή διέξοδος. Η αρχιτεκτονική του Αντονά έχει το σχήμα θηλιάς.

Τώρα τα Εξάρχεια, αν και χαρτογραφούνται στην εντέλεια, δρόμο προς δρόμο, φαντάζουν απόκοσμα, καθώς η τοπιογραφία διηθείται μέσα από την άναρχη σκέψη του περιπατητή. Διαγράφοντας σπειροειδείς κινήσεις σε οικείους δρόμους, με το αριστερό χέρι να στηρίζει το τετράδιο και το δεξί να γράφει αδιάκοπα, ο αφηγητής έχει την αίσθηση πως κάτι μακάβριο στοιχειώνει τις σελίδες. Πολύ πριν από τον θάνατο των δύο δωρητριών, τις ζωές αμφοτέρων σημάδεψαν πολλαπλά δράματα και πολλές δυστυχίες.

Η πένθιμη διάθεση του συγγραφέα επιδεινώνεται, όταν αγοράζει ένα ψητό ψάρι για να το φάει στο σπίτι της αγαπημένης του, στη διεύθυνση Διδότου 34, όπου και το βιβλιοπωλείο «Κομπραί». Το ταφικό έδεσμα μετέτρεπε τον προορισμό του σε επιμνημόσυνη τελετουργία. «Έμεινε άραγε ελπίδα

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΑΝΤΟΝΑΣ
Το σημειωματάριο
εκδ. Αντίνοδες, 2025
σελ. 104

όρθια μετά από τόσες συμφορές στην περιοχή του σημειωματάριου». Ωστόσο αναγνώριζε πως το τετράδιο ύστερα από τόσα χρόνια υπομονής και σιωπής, το βάραινε πιστικά η προσδοκία της γραφής. Και εκείνος έγραφε ασταμάτητα, για να ακυρώσει το κενό των λευκών σελίδων.

Η γραφή του Αντονά είναι ενδοστρεφής, σαν να συστρέφεται βασανιστικά προς έναν άδελφο βυθό της σκέψης. Ο περίπατος εκβάλλει εξαρχής σε παραμυλητό. Κρατώντας το στο αριστερό του χέρι, αρμενίζει σε τοπολογικούς προβληματισμούς, ενώ χαμηλά στο βλέμμα κυλούν τα βρωμερά, ρημαγμένα πεζοδρόμια. Ο συγγραφέας συλλογίζεται τη ρήξη της πόλης με το μνημειώδες παρελθόν της, τη συνύπαρξη εξιδανικευσης και ξεπεσμού μόλις σε μερικά οικοδομικά τετράγωνα, αναρωτιέται για τη σύζευξη αφετηρίας και άφιξης με παραπομπές στους μυθικούς τόπους της Ιθάκης και της Τροίας, εξετάζει σε πόση Ανατολή και σε πόση Δύση διχοτομείται η σημερινή Αθήνα, όπως επίσης σκέφτεται πως τα αμέτρητα καφέ λειτουργούν σαν λύτρωση από την καθημερινή απόγνωση, σαν απομονωτήρια για τους ψυχικά εξοστρακισμένους.

Αν και παραδομένες «στον πιο ραγδαίο κατακερματισμό», οι σκέψεις μεταφέρονται στις σελίδες με

σκηνές του, προσφέροντας, όπως ελάχιστοι Νεοέλληνες συγγραφείς, αξιοσημείωτη ισορροπία μεταξύ αισθησιασμού και εγκράτειας. Η κατάδυση, όμως, της έφηβης Ιοκάστης στο σύμπαν του σαδομαζοχισμού, παρότι άρτια δομημένη, φαντάζει περισσότερο σαν επίδειξη συγγραφικών ικανοτήτων παρά ως αναπόδραστη βαλβίδα σαρκικής και συναισθηματικής αποσυμπίεσης, εξαιτίας της αδιαφορίας του πατέρα της και της πίεσης της μητέρας της να εγκλιματιστεί στην κοινωνική της τάξη.

Η δραματουργική διαχείριση των χαρακτήρων παραμένει σε μεγάλο βαθμό σχηματική. Οι βασικοί ήρωες οργανώνονται γύρω από αναγνωρίσιμα αλλά τετριμμένα κοινωνικά και ψυχολογικά μοτίβα, διευκολύνοντας την ταύτιση εις βάρος της πολυπλοκότητας και της ερμηνευτικής εμπλοκής του αναγνώστη. Η Αριστέα, που δεν γνωρίζει τι είναι το σφράνι, που προσπαθεί να απελευθερωθεί από τα δεσμά της πατριαρχίας, αλλά μετά την επαναφορά στην κανονικότητα αναγνώριζε στον Μπάμπη που πέρδετα «πως έτσι μυρίζει η ευτυχία». Ή ο γιος τους που, προβλέψιμα, εγκύπτει στη σαγήνη του manosphere. Όπως ακόμα και ο συγγραφέας Αγνοσίλαος, ο οποίος συνειδητοποιεί ότι «όσο κι αν αξίζανε κάποια από τα έργα της Τέχνης έναν θαυμασμό απεριόριστο, στους ίδιους τους καλλιτέχνες άρμοζε μόνο το στεφάνι της λύπης, το καμωμένο από άχυρο, να στεφανωθούν».

Το μυθιστόρημα αποτυπώνει ένα δημιουργό σε μεταβατικό στάδιο: η φιλοδοξία διεύρυνσης θεματικού και υφολογικού πεδίου είναι εμφανής. Παρά ταύτα, η προσκόλληση σε μια αδηφάγο λογική νοηματικής συμπερίληψης και η αδυναμία επιβολής πειθαρχίας στο υλικό λειτουργούν ανασταλτικά. Υπό αυτή την έννοια, η «Νόσος των ουρτηρίων» δεν αποτελεί τόσο κορύφωση, όσο ένδειξη μιας επιπόνης, αλλά διακριτής πορείας προς τη συγγραφική ωριμότητα.

ΠΡΩΤΑ
ΣΕ ΠΩΛΗΣΕΙΣ

ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Ανθρωπιστικές
Επιστήμες

1 «Money Beyond Borders - Global Currencies from Croesus to Crypto», του Barry Eichengreen (Princeton University Press).

2 «On Strategists - Collected Essays, 2014-2024», του Lawrence Freedman (Oxford University Press).

3 «Escape from Capitalism - Economics is Political, and Other Liberating Truths», της Clara Mattei (Allen Lane).

4 «King Dollar: The Past and Future of the World's Dominant Currency», του Paul Blustein (Yale University Press).

5 «Olympia: A Cultural History», της Judith Barringer (Princeton University Press).

Θετικές Επιστήμες

1 «Reaching for the Extreme - How the Quest for the Biggest, Fewest and Weirdest Makes Math», του Ian Stewart (Profile).

2 «Crush: Close Encounters with Gravity», του James Riordon (MIT Press).

3 «The Next Renaissance - AI and the Expansion of Human Potential», του Zack Kass (Wiley).

4 «The Emperor of All Maladies - A Biography of Cancer (Updated With Four Major New Chapters)», του Siddhartha Mukherjee (Fourth Estate).

5 «A Guide to Infinity - Ten Mathematical Journeys», του Edward Scheinman (Yale University Press).

Τα στοιχεία παρέχονται από το βιβλιοπωλείο Bookpath (bookpath.gr, Σόλωνος 69, Αθήνα).

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΛΑΚΗ

Την επόμενη εβδομάδα (από τις 18 έως τις 24 Απριλίου) ξεκινάει το 24ο Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογραφικές Μέρες – Κύπρος 2026, σε Λευκωσία και Λεμεσό. Οι «Κινηματογραφικές Ημέρες» είναι μία από τις πιο επιτυχημένες συνάξεις για το σινεμά στην Κύπρο, που συνδιοργανώνουν το Τμήμα Σύγχρονου Πολιτισμού του υφυπουργείου Πολιτισμού και το Θέατρο Ριάλτο. Όπως κάθε χρόνο, στο πλαίσιο του φεστιβάλ, εντάσσεται και το Τμήμα για Παιδιά και Νεαρά Άτομα και έτσι εκτός από το πολύ ενδιαφέρον πρόγραμμα μά του για το ενήλικο κοινό, ή έστω για τις ηλικίες άνω των 24, το Φεστιβάλ έχει καταρτίσει και ένα πολυποίκιλο πρόγραμμα προβολών (με ελεύθερη είσοδο) και άλλων δραστηριοτήτων για παιδιά και νεαρά άτομα. Με αφορμή λοιπόν το πρόγραμμα αυτό η «Κ» ρώτησε έφηβους και νεαρά άτομα για το τι κινηματογράφο θέλουν και ποιες είναι οι θεματικές που τους ενδιαφέρουν, καθώς και ποια είναι η δύναμη του κινηματογράφου στη σημερινή εποχή. Άραγε ο κινηματογράφος μπορεί να ενεργοποιήσει τους νέους και τους αριανούς πολίτες;

Απόδραση από την καθημερινότητα

Η Αντριάνα, 22 χρονών, στην ερώτησή μας για τις κινηματογραφικές θεματικές που την ενδιαφέρουν απάντησε είναι αυτές που καταπνάνονται με σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα τα οποία παρουσιάζονται και εκτυλίσσονται μέσα από την εξέλιξη διάφορων διαπροσωπικών σχέσεων. «Τα κοινωνικά ζητήματα μπορεί να αφορούν από περιβαλλοντικά προβλήματα και συγκρούσεις μέχρι κρίσεις ταυτότητας, αρκεί να περιστρέφονται γύρω από τον ανθρώπινο άξονα. Ιδιαίτερα κεντρίζουν το ενδιαφέρον μου ταινίες που βρίσκουν την ισορροπία ανάμεσα στην ενδοσκόπηση της ψυχοσύνθεσης χαρακτήρων και στην ενδιαφέρουσα εξέλιξη και κορύφωση της πλοκής» και εξηγώντας: «Θεωρώ πως παρακολουθώντας τέτοιες ταινίες, έρχεσαι πιο συχνά αντιμέτωπος με διαφορετικές αντιλήψεις και ηθικά διλήμματα που αποτελούν πρόσφορο έδαφος για καλύτερες, πιο διευρυμένες συζητήσεις και αναλύσεις. Ένα συστατικό στη θεματική που με ευχαριστεί επίσης είναι η σύνδεση της πλοκής με κάποιο ιστορικό γεγονός, μια αναδρομή

στο παρελθόν που πέρα από θέαμα, προσφέρει και κάποια γνώση. Ένα στοιχείο που όταν τελειώσει η ταινία θα με παρακινήσει να μάθω περισσότερα. Η Αντριάνα σημειώνει: «οποιαδήποτε θεματική μπορεί να με ενδιαφέρει, αρκεί να βασίζεται σε ένα πρωτότυπο και δημιουργικό σενάριο, καθώς τα remakes και οι ανούσιες επαναλήψεις της ίδιας “φόρμουλας” σεναρίου, έχουν καταντήσει κουραστικές, ακόμη και σε νεαρά κοινά».

Η Μαρία, 24 ετών, στην ίδια ερώτηση απάντησε πως την ενδιαφέρουν οι θεματικές που αφορούν ιστορικά γεγονότα και πολιτικά ζητήματα, «γιατί μέσα από ανθρώπινες ιστορίες μπορείς να κατανοήσει κανείς τα δεδομένα που επικρατούσαν εκείνες τις εποχές. Ιστορίες βασισμένες σε πραγματικά γεγονότα ή ακόμη και επίκαιρα ζητήματα μου ελκύουν το ενδιαφέρον γιατί έτσι μπορείς να κατανοήσεις καλύτερα και το παρόν. Ιδιαίτερα όταν υπάρχει ένταση, αγωνία και μυστήριο είναι στοιχεία που μπορούν να βοηθήσουν στο να παραμείνει αμείωτο το ενδιαφέρον» και συμπληρώνει: «βρίσκει επίσης πολύ ενδιαφέρουσες τις ται-

Οι επιλεγμένες διεθνείς ταινίες αποτελούν και φέτος τον πυρήνα του Τμήματος για Παιδιά και Νεαρά Άτομα του 24ου Διεθνούς Φεστιβάλ Κινηματογραφικές Μέρες – Κύπρος 2026, φέρνοντας στη μεγάλη οθόνη ιστορίες που συνομιλούν άμεσα με τις εμπειρίες, τις αγωνίες και τα όνειρα της νέας γενιάς.

νίες μιούζικαλ που συνδυάζουν τη δράση με τραγούδι, όπως και οι ταινίες που καταπνάνονται με τα συναισθήματα, την αναζήτηση του εαυτού μας, αλλά και γενικότερα τις ανθρώπινες σχέσεις». Η Ελένη, 24 ετών, λέει πως αυτό που την προσελκύει σε μια ταινία δεν είναι κυρίως η θεματική αλλά το να εκπλήξει: «Περισσότερο αναζητώ στον κινηματογράφο την πρωτοτυπία και η εφευρετικότητα ανεξαρτή-

τως θεματικής. Νιώθω πως μας έχει κούρασε η επανάληψη, τα remakes και blockbusters που απλώς καταλήγουν να κυνηγούν το χρηματικό κέρδος από το κοινό», συμπληρώνοντας: «Πρωτότυπα σενάρια με ανατροπές που σε κάνουν να φεύγεις από το σινεμά και να σκέφτεται για ώρες ή και μέρες, να αναλύεις, να συζητάς, να ψάξεις περισσότερο τη θεματική. Γενικότερα όμως σε θεματικές κλίνω προς ταινίες που αναδεικνύουν ιστορίες αόρατων και καταπιεσμένων ομάδων και ατόμων που ιστορίες του δεν έχουν ειπωθεί/ προβληθεί κοινωνικές, φυλετικές ομάδες που αναδεικνύουν τηνδιατομεακότητα (intersectionality) ζητημάτων όπως ιστορίες γυναικών, ατόμων με διαφορετική σεξουαλικότητα, ταυτότητα φύλου κ.λπ.

Ο Νικόλας, έφηβος 16 ετών, μας απαντά πως οι κινηματογραφικές θεματικές που τον ενδιαφέρουν ως έφηβο είναι αυτές της δράσης/φαντασίας και ταινίες υπερηρώων, εξηγώντας: «Νιώθω ότι αυτές οι ταινίες βοηθάνε στην απόδραση από την καθημερινότητα και με βάζουν σε ένα φανταστικό κόσμο όπου όλα είναι δυνατά».

Η τέχνη πάντα είναι πολιτική

Για το αν ο κινηματογράφος μπορεί να την ενεργοποιήσει ως πολίτη η Αντριάνα λέει πως ο κινηματογράφος είναι ένα από τα είδη τέχνης που έχει τη δυνατότητα να σε ενεργοποιήσει ως πολίτη σε μέγιστο βαθμό, αφού αποτελεί και μία από τις πιο προσβάσιμες και προσίτες μορφές ψυχαγωγίας, του 21ου αιώνα, σημειώνοντας: «παρόλο που απομακρύνεται από τη “θέση” του και περιορίζεται πλέον σε πλατφόρμες streaming και σε “μικρές οθόνες” (αυτοί –ευτυχώς ή δυστυχώς– είναι και οι λόγοι που γίνεται πιο προσβάσιμος). Ο συνδυασμός διάφορων αισθήσεων του θεατή, η δραματοποίηση γεγονότων, ένα ποιοτικό σενάριο και η συναισθηματική βαρύτητα καλών ερμηνειών από τους ηθοποιούς δύνανται να αγγίζουν ευαίσθητα σημεία στη συνείδηση των ανθρώπων, οι οποίοι με τη σειρά τους, συναισθηματικά φορτισμένοι, κινητοποιούνται, κουβαλώντας τα μηνύματα που έλαβαν, είτε για ένα μικρό χρονικό διάστημα, είτε για όλη τους τη ζωή. Το γεγονός αυτό μπορεί

να μεταφραστεί σε μικρές καθημερινές πράξεις ενεργοποίησης, όπως συμμετοχή στα κοινά ή ακόμα σε μεγαλύτερες πράξεις, όπως αλλαγή στάσεων/πεποιθήσεων και συμμετοχή σε διεκδικητικές οργανώσεις ευρείας κλίμακας.

Η Μαρία από την πλευρά της λέει πως σίγουρα ο κινηματογράφος δεν είναι μόνο ένα μέσο διασκέδασης: «Εφόσον αξιοποιηθούν κατάλληλα τα μηνύματα που μεταφέρονται στους θεατές, τότε μπορεί να οδηγήσει και στην ενεργό δράση στην κοινωνία. Πιστεύω πως όταν υπάρχουν συναισθηματικές εκκλήσεις από το περιεχόμενο που προβάλλεται, τότε μπορεί πιο εύκολα κάποιοι να επηρεαστεί και να ενεργοποιηθεί. Ιδιαίτερα όταν παρουσιάζονται θέματα τα οποία είναι επίκαιρα, ο κινηματογράφος μάς δίνει τη δυνατότητα να κατανοήσουμε εμπειρίες που ίσως να μην έχουμε ζήσει, να δούμε πώς οι χαρακτήρες χειρίστηκαν κάποια ζητήματα, διαμορφώνοντας εν τέλει κρίση σχετικά με το πώς πρέπει εμείς να χειριζόμαστε κάποια ζητήματα» και συμπληρώνει η Μαρία: «Πολλές ταινίες εμπνέουν για ανάληψη δράσης είτε μέσω παρουσιάσης αδικιών είτε ακόμη και παρουσιάζοντας θετικά πρότυπα αλλαγής».

Η Ελένη τονίζει πως η τέχνη πάντα είναι πολιτική, ακόμα κι αν αυτό δεν είναι φανερό με μια πρώτη ματιά: «Οι σεναριογράφοι, σκηνοθέτες, παραγωγοί εμπνέονται από την κοινωνία στην οποία ζούμε οπότε είναι αναπόφευκτο κατά κάποιο τρόπο το να μην ακουμπήσουν κοινωνικά ζητήματα που είτε σε μικρό είτε σε μεγάλο βαθμό βλέπουμε να συμβαίνουν ή ακόμα και να τα αντιληφθούμε και να προβληματιστούμε» και τονίζει πως ένας ενεργός πολίτης δεν είναι μόνο όποιος ψηφίζει αλλά κυρίως όποιος προβληματίζεται, ερευνά, διαβάζει, κρίνει, μιλά, αντιδρά, «πράξεις τις οποίες ο κινηματογράφος σε ωθεί ως προς το να ασκείς. Ακόμα και μια ταινία η οποία δεν σου αρέσει σε προκαλεί να αντιδράσεις, να συζητήσεις και να κρίνεις στοιχεία τα οποία είναι απαραίτητα για ένα/μία πολίτη».

Ο Νικόλας κλείνοντας την κουβέντα μας λέει: «Ο κινηματογράφος μπορεί να μας ενεργοποιήσει ως πολίτες. Ταινίες που μιλούν ή δείχνουν τις συνέπειες του ρατσισμού, της ομοφοβίας, της βίας, της οικολογικής καταστροφής και άλλα παρόμοια φαινόμενα μπορούν να ευαισθητοποιήσουν τον καθένα σε αυτά τα θέματα».

Στη μεγάλη οθόνη ιστορίες οι αγωνίες και τα όνειρα της νέας γενιάς

Από το Τμήμα για Παιδιά και Νεαρά Άτομα, του 24ου Διεθνούς Φεστιβάλ Κινηματογραφικές Μέρες – Κύπρος 2026

Ιστορίες ενηλικίωσης και θάρρους στο Cyprus Film Days για Παιδιά και Νεαρά Άτομα

Οι επιλεγμένες διεθνείς ταινίες αποτελούν και φέτος τον πυρήνα του Τμήματος για Παιδιά και Νεαρά Άτομα του 24ου Διεθνούς Φεστιβάλ Κινηματογραφικές Μέρες – Κύπρος 2026, φέρνοντας στη μεγάλη οθόνη ιστορίες που συνομιλούν άμεσα με τις εμπειρίες, τις αγωνίες και τα όνειρα της νέας γενιάς. Η φετινή επιλογή ταινιών εστιάζει στη δύναμη της προσωπικής φωνής και της συλλογικής διεκδίκησης.

Οι μεγάλοι μήκους ταινίες

Στο επίκεντρο του προγράμματος βρίσκονται τρεις ξεχωριστές ταινίες μεγάλου μήκους που φω-

Η φετινή επιλογή ταινιών του Τμήματος για Παιδιά και Νεαρά Άτομα του 24ου Διεθνούς Φεστιβάλ Κινηματογραφικές Μέρες – Κύπρος 2026 εστιάζει στη δύναμη της προσωπικής φωνής και της συλλογικής διεκδίκησης.

τίζουν διαφορετικές πτυχές της εφηβείας και της μετάβασης στην ενηλικίωση. Το σύγχρονο δράμα «Sisterhood (HLM Pussy)» (15+) της Nora El Hourch (Γαλλία–Μαρόκο, 2023), ανοίγει με έντονο τρόπο τη συζήτηση γύρω από τη σεξουαλική βία, τη συναισθηση, τη γυναικεία αλληλεγγύη και τα όρια της δημόσιας καταγγελίας στην εποχή των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, εστιάζοντας στην ανεξέλεγκτη δύναμη και τους κινδύνους της ψηφιακής έκθεσης για μια νέα γενιά που μεγαλώνει στη σκιά του #MeToo.

Στο «DJ Ahmet» (Κ) του Georgi M. Unkovski (Κροατία, Τσεχία,

Η μικρού μήκους ταινία «Arezou» της Sophia Kiaros (Ιράν, 2026) εστιάζει σε ένα 11χρονο κορίτσι και μεταφέρει το κοινό σ’ ένα υπόγειο μάθημα μπαλέτου στο μεταεπαναστατικό Ιράν.

Βόρεια Μακεδονία, Σερβία, 2024), την , ένας 15χρονος βοσκό, που ζει σε συντηρητικό περιβάλλον στα Βαλκάνια, παλεύει ανάμεσα στις οικογενειακές προσδοκίες και το όνειρό του να γίνει DJ, σε μια ταινία για την ελευθερία, την επιθυμία φυγής και τη δύναμη της προσωπικής επιλογής.

Η ταινία «The Midsummer’s Voice» (Κ) της Yudi Zhang (Κίνα, 2024) εστιάζει στην εϋθραυστη και αγωνιώδη περίοδο της εφη-

βείας μέσα από έναν μαθητή της Όπερας του Πεκίνου, ο οποίος βλέπει τη φωνή –και το μέλλον του– να αλλάζει, σε μια ιστορία για την ταυτότητα, την πίεση της παράδοσης και την ανάγκη αυτοπροσδιορισμού.

Οι προβολές πραγματοποιούνται με ελεύθερη είσοδο στο Θέατρο Ριάλτο στη Λεμεσό και στον Κινηματογράφο K Cineplex Prime στη Λευκωσία. Όλες οι ταινίες προβάλλονται στην πρωτότυπη

γλώσσα με ελληνικούς και αγγλικούς υπότιτλους.

Μικρού μήκους και διεθνή προγράμματα

Το πρόγραμμα συμπληρώνεται από επιλεγμένες ενότητες ταινιών μικρού μήκους που δίνουν βήμα σε νέους δημιουργούς από την Ευρώπη. Ξεχωρίζουν τα Carte Blanche προγράμματα από Γαλλία, Τσεχία και Ελλάδα (Κ), σε συ-

νεργασία με διεθνή φεστιβάλ και φορείς, παρουσιάζοντας μαθητικές και νεανικές δημιουργίες που αποτυπώνουν με φρεσκάδα και ειλικρίνεια τον κόσμο των νέων.

Η μικρού μήκους ταινία «Arezou» της Sophia Kiaros (Ιράν, 2026) εστιάζει σε ένα 11χρονο κορίτσι και μεταφέρει το κοινό σ’ ένα υπόγειο μάθημα μπαλέτου στο μεταεπαναστατικό Ιράν. Μια συγκινητική ιστορία για την ελευθερία, τη μνήμη και τη δύναμη της τέχνης ως πράξη αντίστασης. Θέατρο Ριάλτο, Κυριακή 19 Απριλίου, 11:00 π.μ. Το πρόγραμμα προβολών κάθε ημέρας ξεκινά με τις ταινίες που θα διακριθούν στον Παγκύπριο Διαγωνισμό Ταινιών Μικρού Μήκους για Παιδιά και Νεαρά Άτομα, δίνοντας στο κοινό την ευκαιρία να γνωρίσει από κοντά τη δουλειά της νέας γενιάς δημιουργών της Κύπρου.

Πληροφορίες για τα εργαστήρια, τον διαγωνισμό και τις προβολές: cyprusfilmdays.com | [facebook.com/CFDchildren](https://www.facebook.com/CFDchildren) | [instagram.com/cyprusfilmdaysyouth](https://www.instagram.com/cyprusfilmdaysyouth) | cyprusfilmdaysyouth@gmail.com

Συνέντευξη στη ΜΑΡΩ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ

Αν περάσει κανείς από τη λεωφόρο Συγγρού και δει το κτίριο της Στέγης του Ιδρύματος Ωνάση με τα συνθήματα που το φωτίζουν κατά εποχές, «All we have is words, all we have is worlds», «Σιγά μη φοβηθώ», «Η αγάπη κάνει την οικογένεια», εισπράττει κάτι από την ενέργεια και τις απόψεις της καλλιτεχνικής του διευθύντριας: εικαστικές παρεμβάσεις αντί για διακόσμηση, κοινωνικά αντανakλαστικά στη θέση της αποξένωσης.

Η Αφροδίτη Παναγιωτάκου μεγάλωσε στα Γιάννενα, έζησε στου Ζωγράφου και τώρα κατοικεί με την οικογένειά της στο Μετς: πάντα κοντά στο κέντρο και στις ιστορίες της πόλης. Σπούδασε μουσικολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, έκανε μεταπτυχιακά στην αισθητική και συνέχισε στην πολιτιστική πολιτική και διαχείριση στο Λονδίνο, όπου και εργάστηκε επί σειράν ετών.

Ο έντονος ρυθμός της Στέγης είναι προϊόν χρόνων προσωπικής και ομαδικής δουλειάς, εξηγεί η ίδια. Δεν πιστεύει στην ταχύτητα, αλλά στη δράση και στο βίωμα. «Η τέχνη έχει την υπέροχη ικανότητα να συντονίζει τις καρδιές των ανθρώπων», λέει. «Να μας θυμίζει πως κάτω από την επιφάνεια της ατομικότητας είμαστε όλοι μέρος του ίδιου ιστού».

Πρόσφατα η Στέγη έκλεισε τα 15 της χρόνια. Στα εγκαίνιά της, στις 7 Δεκεμβρίου 2010, ο οργανισμός είχε λιγότερους από 20 υπαλλήλους – τώρα έχει περισσότερους από 200. «Ξεκινήσαμε έναν πολιτιστικό οργανισμό που λεγόταν “Στέγη”, λέξη που δεν μπορούσες καν να πεις στα αγγλικά και δεν έφερε το πλεονέκτημα του ονόματος Ωνάση. Γιατί αν λέγαμε Ωνάσης, θα περιμένατε να δείτε το “Χριστίνα” να πλέει στη Συγγρού και την Τζάκι να πίνει κοκτέιλ στο κατάστρωμα. Οχι, δεν θέλαμε τέτοια βαρίδια, όσο κι αν οι κοσμικότητες θα βοηθούσαν στο ξεκίνημα.

– **Κρίνοντας από τη θέση που βρίσκεστε σήμερα, ποια αρχική απόφαση θεωρείτε σημαντικότερη για την πορεία της Στέγης;**

– Δεν βιαστήκαμε. Δώσαμε χρόνο στον χρόνο. Αποφασίσαμε να δημιουργήσουμε ρίζες. Να μην προσγειωθούμε εξ ουρανού. Ενώ υπήρχε καλλιτεχνική συνείδηση, όραμα και γνώση για τον σύγχρονο πολιτισμό, δεν επιδιώξαμε να γίνουν όλα τα πράγματα αμέσως. Επικεντρωθήκαμε σε αυτό που πρέπει να δει αυτή η πόλη και όχι σε αυτό που ήδη γνώριζε. Στο να δίνεται χρόνος ώστε τα έργα, οι δημιουργοί και το κοινό να εναρμονίσουν τον παλμό τους. Αποφασίσαμε να επενδύσουμε στη διαδικασία. Να είμαστε τολμηροί. Να παίρνουμε ρίσκα. Να επιλέγουμε το κόστος της ελευθερίας. Να περνάμε εμείς οι ίδιοι καλά στη δουλειά μας, να παίρνουμε προσωπικά το συλλογικό όραμα, να μη φοβόμαστε το λάθος. Και το κοινό ξεκίνησε να έρχεται επειδή του κινήσαμε την περιέργεια και σιγά σιγά κτίστηκε η εμπιστοσύνη του σε εμάς. Εξ αρχής έλεγα το ίδιο πράγμα στους συνεργάτες μου: Μην εξηγείτε πολλά, δεν χρειάζεται. Πρώτα αισθάνεται κανείς, μετά κατανοεί. Και αν δεν κατανοήσουμε κάτι, δεν πειράζει. Με ενοχλεί το διδακτικά τεντωμένο δάκτυλο των επαϊόντων, η υπεροψία της «υψηλής» κουλτούρας. Μας αρέσει πάρα πολύ που συνυπάρχουν οι αντιδράσεις του ενθουσιασμού και της κατακραυγής για τις επιλογές μας, γιατί δεν είμαστε του κλιарού συναισθήματος.

– **Τι ρόλο παίζει η οικονομική ευχέρεια που προσφέρει το Ίδρυμα Ωνάση για την ελευθερία των επιλογών της Στέγης;**

– Έχουμε επίγνωση ότι ζοδεύουμε για τον πολιτισμό το 40% των εσόδών που προκύπτουν από τις επιχειρήσεις του ιδρύματος, κι αυτό είναι ευθύνη. Αλλά και τεράστιο δώρο για να μπορούμε να δίνουμε ευκαιρίες σε εκείνους που τις αξίζουν και διαφορετικά δεν θα τις είχαν. Όταν έχεις δύναμη στα

χέρια σου πρέπει να κάνεις κάτι που να υποστηρίζει την κοινωνία. Χωρίς να υποκαθιστάς την πολιτεία, χωρίς να την απαλλάσσεις από τις ευθύνες της ως προς την παροχή των κοινωνικών αγαθών. Αρα, λοιπόν, απενοχοποιημένα θα πω ότι φυσικά χωρίς τα χρήματα που διαθέτει το ίδρυμα δεν θα γίνονταν αυτά τα πράγματα, αλλά σε καμία περίπτωση δεν αρκούν τα χρήματα. Η ποιότητα είναι πιο σημαντική από την οικονομική άνεση. Ο θρυλικός ποδοσφαιριστής Γιόχαν Κρόιφ έλεγε: «Ποτέ δεν είδα ένα τσουβάλι λεφτά να σκοράρει».

– **Πιστεύετε ότι εδώ και 15 χρόνια η Στέγη παρεμβαίνει σοβαρά στη διαμόρφωση του σύγχρονου ελληνικού πολιτισμού; Με ποιο τρόπο;**

– Εξ αρχής αναγνωρίσαμε ότι ζούμε σε μια χώρα που έχει περπατήσει από την αρχαιολατρία και την πολιτιστική κληρονομιά. Μεγάλη, ακλόνητη περιουσία, αλλά

εις βάρος του σύγχρονου πολιτισμού. Έτσι λοιπόν αποφασίσαμε να κάνουμε δουλειά σε αυτόν τον τομέα, κυρίως ως προς την εξωστρεφείά του. Τα πρώτα χρόνια έπρεπε διαρκώς να εξηγούμε στους ξένους ποιοι είμαστε, ποια είναι η σύγχρονη καλλιτεχνική παραγωγή της χώρας. Αυτή τη στιγμή η Στέγη με τις ελληνικές παραγωγές της, με τις σημαντικές διεθνείς συμπαραγωγές στις οποίες συμμετέχουν επίσης Έλληνες καλλιτέχνες, πηγαίνει παντού στον κόσμο, και δεν χρειάζεται να συστηθεί. Δεν νοικιάζουμε θέατρα στο εξωτερικό για να έρθουν κάποιοι Έλληνες να δουν τους Έλληνες. Για να φτάσουμε, λοιπόν, εδώ απαιτήθηκε στρατηγική, ώστε να στηθούν ισότιμες σχέσεις με τη διεθνή καλλιτεχνική κοινότητα. Η πολιτιστική διπλωματία δεν γίνεται με ανταλλαγή επιστολών μεταξύ οργανισμών. Γίνεται με κουβέντες γύρω από ένα τραπέζι και τη δημιουργία αληθινών σχέσεων με πρόσωπα

με τα οποία μας συνδέουν κοινές αξίες και κοινή αισθητική. Και αυτές οι αξίες είναι βαθιά ευρωπαϊκές.

– **Πού παράγεται κατά τη γνώμη σας η σύγχρονη τέχνη σήμερα;**

– Παράγεται όπου είναι ανεκτό το κόστος των ενουκίων στο κέντρο των πόλεων. Πώς αλλιώς θα έχεις δημιουργικούς ανθρώπους στους δρόμους σου; Σίγουρα, λοιπόν, όχι στη Νέα Υόρκη. Εκεί την παρουσιάζεις. Άλλο η τέχνη, άλλο οι δημοπρασίες όπου έργα νεκρών κυρίως ζωγράφων χτυπάνε αδιανόητες τιμές. Πηγαίνετε όμως μια βόλτα στα Βαλκάνια, στο Μαγκρέμπ, στη Λατινική Αμερική. Ένα από τα δυνατά σημεία της Ελλάδας και της καλλιτεχνικής σκηνής της είναι η γεωγραφική θέση της. Είμαστε πολύ καλά συνδεδεμένοι με τη γειτονιά μας και αυτή η μοναδική θέση μάς επιτρέπει να κατανοήσουμε όχι μόνο το περιβάλλον της τέχνης, αλλά και τον ίδιο τον σύγχρονο κόσμο. Για

Καλλιτεχνική διευθύντρια της Στέγης του Ιδρύματος Ωνάση

Μας αρέσουν πολύ και ο ενθουσιασμός και η κατακραυγή

Ένας απολογισμός των 15 ετών της Στέγης:
«Χωρίς τα χρήματα του Ιδρύματος δεν θα γινόταν τίποτε, αλλά τα χρήματα δεν αρκούν»

PARIS TAVITIAN

«Δεν βιαστήκαμε. Δώσαμε χρόνο στον χρόνο. Αποφασίσαμε να δημιουργήσουμε ρίζες, να μην προσγειωθούμε εξ ουρανού. Επικεντρωθήκαμε σε αυτό που πρέπει να δει αυτή η πόλη και όχι σε αυτό που ήδη γνώριζε», λέει η Αφροδίτη Παναγιωτάκου για τη φιλοσοφία της Στέγης το 2010.

παράδειγμα, αν κοιτάξετε έναν χάρτη της Ελλάδας, η Γάζα είναι εκεί, κοντά μας – δεν μπορούμε να την αγνοήσουμε.

– **Από την πρώτη στιγμή η Στέγη πήρε πρωτοβουλίες στον δημόσιο χώρο, ενεργοποίησε την κοινότητα σε παραμελημένες γειτονιές της Αθήνας.**

– Οι «Εικαστικοί Διάλογοι» στην Ακαδημία Πλάτωνος έγιναν το 2013, κάναμε παραστάσεις σε διαμερίσματα στην Κυψέλη, προβολές στους τοίχους –ένα γυμνό ζευγάρι με τατουάζ, δίκως να αποκαλύπτονται τα πιο ιδιωτικά σημεία του σώματος– και περάσαμε αυτόφωρο επειδή σε κάποιον φάνηκε το θέαμα προκλητικό. Είμαστε πάντα στον δρόμο. Θεωρώ όμως ότι η σχέση μας με τον δημόσιο χώρο είναι κάτι που έχουμε καλλιεργήσει επί χρόνια με σεβασμό στους ανθρώπους και στις πόλεις. Στον δημόσιο χώρο δεν είσαι οικοδεσπότης, είσαι φιλοξενούμενος. Οφείλεις να εξηγήσεις τι σκοπεύεις να κάνεις εκεί, να συνδεθείς με τις γειτονιές και να τους πεις «έρχομαι». Τα Plasmata στο Πεδίον του Αρεως στοικίζουν πολλά χρήματα, αλλά προσελκύουν εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπους. Γιατί η έκθεση διαρκεί μόνον τρεις εβδομάδες; Επειδή τόσες ο ρίζει ο νόμος για τις παρουσιάσεις στον δημόσιο χώρο. Υπάρχει περίπτωση να καταστρέψουν κάποιοι τα έργα; Ναι, φυσικά, βρισκόμαστε σε δημόσιο χώρο. Δεν θέλουμε να έχουμε αυτόν τον κίνδυνο; Τότε ας μην πάμε. Σας διαβεβαιώνω όμως ότι δεν είχαμε ποτέ προβλήματα. Ξέρετε πόσοι άνθρωποι θεωρούν ότι η τέχνη «δεν είναι για αυτούς» και διστάζουν να μπουν σε μουσεία και θέατρα; Η δημοκρατικοποίηση της τέχνης δεν συντελείται αν δεν κυκλοφορήσει στον δημόσιο χώρο.

– **Είχατε όμως αντιδράσεις για διάφορες πρωτοβουλίες. Ποιες θυμάστε;**

– Η φράση «Τρίζουν τα κόκαλα του Ωνάση» έχει γραφτεί πολλές φορές. Όταν μιλήσαμε για τη δολοφονία του Ζακ Κωστόπουλου και του Παύλου Φύσσα, όταν κάποιοι θεώρησαν ότι παραείναι πολλοί οι γυμνοί στις σκηνές της Στέγης. Αλλά και όταν, με πρωτοβουλία του Αρχείου Καβάφη, στίχοι του ποιητή αναρτήθηκαν στα λεωφορεία. Μας κατηγόρησαν ότι απομονώνοντας στίχους κατακερματίζεται το νόημα του ποιήματος, χάνεται η ουσία του, ότι η φράση π.χ. «Δεν έχω σήμερα κεφάλι για δουλειά» από το ποίημα «Συμμένων» δεν τιμά το έργο του Καβάφη.

– **Επειδή θυμίζει τραγούδι του Καζαντζίδη;**

– Ακριβώς! Αλλά μακάρι ο Καβάφης να ήταν στα στόματα όλων μας τόσο συχνά όσο είναι ο Καζαντζίδης. Θα ήταν στόχος ζωής.

– **Η φετινή θεματική ήταν η οικογένεια. Είστε άνθρωπος της οικογένειας;**

– Είμαι άνθρωπος των οικογενειών, γιατί δεν έχω μία, αλλά πολλές. Αν όμως μιλάω για τον θεσμό της οικογένειας ως υποχρεωτική συνθήκη συνύπαρξης και πλαισιο που διέπεται από καταπιεστικούς κανόνες, δεν τη θέλω. Θα σας μιλήσω για σχέσεις ανθρώπων. Οικογένεια είμαστε όσοι εργαζόμαστε στη Στέγη. Οικογένεια της Στέγης είναι το κοινό της, και θέλουμε να μας νιώθουν σαν δική τους οικογένεια. Οικογένεια και οι καλλιτέχνες με τους οποίους συνεργαζόμαστε, όλοι ξέρουμε μεταξύ μας πώς λεγόμαστε, τι παιδιά έχει ο καθένας, τι έχει περάσει. Μας ενώνουν επίσης κοινές αρχές: δημοκρατία, ανθρώπινα δικαιώματα, ελευθερία. Μ’ αρέσουν οι οικογένειες που έχουν αγάπη και εκείνες που γίνονται με την πρώτη ματιά, από ένστικτο. Πιστεύω ότι οι άνθρωποι αξίζει να μη φοβόμαστε την έκθεση, να ανοιγόμαστε. Αρα, αν με ρωτήσετε τι στόχο έχουμε για το μέλλον, θα πω: Να συνδεόμαστε. Να δίνουμε ευκαιρίες στους ανθρώπους για δημιουργία. Τεράστια δύναμη. Να φτιάζουμε συνθήκες για ελευθερία στη σκέψη και στη φαντασία.

“

Το «βαρύ» όνομα

Αν λέγαμε Ωνάσης, θα περιμένατε να δείτε το «Χριστίνα» να πλέει στη Συγγρού και την Τζάκι να πίνει κοκτέιλ στο κατάστρωμα. Οχι, δεν θέλαμε τέτοια βαρίδια, όσο κι αν οι κοσμικότητες θα βοηθούσαν στο ξεκίνημα.

“

Τα «κόκαλα» του Ωνάση

Η φράση «Τρίζουν τα κόκαλα του Ωνάση» έχει γραφτεί πολλές φορές. Όταν μιλήσαμε για τη δολοφονία του Ζακ Κωστόπουλου και του Παύλου Φύσσα, όταν κάποιοι θεώρησαν ότι παραείναι πολλοί οι γυμνοί στις σκηνές της Στέγης.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Του ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ

Εντυπωσιακή δεξιοτεχνία και πλαστικότητα στην έκφραση ήταν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ερμηνείας του Ντένις Κοζούκιν.

Ρωμαλέος Ραχμάνινοφ
από τον Κοζούκιν

Ο δεύτερος πανιστικός μαραθώνιος στο πλαίσιο του «Φεστιβάλ της άνοιξης» του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών πραγματοποιήθηκε στις 30 Μαρτίου και την 1η Απριλίου. Λίγες ημέρες μετά τα πέντε συν ένα Κοντσέρτα για πιάνο του Μπετόβεν που απέδωσε ο Κίριλ Γκέρσταϊν με την Ορχήστρα Δωματίου της Ευρώπης, ακούστηκαν τα τέσσερα συν ένα Κοντσέρτα για πιάνο του Σεργκέι Ραχμάνινοφ, δηλαδή τα γνωστά τέσσερα, μαζί με τη «Ραψωδία σε ένα θέμα του Παγκανίνι», έργο με τριμερή μορφή, που το κάνει να μοιάζει με κοντσέρτο. Σολίστ ήταν ένας ακόμη Ρώσος πανίστας, ο Ντένις Κοζούκιν, τακτικός καλεσμένος του Μεγάρου, ενώ την Κρατική Ορχήστρα Αθηνών διύθυσε ο Κορνήλιος Μιχανλίδης.

Τα κοντσέρτα για πιάνο είναι πρωτίστως τα έργα στα οποία ο Ραχμάνινοφ χρωστάει την υστεροφημία του. Είναι εκείνα που περισσότερο από κάθε άλλη σύνθεσή του συμπυκνώνουν το στίγμα

Τα ιδιαίτερα δημοφιλή Κοντσέρτα για πιάνο του Ρώσου συνθέτη συμπυκνώνουν το στίγμα της μουσικής του.

της μουσικής του, αυτό ενός ώριμου ρομαντισμού με σαρωτικές, συναισθηματικά άμεσες, νοσταλγικές μελωδίες. Το στοιχείο της εντυπωσιακής πιανιστικής δεξιοτεχνίας προστίθεται στη σαγήνη που ασκούν τα έργα στο ακροατήριο, το οποίο είναι αυτονόητα μεγάλο ακριβώς λόγω αυτών των χαρακτηριστικών. Οι συμπτωματικά, τα κοντσέρτα αυτά περιλαμβάνονται τακτικά στους προγραμματισμούς των συμφωνικών συνόλων παντού, όπως και στην Αθήνα, όπου μόλις πριν από τέσσερις μήνες στην ίδια αίθουσα η ίδια ορχήστρα είχε παρουσιάσει το δεύτερο Κοντσέρτο με σολίστ τον Ιβό Πιογκορέλιτς υπό τη μουσική διεύθυνση του Βασίλη Χριστόπουλου.

Το αθηνναϊκό κοινό έχει επανειλημμένως χαρεί τις αρετές του Κοζούκιν τόσο σε συμφωνικά έργα όσο και σε έργα μουσικής δωματίου. Πέρυσι τον Μάιο, όταν αντικατέστησε την Ελέν Γκριμό στο πρώτο Κοντσέρτο για πιάνο του Μπραμς με την Καμεράτα του Ζάλτσμπουργκ, δόθηκε η ευκαιρία στους ακροατές να απολαύσουν τον ρωμαλέο ήχο

του, στοιχείο απαραίτητο και στα έργα του Ραχμάνινοφ. Σε αυτόν προστέθηκαν αυτή τη φορά η εντυπωσιακή δεξιοτεχνία όπως και η πλαστικότητα με την οποία διαμόρφωνε τις χαρακτηριστικά εκτενείς μελωδικές φράσεις της μουσικής του Ρώσου συνθέτη. Η πρώτη βραδιά ξεκίνησε με το νεανικό πρώτο Κοντσέρτο που ο Ραχμάνινοφ ξεκίνησε στα δεκαεπτά του και στο οποίο επανήλθε 26 χρόνια αργότερα προκειμένου να του δώσει την οριστική μορφή του. Οι τυπικά νοσταλγικές μελωδίες είναι ήδη παρούσες. Όμοια, επίσης, το στοιχείο της δεξιοτεχνίας, ορμητικής και ατέρμονης ειδικά του τρίτου μέρους, στο οποίο ο Κοζούκιν ανταποκρίθηκε ηρωικά.

Όκεανός ήχου

Ακολούθησε η «Ραψωδία σε ένα θέμα του Παγκανίνι». Πρόκειται για έργο αποτελούμενο από 24 παραλλαγές πάνω στο τελευταίο από τα 24 Καπρίτσια του Ιταλού δεξιοτέχνη. Τις παραλλαγές αυτές οργανώνει ο Ραχμάνινοφ σε τρεις ενότητες, έτσι ώστε τελικά να δίνεται η εντύπωση μιας τριμερούς σύνθεσης, όμοιας με κοντσέρτο. Στο θέμα από το Καπρίτσιο προσθεται ο συνθέτης ακόμη ένα, αυτό της «Ημέρας οργής» από τη ρωμαιοκαθολική νεκρώσιμη ακολουθία, που περιγράφει την Τελική Κρίση. Ο Κοζούκιν απέδωσε τη μουσική με δεξιοτεχνική άνεση και ερμηνεύσε με πλαστικότητα και έντονο λυρισμό το πασιγνωστό νοσταλγικό θέμα της 18ης Παραλλαγής, με την οποία ολοκληρώνεται το αργό, δεύτερο μέρος της «Ραψωδίας».

Στη συναισθηματικά φορτισμένη κλιμάκωση της μουσικής τον ακολούθησε η ορχήστρα με ήχο εντυπωσιακά γενναϊόδωρο, αλλά και υπερβολικά ισχυρό, κάτι που αποδείχτηκε πολύ περισσότερο προβληματικό στο δημοφιλές δεύτερο Κοντσέρτο για πιάνο που ακολούθησε. Παρότι ήταν φανερό ότι ο Κορνήλιος Μιχανλίδης είχε επεξεργαστεί προσεκτικά τις δυναμικές, είχε βρει τη μεταξύ τους ισορροπία και είχε φροντίσει για αποκρώσεις, η ορχήστρα παρέμεινε σταθερά κατά ένα επίπεδο πιο δυνατή απ' ό,τι ήταν ανάγκη, με αποτέλεσμα ιδίως στις κλιμακώσεις του πρώτου και του τρίτου μέρους το πιάνο να χάνεται σε έναν ωκεανό ήχου. Εξαιρετικά απέδωσε το σόλο του κλαρινέτου ο νεαρός Παναγιώτης Γιαννάκας στο δεύτερο μέρος του κοντσέρτου.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΠΕΙΡΑΙΑ «ΙΒΑΝΟΦΙ» του Αντον Τσέχοφ
Μετάφραση: Λεωνίδας Καρατζάς
Διασκευή - σκηνοθεσία: Γιάννης Χουβαρδάς
Σκηνικά: Εύα Μανιδάκη
Κοστούμια: Ιωάννα Τσάμη
Μουσική: Blaine Reininger
Πρωταγωνιστούν: Αργύρης Ξάφης, Γιάννης Νταλιάνης, Μαρία Σκουλά, Νίκος Χατζόπουλος, Κατερίνα Λυπηρίδου, Αλεξάνδρα Καζάζου, Πηνελόπη Τσιλικά, Χάρης Φραγκούλης, Θανάσης Δόβρης, Νικόλας Χανακούλας, Ευάγγελος Βογιατζής.

Ο Αργύρης Ξάφης (δεξιά), ένας αξιοθαύμαστα ζυγισμένος Ιβάνοφ, με τον Χάρη Φραγκούλη, ο οποίος υποδύθηκε την Αβντότσια Ναζάροβνα, την ενσάρκωση του συντηρητισμού και του καταπιεστικού μικροαστισμού.

Ψυχικά εξουθενωμένος
στον λάκκο των τρωκτικών

Τίποτα δεν πάει καλά για τον Ιβάνοφ. Η ζωή τον καταπίνει και το μυαλό του, ενώ το χρειάζεται, είναι κάπου χαμένο. Η σύζυγός του έχει φυματίωση και σίγουρα ο καθαρός αέρας της Κριμαίας θα της έκανε καλό, αλλά δεν υπάρχουν χρήματα επειδή η περιουσία του είναι υποθηκευμένη και τον βαρύνουν περαιτέρω χρέη. Η σύζυγος του φίλου του Λεμπέντεφ, η Ζιναΐντα, που είναι κύρια δανειστριά του, λόγω τσιγκουνιάς, δεν αντέχει να φανεί επιεικής στα ζητήματα αποπληρωμής δανείων και τον πιέζει. Όμως και οι υπόλοιποι γύρω του βρίσκονται στην ίδια κατάσταση αναισθησίας και αναλγησίας για τον πόνο του άλλου. Έχουν «προσαράξει» στην επίκτητη σκυθρωπότητά τους και στη συμφορή μικρότητά τους. «Ακτινοβολούν» κατάθλιψη, την οποία απλώς ξεπλένουν με βότκα. Ενώ το γρανάζι που κινεί τη ρουτίνα τους είναι τα αξιολύπητα κουτσομπολιά.

Ο Ιβάνοφ είναι κι αυτός βυθισμένος στην κατάθλιψη και εξαντλημένος από την κενότητα της ύπαρξής του κι εκείνης των άλλων. Τίποτα δεν τον δένει με τις περιστάσεις που βιώνει. Ωστόσο, προσπαθεί να βρει τα χρήματα που χρειάζεται, χωρίς τελικά να τα καταφέρνει.

Οι υψηλοί στόχοι

Ο Αντον Τσέχοφ, στο πλαίσιο μιας αλληλογραφίας, με αντικείμενο την τέχνη της συγγραφής, που διατηρούσε με τον φίλο του Αλεξέι Σουβόριν –μεγιστάνα τότε του Τύπου– συμπεριέλαβε και μια επιστολή, με την οποία αναφέρεται στον Ιβάνοφ, ως δραματικό πρόσωπο, λέγοντας ότι η «ψυχική κόπωση» που τον βασανίζει οφείλεται στο ότι θέτει στον εαυτό του στόχους υπεράνω των δυνάμεών του. Κι αυτό θα εξηγούσε τον γενικευμένο σκεπτικισμό του, τα παράπονά του που μόνο διαιωνίζονται και την κατάθλιψή του. Οι μεταβολές που ο Ιβάνοφ αναγνωρίζει ότι έχει υποστεί ως προσωπικότητα νιώθει να προσβάλλουν την τιμιότητά του, δηλαδή την πυρηνία της ηθικής βάσης του και ειδικότερα το ιδανικό του της αντιμετώπισης όλων με ειλικρίνεια. Ψάχνει τότε στους άλλους την αιτία, αλλά δεν την βρίσκει. Οπότε στρέφεται εντός του, όπου αναγνωρίζει μόνο ένα αόριστο συναίσθημα ενοχής, που προστίθεται στην «κόπωση» και στην πλήξη του. Και τελικά, αυτοί οι παράγοντες δυστυχίας του συγκολλούνται με την εξίσου δυσάρεστη μοναξιά που νιώθει.

Δηλαδή, ο Τσέχοφ απέδιδε τη δυστυχία του πρωταγωνιστή του στην ασταμάτητη απομύχηση της ψυχικής του ενέργειας από τους άλλους. Και ως εκ τούτου, ο Ιβάνοφ οδηγείται στην εσωτερική διερώτηση: Τι πρέπει να κάνω με τον εαυτό μου; Στην οποία απαντά, με τιμιότητα, αυτοκτονώντας.

Η διασκευή του έργου από τον Γιάννη Χουβαρδά δεν βλέπει διαφορετικά τον Ιβάνοφ, αλλά «ξεγυμνώνει» περισσότερο τους άλλους που τον πιέζουν να υπακούσει στη δική τους λογική.

Ο θεατής συνειδητοποιεί ότι η πιο φρικτή «εξορία» από την κοινωνία σήμερα είναι το πεδίο μιας αργόσυρτης μάχης μέχρις εσχάτων, όπου ο κάθε Ιβάνοφ οφείλει να υπερασπίζεται την ηθική του βάση, επειδή περιστοιχίζεται από αδαείς αμοραλιστές που τον πιέζουν «εγκάρδια» να γίνει σαν αυτούς –να συνταχθεί με την πεζοτητά τους, να οικονομιοποιήσει κάθε πτυχή της αξίας της ανθρώπινης ζωής.

Η πιο φρικτή «εξορία» από την κοινωνία είναι το πεδίο της μάχης, όπου ο κάθε Ιβάνοφ υπερασπίζεται την ηθική του βάση από αμοραλιστές που τον πιέζουν «εγκάρδια» να γίνει σαν αυτούς.

Ισως γι' αυτό να προστέθηκε ένα θαυμαστικό που κάνει τον τίτλο «Ιβάνοφι!» – για να διαβάσει ως εάν ο κύριος χαρακτήρας «κλιντεύεται» συνεχώς, προκειμένου να βάλει επιτέλους μυαλό.

Σε αυτό το πλαίσιο, η Μαρία Σκουλά, ως Ζιναΐντα, παράγει τον απόλυτο «αντι-Ιβάνοφ». Τον άνθρωπο που βιώνει συνεχώς το ανομολόγητο και μη συνειδητοποιημένο δράμα του να πιεστεί σε μία μόνο αξία και αυτή να είναι εμπράγματη: το χρήμα. Επίσης παίζει άψογα το ότι επιβιώνει, επειδή ματαιώνει τους γύρω της – ξεκινώντας από την ίδια την κόρη της, τη Σάσανκα, την οποία ωστόσο αγαπάει, έστω και με μια αγάπη λειψή. Η Πηνελόπη Τσιλικά με τη σειρά της, στον ρόλο της κόρης, παράγει άψογα έναν «Ιβάνοφ στην ψυχή», που στο τέλος όμως προδίδει την αλήθεια του και παραδίδεται στον κοινωνικό κλοιό. Και οι δυο τους αφήνουν τον θεατή με το στόμα ορθάνοικτο, χάρη

στην ακρίβεια και στη δύναμη με τις οποίες αποδίδουν τους ρόλους τους.

Ο Αργύρης Ξάφης είναι ένας αξιοθαύμαστα ζυγισμένος Ιβάνοφ, που αναδεικνύει στον σωστό μέγιστο βαθμό (ώστε να μη χάσει τη στήριξη της πλατείας) και τη μισανθρωπία που περιέχει αυτός ο ρόλος.

Γνήσια τραγικωμωδία

Σπουδαίο δραματουργικό κλου είναι ότι στον Χάρη Φραγκούλη έχει ανατεθεί ο ρόλος της Αβντότσια Ναζάροβνα, όχι για να ξεδώσει –γελώντας, σαν σε μικρά μασκέ– ο κόσμος, αλλά επειδή η Ναζάροβνα ως ρόλος είναι ενσάρκωση του συντηρητισμού. Ως εκ τούτου, ο Φραγκούλης δεν παίζει ένα πρόσωπο, αλλά μια έννοια: τον καταπιεστικό μικροαστισμό. Και το καταφέρνει άψογα, στη στιγμή που όλοι γελούν, ενώ είναι η πιο δραματική. Δηλαδή, όταν προσποιείται ότι εξηγεί την αξία του γάμου μασώντας κυριολεκτικά τα λόγια του όταν οφείλει να προβάλει υποστηρικτικά επιχειρήματα. Κι έτσι, παραδίδει στον θεατή μια πλήρη αίσθηση του τι εστί γνήσια τραγικωμωδία.

Κατά τα άλλα, συνεπικουρείται από τον Ευάγγελο Βογιατζή που παίζει τον Γιεγκόρουσκα και που η παρουσία του στη σκηνή είναι μια αποκάλυψη. Μαζί, κατά στιγμές, συνθέτουν ένα διδυμο που επιδίδεται σε απίστευτες κλοουνερί χαμηλών τόνων, που αφήνουν σπουδαίες εντυπώσεις και σκιαγραφούν τη θραυσδεύα και την κενότητα του κόσμου τους.

Όμως, όλοι οι ηθοποιοί της παράστασης είναι εξαιρετικοί, ειδικά παραμένουν διαρκώς στον σωστό τόνο. Για παράδειγμα, η Αλεξάνδρα Καζάζου, ως φυματική σύζυγος, δεν γλιστράει ποτέ στο μελό. Ενώ η Κατερίνα Λυπηρίδου, σχηματίζοντας τον ρόλο της Μπαμπάκινα, εμπνέεται στον σωστό βαθμό από τη γνωστή ξανθιά ιντερνετική ιεραπόστολο της ψευδαισθήσης ότι η ευτυχία δεν είναι παρά μια προσπάθεια, που πρέπει να καθορογραφείται καθημερινά στην ατζέντα με τις καταναλωτικές και λοιπές αυτοθαυμαστικές υποχρεώσεις μιας σύγχρονης γυναίκας.

Ο Blaine Reininger των Tuxedo Moon είναι ένας τεράστιος guest star. Και μακάρι να κυκλοφορήσει σύντομα το άλμπουμ με τα εκπληκτικά τραγούδια του για την παράσταση. Η δε Ιωάννα Τσάμη –τι πιο φυσικό;– αποδίδει πλήρως τη δραματουργία του έργου με τα κοστούμια που σχεδίασε.

Συνέντευξη στον **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

«**Λοιπόν;** Τι θέλετε να σας πω;». Δεν ειπώθηκε με τον αυστηρό τόνο που φαίνεται εδώ, αλλά η αλήθεια είναι ότι η συνάντησή μου με τον αρχιμουσικό σερ Τζον Ελιοτ Γκάρντινερ, λίγες ώρες πριν από τη συνauλία του στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών την περασμένη Παρασκευή, δεν ξεκίνησε καλά.

Κατ' αρχάς, η πρότασή μου να συνομιλήσουμε πολύ πριν από τη συνauλία έπεσε στο κενό. Κατάφερα, με τα πολλά, να τον δω έστω και λίγες ώρες πριν από το γεγονός. Επιπλέον, προέκυψαν διανοητικές καθυστερήσεις: αντί για τις δύο το μεσημέρι, και ενώ περίμενα στο συμφωνημένο σημείο, μου ήρθε μήνυμα το ραντεβού να μετατεθεί για τις δύο και τριάντα. Ο σερ Τζον έτρωγε «κάπου εκεί κοντά». Στις δύο και τριάντα ήρθε νέο μήνυμα το ραντεβού να γίνει στις τρεις και τέταρτο. Ο σερ Τζον ακόμα έτρωγε.

(Το «σερ Τζον» δεν υπονοεί ειρωνεία: έψαξα πώς προσφωνείς έναν σερ. Λοιπόν: σερ Τζον ναι, σερ Γκάρντινερ όχι. Σκέτο Τζον ναι. Δεν είχα το κουράγιο να τον αποκαλέσω απλώς «Τζον»...).

Για να με αναγνωρίσει, κρατούσα ένα αντίτυπο του βιβλίου του για τον Μπαχ «Music in the Castle of Heaven». Όταν εμφανίστηκε, ζήτησε συνώνυμ. «Στην Ελλάδα, ο χρόνος είναι πιο ρευστός», είπε χαμογελαστός. Σχολίασα ότι, στην Ελλάδα, όταν θέλουμε να πούμε ότι κάποιος έρχεται στην ώρα του λέμε «είναι Αγγλος στα ραντεβού του». Προφανώς και έπιασε το υπονοούμενο, αλλά το αντιπαρήλθε. Αμέσως μετά ήρθε το ερώτημα: «Τι θέλετε να σας πω;».

Χιλιάδες πράγματα, του απάντησα. Αλλά με τη μάντζερ του είχα συμφωνήσει σε ένα συγκεκριμένο όριο χρόνου (που ήταν σφιχτό) διότι έπρεπε να ξεκουραστεί πριν από τη συνauλία.

Θα διπύθουν την ορχήστρα και τη χορωδία Constellation σε δύο καντάτες («Der Himmel lacht! Die Erde jubiliert», BWV31 & «Bleib bei uns, den as wil Abend werden», BWV 6) και το Ορατόριο του Πάσχα. Όλα του Μπαχ, φυσικά. Οπως άρμोजε στην περίπτωση, παραμονή Σαββάτου του Λαζάρου.

Ψηλός, ευθυτενής, στα 82 του ο Γκάρντινερ δεν έδειχνε κουρασμένος. Ωστόσο, απέφυγε να ερμηνεύσει στην Αθήνα τα έργα-μνημεία με θέμα το Πάσχα, τα Κατά Ματθαίον ή τα Κατά Ιωάννην Πάθν. Χαμογέλασε πονηρά. «Ναι, διότι είναι πασίγνωστα. Οι δύο καντάτες είναι θαυμάσια έργα και δεν παίζονται συχνά. Είναι ευκαιρία να μιήσουμε το κοινό σε αυτά. Το δε Ορατόριο του Πάσχα είναι πολύ ασυνήθιστο. Δεν έχει χορικά, πράγμα εξαιρετικά σπάνιο για Μπαχ. Έχει χαρακτήρες, τον Ιωάννη, τον Πέτρο, τη Μαρία, τη Μαγδαληνή. Δεν τους ονοματίζει, αλλά είναι φανερό ποιοι είναι. Και είναι ένα στοχαστικό, εσωτερικό έργο, το οποίο καταλήγει σε έναν δοξαστικό τόνο. Ο,τι ακριβώς χρειαζόμαστε αυτή την εποχή».

Ακρίβεια και συναίσθημα

Ο Γκάρντινερ έκανε όνομα τη δεκαετία του '60 με ιστορικά ενμειρωμένες ερμηνείες έργων του Μπαχ και τις περιόδου του μπαρόκ. Ιδρυσε δύο διάσημα σήμερα μουσικά σύνολα, τη Χορωδία Μοντεβέρντι το 1964 και το 1978 το Αγγλικό Σύνολο Σολίστ του Μπαρόκ. Το σήμα κατατεθέν της προσέγγισής του ως αρχιμουσικού είναι ο συνδυασμός ακρίβειας, από τη μία, και ανάδειξης του συναισθηματικού πλούτου της μουσικής, από την άλλη. Ο Γκάρντινερ συνέβαλε στη διδδοση της λεγόμενης «πρώιμης μουσικής» (early music), ενώ αποτέλεσε κρίκο στην ελίτ των μεγάλων ερμηνευτών του θρησκευτικού Μπαχ: Γκούντερ Ράμιν, Καρλ Ρίχτερ, Νικολάους Αρνοκούρ κ.ά.

Ο Γκάρντινερ είναι ονομαστός και ως διανοούμενος της μουσικής. Στο εμβριθέες πορτρέτο του Μπαχ που φιλοτεχνεί στο «Music in the Castle of Heaven», ο αναγνώστης μνείται στη λουθηρανική ανθρωπολογία της Γερμανίας

στην οποία γεννιέται και μεγαλώνει ο Μπαχ. Ένας κόσμος αυστηρός, βλοσυρός, φοβισμένος αλλά και αφοσιωμένος, ένας κόσμος εργατικός και ταπεινός που έχει ως μότο: «Ακόμα και μέσα στη ζωή, στον θάνατο βρισκόμαστε».

Είναι επίσης ένας κόσμος, στα 1685, έτος γέννησής του Μπαχ, που έχει βγει από το μακελειό του Τριακονταετούς Πολέμου (1618-1648) και τα χτυπήματα της πανώλης. Ο ίδιος ο Μπαχ έχασε πρόωρα την πρώτη του γυναίκα, αλλά και τα μισά από τα είκοσι παιδιά του.

Κι ωστόσο, έχει κάτι απίστευτα παρηγορητικό η μουσική του. Ο Γκάρντινερ παίρνει φωτιά. «Υπάρχει ένας γερμανικός όρος: Trost. Σημαίνει παρηγοριά. Ο Μπαχ είναι αυτό. Ας μην ξεχνάμε ότι είχε προβλήματα με τους λουθηρανιστές της εποχής του. Από τη μία ήταν οι αυστηροί Ομολογιακοί Λουθηρανοί και από την άλλη οι Ευσεβιστές. Νομίζω ο Μπαχ συμπαθούσε πιο πολύ τους δεύτερους. Οι εργοδότες του, όμως,

ήταν συντηρητικοί και καταλαβαίνουμε ότι είχε έρθει σε ρήξη μαζί τους. Επειτα, ο Λουθηρανός Μπαχ μας δίνει ένα αριστούργημα της θρησκευτικής μουσικής της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, τη Μεγάλη Λειτουργία σε σι ελάσσονα (BWV 232). Νομίζω ότι εκεί προσπάθησε να κάνει μια σύνωση του θρησκευτικού αισθήματος μέσα από τη μουσική. Και εδώ έκρινε πως χρειαζόταν το λατινικό κείμενο».

Επικλήση στον Θεό

Μιλώντας για θρησκευτικό αίσθημα, σχολιάζω από τα Κατά Ιωάννην Πάθν το εισαγωγικό χορικό, το ασύλληπτο «Herr unser Herrscher». Οι στίχοι δοξολογούν το μεγαλείο του Θεού, η μουσική όμως έχει κάτι τρομακτικό. Οι «φουγκάτοι» μαϊανδροί, μετά τη σπαρακτική επίκληση στον Θεό, έχουν αυτήν την ιλλυγιάδη περιδίνση της ταραγμένης συνείδησης – πιστού ή άθεου, αδιάφορο.

«Είναι φυσικά το αποτέλεσμα της αντίστιξης», σχολιάζει εμ-

φατικά ο Γκάρντινερ, ο οποίος ανασπώνεται και αρχίζει με τη φωνή και τη γροθιά του να μιμείται την ένταση της μουσικής. «Ντα ντα ντα ντουμ! Είναι όντως μια σπαρακτική επίκληση: Ζητούμε να μας δείξει τον δρόμο, να μάθουμε γιατί ήρθε ο Χριστός στον κόσμο, αλλά συμβαίνουν ταυτόχρονα τρία διαφορετικά πράγματα: η αγωνία του Χριστού στον σταυρό, ο θόρυβος του όχλου και συνάμα ο ύμνος που δοξολογεί. Όλα μαζί. Είναι όντως μοναδικό».

Του σχολιάζω το «Κύριε ελέησον» του Μότσαρτ στη Μεγάλη Λειτουργία K427: στο «Κύριε», η χορωδία μοιάζει να τρέμει από φόβο, μα όταν η υψίφωνος πιγαίνει στο «Χριστέ ελέησον» ο τόνος αμέσως γλυκαίνει. «Είναι ανθρωπίνος ο Ιησούς, αυτό το γλυκά ανθρώπινο στοιχείο που δεν έχει ο Θεός», λέει ο Γκάρντινερ. «Έχω ερμηνεύσει τη Λειτουργία του Μπαχ μαζί με εκείνη του Μότσαρτ και το Ρέκβιεμ του», προσθέτει μετά. «Είναι συναρπα-

στικό, μέσα στις διαφορές τους, να εντοπίζεις ομοιότητες».

Καθώς τον ακούω, ο νους μου τρέχει στο δυσάρεστο περιστατικό, τον Αύγουστο του 2023 στη Γαλλία, στο Φεστιβάλ Μπερλιόζ, όταν χειροδίκησε εις βάρος του συνεργάτη του, βαθύφωνου Ουίλιαμ Τόμας. Ο Γκάρντινερ εγκατέλειψε για ένα χρόνο τις αίθουσες συναυλιών και οριστικά το μουσικό σύνολο Μοντεβέρντι.

Είχε τότε ζητήσει συνώνυμ δημοσίως (ο Τόμας δεν την αποδέχθηκε), κατέφυγε σε ψυχοθεραπεία, διαλογισμό και επέστρεψε δριμύτερος με το νέο μουσικό σύνολο Constellation. «Δεν υπάρχει καμία δικαιολογία», είχε δηλώσει στον δημοσιογράφο των Financial Times Χένρι Μανς, όταν τον επισκέφθηκε στο αγρόκτημά του στο Ντόρσετ.

«Είχε τις εμμονές του και αυτός τα τρατά του σημεία, όπως εσείς κι εγώ», μου λέει τώρα για τον Μπαχ. Ωστόσο, ο Μπαχ περιβάλλεται από παλιά από ένα φωτιστέφανο, χαρακτηριζόμενος «Πέμπτος Ευαγγελιστής».

Ο Μπαχ δεν έγραψε ποτέ όπερα, σε αντίθεση με τον άλλο μέγα συνομήλικό του, τον Χέντελ (1685-1759). «Οχι με τη συμβατική έννοια, αλλά τα Πάθν και οι καντάτες έχουν μέσα τους δράμα», τονίζει ο Γκάρντινερ. «Αναλογιστείτε», λέει μετά, «κάθε εβδομάδα ο Μπαχ παρέδιδε από μία καντάτα στην εκκλησία, αυτό επί τρία συναπτά έτη. Έπρεπε να είναι στην εκκλησία στις 7 το πρωί και να περιμένει κάνα δίωρο μέχρι να παίξουν το έργο. Μέσα στο παγερό ψυχός, περίμενε τις κυρίες και τους κυρίους της αριστοκρατίας να προσέλθουν. Αναρωτιέμαι αν πρόσεχαν την καντάτα. Δεν το ξέρουμε. Και μετά, ακολουθούσε και κήρυγμα! Τι να πει ένας ιερέας μετά μια καντάτα του Μπαχ;».

Κι όμως, αφότου πέθανε το 1750, η μουσική του ξεχάστηκε. «Σε αντίθεση με την εποχή μας, που παίζουμε στις συναυλίες τους μεγάλους του παρελθόντος, τότε έπαιζαν μονάχα τους συγχρόνους τους», εξηγεί ο Γκάρντινερ. «Τις παρτιτούρες του Μπαχ μελέτησαν οι Χάιντν, Μότσαρτ, Μπετόβεν, αλλά ως εκεί. Το 1829 ο Μπαχ ξεθάφτηκε όταν ο Φέλιξ Μέντελσον διπύθουν τα Κατά Ματθαίον Πάθν. Προσοχή, όμως: η παρτιτούρα του μας δείχνει ότι ήταν η ρομαντική εκδοχή, αυτή που κατανοούσε ο Μέντελσον. Ο συνθέτης που πραγματικά ανακάλυψε τον Μπαχ ήταν ο Σούμαν. Προσέγγισε τα Κατά Ιωάννην με τρόπο που μας δείχνει σήμερα μια πολύ πιο βαθιά κατανόηση του Μπαχ».

Μελετώντας τον Σιμπέλιους

Μας επιφυλάσσει κάτι για το μέλλον ο σερ Τζον Ελιοτ Γκάρντινερ; Επειτα από σκέψη, λέει: «Το πάθος μου αυτή την εποχή είναι ο Σιμπέλιους. Έχω φινλανδικό αίμα. Η γαγιά μου ήταν Φινλανδή. Αλλά δεν έχω πάει ποτέ. Τα τελευταία πέντε χρόνια μελετώ συνεπαρμένους τον Σιμπέλιους».

Τον φοβίζει το μέλλον της κλασικής μουσικής; «Η μουσική δεν διδάσκεται πια στα σχολεία και αυτό είναι πλήγμα, πρωτίστως για τα ίδια τα παιδιά. Η κλασική μουσική κοινό τον αποθώωσε και αυτό. Από το πόντιουμ, φρόντισε να αναδείξει τους χορωδούς και την ορχήστρα, ιδίως τους μουσικούς που προσέφεραν στιγμές μεγάλειου στα σολιστικά μέρη των έργων που ερμήνευσαν.

Καθώς τον παρατηρούσα να υποκλίνεται μια τελευταία φορά, σκέφτηκα το μεσημέρι: προτού φύγει, τον ζήτησα να μου υπογράψει το βιβλίο του. «Θες να γράψω και το όνομά σου;», ρώτησε. «Μονάχα το δικό σας», του είπα.

“

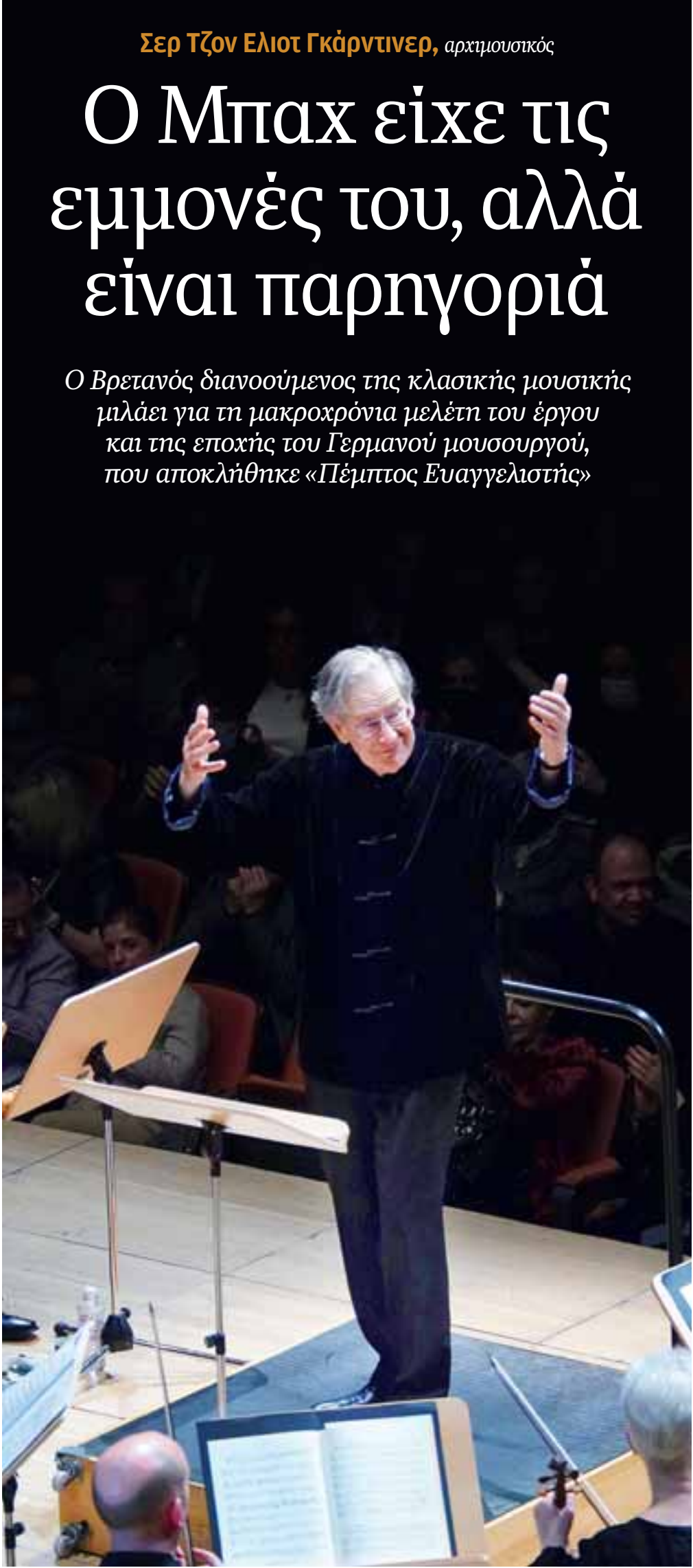
Μπαχ και Μότσαρτ

Έχω ερμηνεύσει τη Λειτουργία του Μπαχ μαζί με εκείνη του Μότσαρτ και το Ρέκβιεμ του. Είναι συναρπαστικό, μέσα στις διαφορές τους, να εντοπίζεις ομοιότητες.

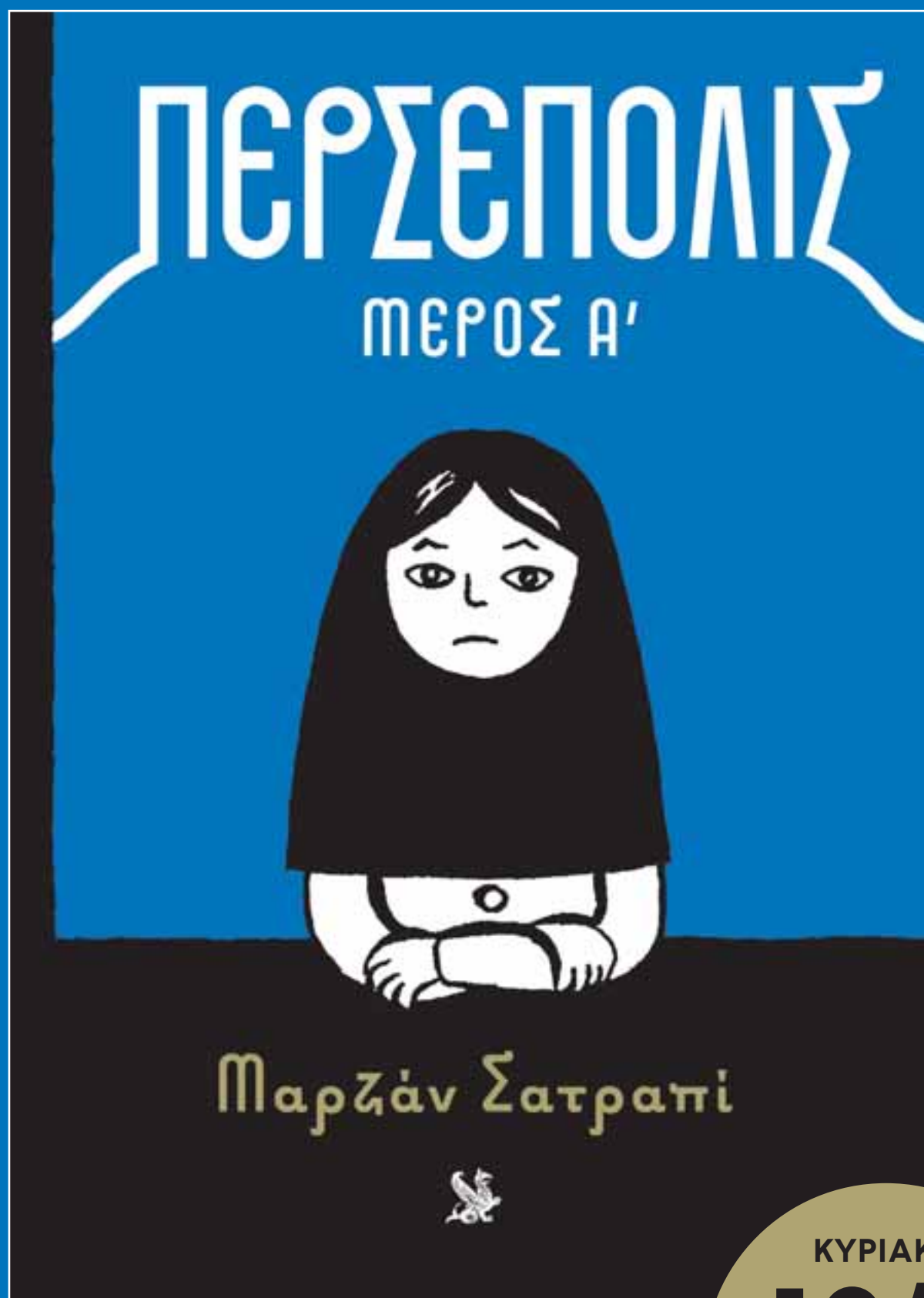
“

Η διδασκαλία της μουσικής

Η κλασική μουσική υπερβαίνει τις γλώσσες. Εάν είσαι μέλος μιας ορχήστρας, μιας χορωδίας ή μέρος του κοινού, όλα αυτά δίνουν μια κοινωνική συνοχή. Αυτό λείπει σήμερα.

Ψηλός, ευθυτενής, στα 82 του ο Γκάρντινερ δεν έδειχνε κουρασμένος. Ωστόσο, απέφυγε να ερμηνεύσει στην Αθήνα τα έργα-μνημεία με θέμα το Πάσχα, τα Κατά Ματθαίον ή τα Κατά Ιωάννην Πάθν. «Ναι, διότι είναι πασίγνωστα. Οι δύο καντάτες είναι θαυμάσια έργα και δεν παίζονται συχνά. Είναι ευκαιρία να μιήσουμε το κοινό σε αυτά. Το δε Ορατόριο του Πάσχα είναι πολύ ασυνήθιστο», εξήγησε στην «Κ» ο Βρετανός αρχιμουσικός.

ΚΥΡΙΑΚΗ
19/4
Ο ΠΡΩΤΟΣ
ΤΟΜΟΣ

Αυτή την Κυριακή
με την *Καθημερινή*

ΠΕΡΣΕΠΟΛΙΣ

Το πολυβραβευμένο γκράφικ νόβελ
της Μαρζάν Σατραπί που συγκίνησε τον κόσμο!

Η συγκλονιστική ιστορία ενηλικίωσης ενός κοριτσιού
στο Ιράν της Ισλαμικής Επανάστασης

